

YAKIN DO U ÜN VERS TES
SOSYAL B L MLER ENST TUSÜ
KAMU HUKUKU ANAB L M DALI

ELEKTRON K (KELEPÇE) ZLEME

MEHMET ÖKMEN

DOKTORA TEZ

LEFKO A

2021

ELEKTRON K (KELEPÇE) ZLEME

MEHMET ÖKMEN

20176100

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI

DOKTORA TEZ

TEZ DANIŞMANI

PROF. DR. MUSTAFA RUHAN ERDEM

LEFKOŞA

2021

KABUL VE ONAY

Mehmet Ökmen tarafından hazırlanan “Elektronik (Kelepçe) zleme” başlıklı bu çalışmada, 05/06/2021 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarıyla bulunarak jürimiz tarafından Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

JÜR ÜYELER

Prof. Dr. Mustafa Ruhan ERDEM

(Danışman)

Yakın Doğu Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Prof. Dr. Durmuş TEZCAN

İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Prof. Dr. Doğan SOYASLAN

Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Prof. Dr. Ahmet GÖKCEN

Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi

Doç. Dr. Ali Rıza TÖNGÜR

Polis Akademisi Başkanlığı

Prof. Dr. K. Hüsnü Can BAĞER

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

B L D R M

Hazırladığım tezin, tamamen kendi çalışmam oldu unu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt ederim. Tezimin kağıt ve elektronik kopyalarının Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde a a da belirttiğim ko ullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

- Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim sadece Yakın Doğu Üniversitesinde erişime açılabilir.
- Tezimin iki (2) yıl süre ile erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde tezimin tamamı erişime açılabilir.

05/06/2021
mza
Mehmet ÖKMEN

TE EKKÜR

Çalı mamın gerçekte tirilmesinde 2 yıl süreyle de erli bilgilerini bizime pay ala an danı man hocam Sayın Prof. Dr. Mustafa Ruhan Erdem'e sa ladı ı esneklik ve do ru yönlendirmeleri için te ekkürü borç bilirim.

Doktora ö renimimiz boyunca dostlukları, yüreklendirmeleri ve güvenleri ile bizlere ders veren hocalarımıza ükranlarımı sunarım.

Uzun ve zorlu geçen tez sürecimizde yardımlarını bizden esirgemeyen Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü Sayın Prof. Dr. Mustafa Sa san'a ve organizasyonun gerçekte mesinde eme ini esirgemeyen de erli dostum Sayın Mücahit Ta kın'a çok te ekkür ederim.

Çalı mam boyunca bütün zorluk ve sıkıntıları benimle birlikte gö üsleyen ve deste ini esirgemeyen de erli e im Havva Ökmen ile o ullahım Emir Meriç ve Yi it Ege'ye sonsuz te ekkürlerimi sunarım.

Ankara 2021

Mehmet ÖKMEN

ÖZ

ELEKTRONİK (KELEPÇE) ZİLEME

Modern infaz sistemlerinin en belirgin gayesi; hapis cezasına mahkûm olanların sosyalleşmelerini ve ıslahını gerçekleştirmek, tekrar suç işlemelerini engellemek, yeniden topluma kazandırmak, hukuk kurallarına saygılı ve sorumluluk taşıyan bir birey haline gelmelerini sağlamaktır. Bu şekilde cezanın önleme etkisinin gerçekleştirilmesi sağlanmalı, toplum da suça karşı korunmuş olacaktır.

Modern hukuk sistemlerinde “İnsan Onurunun Korunması İlkesi” esas alınmış ve bu kapsamda bir çok deontolojik yapılmıştır. Anayasanın 17 nci maddesinde herkesin yaşamaya ve maddî ve manevî varlığını korumaya, geliştirmeye hakkı olduğu vurgulanmıştır. Bu hak, kişinin onur ve şerefini korumaya hizmet etmektedir. Hürriyeti kısıtlanan kişinin doğal olarak sosyal ilişkileri ve faaliyetlerinin sınırlandırılması gerekmektedir. Hapis cezasının amaçlarından biri de tahliye sonrası kişinin yeniden suç işlemesini önlemektir. Bu nedenle, hapis cezası hükümlünün yeniden suç işlemesini önleyecek şekilde caydırıcı olmalıdır. Bununla birlikte hükümlünün dürüstlüğüyle iletişim kurarak sosyalleşmesi sağlanmalı ve böylelikle hükümlünün maddî ve manevî varlığını geliştirebilmesine imkân verilmelidir.

Gelişmiş, batılı birçok ülkenin suç istatistiklerine bakıldığında ciddi anlamda artış görülmektedir. Bu durum yöneticileri, toplumun korunması bakımından hapis cezasına alternatif, uygun maliyetler içeren yeni yöntemler bulunması arayışına sevk etmiştir. Ceza infaz kurumlarında uzun süre kalmak, toplumsal yaşamın zayıflamasına neden olduğu gibi ceza infaz kurumunda uzun süre kalmanın suçluluğu pekiştirici kabulü yeni arayışları hızlandırmıştır. Elektronik takip veya izleme ya da kelepçe (electronic monitoring), mahkûmların toplumda daha iyi denetlenip takip edilmesine imkan vermesi, hükümlülerin toplumla tekrar bütünleşmesine yardım etmesi ve ceza infaz kurumlarına kıyasla daha az maliyet gerektirmesi nedeniyle yabancı ülkelerde giderek tercih edilmeye başlanmıştır.

1990'lı yılların ba ından itibaren geli meye ba layan elektronik izleme yöntemi, günümüzde birçok ülkede kullanılmakta olup, ba ımsız bir yaptırım biçimi olarak de il, denetimli serbestli in gözetim fonksiyonunu kolayla tırıcı etkisiyle, rehberlik ve rehabilitasyon çalı malarına e lik eden bir uygulama olarak kabul edilmektedir. Elektronik izleme yöntemi, son sekiz yıl içinde Ülkemizde de uygulanmaya ba lamı tır.

Elektronik izleme yöntemi, ki ilerin belirlenen bir yer veya bölgede kalmalarını temin etmek amacıyla kullanılmaktadır. Mesela tutuklulukta geçecek sürenin evde geçirilmesinde bu yöntem kullanılmaktadır. Bu yöntem, mahkumların yasaklanan yer veya bölgelere girmelerini veya ma dura yakla malarını engellemek için de kullanılabilir. Ayrıca, cinsel suç failleri gibi yo un gözetim altında tutulan ki iler de bu uygulamayla sürekli olarak izlenebilmektedir.

Elektronik takip, ba ka amaçlar için de kullanılabilir. Örne in, cezaevinden tahliye edilen yüksek riskli mahkumların daha iyi takip edilmeleri ve gözetim altında tutulmaları ya da iddet özellikle aile içi iddet ma durlarına failin yakla tı ında ma durun uyarılması, hükümlülerin denetim çalı malarının güçlendirilmesi, hükümlülerde davranı de i ikli inin desteklenmesi ve iyile tirme çalı malarında ba arının artırılması, yeniden suç i lemenin azaltılması, ceza infaz kurumlarının mevcudunun azaltılması, ıslah çalı malarının daha ekonomik olarak yapılması ve ilk kez suç i lemi aynı zamanda risk ta ımayan hükümlülerin ceza infaz kurumlarında a ır nitelikte suç i lemi mahkumlardan uzak tutulması gibi amaçlarla bu uygulama yapılmaktadır.

Adalet sisteminin içine girenlerin buldukları yerin veya bölgenin ve belli davranı larının izlendi i farklı denetim yöntemlerini kapsayan elektronik izleme, yaptırım olarak de il, yaptırım ve tedbirlerin uygulanmasında bir denetim aracı ekinde tanımlanmı tır. Bu çalı mada elektronik izleme yönteminin mukayeseli hukukta ve Türk hukukundaki yeri ile uygulanma usulünü inceleyece iz.

Anahtar Kelimeler (elektronik izleme, elektronik takip, denetimli serbestlik, tutuklama, adli kontrol, konutta infaz)

ABSTRACT

ELEKTRONIC (TAG) MONITORING

The primary purpose of the modern criminal enforcement systems is to enable the socialization and rehabilitation of the sentenced persons, prevent their recidivism, reintegrate them into the society, and enable them as individuals to respect the legal rules and bear responsibility. Therefore, the preventive effect of the punishment will be enabled, and the society will be protected against the crime.

Modern legal systems are based on “the Principle of Protecting Human Dignity” and in this regard, many changes have been carried out. Under article 17 paragraph 1 of the Constitution, it is emphasized that anyone is entitled to the right to live, to protect and develop their material and moral integrity. This right serves to the protection of the dignity and honour. It is inevitable to limit the social relations of the sentenced person, whose freedom is restricted. One of the purposes of the imprisonment sentence is to deter the offender from reoffending following the release. Therefore, the imprisonment sentence should be deterrent enough to prevent the sentenced persons from reoffending. Besides, the sentenced persons should be provided with the opportunity to develop their material and moral integrity by ensuring that they communicate with the world outside and socialize.

When the statistics related to the crime in many developed Western countries are examined, a significant increase is observed. This has paved the way for the governments towards new searches of cost-efficient methods alternative to the imprisonment sentence for the protection of the society. Accepting the fact that staying in the prison for long periods not only weakens the ties with the social life but also intensifies the criminality has strengthened this search. In this regard, electronic monitoring or tagging is an increasingly preferred method in the foreign countries as it enables a more effective supervision and monitoring of the sentenced persons in the society, supports the reintegration with the society and is a more low-cost method compared to the prison.

Electronic monitoring which has been developed since the early 1990s is used in many countries today and is accepted not as a separate sanction, but as a practice accompanying the counselling and rehabilitation activities with its facilitating effect on the supervision function of the probation. Electronic monitoring method has been implemented in Turkey for eight years.

Electronic monitoring is used to ensure that persons stay at a specific place or region. For example, this method is used for allowing the detention period to be spent in the house. This method may also be used to ensure that the sentenced persons do not enter the prohibited areas or regions, or they do not approach the victim. Moreover, the persons who are kept under intense supervision such as sexual offenders may be monitored continuously through this method.

Electronic monitoring may also be used for other purposes by the other institutions. For example, this method is implemented for purposes such as keeping the high risk sentenced persons who are conditionally released from the prison under a better monitoring and more intense supervision, or warning the domestic violence victims when the offender approaches, strengthening the supervision activities of the sentenced persons, supporting the behaviour change of the sentenced persons and increasing the success rate of rehabilitation works, decreasing the recidivism, decreasing the population of the penitentiary institutions, conducting the correctional works more economically, and keeping the low risk first-time offenders away from the offenders of serious crimes in the prisons.

Electronic monitoring which covers various supervision methods through which the location, movements and specific behaviours of the persons is monitored in the criminal justice system is defined not as a sanction but as a supervision tool in the implementation of public sanctions or the measures. This study will examine the place of electronic monitoring method in comparative law and Turkish law and its procedure of implementation.

Key Words (electronic monitoring, electronic tagging, probation, detention, judicial control, enforcement in residence)

ÇİNDEKİLER

TE EKKÜR	iii
ÖZ	iv
ABSTRACT	vi
ÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR	xiii
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM	5
ELEKTRONİK ZİLEME	5
1.1 Terim	7
1.2 Tanım	9
1.3 Hukuki Nitelik	10
1.4 Denetimli Serbestlik	13
1.4.1 Dünyada	15
1.4.1.1 Amerika Birleşik Devletleri (ABD)	16
1.4.1.2 İngiltere	17
1.4.1.3 Çekya	19
1.4.1.4 Almanya	20
1.4.1.5 Fransa	20
1.4.1.6 Avusturya	21
1.4.1.7 Hollanda	22
1.4.1.8 Belçika	23
1.4.1.9 İsviçre	23
1.4.1.10 Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin Tavsiye Kararı	23
1.4.2 Türkiye'de	24
1.4.2.1 Osmanlı Devleti Döneminde	24
1.4.2.2 Cumhuriyet Döneminde	26
1.4.2.2.1 1926-2005 Yılları Arası	26
1.4.2.2.2 2005 Yılında Yürürlüğe Giren Temel Ceza Mevzuatı	30
1.5 Tarihçe	34
1.5.1 Dünyada	34
1.5.1.1 Amerika Birleşik Devletleri	35
1.5.1.2 Avrupa Birliği	39
1.5.1.3 İngiltere	41
1.5.1.4 Almanya	44
1.5.1.5 İtalya	45

1.5.1.6 Fransa.....	46
1.5.1.7 sveç	47
1.5.1.8 Hollanda.....	50
1.5.1.9 spanya	51
1.5.1.10 Kanada	54
1.5.1.11 Belçika	54
1.5.1.12 Avustralya	55
1.5.1.13 Güney Kore.....	56
1.5.1.14 Singapur	58
1.5.1.15 Yeni Zelanda.....	58
1.5.1.16 sviçre	59
1.5.1.17 Portekiz.....	59
1.5.2 Türkiye'de.....	60
1.5.2.1 5402 sayılı Denetimli Serbestlik Hizmetleri Kanunundan Önce	60
1.5.2.2 5402 sayılı Denetimli Serbestlik Hizmetleri Kanunundan Sonra	60
1.6 Elektronik zlemenin Sınırları	61
1.6.1 Ki i Bakımından	61
1.6.2 Suç Bakımından.....	64
1.6.3 Zaman Bakımından.....	66
1.7 Elektronik zlemeye Karar Verecek Mercii	67
1.8 Elektronik zleme Merkezi ve Elektronik zleme Müdahale Ekibi	70
1.9 Elektronik Cihazların Kurulması ve Kelepçe Takılması ile Sökülmesi	71
1.10 Elektronik zleme ve Orantılılık İkesi.....	71
1.11 Elektronik zlemenin Yeniden Suç İleme Üzerindeki Etkisi	73
1.12 Elektronik zleme ve İnsan Hakları	76
1.12.1 Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin Yaklaşımı	76
1.12.2 Anayasa Mahkemesinin Yaklaşımı	78
1.13 Elektronik zleme Sistemleri	80
1.13.1 Ba İca Sistemler	86
1.13.1.1 Aktif Sistem	86
1.13.1.2 Pasif Sistem	87
1.13.1.3 Radyo Frekans Sistemi (RF).....	88
1.13.1.4 Global Pozisyon Sistemi (GPS)	90
1.13.1.5 Global Pozisyon Sistemi (GPS) - Hükümlünün Elektronik Cihazının Kullanılması	91
1.13.2 Elektronik zleme Ünite Türleri	94
1.13.2.1 Ev Ünitesi (GSM Ünitesi)	94

1.13.2.2 GPS Ünitesi	94
1.13.2.3 Alkol Kullanımı zleme Ünitesi.....	95
1.13.2.4 Ma dur Koruma Ünitesi	98
1.13.3 Elektronik zlemeye li kin statistikler	98
2. BÖLÜM.....	101
HAP S CEZALARININ ELEKTRON K ZLEME YÖNTEM LE KONUTTA NFAZI..	101
2.1 Konutta nfazın Tarihçesi.....	101
2.1.1 Mukayeseli Hukuk	101
2.1.2 Türk Hukuku.....	103
2.2 Hapis Cezasının Elektronik zleme ile Konutta nfazının Ko ulları	105
2.2.1 Cinsiyet-Ya	105
2.2.2 Hükmolunan Ceza.....	105
2.2.3 Suç Sebebiyle Do an Zararların adesı veya E yanın Önceki Haline Getirilmesi ya da Zararın Tazmini	107
2.2.4 Hüküm.....	107
2.2.4.1 Hüküm Mercii.....	107
2.2.4.2 Usul.....	108
2.2.4.3 Yasa Yoluna li kin Düzenleme	109
2.3 nfaz Usulü	110
2.4 nfazın Tamamlanması	112
2.5 Elektronik zlemeyle Konutta nfaz Yapmanın Sakıncaları ve Yararları	112
2.5.1 Sakıncaları	112
2.5.2 Yararları	114
2.6 Konutta nfaza li kin Düzenlemelerin De erlendirilmesi	115
3. BÖLÜM.....	117
KONUTU TERK ETMEME ADL KONTROL TEDB R N N ELEKTRON K ZLEME YÖNTEM KULLANILARAK TAK B	117
3.1 Adli Kontrol Tedbirinin Tanımı ve Hukuki Niteli i.....	117
3.2 Adli Kontrol Tedbirinin Amacı	119
3.3 Adli Kontrol Tedbirinin Tarihçesi.....	122
3.3.1 Mukayeseli Hukuk	122
3.3.1.1 Fransa.....	122
3.3.1.2 Almanya.....	124
3.3.1.3 Avusturya.....	125
3.3.1.4 talya	126
3.3.1.5 sviçre	127
3.3.1.6 Amerika Birle ik Devletleri	127
3.3.1.7 Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin Tavsiye Kararı	127

3.3.1.8 Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları	128
3.3.2 Türk Hukuku.....	128
3.4 Adli Kontrol Tedbirinin Koşulları	129
3.4.1 Genel Olarak.....	129
3.4.2 Tutuklama Koşullarının Bulunması.....	131
3.4.2.1 Kuvvetli Suç Şüphesi	131
3.4.2.2 Tutuklama Nedenlerinden Birinin Bulunması	132
3.4.2.2.1 Kaçma veya Saklanma Şüphesi	132
3.4.2.2.2 Delilleri Karartma Şüphesi (Delilleri Yok Etme, Gizleme veya Değiştirme Şüphesi)	133
3.4.2.2.3 Tutuklama Nedenlerinin Var Sayılması.....	135
3.4.3 Tutuklamada Ölçülülük ve Adli Kontrol Tedbirlerinin Yetersiz Kalacak Olması.....	135
3.5 Adli Kontrol Tedbiri Kapsamındaki Yükümlülükler ve Yerine Getirilmesi	137
3.6 "Konutu Terk Etmeme" Adli Kontrol Tedbiri ve Elektronik İzleme Yöntemi ile Takibi.....	139
4. BÖLÜM.....	142
ELEKTRONİK İZLEME YÖNTEMİ KULLANILARAK TAKİBİ YAPILAN DİĞER HUKUK MÜESSESELERİ	142
4.1 Diğer Adli Kontrol Tedbirleri (CMK m. 109)	142
4.2 Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması (CMK m. 231).....	142
4.2.1 Genel Olarak.....	142
4.2.2 Elektronik Takip ile Denetim	145
4.3 Kısa Süreli Hapis Cezasına Seçenek Yaptırımlar (TCK m. 50)	146
4.3.1 Genel Olarak.....	146
4.3.2 Elektronik Takip ile Denetim	149
4.4 Denetimli Serbestlik Tedbiri Uygulanarak Cezaların İnfazı (Kısa Baskı Erken Tahliye - CGT HK m. 105/A).....	150
4.4.1 Genel Olarak.....	150
4.4.2 Elektronik Takip ile Denetim	157
4.5 Cinsel Dokunulmazlığa Karşı İhlal Edilen Suçlardan Mahkum Olanların Cezalarının İnfazı (CGT HK m. 108)	159
4.5.1 Genel Olarak.....	159
4.5.2 Elektronik Takip ile Denetim	162
4.6 Koşullu Salıverilme (CGT HK m. 107)	162
4.6.1 Genel Olarak.....	162
4.6.2 Elektronik Takip ile Denetim	167
SONUÇ.....	170
KAYNAKÇA.....	174

EKLER.....	186
ÖZGEÇM	186
NT HAL RAPORU	187
ET K KURUL RAPORU	Error! Bookmark not defined.

KISALTMALAR

A HM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
A HS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AMKD	: Anayasa Mahkemesi Kararlar Dergisi
Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
CGT HK	: Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun
C HK	: Cezaların İnfazı Hakkında Kanun
ÇKK	: Çocuk Koruma Kanunu
CMK	: Ceza Muhakemesi Kanunu
ÇMKGYUHK	: Çocuk Mahkemelerinin Kuruluşu, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunu
DSHK	: Denetimli Serbestlik Hizmetleri Kanunu
DSHY	: Denetimli Serbestlik Hizmetleri Yönetmeliği
E.	: Esas
Ed.	: Editör
f.	: fıkra
HAGB	: Hükmün açıklanmasının geri bırakılması
BD	: İstanbul Barosu Dergisi
K.	: Karar
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
m.	: madde
No.	: Numara
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TMK	: Terörle Mücadele Kanunu
s.	: sayfa
S.	: sayı
Vb.	: ve benzeri
Vd.	: ve devamı
Vs.	: ve sair

GR

Suç politikası, bireylerin ve toplum güvenli inin sa lanması ile toplumun kollanması görevinin iyi bir ekilde yürütebilmesi için ceza hukukunun hangi hedef ve ilkeler kapsamında düzenlenmesi gerekti i sorunuyla ilgilenmektedir. Bu politika, belirtilen sorunu çözmek amacıyla suçun sebeplerini ve belirlenen cezaların etkinli ini ara tırarak, kamu düzenini ve güvenli ini ihlâl eden fiillerin önlenmesi için yasa düzenleyicisinin ceza hukukunun kural ve sınırlarını ne kadar geni letebilece ini de erlendirerek, hangi fiillerin suç olması gerekti ini en do ru biçimde tespit eden unsurları saptar.

Anayasa Mahkemesinin bir çok kararında belirtildi i üzere, cezalara ve cezaların yerine uygulanan tedbirlere ili kin hükümler, ceza hukukunun ana ilkeleri ve Anayasanın ilgili kurallarına aykırılık te kil etmemek artıyla, ülkemizin sosyal ve kültürel durumu, ahlaki de er yargıları ve ekonomik ihtiyaçlar dikkate alınarak belirlenecek suç ve ceza politikalarına göre olu turulur. Buna göre, hangi eylemin suç olarak düzenlenece i, bu suçlara ne tür cezalar verilece i, hangi hallerin a ırla tırıcı ya da hafifletici neden olarak belirlenece i veya ceza adalet sistemini olu turan kurumların hangileri olaca ı hususu yasama meclisinin takdirindedir. Kanun koyucu, cezalandırmaya ili kin yetkisini kullanırken suçlar ile cezalar arasındaki dengenin korunmasına, öngörülen cezanın amacı gerçekle tirmeye elveri li olmasına, insan eref ve onuruna aykırılık te kil etmemesine ve aynı zamanda zalimane olmamasına dikkat etmek zorundadır.

Suçlara ve cezalara ili kin izlenen politikada maddî gerçe e ve adalete eri mek için uyulması gereken ba lıca temel ilkeler, insan eref ve onurunun korunması ve hukuk devleti ilkesidir.

Hümanizm, en ba ta, suç i leyerek kamu düzenini bozan bir ki inin yeniden toplumsal sorumlulu u benimseyen bir birey durumuna gelmesini ve sosyalle tirilmesini amaçlar. Bu amaç, cezanın infazında temel amaç olarak benimsenmektedir. Ç a da ceza infaz hukukunun ba nda gelen Alman nfaz Kanunu, hümanizm prensibinin bir gere i olarak, hapsin infazında, hükümlünün cezaevinden çıktıktan sonra ya antısında sosyal sorumluluk sahibi olan bir ki i haline getirilmesi hedefinin temel alınaca ı belirtildikten sonra, bu hedefin gerçekle tirilmesi için dikkate alınması gereken konular açıklanmı tır. Buna göre, infaz uygulaması olanaklar dahilinde hayat artlarına uydurulacak ve böylelikle özgürlükten

mahrumiyetin zararlı etkileri engellenerek hükümlünün serbest olarak ortak ya ama katılabilmesine yardım edilecektir. nfazın bu amacına ulaabilmesi için hükümlülerin de çaba göstermesi gerekmektedir. Böylelikle, cezaların kefarete kil etmesi ekindeki görü ikinci plâna bırakılmı ve hükümlülerin iyile tirilmesi, ıslahı ve e itimi esasına üstünlük tanınmı tır. Bu kurallar, toplumun yeni suçlardan korunabilece ini esas alan infazdaki ça da görü ün sonucu olarak ortaya çıkmı tır.

Alman nfaz Kanununu benimseyen ve 13/12/2004 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisince (TBMM) kabul edilen 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin nfazı Hakkında Kanunun (CGT HK) 2 nci ilâ 5 inci maddelerinde infazın temel ilkeleri benzer ekinde düzenlenmi tir. " nfazda temel ilke" ve " nfazda temel amaç" ba lıklı 2 nci ve 3 üncü maddelerde yer alan düzenlemeler, hümanizm ilkesiyle do rudan ba lantılı olarak kabul edilmi tir. Söz konusu düzenlemelerde, infaz hükümlerinin özellikle e itlik prensibine göre uygulanması gerekti i, insanlık dı ı, a a ılayıcı, zalimane veya onur kırıcı davranı larda hiçbir ekinde bulunulamayaca ı belirtilmi , infaz müessesesinin ana gayesi olarak, suç i lenmesini önlemeyi sa lamak ve böylelikle toplumu suçı kar ı koruyarak, "hükümlünün; yeniden sosyalle mesini te vik etmek, üretken ve kanunlara, nizamla ve toplumsal kurallara saygılı, sorumluluk ta ıyan bir ya am biçimine uyumunu kolayla tırmak" ekindeki hükümler sevk edilmi tir.

Ülkemizde Adalet Bakanlı ınca açıklanan verilere göre 2012 yılı Mayıs ayında 136.272 ki i denetimli serbestlik altında iken, 2020 Mart ayında 737.299 ki i denetimli serbestlik altında takip edilmekte ve 2012 Mayıs ayında 125.100 ki i ceza infaz kurumlarında bulunmakta iken, 2020 Mart ayında yakla ık 300.000 ki i ceza infaz kurumlarında bulunmaktadır. 2012-2020 yılları arasında 273.680 ki i CGT HK'nın 105/A maddesindeki 1 yıllık, 144.936 ki i de 671 sayılı KHK kapsamında 2 yıllık denetimli serbestlik altında cezanın infazından yararlanmış olup, bu kapsamda toplam 418.616 ki i, CGT HK'nın 105/A maddesinden faydalanmış tır.

Infaz sisteminde yer alan rakamlardaki artı , ki ilerin tekrar suç i lemesinin engellenmesi amacıyla yeni çalı malara sebep olmu tur. Di er geli mi ülkelerde oldu u gibi Ülkemizde de son yıllarda elektronik izleme sistemi oldukça öne çıkmı ve kapsamı ile hukuksal yönü de erlendirilerek, çalı malar yürütülmü tür.

Elektronik izlemeyi sa layan teknolojiler, üpheli, sanık veya hükümlülerin (yükümlülerin) toplum içindeki denetim ve gözetimlerine olanak sa layan bilgi ve veri toplama cihazlarıdır. Elektronik takip, farklı bili im sistemlerini kapsayan çok genel bir

terimdir. Bir yükümlü elektronik izlemeyle denetim ve takip programına alındı ında ayak veya el bile ine elektronik iletici bir kelepçe takılmaktadır. Belirtilen bu durum, sinyal aracılı ıyla yükümlünün bulundu u yerin kayıtlarını tutmakta ve merkezi izleme sistemine aktarmaktadır. Böylece yükümlünün konutunda kalması veya belirli bir yerde veya mekanda bulunmasının engellenmesi gibi tespit edilmi ko ulları ihlal edip etmedi i belirlenecek ve denetimin etkinli i artırılabilir.

Elektronik izleme programlarının kullanılmasında 3 temel durum söz konusudur. Birincisi tutuklama kurumudur. Elektronik takip, tutuklanan yükümlülerin belirlenen bir yerde kalmasını sa lamak amacıyla kullanılabilir. Örne in, yükümlü tutuklanıp cezaevine konulaca ı yerde bu süreyi konutunda geçirmesi ekindeki programlara dahil edilmekte ve yükümlünün tespit edilen zamanda konutta kalması gerekmektedir. Bu kullanma ekle elektronik takibin ilk kullanıldı ı hukuki durumlardan biridir ve di er ülkelerde oldukça ra bet görmü tür. Hapis cezalarına alternatif olarak kabul edilen konutta infaz da bu kapsamda de erlendirilmi tir. Di er alan ise sınırlama ekinde gerçekleştirilmektedir. Elektronik izleme yükümlülerin yasaklanan alanlara veya mekânlara girmemelerini, ma dura yakla mamalarını temin etmek için kullanılmaktadır. Bu konudaki son uygulama ise, gözetim altında tutulmaktır. Bu durumda ki i, eylemleri kısıtlanmadan devamlı olarak takip edilmektedir. Bu tür uygulamalar ço unlukla cinsel dokunulmazlı a kar ı i lenen suçların failleri bakımından tercih edilmektedir.

Elektronik izlemenin çok farklı amaçlarla kullanıldı ı görülmektedir. Bunlar arasında; ki ilerin veya kamunun güvenli ini sa lamak (örne in ceza infaz kurumundan çıkan riskli yükümlülerin daha yo un denetim altında tutulması, iddet veya cinsel iddet ma durlarına faillerin yakla tı ı hallerde ma durların hemen haberdar edilmesi gibi ma durların güvenli i), yükümlülerin gözetim çalı malarını geli tirmek, yükümlüleri davranı de i ikli ine sevk etmek veya e itim ve iyile tirme faaliyetlerinde ba arı elde etmek, yeniden suç i lenme oranını dü ürmek, ceza infaz kurumlarının sayısını azaltmak, infaz çalı malarını daha az maliyetle gerçekleştirme, yükümlüyü sorumlu kılmak, infazda etkin rol veya sorumluluk almalarını sa lamak, ilk kez suç i leyen dü ük riskli mahkumları ceza infaz kurumunda a ır suç i lemi ki ilerden uzak tutmak, mahkumların yeniden topluma kazandırılmasına yardımcı olmak, aile bireyleri ile ili kilerini sürdürmelerine veya kendi i lerinde çalı malarına olanak tanımak ve hükümlüleri davranı ları sebebiyle cezalandırmak bulunmaktadır.

Elektronik izleme farklı amaçlarla kullanılabilmeyle birlikte söz konusu cihazların hukuk sisteminde kullanılmaya başlanmasıyla ilgili hedefinin “kamu güvenliği” olması gerektiği ifade edilmektedir. Bu sebeple elektronik takibin hangi kararların takibinde, hangi üheli veya sanık ya da mahkumlar için, hangi amaçlarla kullanılması gerektiği kabul edilirken dikkatli davranılması gerektiği belirtilmektedir. Kullanılan cihaz veya program, her kurum, kişi, suç veya ülke için doğru bir tercih olmayabilir. Bu konudaki tercihler, ülkenin değerleri ile vizyonuna ve misyonuna uygun olmalıdır. Bu sebeple amaç iyi belirlenmeli ve kapsama alınmak istenmeyen durumlar açıkça tespit edilmelidir. Örneğin, çocuk yükümlülerin elektronik araçlarla takip edilmesinin temel hedefi onları cezalandırmak değil, olumlu davranışları teşvik etmeyi güçlendirmektir. Öte yandan, çok iddialı ya da zıt veya çatışan amaçlar, bazı sorunlara yol açabilmektedir. Örneğin uygulanan program, yükümlülerin teknik ihlallerden sorumlu tutulmalarını veya cezalandırılmalarını amaçlarsa ve aynı zamanda yeniden suç işlenmesini azaltmayı umarsa, iki hedef bazen çatışabilir. Geleneksel gözetim ve denetim araçlarıyla ihlalleri belirleme imkânı daha fazla olduğu için ihlal veya yeniden suç işleme oranları düşülebilir. Bu hallerde kısa ve uzun süreli amaçlar belirlemek iyi uygulama bakımından daha yararlı olacaktır.

Elektronik izlemenin ceza infaz kurumlarının kalabalık olması veya bu kurumların işletilmesinin mali boyutu gibi sebeplerle kullanılmasından ziyade açık olarak düzenlenmiş gerçekçi hedeflerle bilimsel bir anlayışla kullanılması gerekmektedir.

1. BÖLÜM

ELEKTRONİK İZLEME

Elektronik izleme (electronic monitoring) uygulamaları denetimli serbestlik in uzun tarihine nazaran yeni bir uygulama yöntemidir. Bu yöntem, 1990'ların başından itibaren gelişmeye başlamış olup, günümüzde birçok ülkede kullanılmaktadır. Elektronik izleme, günümüzde, yargılama faaliyetlerinde farklı ekiplerde kullanılabilir. ¹ Elektronik izlemeyi sağlayan teknolojiler, yükümlülerin toplum içindeki denetimlerine imkân veren bilgi toplama cihazlarıdır. ²

Başlangıcından itibaren elektronik izleme uygulamaları üzerinde tartışılmaları yapılmıştır. Bu tartışmaların bir kısmı elektronik izlemenin bir tür "ceza" olup olmadığına ilişkinidir. Destekleyici tedbirlerle birlikte uygulandığında bir tür ceza olduğunu ileri sürenler bulunmakta birlikte, ayrılmış görüş elektronik izlemenin yeni bir kamusal yaptırım türü olmadığını, bir gözetim biçimi olduğunu yönündedir. Diğer bir tartışmada elektronik izlemenin hapsedenlerin bir alternatifi olarak uygulanabilecek etkili bir yöntem olup olmadığına ilişkinidir. Bazıları teknolojik gelişmelerle birlikte gelecekte elektronik izlemenin bütünü hapsedenlerin alternatifi olarak uygulanabileceğini savunurken, bazıları bunun mümkün olmadığını savunmaktadır. Elektronik izleme bir dereceye kadar cezalandırıcıdır, ancak failerin hak ettikleri cezaya çarptırılmaları söylemini yüksek sesle dile getirenler tarafından genel olarak istendiği ölçüde gösterili, içten yakıcı ve patlayıcı bir acı vermemektedir. ³ Öte yandan elektronik izleme kapsamında hapsedenlerin, topluma yeniden uyum sağlaması kurumları olarak her türlü baskısızlığına rağmen halen, bir suç failinin toplum içinde yeniden suç izleme imkânını gözle görülür biçimde elinden almanın bir yolu ve onları dı lama ve suç izlemeyi kınamanın güçlü bir sembolü olduğunu ifade edilmektedir. ⁴

Elektronik izlemeyle ilgili bir başka önemli husus ise bu uygulamanın özgürlüğü baskılayıcı etkisiyle ilişkilidir. Elektronik izleme, hapsedenlerden daha az ancak klasik denetimli serbestlik niteliğindeki kamusal yaptırımlardan daha fazla oranda özgürlüğe müdahale niteliğindeki bir yöntemdir. Her ne kadar genellikle denetimli

¹ **Avrupa Konseyi'nin** Elektronik Takibi İlişkin Tavsiye Kararı (2014).

² **Pekel Uludağ, Nilay:** "Hükümlülerin Denetiminde ve Topluma Kazandırılmasında Yeni Bir Yöntem Olarak Elektronik izleme", *AÜHF Dergisi*, S.61(4), 2012, s.1339; **Çetin, Soner Hamza:** *Türk Ceza Hukukunda Elektronik izleme*, Adalet Yayınevi, 1. Baskı, Ankara, 2020, s.27-28.

³ **Patrick O'Malley:** Volatile and Contradictory Punishments, *Theoretical Criminology*, Vol.3, S.2, 1996, s.175.

⁴ **Nellis, Mike:** Electronic Monitoring and Probation Practice, bölümü içinde: Fergus McNeill/Rene Butter/loan Durnescu, (Editör), Probation, 12 Essential Questions, Palgrave Macmillan P., London 2016, s.217 ila 244.

serbestli i destekleyici bir yöntem olarak uygulansa da günümüzde elektronik izlemenin ba ımsız bir yaptırım biçimi olarak kabul edilip edilemeyece i konusunda tartı malar bulunmaktadır. Bununla birlikte yaygın görü , elektronik izlemenin tek ba ına bir yaptırım biçimi olarak kabul edilmesinin birçok yönden sorunlu bir kabul olaca ı yönündedir. Zira, elektronik izlemenin hapis cezasından farklı olarak cezalandırmayı görünür kılan bir özelli e sahip olmasının yanında, uygulamaya tabi tutulan failin yanında, birlikte ya adı ı ailesi ve yakın çevresi üzerinde de olumsuz etkileri bulundu u ve bunun cezaların ahsili i ilkesinin ihlaline neden olabilece i hatta yaygın bir elektronik izleme uygulamasının toplumu “panoptik gözlerle” gözetim altında tutulan “sanal bir hapishaneye ”⁵ dönü türme tehlikesi bulundu u ifade edilmektedir. Öte yandan, elektronik izleme teknolojisi üreten firmaların, daha fazla kâr u runa toplum ve hükümetler üzerinde baskı kurarak bu yöntemin ceza popülizmine alet edilmesi tehlikesi de bulunmaktadır.⁶ Bu temel sakıncaları nedeniyle, elektronik izlemenin, ba ımsız bir yaptırım biçimi olarak de il, denetimli serbestli in gözetim fonksiyonunu kolayla tırıcı etkisiyle, rehberlik ve rehabilitasyon çalı malarına e lik eden bir uygulama olarak kabul edilip uygulanması daha isabetli olacaktır.⁷ Avrupa Konseyi’nin 2014 tarihli Elektronik zlemeye li kin 2014/4 sayılı Tavsiye Kararında bu hususun önemi u ifadelerle vurgulanmı tır: “Elektronik izleme, suçu azaltma ya da denetim sa lama amacıyla sadece belli bir süre yalnız ba ına bir tedbir olarak uygulanabilir. Daha uzun vadede suçu önlemede, suçlunun toplum ile bütünle mesini amaçlayan profesyonel müdahale ve destekleyici tedbirler ile birlikte uygulanmalıdır.” (m.III/8); “Kamuoyu, elektronik izlemenin teknolojik ve etik yönleri, etkilili i, amacı ve üpheli, sanık ya da hükümlülerin özgürlü ünü kısıtlama aracı olarak önemi konularında bilgilendirilmelidir. Ayrıca, elektronik izlemenin üpheli, sanık ve hükümlüler için profesyonel insan müdahalesi ve deste inin yerini alamayaca ı hususunda farkındalık olu turulmalıdır.” (m.VI11/1).

Elektronik izleme programlarının kullanımında 3 temel durum bulunmaktadır. Bunlardan birincisi tutuklama kurumudur. Elektronik izleme, tutuklanan yükümlülerin belirlenen bir yerde kalmasını sa lamak amacıyla kullanılabilir. Örne in,

⁵ **Roberts, Julian V.:** *The Virtual Prison: Community custody and the Evolution of Imprisonment*, Cambridge University Press, Cambridge 2004, s.22vd.

⁶ **Craig Paterson,** "Commercial Crime Control and the Electronic Monitoring of Offenders in England and Wales", *Social Justice*, S.34(3-4), 2012, s.98-110.

⁷ **Yavuz, Hakan Abdülhamid:** *Ceza nfaz Sistemi ve Denetimli Serbestlik (C SveDS)*, Seçkin Yayıncılık, 2018, s.123, **Umudum, Cafer Erdem:** *Denetimli Serbestlik Ba lamında Elektronik zleme, Yüksek Lisans Tezi*, stanbul 2019, s. 95.

yükümlü tutuklanıp cezaevine konulacağı yerde bu süreyi konutunda geçirmesi ekindeki programlara dahil edilmekte ve yükümlünün belirlenen saatlerde evinde kalması gerekmektedir. Bu kullanma ekinde elektronik izleme yönteminin ilk kez kullanıldığı hukuki durumlardan biridir ve dünya genelinde oldukça rağbet görmüştür. Hapis cezalarına alternatif olarak kabul edilen konutta infaz da bu kapsamda değerlendirilmiştir. Diğer alan ise sınırlama ekinde gerçekleştirilmektedir. Elektronik izleme yükümlülerin yasaklanan alanlara veya mekânlara girmemelerini, mahkûmlara baskınlar ile yaklaşmalarını temin etmek amacıyla kullanılmaktadır. Gözetim ve denetim altına alınan kişilerde ise bu kişilerin hareketleri sınırlandırılmadan devamlı ekinde izlenmesi söz konusudur. Bu tür uygulamalar çoğunlukla cinsel dokunulmazlığı ihlal eden suçların faileri bakımından tercih edilmektedir.⁸

Hapis cezalarına alternatif tedbirlerin önemli bir bileşeni kabul edilen elektronik izleme yöntemi, dünya ülkelerinde giderek fazlasıyla kullanılan bir infaz yöntemi olmuştur. Ülkemizde de bu yöntem uygulanmaya başlanmıştır. Mahkûmların toplumsal hayatta daha etkin olarak gözetlenmesini ve denetlenmesini sağlaması ve ceza infaz kurumlarında tutmaya göre daha ekonomik bir maliyet içermesi nedeniyle bu yöntem tercih edilmektedir. Toplumsal yaşam ve yönetim bakımından sağladığı yararlarla birlikte bu uygulamalar yükümlü ve mahkûmlar bakımından da önemli faydalar sağladığı ortaya konulmuştur. Bu yöntemin amaç ve kapsamının doğru bir şekilde belirlenmesi elektronik izlemenin başarısı bakımından önemli ve gereklidir. Elektronik izleme yönteminin kişinin tekrar suç işlemesi üzerindeki fonksiyonu henüz tam olarak belirlenmemiştir. Ancak kişinin tekrar toplumla bütünleşmesini sağlaması, eğitim ve iyileştirme faaliyetlerine destek olması ve mahkûmların daha iyi korunmasına yardımcı olması gibi faydaları dikkate alındığında önemli ve etkili bir yöntem olduğu söylenebilir. Ayrıca, elektronik izleme yönteminin sadece bir araç olduğu kabul edilmektedir.⁹

1.1 Terim

Karşılaştığımız hukukta elektronik izleme veya takip, ev hapsi, konutta hapis veya konutta izleme ekinde terimler kullanılmaktadır. Alman doktrininde elektronik izlemeye “elektronische Überwachung”, elektronik kelepçeye “elektronische

⁸ Pekel Uludağ I, s.1340.

⁹ Pekel Uludağ I, s.1337.

Fußessel”¹⁰, hapis cezasının konutta infaz edilmesine “hausarrest”¹¹, elektronik izlemeyle konutta hapse “elektronische überwachung hausarrest”¹² ya da “elektronische aufenthaltsüberwachung”¹³ ekinde terimler kullanılmaktadır. Almanya’da 2011 yılında yapılan kanuni bir düzenlemeyle elektronik izleme sistemi yürürlü e konulmu tur. Yasa koyucu “elektronik izleme” olarak çevirilen “elektronische Überwachung” terimini kullanmı tır.¹⁴

Avusturyada Ceza nfaz Kanununda “österreichischen strafvollzugsgesetz (öStVG)” § 156-b maddesinde elektronik takip “elektronischen aufsicht”; elektronik izlemeyle evde infaz “elektronische überwachten hausarrest” ekinde kullanılmaktadır.¹⁵

Anglo - Sakson uygulamasında elektronik izleme “electronic monitoring”¹⁶, konutta hapis “house arrest”, soka a çıkılmasının yasaklanması “curfew order”, sıkı ekinde takip “tracking” terimleriyle ifade edilmektedir.¹⁷

Denetimli Serbestlik Avrupa Birli inin hazırladı ı Elektronik Takip Konferansına ili kin Raporlarda elektronik takip; “Suçluların, cezalarının toplumsal bile eninin gere ini yerine getirdikleri sıradaki mevcudiyetleri, yoklukları ve hareketlerini izleyen uzaktan denetim teknolojilerinin kullanımı” olarak tanımlanmı tır.¹⁸

Türk hukukunda “elektronik takip veya elektronik izleme”, 03 Temmuz 2005 tarihinde kabul edilen 5402¹⁹ sayılı Denetimli Serbestlik Hizmetleri Kanununa (DSHK) 05 Nisan 2012 tarihinde 6291²⁰ sayılı Kanun ile eklenen 15/A maddesiyle düzenlenmi tir. Bu maddede kanun koyucu “elektronik cihazların kullanılması suretiyle takip” terimini kullanmı tır.

10 “Elektronische Fußessel” terimi Essen eyaletinde çalı ılan pilot bir projede yer almı tır. Projekt Elektronische Fußessel, 2004, Frankfurt s.4.

11 Löwe, Ewald/Rosenberg, Werner: StPO, Band 11, Berlin 2011, 26. Auflage, s.210 vd.

12 Kaiser, Günther/Schöh, Heinz: Heidelberg 2002, Strafvollzug, s.134.

13 Löwe/Rosenberg, s.210.

14 Koç, Ziya: *Elektronik zleme le Hapis Cezasının Konutta Çektirilmesi*, Ankara Barosu Dergisi, Y.71, S.2013/2, s. 174; Çetin, s.34.

15 Koç, s.174.

16 Black, Matt/Smith, G. Russel: *Electronic Monitoring In The Criminal Justice System*, s.3.

17 Do an, Fatma Karaka : *Cezanın Amacı ve Hapis Cezası*, stanbul, Yıl 2010, s.219.

18 Nellis, Mike/ Rosell, Nuria Torres: Avrupa’da E. . 7. Avrupa Konferansı Raporu, Elektronik yile tirme ve Cezaevi Nüfusunun Azaltılması, Evora Portekiz, 5-7 Mayıs 2011, **Avrupa Denetimli Serbestlik Birli i (CEP) Elektronik zleme Konferans Raporları**, Ankara Mayıs 2012,s.145-161, Koç, s.174.

19 20/07/2005 tarihli ve 25881 sayılı R.G.

20 11/04/2012 tarihli ve 28621 sayılı R.G.

TBMM'de 14 Nisan 2020 tarihinde kabul edilen ve 15 Nisan 2020 tarihinde yürürlüğe konulan 7242 sayılı Yasanın 59 uncu maddesi ile 15/A maddesine yeni bir hüküm eklenmesi ve elektronik cihazların kullanılması suretiyle yerine getirilecek izlemenin, üpheli, sanık ve hükümlüye (yükümlüye) ait elektronik cihaz veya aletlerin kullanılması suretiyle de yapılabileceği belirtilmiştir. Ancak yükümlünün rızası bulunması durumunda bu uygulama yapılabilecektir.

Türk hukukunda elektronik izleme terimi veya ibaresi, elektronik kelepçeyi de kapsar mahiyette olması sebebiyle genel olarak kabul görmekte ve kullanılmaktadır.²¹

1.2 Tanım

Avrupa Konseyinin 2014 yılındaki elektronik izlemeyle ilgili Tavsiye Kararında elektronik izleme, yargı sistemi içindeki kişilerin buldukları yerlerin, hareketlerinin veya belirli davranışlarının takip edildiği çeşitli gözetim yöntemlerini belirtilen genel bir terim olarak ifade edilmiştir. Mevcutta yer alan elektronik izlemeye ilişkin yöntemler, biometrik veya uydu takip teknolojilerine ya da radyo dalgalarına dayanmaktadır. Bunlar çoğunlukla kişilere verilen veya takılan elektronik bir aygıt ile yükümlülerin uzaktan toplum içinde takip edilmesini kapsar.

DSHK'nın 15/A maddesinde,

“(1) üpheli, sanık ve hükümlülerin toplum içinde izlenmesi, gözetimi ve denetimi elektronik cihazların kullanılması suretiyle de yerine getirilebilir. Bu izleme, rızası alınmak koşuluyla üpheli, sanık ve hükümlüye ait elektronik cihazlar kullanılmak suretiyle de yapılabilir.

(2) izleme, gözetim ve denetime ilişkin esas ve usuller yönetmelikle düzenlenir.”

eklinde hüküm yer almaktadır.

Görüldüğü üzere maddede elektronik takip veya izleme, müstakil bir yaptırım olarak değil, ceza veya güvenlik tedbirlerinin uygulanması sırasında denetim veya gözetim aracı eklinde tanımlanmıştır.²²

2012 senesinde kabul edilen 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı İddetin Önlenmesine Dair Kanunun “Teknik yöntemlerle takip” başlıklı 12 nci maddesinde ise,

²¹ Çetin, s.35.

²² Çetin, s.29.

“(1) Bu Kanun hükümlerine göre verilen tedbir kararlarının uygulanmasında hâkim kararı ile teknik araç ve yöntemler kullanılabilir. Ancak, bu suretle, kişilerin ses ve görüntüleri dinlenemez, izlenemez ve kayda alınamaz.

(2) Teknik araç ve yöntemlerle takibe ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir.”

Hükümleri bulunmaktadır.

Belirtilen bu 2 kanun dışında, ilgili diğer tüm kanun metinlerinde elektronik izlemeyle ilgili herhangi bir hüküm ya da tanım bulunmamaktadır. Kincil mevzuat kapsamında ise konunun düzenlendiği iki metin bulunmaktadır.

Denetimli Serbestlik Hizmetleri Yönetmeliğinin²³ (DSHY) “Elektronik izleme” başlıklı 101 inci maddesinde “Elektronik izleme; üpheli, sanık veya hükümlülerin elektronik yöntem ve araçlar ile toplum içinde izlenmesini, gözetim ve denetim altında tutulmasını sağlayan, maddurun ve toplumun korunmasını destekleyen kararların infaz edilmesinde kullanılan bir yöntemdir.” şeklinde tanımlanmıştır.

Benzer tanım, DSHY'nin 4 üncü maddesinde de yapılmıştır.

Cinsel Dokunulmazlık Kararı Suçlardan Hükümlü Olanlara Uygulanacak Tedavi ve Diğer Yükümlülükler Hakkında Yönetmeliğinin²⁴ “Tanımlar” başlıklı 4 üncü maddesinde de aynı tanım yapılmıştır.

1.3 Hukuki Nitelik

Yaptırım teorisine göre cezalar, ceza ve güvenlik tedbirleri şeklinde ikiye ayrılmaktadır.²⁵ Ceza, suç kabul edilen fiilleri kusurlu bir iradeyle işleyen kişilere kamu otoritesince uygulanan ve bu kişileri belirli bazı haklardan mahrum bırakan, sosyalleştirme ve topluma yeniden kazandırma amacını taşıyan; korkutucu, caydırıcı ve ıstırap verici bir etki doğurulan yaptırım çeşitidir.²⁶ Ceza, kişilerin hürriyetlerini kısıtlar ya da malvarlığının üzerindeki bazı hakları kullanmaktan yoksun bırakır.²⁷ Hapis cezası, kişinin cezaevine konularak özgürlüğünün kaldırılmasını içeren ceza çeşitidir. Hapis cezalarının temel özelliği bu cezaların hapsedilerek yerine getirilmesidir.

²³ 05/03/2013 tarihli ve 28578 sayılı R.G.

²⁴ 26/07/2016 tarihli ve 29782 sayılı R.G.

²⁵ Koç, s.175.

²⁶ Öztürk, Bahri/Erdem, Mustafa Ruhan: “Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku”, 20. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, Eylül 2020, s. 483.

²⁷ Koca, Mahmut/Üzülmez, İhan: *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 13. Baskı, Ankara 2020, Seçkin, s.563.

TBMM'de 26 Eylül 2004 tarihinde kabul edilerek yasala n ve 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlü e konulan 5237 sayılı yeni Türk Ceza Kanununa (TCK) göre hapis cezalarına ili kin ayırım, infaz süresine ve artlarına göre a ırla tırılmı müebbet, müebbet ve süreli hapis eklinde yapılmı tır. Süreli hapisler, 1 yıl ve daha az süreli hapisleri kapsamaktadır (TCK m. 49/2).²⁸

Elektronik izleme, mukayeseli hukukta son yıllarda tutuklamaya ve hapis cezasına bir alternatif olarak kabul edilmektedir.²⁹ Fransa'da hapis cezalarının elektronik izleme yöntemiyle evde infaz edilmesi, 19 Aralık 1997 tarihli yasal düzenlemeyle gerçekle tirilmı tır.³⁰ Almanya'da ise elektronik izlemeyle evde hapis, hapis veya para cezasının yanında ayrı ve tamamen ba ımsız bir yaptırım eklinde düzenlenmi tir.³¹ Alman ö retisinde ise elektronik izlemeyle evde infaz, yaptırım türü olarak kabul edilmemektedir. Alternatif bir infaz müessesesidir.³² Bununla birlikte elektronik izlemeyle evde hapsin koruyucu bir alternatif tedbir eklinde de uygulanabilece i belirtilmektedir.

Elektronik izlemenin hapis cezasına göre daha serbest bir yöntem oldu u kabul edilmektedir.³³ İzlemeye ili kin araçların temel hedefi yükümlünün cezaevi dı nda takibi veya gözetiminde kullanılmasıdır. Walter ise elektronik izlemeyle evde hapsi seçenek yaptırım olarak kabul etmi tir. Bazen bu uygulamanın alternatifin alternatifi eklinde oldu u da ifade edilmi tir.³⁴

Almanya'da 01 Ocak 2011 tarihinde Ceza Kanununda yer alan Strafgesetzbuch veya StGB'de yapılan de i iklikle 68b maddesinin on ikinci fıkrası gere ince elektronik izleme yöntemi ve evde hapis, hapis cezalarının infazı evresinde hükümlünün denetim ve gözetiminde kullanılan seçenek usuller arasında bulunmaktadır.³⁵

Anglosakson uygulamasında elektronik izleme yöntemiyle hapis cezasının infaz edilmesi hapis cezalarının alternatifi olarak kabul edilmektedir. Elektronik izleme hapis cezalarının evde infaz edilmesinde kullanılmaktadır.³⁶ ngiltere'de 1991 ve

²⁸ **Koca/Üzülmez**, s.570, 571.

²⁹ **Öztürk/Erdem**: "Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku", s.498.

³⁰ **Walter, Michael**: (ElectronicMonitoring) Ev Hapsinde Elektronik Gözetleme Kapasitesinin Üstünde Dolu Cezaevlerine Bir Çözüm, Çev.: Mehmet Emin Artuk - Ay e Nuho lu, BD, S:1-3, C:75, 2001, s.29.

³¹ **Kaiser / Schöh**, s.134 vd; **Klaus, Laubenthal**: Heidelberg, Strafvollzug, 2008, s.6.

³² **Löwe / Rosenberg**, s.210 vd.

³³ **Löwe / Rosenberg**, s.210 vd.

³⁴ **Walter**, s.29 vd.

³⁵ **Koç**, s.177.

³⁶ **Alladina, Natasha**: *The Use Of Electronic Monitoring In The Alaska Criminal Justice System*, s.128.

1994 yıllarında düzenleme yapılarak, elektronik izlemeyle evde hapsin, ceza infaz kurumunda hapsin yerine uygulanabileceği hususu benimsenmiştir. Bu durum, geleneksel infaz yöntemine alternatif mahiyet taşımaktadır.³⁷

ABD doktrinde elektronik izleme yöntemini yaptırım çeşidi olarak kabul etmeyen yazarlar bulunmaktadır. Daha çok konutta infaz ya da geceleyin konutta infaz uygulanmasında kullanılan teknolojik bir araç şeklinde kabul görmektedir. Bazıları bu yöntemin baskınsız bir ceza olduğunu ifade etmektedirler.³⁸

Elektronik izlemeyle evde hapis, ABD hukuk sisteminin yaptırım teorisinde “intermediate sanctions (ara yaptırım)” olarak isimlendirilmektedir. Bu uygulama yaptırım türü şeklinde kabul edilmiştir. Ara yaptırımlar, hapis cezası ve bu cezanın ertelenmesi arasında yer alan bir kurumdur. Failin işlemi olduğu fiil nedeniyle hapis cezasına hükmedilmesi durumunda hapis cezasının cezaevinde çektirilmesinden ziyade tamamen serbest kalmadan ara bir yaptırım şeklinde elektronik takiple evde infaz uygulanmaktadır. ABD’de ara yaptırımlar, Community Service Sentence olarak ifade edilen Kamu Yararına Çalışma Cezasına benzemektedir.³⁹

Elektronik izleme, evde hapis ya da evde tutuklu kalmayla bağlantılı şekilde, yükümlülüklerin hareketlerinin kısıtlanması ve bu yükümlülüklerin toplum içinde izlenmesi veya denetlenmesi amacıyla uygulanan infaz hukukuna ilişkin bir araçtır. Bu yöntemle ilişkin sistemler, yükümlülerin yerini tespit etmek ve kararın gereklerine ve yükümlülüklerine uyup uymadığını tespit etmek amacıyla kullanılmaktadır.⁴⁰ Doktrinde bu nitelik nedeniyle elektronik izlemeyle evde hapsin bir “toplumsal nezaret veya denetim” olduğunu ifade edenler bulunmaktadır.⁴¹

Elektronik izlemeyle evde infazın toplumla bütünleştirici ve aynı zamanda cezalandırıcı nitelikli olan bir yaptırım olduğu da kabul edilmektedir.⁴²

Elektronik izlemeyle evde hapis uygulaması, hapis cezasının yerine getirilmesinde alternatif bir infaz şekli ya da hapsin yerine uygulanabilen tahliye sonrası, özel bir infaz metodu olarak kabul edilmektedir. Hollanda, İsveç ve Belçika gibi ülkelerde bu şekildeki uygulamalar görülmektedir. Köstüğü salıverilen mahkûmun belirli bir süre elektronik izleme yöntemiyle evde kalması sağlanmaktadır. Erken

³⁷ Doğan, s.219.

³⁸ Kangal, Zeynep T: *Elektronik İzleme*, İstanbul 2004, s.528.

³⁹ Ilert, Heike: Aspekte Einer Implementierung des Elektronisch Überwachten Hausarrests in das Deutsche Recht, Göttingen, 2005,s.15.

⁴⁰ Alladina, s.128.

⁴¹ Alladina, s.129 vd.

⁴² Kangal, s.528.

taahhiye imkânı sa layan bu uygulamada denetim aracı olarak elektronik izleme sistemleri kullanılmaktadır.⁴³

Elektronik izlemeye alınan yükümlünün kurallara uymadığı cihazlardan gönderilen sinyallerle anlaşırlır. Bu sinyaller ise yükümlülük ihlalinin tespiti ve bildirimini ekleindedir.

Hukukumuzda hapis cezalarının evde infazı TCK'nın 50 nci maddesinde düzenlenen seçenek yaptırımlar arasına alınmamıştır. Müstakil bir yaptırım türü olarak da düzenlenmemiştir. Sadece CGT HK'nın 110 uncu maddesinde özel bir infaz ekli olarak kabul edilmiştir. Konutta hapsin ve bununla birlikte elektronik izleme yöntemiyle infazın seçenek bir yaptırım olarak kabul edilmesi yasal bir de i iklikle mümkün hale gelebilecektir. Yasa koyucu bugün itibarıyla bunu kabul etmemiştir. DSHK 15/A maddesinde yer alan hükümlerle CGT HK'nın 110 uncu maddesinde yer alan hüküm birlikte de erlendirildi inde hapis cezalarının konutta infaz edilmesi ceza kararından sonra uygulanabilecek özel bir infaz usulü ekinde karımıza çıkmaktadır. Başka bir ifadeyle yaptırımın infaz edili eklidir.⁴⁴

1.4 Denetimli Serbestlik

Suç ve bununla birlikte ceza politikalarının temel amacı, öncelikli ekinde toplumun tüm kesimlerini suç ve suçlulardan korumak, suç i leyenleri iyile tirmek, ıslah etmek, suç nedeniyle pi man olmasını temin ederek ki inin tekrar suç i lemesini engellemek ve aynı zamanda iyi bir ki i olarak toplumda yeniden yer bulmasını sa lamaktır.

Hapis cezasının öneminin arttığı 19. yüzyılda daha önceden uygulanan geleneksel yaptırımların iyi sonuçlar vermedi i ve suç faillerini ıslah etmek için yeterli olmadığı anlaşılmıştır. Bu nedenle infaz hukukunda, suçluların ıslahı, e itimi ve yeniden topluma kazandırılması hedefi ile düzenlemeler yapılması gerekti i sonucuna ula ılmıştır. Akademik ara tırmalar sonucunda suç faillerinin ki ilikleri hakkında daha fazla bilgiye ula ılması, suçlular hakkında kabul edilen geleneksel kanaatlerde de i ikli e gidilmesini gerektirmiştir. Fail, sadece suçlu olarak de il, sosyal, psikolojik veya psikiyatrik sebeplerin ma duru olarak kabul edilmeye ba lanmıştır.⁴⁵

⁴³ Koç, s.178.

⁴⁴ Koç, s.179. Umudum, s. 103.

⁴⁵ Dönmezer, Sulhi/Erman, Sahir: Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, Genel Kısım, III Cilt, stanbul, 1997, s.1-2.

Denetimli serbestlik uygulamaları, hapis cezasının olumsuz yönlerinden dolayı suç faillerinin e itilmesi ve iyile tirilmesi, ıslahı ile tekraren topluma kazandırılması yönünde geli en uygulamalardır.⁴⁶

Denetimli serbestlik terimi, ngilizce'de genel itibarıyla "probation" terimiyle kullanılır. 2000'li yıllardan itibaren ise ngiltere'de, "probation" terimi yerine, "community justice (toplum adaleti)" teriminin kullanılması ekinde öneriler yapılmı tır.⁴⁷ "Kanıtlama ve deneme süreci" anlamına gelir. Kökü Latince'deki denemek veya kanıtlamak anlamına gelen "probare",⁴⁸ "probatio"⁴⁹ veya "probatum"⁵⁰ terimlerine uzanmaktadır. Denetimli serbestlik uygulamalarının kökeni Hristiyanlı ın evanjelik mezhebine kadar gitti i belirtilmektedir.⁵¹

Söz konusu bu terimin ceza adalet sistemi içinde kullanılmasına 19. yüzyılın ortalarında ba lanmı tır. Terim önceleri ki ilerin yargılanmalarının veya hakkında verilen kararın ko ullu ekinde ertelenmesini sa lamak için kullanılmı tır. Ancak, zaman içinde ki inin belli bir gözetim programı dahilinde, gözetim ve denetim altında toplum içine bırakılmasını ifade eden ekinde geni ledi i anla ılmaktadır.⁵²

Günümüzde denetimli serbestlik, suç i leyen bir ki inin yakalanmasından itibaren yargılanıp, verilen kararın infazı tamamlanıncaya ve hatta infazın tamamlanmasından sonrası hükümlü ile suç ma durlarına yardımı da kapsayan bir uygulama olarak kar ımıza çıkmaktadır. Denetimli serbestlik sadece bir yaptırım de ildir. Aynı ekinde sadece bir infaz kurumu da de ildir. Denetimli serbestlik, yükümlünün topluma uyum göstermesine, sosyal veya hukuksal sorumluluklarını yerine getirebilmesine ili kin rehberlik hizmetleri sa lanmasına⁵³ yardım etmek amacıyla getirilmı tır. Faillerin toplumdan koparılmadan sosyal rehabilitasyonunun sa lanması amaçlanmaktadır. Aynı zamanda ma durlar da bu faaliyetin bir parçası olarak kabul edilmektedir.⁵⁴

⁴⁶ **Yavuz, Hakan Abdülhamid:** Denetimli Serbestli in Türk Ceza Adalet Sistemi Genel Görünümü Üzerine, *Adalet Dergisi*, Yıl 2012, Sayı 42 s.58.

⁴⁷ **Yavuz, s.59.**

⁴⁸ **Töngür, Ali Rıza:** *Ceza Hukukunda Yeni Boyutlarıyla Erteleme*, Ankara, 2009, s.315.

⁴⁹ **Töngür, s.313.**

⁵⁰ **Töngür, s.315.**

⁵¹ **Dressler, David:** *Practice and Theory of Probation and Parole*, New York and London, 1965,s.1.

⁵² **Ertan, Cihan/Demez, Gönül:** çerideki Ses: Suça Yönelmi Bireylerin Gözünden Denetimli Serbestlik Uygulamaları, *Sosyoloji Ara tırmaları Dergisi*, Cilt: 21 Sayı, 1 Nisan 2018, s.42: **Yavuz, s.59.**

⁵³ **Yücel, Mustafa Tören:** "Suç ve Ceza (*Kriminoloji*)", ATG Vakfı Yayını, Ankara, 1986,s.240.

⁵⁴ **Çolak, Haluk/Altun, U urtan:** Denetimli Serbestlik Kavramının Yaptırım Teorisi ve Penolojik Bakımdan Tahlili ile Pozitif Hukukumuzdaki Düzenlemeler, *Adalet Dergisi*, Mayıs 2006, s. 9; **Umudum, s. 38,39.**

Denetimli serbestlik uygulamaları modern anlamda ilk olarak 2005 yılında Türk ceza adalet sistemine girmiştir. Ancak, daha öncesinde de denetimli serbestlik uygulamalarına benzer düzenlemeler ve uygulamalar bulunmaktaydı.

Ceza adalet sistemimizin temelini oluşturan kanunların 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe girmesiyle birlikte yeni bir dönem başlamıştır. Söz konusu kanunlar 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İfzalı Hakkında Kanununun ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunudur. Bu tarihe kadar denetimli serbestliğe benzer bazı kurumlar bulunmakla birlikte, hiçbirisi bugünkü anlamda düzenlenmemiştir. Bu döneme kadar denetimli serbestlikle ilgili olarak bir teklif kurulmadığından ve mevzuatta yeterli düzenlemeler yapılmadığından istenen fayda sağlanamamıştır. Ancak cezaevlerindeki kalabalıklarla mücadele ve hapis cezalarına hükmedilenlerin çoğalması ile son dönemlerde hafif suçları işleyenlerin toplum içinde iyileştirilmesinin gerektiği yönündeki kabulün artması, hükümlülere ve mahkumlara yardım yapılmasına ilişkin fikrin gelişmesi gibi sebeplerle denetimli serbestliğe dair sistem kurulması mecburi hale gelmiştir. Bu nedenle 2005 yılında temel ceza kanunlarında yapılan düzenlemelerle denetimli serbestlik modern anlamda ceza sistemimize girmiştir.⁵⁵

Ülkemizde denetimli serbestlik, “hükümlülerin yeniden suç işlemesinin önlenmesi ve topluma kazandırılmasını sağlayıcı etkenleri güçlendirmek amacıyla yönelik; eğitim, kültürel, bilimsel, sosyal ve benzeri çalışmalar yapmak...” ifadeleriyle tanımlanmaktadır. Bundan amaç ise suç işlenmesinin önlenmesi ve suç işleyenlerin topluma yeniden kazandırılması suretiyle toplumun korunmasıdır. Ancak, denetimli serbestlikte tüm risklerin öngörülmesi ve tüm zararların da karşılanması mümkündür.⁵⁶

1.4.1 Dünyada

Hapsetmeye ya da hapis cezalarına alternatif olarak ortaya çıkan denetimli serbestlik uygulamasına, kapatmanın veya hapsin etkileri üzerinde istenen etkiyi yaratamadığı gerekçesiyle 19. yüzyılın ortalarında başlanılmış ve 20. yüzyılda da kabul edilen kanunlarla hukuki bir zemine oturarak çeşitlenen örnekleriyle günümüze taşınmıştır.⁵⁷

⁵⁵ Yavuz, s.61.

⁵⁶ Ertan/Demez, s.46.

⁵⁷ Ertan/Demez, s.44.

1.4.1.1 Amerika Birle ik Devletleri (ABD)

ABD uygulamasında denetimli serbestli in kurumsalla mamı ilk örnekleri 1841 yılından 1859 yılına kadar danı man veya avukat ya da yakla ık 2.000 ki inin kefilisi olarak görev yapan John Augustus tarafından gerçekte tirilmi tir. Augustus, suçlu ki ilerle ilgili olarak yasaların hedefinin toplumsal intikam veya öç almak için cezalandırmak de il, bu ki ileri ıslah etmek ve suçu engellemek oldu unu ileri sürmü tür. Boston'da bulunan ve ayakkabı tamircisi olarak çalı an Augustus, 1841 yılında bir mahkemenin duru masına katılımı ve hâkime alkol ba ımlısı bir suçluya yardım etmeyi önermi tir. Augustus, faillerin davranı larını de erlendirerek, bunların okula ya da i e gitmeleri gerekti i konusunda tercihte bulunmaktaydı. Zamanla bu denetimin kapsamı geni lemi tir. Bu kapsamda Massachussttes, 1878 senesinde denetimli serbestli i kabul eden ilk ABD eyaleti olarak tarihe geçmi tir. Federal Devletle birlikte 34 eyalet denetimli serbestlik kanununu çıkarmı tır.⁵⁸ 1933 yılında 13 eyalet haricindeki eyaletler yeti kinlere yönelik düzenlemeler yapmı tır. Wyoming dı ndaki eyaletler ise çocuklara ili kin denetimli serbestli e ili kin kanunlarını çıkarmı tı.⁵⁹

1957 yılına kadar da hemen hemen tüm eyaletlerde denetimli serbestlik kanunları kabul edilerek yürürlü e girmi tir. 1960 yılına kadar denetimli serbestlik görevlisinin görevi moral vermek ekinde bir tür danı manlık yapmak olarak tanımlanmı tır. 1960 yılından sonra ise ki ilerinin yeniden topluma uyum sa lamalarına yönelik amaç öne çıkmı tır. Denetim görevlisi, danı manlıktan ziyade hükümlünün ihtiyaçlarını gidirmek amacıyla kurulu larla ba lantıya geçen bir kurum olarak faaliyet göstermeye ba lamı tır.⁶⁰ 1974 senesinde Adalet Bakanlı ınca ilk kez, denetimli serbestlik kararı verilenlerin sayımı yapılmı tır. 1983'de New Meksiko eyaletinde ilk kez faillerin elektronik izleme yöntemiyle gözetim ve denetim usulü uygulanmaya ba lanmı tır. Günümüzde eyaletler arasında bazı farklılıklar göstermekle birlikte denetimli serbestlik tüm ülkede uygulanmakta olan bir ceza adalet yöntemidir.⁶¹

ABD'de, alternatif ceza ve yaptırımların en önemlilerinden kabul edilen denetimli serbestlik, özel olarak belirlenmi suç failleri için davanın açılmasının veya

⁵⁸ **Umudum**, s.43.

⁵⁹ **Özbek, Mustafa**: "Ça da Ceza Adaleti Sistemlerinde Alternatif Çözüm Arayı ları ve Arabuluculuk Uygulaması", *Makale, Kazancı Hukuk Dergisi*, 2010, s.116; **Çetin**, s.151, 152.

⁶⁰ **Nursal, Necati/Ataç, Selcen**: *Denetimli Serbestlik ve Yardım Sistemi (Probation)*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2006, s.40.

⁶¹ **Yavuz**, (*C SveDS*), s.81.

duru manın ya da ceza hükmü verilmesinin artlı bir ekilde geri bırakılmasını veya serbest bırakılan failin ki ili ine uygun bir denetim yapılmasını sa layan bir tedbirdir. Öne çıkan özelli i, hâkimlerin artlarını her failin kendi durumuna ve ihtiyacına göre tespit edebilmesidir.⁶²

ABD’de eyaletlerde ve federal hukuk kurallarında fail hakkında denetimli serbestlik uygulanıp uygulanmayaca ı hususunda karar verilmesinde hâkimlere geni takdir yetkisi verilmi tir. Yasal hükümler, 3 ko ulun bulunması durumunda denetimli serbestlik kararı verilebilmesine izin vermektedir. Bunlar:

- a) Failin yeni bir suç i lemeyece i kanaatinin olu ması;
- b) Kamu menfaatinin ki inin i ledi i suç nedeniyle ceza almasını gerektirmemesi;
- c) Failin topluma kazandırılması için ceza almasının gerekli olmaması.⁶³

1.4.1.2 ngiltere

ngiltere’de denetimli serbestlik sistemi Londra’lı matbaacı Frederic Rainer’in 5 ilinini 1876’da ngiliz Ye ilay Kurumuna vermesiyle birlikte uygulanmasına ba lanılmı tir. Sonraları, ngiltere’de ve Wales’da yaygın bir ekilde uygulanır hale gelmi tir. 1876 yılında Nelson Southwark Sulh Mahkemesine ve Bow Street ve Mansion House sulh mahkemelerine atanan hâkimlere verilen görev, Londra’da kapasitenin üstünde olan cezaevlerine bazı suçlardan ceza alan ki iler gelmelerini önlemektir.⁶⁴ Bu uygulama 1879 yılında “Summary Jurisdiction Act” ile ngiliz hukukuna girmi tir. Bu yasanın 16 ncı maddesi uyarınca suçun vehamet arzetmemesi ko uluyla verilecek ceza ki i bakımından a ır sonuçlar do uracaksa hâkim, ki inin suçlulu una karar vermeden açılan davayı geri çevirecektir. Bunun için ma durun zararını tazmin edilmi ve mahkeme masraflarının ödenmi olması gerekir. Ayrıca, failin suçlulu u tespit edilerek kefaletle salıverilebilmesi de söz konusudur.⁶⁵

1887 senesinde ilk kez suç i leyenlere denetim süresi verilmi ve bu süre içinde denetim uygulaması önerilmi tir. Aynı yıl “Probation Of First Offenders Act” kanunu gözlemsiz probation kabul edilmi tir.⁶⁶

1907 yılında “Failler için Denetimli Serbestli i Kanunu, Probation of Offenders

⁶² Akıncı, Füsün Sokulu: “Hürriyeti Ba layıcı Cezalar ve Alternatifleri, 21. Yüzyıla Girerken Cezaların nfazı Sempozyumu” (21-22 Ocak 2000), Ankara, 2001, s.53.

⁶³ Özbek, (Mustafa) s.117.

⁶⁴ Kamer, Vehbi Kadri: *Denetimli Serbestlik Kararlarının nfazı*, Ankara, 2007, s. 27 vd.

⁶⁵ Mustafa Avcı, “Hürriyeti Ba layıcı Cezalara Seçenekler”, *Doktora Tezi*, İstanbul, 1994, s. 99.

⁶⁶ Avcı, s. 99.

Ad" yasası kabul edilmi , bu tarihe kadar olan yasalar kaldırılarak genel bir denetimli serbestlik yasası yapılmı tır.⁶⁷ Bu yasayla ertelemeye ili kin ko ullar ve denetim süresi içindeki denetim uygulaması ayrıntılı ekilde düzenlenmi tir. Ki i, deneme süresi içinde ko ulları yerine getirmez veya yeni bir suç i lerse karar infaz ediliyordu. Ki i daha önce suç i lemi olsa bile denetimli serbestlik uygulanabilmekteydi.⁶⁸

1925 yılına gelindi inde 1907 tarihli Kanunda bazı de i iklikler yapılmı tır. Buna göre mahkemede bir denetim görevlisi olması, denetim görevlisinin ba lı oldu u, tayin, terfi ve kontrollerini yapacağı bir komisyon kurulması ve bu komisyonların mali açıdan devlet tarafından desteklenmesi gibi düzenlemeler yapılmı tır.⁶⁹ Böylelikle ilk kez kurumsal bir denetimli serbestlik te kilatı meydana gelmi tir.

1946 senesinde olu turulan "Denetimli Serbestlik Danı ma ve E itim Kurulu (Probation Advisory and Tra'ining Board)" kurumda çalı tırılacak personellerin seçimini ve e itimini yapacak ayrıca uygulamada ortaya çıkan sorunların çözümüne ili kin faaliyet gösterecektir.⁷⁰

1970'li yıllara gelinceye kadar denetimli serbestlik kurumunun hapis cezasından çok daha fazla ıslah etme ve rehabilitasyon özelli ine sahip oldu u ekindeki anlayı desteklenmi tir. 1962 yılında denetimli serbestlik çalı anları toplumsal bozulmayla bireysel davranı bozuklu u arasındaki ili kiye de erlendirmek üzere sosyal çalı ma uzmanı olarak mahkemelerde görev yapmaya ba lamı tır. 1963 yılında danı ma komisyonları olu turulmu , hükümlülerin salıverilmesi sonrasında rehabilitasyon ve topluma yeniden uyum gösterme çalı maları denetimli serbestli in kapsamına alınmı tır. 1969 yılında kabul edilen "Çocuk ve Genç Ki iler Kanunu (Children and Young Persons Act)" ergenlikten re it oluncaya kadar rehabilitasyon yöntemi uygulamasıyla bu kurum en verimli ça larından birini ya amı tır. Belirtilen yıllarda yeti kinler için de hapis dı ında ıslah modelleri kabul edilmeye ba lamı tır. 1973 yılında kamu yararına çalı ma emrinin (community service order) uygulanması da denetimli serbestli in görevleri arasına alınmı tır.⁷¹

1960'lar ile 1970'li yılların ilk yarısı kurumunun en parlak yılları kabul edilir. Bu

⁶⁷ **Avcı**, s. 99.

⁶⁸ **Önder, Ayhan**: *Ceza Hukukunda Tecil ve Benzeri Müesseseler*, stanbul Üniversitesi Yay., stanbul 1963, s.24; **Yavuz**, (C SveDS),s.75.

⁶⁹ **Önder**, s.25.

⁷⁰ **Nursal/Ataç**, s.37; **Önder**, s.26.

⁷¹ **Stelman, Andy**: "England and Wales", içinde: Anton M. Van Kalmthout/Jack T. M. Derks, *Probation and Probation Services: A European Perspective*, Netherlands, 2000,s.151.

yıllarda cezanın geleneksel amaçları dışında rehabilitasyon amacı da fark edilmeye başlanmıştır. 1979 yılına gelindiğinde liberal hukuk geleneğinin tersine daha katı ve disiplinli, ödetici ve caydırıcı bir infaz uygulaması benimsenmeye başlanmıştır. Bu dönem, “tedavi idealinin azalması” şeklinde adlandırılmıştır. 1997 yılında Çi Partisi ceza sisteminin modernizasyonu ile ilgili olarak yeni adımlar atmaya başlamıştır. Bundan sonra denetimli serbestlik, sosyal hizmetlerden ayrılmıştır.⁷²

1991 senesinde yapılan değişiklik sonucunda denetimli serbestlik kurumu “kamusal yaptırım (community order)” niteliği almış, ayrıca yeni “birleştirilmiş yaptırımlar (combination order)” düzenlemeleri getirilmiştir. 1991 yılında yapılan bu değişikliklerle yaptırım ekli algısı oluşmuştur.⁷³

2000 yılında Ceza Adaleti bakımından Criminal Justice and Court Services Act 2000 kabul edilmiştir. Bununla Ulusal Denetimli Serbestlik Hizmetleri Kurulmu ve 42 merkezde teşkilatlandırılmıştır. 2010 yılına gelindiğinde teşkilat sayısı azaltılmış ve 35’e indirilmiştir. 2007 yılında ise Offender Management Act 2007 yürürlüğe girmiştir.⁷⁴

2013 yılında Adalet Bakanlığı’nca yayımlanan “Transforming Rehabilitation: A revolution in the way we manage offenders” isimli raporla birlikte denetimli serbestliğin özelleştirilmesi gündeme gelmiştir. 2015 yılından sonra Ulusal kurum sadece yüksek riskli failere bakmakta, düşük risk grubuna giren failere ise özel sektörde faaliyet gösteren 21 rehabilitasyon şirketine hizmet verilmektedir.⁷⁵

1.4.1.3 Çekya

Çekya’da⁷⁶ denetimli serbestlik faaliyetleri resmî şekilde ilk kez 2001 yılında başlamıştır. 1992 yılında Çek Cumhuriyeti’nin kurulmasından sonra denetimli serbestliğe ilişkin çalımlar başlatılmış ve 1994 yılında önemli bir düzenleme olarak alternatif yaptırımlar belirlenmiştir. Bunlar arasında, cezanın ertelenmesi, kamu yararına çalıtırma ve koğullu salıverilme bulunmaktadır. Ayrıca, kişiyi mahkemeye çıkmadan yargılamanın bitirilebilmesine imkan tanınmıştır.

Denetimli Serbestlik ve buna bağlı olarak Uzlaştırma Müdürlüğü 2001 senesinde resmi olarak görev yapmaya başlamıştır. Denetimli Serbestlik Yasasının kabul edilmesinden sonra hâkimlerin denetimli serbestliğe ilişkin faaliyetlerin

⁷² Yavuz, (C SveDS),s.78.

⁷³ Yavuz, (C SveDS),s.79.

⁷⁴ Yavuz, (C SveDS),s.79.

⁷⁵ Yavuz, (C SveDS),s.80.

⁷⁶ Adalet Bakanlığı, “4-11ubat 2006 Tarihlerinde Çekyaya Yapılan Çalıma Ziyaretine İlişkin Rapor”, s.4-6.

benimsemesinde zorluklar ya anmı tır.

1.4.1.4 Almanya

Almanya'da da İngiltere ve ABD'de olduğu gibi ilk zamanlarda suç faillerine yardım ve destek sağlanması özel sektör ve gönüllü kuruluşlar ile gönüllü kişiler eliyle yapılmıyordu. 1900'lü yılların başlarında devlet daha çok Hıristiyan öretisinden kaynaklanan suç faillerini "geli tirmek" anlayışıyla hareket ediyordu. Devlet dışı yollarla yapılan yardım ilk etapta cezaevinde bulunan hükümlülerle ilgili olarak uygulanmakla birlikte sonraki yıllarda cezaevinden çıkan failleri de kapsamaya başlamı tı. Başlangıçta özel sektör ve gönüllülerin yardımıyla yürütölen faaliyetler, zamanla kurumsal hale getirilerek sırf bu ile ilgilönen profesyonel kişilerce yürütölmeye başlandı. Denetimli serbestli in kanunla düzenlenmesine ilikin olarak yapılan 1923 yılındaki Çocuk Mahkemeleri Kanunu giri imi, köullü salıverilmenin öne çıkarılıp denetimli serbestli in ihmal edilmesi nedeniyle başarısızlıkla sonuçlandı. Devlet eliyle yerine getirölen modern denetimli serbestlik ikinci dünya sava ının ardından yerle meye başladı. 1953 yılına kadar bir kaç eyalette kurulan denetimli serbestli e ilikin derneklerin giri imiyle çe itli denemeler yapıldı ancak 1953 yılında gençler ile yeti kinler için denetimli serbestlik, ceza kanununa girdi ve 27 ya ın altındakiler ve 9 aydan çok ceza alan hükümlüler bakımından bir imkân olacak şekilde denetimli serbestlik öngöröldü. 1956 yılında ise ilk resmi görevli atandı. Özleyen yıllarda Almanya'nın çe itli eyaletlerinde sistemin kurulması ve te kilatlanmasına ilikin düzenlemeler yapıldı. 1969 yılında kabul edilen reformla denetimli serbestlikle yanında artlı tahliyenin de uygulama alanı genişletilmi tir. Bununla ceza adalet sisteminden beklenen amaç "özel önleme" teorisi kapsamında uygulanmı tır. 1980 yılından sonra yapılan bir de i iklikle gözetim altında olmayı gerektiren cezaların yerine kamu yararına çalı tırma tedbiri kabul edilmi tir. Alman hukukunda halen uygulanmakta olan sistemde servisler; yardım, bakım, kontrol ve denetim alanlarında ayrı tırılmı tır. Alman sisteminde sosyal hizmetler, ceza adalet sisteminin bir parçasıdır ve denetimli serbestli e ilikin faaliyetler ço unlukla sosyal hizmetler çalı anları eliyle yürütölmektedir.⁷⁷

1.4.1.5 Fransa

Fransa uygulamasında denetimli serbestlik faaliyetlerinin gelişmesi ABD ve

⁷⁷ Nursal/Ataç, s.138-139; Schoch, s. 376.

ngiltere'deki örnekleri kadar hızlı olmasa da, bu sistemlerin etkisi altında geli meye ba lamı tır. Ertelemeye ili kin düzenlemeler her ne kadar o dönem içinde Anglo-sakson hukukunda geli mekte olan denetimli serbestlik kurumundan esinlenerek benimsenmi ise de klasik ertelemeden öteye gidememi tir. 1891'de kanunla an düzenleme, pi manlık duyan fail hakkında ceza uygulanmasına yer olmadı nda dair dü ünçeye dayanması nedeniyle, suç faillerinin özgürlük içerisinde rehabilitasyonu anlayı na dayanan denetimli serbestlikten farklılık arz etmektedir. Modern anlamda denetimli serbestlik ancak 1945'li yıllarda ceza infaz sistemi içerisinde yer bulabilmi tir. Bu tarihe kadar infaz sürecindeki ve tahliye sonrasındaki yardım konuları Hıristiyan yardım kurulu ları eliyle yürütülmü tür. 1945 yılında çocuklar bakımından hem mahkûmiyet kararının açıklanmasından önceki evrede hem de sonraki evrede gözetimle salıverilme ekinde geli tirilen sistem, bir KHK ile kabul edilmi tir. Yeti kin failler hakkındaki düzenleme ise hızla artan hapisane nüfusuna bir çözüm arayı nın da etkisiyle ancak 1970 yılında yapılabilmi tir. Aradan geçen zaman içerisinde çe itli de i ikliklere u rayan Kanun halen yürürlükte bulunmaktadır. Bu Kanun geleneksel Fransız infaz anlayı nın aksine, hapsedmeye kar ı duran ve suçlu failleri daha çok tedavi edilecek hasta ekinde gören Anglosakson anlayı nın etkisiyle hazırlanmı tır.⁷⁸ Öte yandan, Fransız infaz hukukunda denetimli serbestli in amacı toplumun korunması ekinde belirlenmi tir.⁷⁹

1.4.1.6 Avusturya

Avusturya'da modern anlamda denetimli serbestlik faaliyetleri ilk kez 1950'li yıllarda özel bir giri im olarak faaliyet gösteren kurulu lar eliyle yürütülmü tür. Bu faaliyetler, cezaevinden tahliye olan hükümlülere para ve e ya yardımı ekinde gerçekleştiriyordu. 1952 yılında gerçekleştirilen ıslahevi ayaklanması, klasik ceza infaz kuramlarına bir alternatif arayı na sebep oldu. 1957 yılında denetimli serbestlik hizmetleri olarak görev yapan bir kurulu kuruldu. 1961 yılında ise Çocuk Mahkemeleri Kanununda yapılan düzenlemeler ile denetimli serbestlik kanunla tı. 1969 yılında denetimli serbestli e ili kin müstakil bir yasa kabul edildi. Bu yasa ile denetimli serbestlik servisleri ile çalı anlarına ili kin esaslar belirlendi. 1975 yılında

⁷⁸ **Co kun Erba** , "Tarihi Geli im içinde Gözetimle Erteleme (Denetimli Serbestlik-Sursis Avec Mise A L'epreuve) ve Fransa'daki Uygulaması ile Konuya li kin Türk Ceza Kanunu ve Öntasarı Metinleri I", Kısaltma: "Erba (I)", *Yargıtay Dergisi*, 0,22, S.1-2, Ocak-Nisan 1996, s.25-28; **Nursal/Ataç**, s.201-203.

⁷⁹ **Nursal/Ataç**, s.201, dp.86; **Yavuz**, (C SveDS),s.82, Umudum, s.44.

yapılan ceza hukuku reformu kapsamında yeti kin failler denetimli serbestlik kapsamına alındı. 1994 yılında denetimli serbestlik hizmetleri Adalet Bakanlığı ile Denetimli Serbestlik Kurumu arasında yapılan sözleşme ile özerkle ti. 1999 yılına kadar çe itli de i ikliklerle denetimli serbestlik hızla geli ti, 1999 yılında hürriyeti ba layıcı cezalara alternatif yaptırımlara ili kin kanun kabul edildi. Avusturya'da halen denetimli serbestlik hizmetleri, uzla tırma hizmetleriyle birlikte daha çok özerk kurumlar eliyle yürütölmektedir.⁸⁰

1.4.1.7 Hollanda

Hollanda'da bilinen ilk denetimli serbestlik hizmeti 1823 yılında üç gönüllü esnafın cezaevlerindeki hükümlölere ziyaret ve yardım amacıyla kurdukları dini saiklere dayalı "Hükümlü Moral Geli im Derne i" ile ba lamı , 1870 yılında yargılanan failler de bu kapsama alınmı tır.⁸¹

1910 yılında denetimli serbestlik faaliyetleri devlet tarafından da desteklenmeye ba lanmı ve bu amaçla ceza kanunlarına özel hükümler konularak yasal zemine oturtulmu tur. 1912'de ise ordu bünyesinde faaliyet gösteren ilk resmi denetimli serbestlik kurulu u kurulmu tur. 1913'de ise bu alanda faaliyet gösteren dernekler bir araya gelerek denetimli serbestlik ve yardım hizmetleri derne ini kurdular. kinci dünya sava ı sonrasında ceza hukukunda ortaya çıkan yeni dü üncelerin de etkisiyle o tarihlere kadar özel te ebbüs ve gönüllüler eliyle yürütölen denetimli serbestli in daha profesyonel görevliler eliyle yürütölmesi yönünde çalı malar ba latıldı. 1970'lerde 4 ulusal kurum, "Denetimli Serbestlik Derne i" adı altında tüm ÷lke çapında faaliyet göstermeye ba lamı tır. 1986 yılında kurulan "Denetimli Serbestlik ve Yardım Kurumları Federasyonu" ile 19 farklı derne in her mahkemenin yargı çevresinde bu kurum altında faaliyetlerini gerçekle tirmesi sa lanmı tır. 1989 yılında kamu hizmetinde çalı ma yaptırımı bir ba ımsız yaptırım türü olarak ceza kanunundaki yerini almı tır. Günümüzde denetimli serbestlik hizmetleri Hollanda Denetimli Serbestlik Kurumunca verilmektedir. Güvenlik ve Adalet Bakanlığı nın denetimi altında faaliyet gösteren bu kurumlar büyük ölçüde devlet tarafından finanse edilmekle birlikte, özerk bir niteli ine sahiptirler.⁸²

⁸⁰ Hansjoerg Schlechter, 25-28 Ocak 2005 tarihinde yapılan seminerde sunulan tebli , *Türkiye'de Denetimli Serbestlik ve Yardım Hizmetlerinin Geli tirilmesi Semineri*, Tercüme: Necati Nursal/Erhan Polat, Adalet Bakanlığı Yayını, Ankara 2005, s.163vd; Nursal/Ataç, s.171-172.

⁸¹ *Adalet Bakanlığı Hollanda Ceza infaz Sistemi Çalı ma Raporu*, Ankara 2003, s.14.

⁸² Yavuz, (C SveDS),s.84.

1.4.1.8 Belçika

Belçika Avrupa'da hapis cezasının ertelenmesini kabul eden ilk ülkedir.⁸³ Ancak, ko ulla saliverilme ve ko ulla erteleme düzenlemesinin yapıldı ı 1888 tarihli Kanunla yapılan bu düzenlemede, suç failleri gönüllü ki ilerce yalnızca gözetim altında tutulmaktaydı. Profesyonel manada denetimli serbestlik uygulamasının ilk örnekleri 1910'lu yıllarda görülmü tür. 1912 yılında yalnızca çocuklar için denetim ve gözetimi öngören bir yasal düzenleme yapılmı tır. 1960'lı yıllarda, topluma yeniden kazandırma ve uyum sa lama ile rehabilitasyon anlayı ı büyük önem kazanmı tır. 1964 yılında ise hapis cezalarının alternatif yöntemlerle ertelenmesi ve denetimli serbestli e ili kin kanunlar kabul edilmi , 1980'lerden itibaren refah anlayı ına dayalı olarak faillele ve ma durlarla çalı ma uygulamaları ba latılmı tır. 1990'lı yıllarda denetimli serbestli in sınırları geni letilmi , 1994'de kamu yararına çalı ma ve uzla maya ili kin düzenlemeler yapılmı tır. Denetimli serbestlik hizmetleri günümüzde Adalet Bakanlı ınca cezaevi faaliyetleriyle birlikte yürütölmektedir.⁸⁴

1.4.1.9 sviçre

sviçre'de denetimli serbestlik ilk zamanlarda, di er birçok ölkede oldu u gibi dini saiklerle, cezaevinden tahliye olan hükümlölere yardım ekinde ba lamı tır. 1930'lara kadar kadın örgütleri ve özel dernekler suç failleri ve tahliye olmu hükümlölere e itim ve destek vermek amacıyla çalı malar yürütmü lerdir. Bununla birlikte bazı kantonlarda 1800'lü yıllarda denetimli serbestlik ve yardım konusunda çe itli düzenlemeler yapılmı tır. Ancak 1900'lü yıllarda "Koruyucu Gözetim Kurumu" adıyla kurulan kuramla denetimli serbestlik yasal mevzuattaki yerini almı tır. 1960'lı yıllara kadar suç failleleriyle çalı ma, öncelikle olanları izleme olarak uygulanmı , verilen yükümlölükleri yerine getirmeyenler için çe itli yaptırımlar öngörölmü tür. 1970'li yılların ba ına kadar koruyucu ve destekleyici gözetimin yalnızca gözetimden ibaret oldu u dü ünölürken, sonrasında yapılan de i ikliklerle sosyal yardımın da gözetimle birlikte yürütölmesi sa lanmı tır. 1998 yılında hazırlanan tasla ın kanunla masıyla denetimli serbestlik hizmetleri günümüzdeki halini almı tır.⁸⁵

1.4.1.10 Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin Tavsiye Kararı

Komite, 22/01/1965 tarihinde bu konuda bir karar vermi ve üye ölkelerin

⁸³ Önder, s.247.

⁸⁴ Yavuz, (C SveDS),s.85; Nursal/Ataç, s.190-191; Önder, s.247.

⁸⁵ Yavuz, (C SveDS),s.85

denetimli serbestli i ceza adalet sistemlerine almalarını ve ayet sistemlerinde varsa kapsamını geni letmelerini önermi tir. Kararın özünde yer alan temel ilkeler unlardır.⁸⁶

a) Hapis cezası, etkili olmadı ı gibi failerin toplumdan itilmesi, aile ve i yerleriyle ba larının kopması, suçu meslek edinenlerle birlikte cezaevinde kalma sonucu etkilenme ve yüksek mali yük ekinde olumsuz yönleri de olabilen bir cezadır. Cezaevindeki iyile tirme faaliyetleri ise bu olumsuzlukları giderememektedir.

b) Denetimli serbestlik ekindeki uygulamalar bu olumsuzlukları gidermeye yardımcı olmaktadır. Denetim ve gözetim görevi yerine getirilerek failin toplumda kalmasının sa lanması gerekti i vurgulanmaktadır.

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesininin 19/10/1992 tarihinde kabul edilen “Toplum Yaptırımları ve Tedbirleri Hakkında Avrupa Kurulları Üzerine (92) 16 sayılı Tavsiye Kararında” alternatif yaptırım ve tedbirlerin suçun önlenmesi bakımından önemli bir yöntem oldu u, bu uygulamaların hapsin olumsuz yönlerini engelledi i belirtilmi tir.⁸⁷

1.4.2 Türkiye’de

1.4.2.1 Osmanlı Devleti Döneminde

Denetimli serbestli in Türk hukuk tarihindeki geli imine bakıldı ında, kökü Tanzimat döneminde hazırlanıp yürürlü e konulan ceza kanunnamelerinde yer alan hükümlere kadar dayandı ı görülmektedir. Bu kanunnamelerdeki düzenlemelerin yanında Osmanlı Devleti döneminde “ ahsa kefalet” müessesesinin de yaygın olarak uygulandı ı bilinmektedir.⁸⁸

Anglosakson hukukunda önemli bir yer tutan “kefalet (bail)” adlı kurumun bir benzeri Cumhuriyet kuruluncaya kadar Osmanlı Devleti hukukunda da uygulanmı tır. Esasında slam Hukukuna ait bir kurum olan ahsa kefalet, ki inin mahkemeye getirilmesine kefil olmak ekinde uygulanmı tır.⁸⁹ Bu uygulama bugün ceza muhakemesinde yer alan ve tutuklamaya alternatif olacak ekinde uygulanan, teminat

⁸⁶ Yücel, s.248.

⁸⁷ Dursun, Selman/Atlıhan, Özen: “Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi’nin Üye Devletlere Toplum Yaptırımları ve Tedbirleri Hakkında Avrupa Kurulları Üzerine (92) 16 sayılı Tavsiyesi”, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2006, s. 307.

⁸⁸ Yavuz, Hakan Abdülhamid: Denetimli Serbestli in Türk Ceza Adalet Sistemindeki Tarihsel Geli im Süreci, *TBB Dergisi*, Yıl 2012, Sayı 100, s. 318.

⁸⁹ Karaman, Abdullah; “slam Hukukunda ahsa (Nefse) Kefâlet Müessesesi ve Türk Ceza Muhakemeleri Hukukundaki Teminatla Salıverme Müessesesi le Mukayesesi”, *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları, C. II, Sayı 1, 1998, s.2 vd.

vererek salıverilme⁹⁰ kurumuna kar ılık gelmektedir. Bu kefalet, “belirli bir adamın ahsını teslime kefil oluyorum” (Mecellenin 613 üncü maddesi) ekindeki ifadesiyle yapılabilmektedir. Ayrıca ki inin organı belirtmek suretiyle (“...isimli ahsı ihzarı taahhüt ediyorum, falanın ba ını, yüzünü, kalbini, nefsinin... ihzara kefilim...” gibi) de yapılabildi.⁹¹ Bu durumda kefil, ki iyi mahkemeye teslim etmekten sorumluydu. ayet bu kefil sorumlulu unu yerine getirmez ise kendisi hapse konulmaktaydı.⁹² Bu denetim ve takip, resmi bir görevli tarafından yapılmadı ı için modern anlamdaki denetimli serbestli in uygulamalarından ayrılmaktadır.⁹³

Tanzimat döneminde yürürlü e konulan 1256, 1267 ve 1274 yıllarındaki kanunnamelerde günümüz uygulamalarıyla benze en 3 farklı yaptırım bulunmaktaydı. Nefycezası ve zaptiye nezareti altında bulundurmak cezası ile kalebentlik cezalarıdır.⁹⁴

Nefy Cezası: Sürgün edilme veya dı lama ekinde tanımlanan bu cezaya mahkûm edilenler, devlet tarafından belirlenen ba ka bir yere gönderilirdi. Ki inin buraya yerle mesi ve bir ba ka yere gitmemesi gerekirdi. Sürgün gidilecek yerlerin devletin sınırları içinde olması arttır. Bu ceza, 3 aydan 3 yıla kadar olacak ekinde verilebilece i gibi, müebbeten de verilebilmekteydi. Bu cezadan hüküm alanlar kısıtlanmazlar ve mallarını istedikleri gibi kullanabilirdi. Bu ki iler istedikleri ekinde çalı abilirlerdi. Bu ki iler belirtilen yerden ayrıldı ında hapis cezası uygulanırdı.⁹⁵

Zaptiye Nezaretinde Bulundurmak Cezası: 1274 tarihli Kanunname de yer alan fer’i ya da mütemmim ekinde karar verilebilen bir ceza türüdür. Bu cezanın amacı ki ilerın yeniden suç i lemesini önlemektir. Ki iye bu ceza verildi i takdirde ikamet men edildi i yerde kalamazdı. Yasak olmayan yerlerde ikamet edebilirdi. Yeni yerle im yerine giderken tezkerede belirtilen güzergâhı takip etmek ve geldi i yerde yerel zabıta unsurlarına tezkereyi vermek gibi bir takım yükümlülükleri

⁹⁰ 2005 yılından önce yürürlükte bulunan 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 117. maddesinde bu müessese “teminat” kelimesi yerine “kefalet” kelimesiyle ifade edilmi tir.

⁹¹ **Karaman**, s.7.

⁹² **Uysal, Osman:** “XIX. Yüzyılda Osmanlı’da ç güvenlik ve Asayin Temini Açısından Kefalet Sistemi”, *Balıkesir Üniv. F.E.F. Karesi Tarih Kulübü Bülteni*, 2007/1, (Eri im) http://karesita-rih.balikesir.edu.tr/1_XIX_yuzyil_kefalet.pdf, 11.01.2011, s. 4 vd.

⁹³ **Yavuz**, Denetimli Serbestli in Türk Ceza Adalet Sistemindeki Tarihsel Geli im Süreci, s. 319.

⁹⁴ **Yavuz**, Denetimli Serbestli in Türk Ceza Adalet Sistemindeki Tarihsel Geli im Süreci, s. 319.

⁹⁵ **Gökçen, Ahmet:** *Tanzimat Dönemi Osmanlı Ceza Kanunları ve Bu Kanunlardaki Ceza Müeyyideleri*, Yüksek Lisans Tezi, stanbul 1989, s. 66; **Gökçen, Ahmet:** “Cezanın Amacı ve Hürriyeti Ba layıcı Cezanın nfaz ekileri”, *Ceza Hukuku Makaleleri*, stanbul, 2002, s.53. **Köksal, Osman:** “Osmanlı Hukukunda Bir Ceza Olarak Sürgün ve ki Osmanlı Sultanının Sürgünle İlgili Hattı-ı Hümayunları”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, (Eri im) <http://dergiler>, s. 283 vd.

bulunmaktaydı. Ki i e er belirtilen ko ullara uymazsa 1 yıla kadar hapisle cezalandırılırdı.⁹⁶

Kalebentlik Cezası: Sadece 1274 tarihinde yayımlanan Kanunnamede bulunmaktaydı. Kalebentlik, devletin belirledi i kalelerden birinde hapis olarak kalmayı ifade etmektedir. Süreli olması durumunda 3 yıldan 5 yıla, müebbetten olması halinde ise ölünceye kadar sürerdi. Ki i, devletin belirledi i kaleye gönderilirdi. Fazla masraf çekmesin diye ki inin cezası en yakın yerlerde çektirilirdi. Kaleden firar etmek yasaktı. Ki i, kalenin içinde özgür davranabilirdi.⁹⁷

Belirtilen bu 3 halde de modern anlamdaki denetimli serbestli in uygulamasında bulunan hapse koymak yerine serbest bırakmak, belli bir yere gitmek veya gitmemek ya da devletçe denetim ve gözetim altında tutulmak ekinde özellikler görülmektedir. Ancak, bir denetim veya gözetim görevlisince takip edilme ve belli yükümlülüklerin yapılması gibi özellikler yer almamaktaydı.⁹⁸

Osmanlı Devletinde vakıfların ve hayır kurumlarının hükümlülere ve ailelerine ve özellikle de borç sebebiyle acze dü mü ve bu nedenle hapse alınmı lara cezanın infazı süresince ve tahliye sonrasında çe itli sosyal ve ekonomik yardımlar yaptı ı bilinmektedir.⁹⁹

1.4.2.2 Cumhuriyet Döneminde

1.4.2.2.1 1926-2005 Yılları Arası

Osmanlı ceza kanunnamelerinde oldu u gibi 1926 yılında yürürlü e giren 765 sayılı Türk Ceza Kanunu, 1965 yılında kabul edilen 647 sayılı Cezaların nfazı Hakkında Kanun (C HK) ve 1982 yılında yürürlü e konulan 2253 sayılı Çocuk Mahkemelerinin Kurulu u, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunda bugünkü anlamda denetimli serbestlik olarak kabul edilebilecek düzenlemelere yer verilmemi tir. Ancak, benzer özellikleri ta ıyan hükümler bulunmaktaydı.¹⁰⁰

⁹⁶ **Gökçen**, s.15.

⁹⁷ **Gökçen**, s.55.

⁹⁸ **Yavuz**, Denetimli Serbestli in Türk Ceza Adalet Sistemindeki Tarihsel Geli im Süreci, s. 321.

⁹⁹ **Nursal, Necati**: Adalet Bakanlığı nca Gerçekle tirilen Denetimli Serbestlik Konulu Seminerde Sunulan Tebli , Gayri Resmî Metin, Aralık 2005, s. 6.

¹⁰⁰ **ahin, Ne e**: "Ülkemizde Kırkdört Yıl Önce Yapılan Bir Konferansta Probasyon (Denetimli Serbestlik Sistemi) Tartı ıldı", Denetimli Serbestlik Daire Ba kanlı nca Yayınlanan E. Dergi, S. 4, Nisan 2008, s.39-43

765 sayılı TCK'daki yaptırım sisteminde hapis cezalarıyla birlikte fer'i cezalara da (güvenlik-emniyet tedbirlerine) yer verilmiştir. Bu Kanundaki güvenlik tedbirleri şunlardır:

1. Sürgün cezası (m. 11)
2. Emniyeti umumiye idaresinin nezareti altında bulundurma cezası-tedbiri (m. 28, 32, 101),
3. Akıl hastalarına ili kin tedbirler (m. 46),
4. Uyuşturucu kullananlara ili kin tedbirler (m. 404),
5. Alkol bağımlılarına ili kin tedbirler (m. 573)
6. Suç işleyen çocuklara ili kin tedbirler (m. 53),
7. Dilenciler bakımından "boş toklu una çalıştırma (m. 544)".¹⁰¹

Bununla birlikte 1965 yılında C HK'nın yürürlüğe konulmasıyla birlikte "kısa süreli hürriyeti bağlayıcı cezalar yerine uygulanabilecek cezalar ve tedbirler" ceza hukukumuzda girmiştir.¹⁰²

Sürgün cezası: 765 sayılı TCK'nın 11 inci maddesine göre cürümler için verilebilecek cezalar içinde sürgün de bulunmaktaydı. Sürgün cezası, mahkemece verilen karar sonrasında kişinin belirli bir süre, belirlenen bir yer veya bölgeye gönderilerek bu yerde yaşamaya zorunlu kılınmasını ifade etmekteydi. Bu ceza 1965 yılında 647 sayılı C HK'la yürürlükten kaldırılmıştır. Sürgün cezası, anlayış bakımından denetimli serbestlik ile benzetilmekte ancak, bir görevlinin gözetim ve denetimini içermediğinden günümüzün denetimli serbestlik uygulamasına benzememektedir.¹⁰³

Emniyeti umumiye idaresinin nezaretinde bulundurulma cezası: mülga TCK'da bugünkü anlamdaki denetimli serbestlik hükümlerine daha yakın olan bu ceza ekli, esas itibarıyla bir ceza olmayıp, güvenlik tedbiri niteliindedir.¹⁰⁴ Yasanın 28 inci maddesine göre fer'i ceza eklinde düzenlenen ve hapse ilave ekilde yer verilen bu cezaya göre asıl cezası yerine getirilen mahkûmun bir seneden az, üç seneden fazla olmayacak şekilde güvenlik görevlilerinin nezareti altında bulundurulması gerekmektedir.¹⁰⁵

¹⁰¹ **Yavuz**, Denetimli Serbestlik in Türk Ceza Adalet Sistemindeki Tarihsel Gelişim Süreci, s. 323.

¹⁰² **Nuhoğlu, Aytekin**: *Ceza Hukukunda Emniyet Tedbirleri*, Ankara 1997, s. 140-167; **Yavuz**, s. 323.

¹⁰³ **Yavuz**, Denetimli Serbestlik in Türk Ceza Adalet Sistemindeki Tarihsel Gelişim Süreci, s. 324.

¹⁰⁴ **Erem, Faruk**: *"Türk Ceza Kanunu'nda Emniyet Tedbirleri"*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 1, S. 3, Yıl 1944, s. 365.

¹⁰⁵ **Yavuz**, Denetimli Serbestlik in Türk Ceza Adalet Sistemindeki Tarihsel Gelişim Süreci, s. 327.

Uyu turucu madde ba ımlıları hakkındaki güvenlik tedbirleri: Mülga TCK'nın 404 üncü maddesinde uyu turucu kullananların bir sa lık kurulu unda muhafazası veya tedavisi düzenlenmi tir. Söz konusu madenin ilk halinde böyle bir düzenlemeye yer verilmemi ti. 1933 yılında yapılan de i iklikle ba ımlılı ın en az altı ay hastanede tedavi edilece i esası benimsenmi ve 1942 yılındaki ba ka bir düzenlemeyle bu tedbire süresiz olarak karar verilebilece i kabul edilmi tir. 1991 senesindeki düzenlemeyle uyu turucu madde kullanan ki inin, tahkikata ba lanmadan önce resmi kurumlara bildirerek tedavi olmayı istemesi durumunda kullanmak suçundan dolayı soru turma yapılmayaca ı belirtilmi tir. Bu hükümler modern denetimli serbestlik uygulamalarında yer almaktadır. Ancak bu i lemler uzman bir denetimli serbestlik görevlisi gözetiminde de il, klasik tedavi usulleri çerçevesinde sa lık kurumlarında yerine getirilmekteydi.¹⁰⁶

Alkol ba ımlılarına ili kin tedbir: Mülga TCK'nın 573 üncü maddesinde, alkol ba ımlılarına verilen hafif hapis cezalarıyla birlikte bu ki ilerin ba ımlı olmaktan kurtuluncaya kadar bir sa lık kurulu unda tedaviye alınması düzenlenmi ti. Güvenlik tedbiri olan hüküm uyu turucu ba ımlılı ında oldu u gibi klasik tedavi usulüne göre tedaviyi öngörüyordu. Bu nedenle modern denetimli serbestli e çok fazla benzerlik göstermemektedir.

Dilenciler hakkında “bo az toklu una çalı ma” tedbiri: Mülga TCK'nın 544 üncü maddesinde yer alan ve kabahat olarak düzenlenen “dilencilik” suçunun cezası, sanı ın bir haftadan bir aya özel idareye veya belediyeye ait i llerde, ücretsiz olarak (bo az toklu una) çalı tırılmasıydı. Bu ceza 1953 yılında yapılan düzenlemeyle hafif hapis cezasına çevrilmi tir. Güvenlik tedbiri ekinde nitelendirilen¹⁰⁷ bu uygulama, bugün yaygın olarak uygulanan “kamu yararına ücretsiz olarak çalı tırma” tedbirine benzemektedir. Hapis veya para cezalarının alternatifini veya seçene i de il, do rudan verilebilen bir ceza olması sebebiyle bugünkü yeni yaptırımlara çok benzemektedir. Belirtmek gerekir ki, cezanın infazının veya denetiminin uzman bir görevli tarafından yapılması sa lanmadı ı için modern anlamda bir denetimli serbestli i içerdi i söylenemez.

Görüldü ü üzere, mülga TCK'da yer alan yaptırımlar arasında cezalar dı ında tedbirlere de sınırlı bir ekinde yer verilmi , alternatif tedbir ya da yaptırımlara yer verilmemi ti. Kısa süreli hapis cezalarının, failerin iyile tirilmesine yönelik müspet

¹⁰⁶ Yavuz, Denetimli Serbestli in Türk Ceza Adalet Sistemindeki Tarihsel Geli im Süreci, s. 328.

¹⁰⁷ Erem, s. 377.

katkıları bulunmadığı ve ceza infaz kurumlarının nüfusunu olumsuz yönde etkiledikleri gerekçesiyle 1965 yılında C HK'nın 4 üncü maddesinde yapılan düzenlemeyle kısa süreli hapis cezalarının mahkemelerce hapis dışındaki bazı ceza veya tedbirlere çevrilebilmesi imkân tanınmıştır.¹⁰⁸

Buna göre, kısa süreli hapis cezaları, failin kişiliğine, durumuna ve suçun işlenmesi sırasındaki özelliklere göre hakim tarafından para cezasına, aynen iade veya tazmine, bir eğitim veya ıslah kurumuna devam etmeye, muayyen bir yere gitmekten, bazı faaliyetleri veya meslek ve sanatı icradan men'e, her nevi ehliyet ve ruhsatnamenin geçici olarak geri alınmasına çevrilebilmekteydi. Bu seçenek yaptırımlar, denetimli serbestlik içeren uygulamalara benzemektedir. Ancak, uzman bir denetim görevlisinin gözetiminde yerine getirilmemektedir. Ayrıca, bu yükümlülüklerin yerine getirilmesini sağlayacak bir teklif de kurulamamıştır.

2253 sayılı ÇMKGYUHK'nın "küçüklere uygulanacak tedbirler" başlıklı 10 uncu maddesinde, yaralıları sebebiyle haklarında hapis cezası uygulanamayan çocuklara uygulanacak koruyucu ve destekleyici tedbirler düzenlenmiştir. Buna göre çocuklara uygulanabilecek tedbirler şu şekilde belirlenmiştir:

1. Veliye, vasiye veya bakıp gözetmeyi üzerine alan akrabalarından birine teslim,
2. Bakıp gözetmeyi üzerine alan güvenilir bir aile yanına yerleştirme,
3. Bu amaçla kurulmuş çocuk bakım ve yetiştirme yurtlarına veya benzeri resmi ya da özel kurum veya kuruluşlara yerleştirme,
4. Bir usta yanına yerleştirme,
5. Hastaneye veya tedavi merkezine ya da eğitim gücü çocuklara mahsus kurumlara yerleştirme.

"Gözetim" başlıklı 29 uncu maddede: "İlediği suçtan dolayı hakkında 10 uncu maddede yazılı tedbir uygulanmış veya hükmedilmiş cezası ertelenmiş olan küçükün 3 yıla kadar gözetim altında bulundurulmasına karar verilebilir. Bu takdirde küçük, veliye, vasiye veya bakıp gözetmeyi üzerine alan kimseye gözetim tedbirinin gayesi ve gerektirdiği yükümlülükler haber verilir. Gözetim süresi kararda gösterilir. Artı erteleme halinde gözetim en az deneme devresi sonuna kadar devam eder."

"Artı erteleme"yi düzenleyen 30 uncu maddede: "Para cezasından başka bir ceza ile hükümlü olmayan ve 15 yaşını doldurmamış küçük, ilelediği bir suçtan dolayı

¹⁰⁸ **Yavuz**, Denetimli Serbestlik in Türk Ceza Adalet Sistemindeki Tarihsel Gelişim Süreci, s. 330.

ar veya hafif para veya 3 yıla kadar hürriyeti bağlayıcı cezalardan biriyle mahkûm olur ve geçmişteki haliyle ahlaki temayüllerine göre cezasının ertelenmesi ileride cürümlenmekten çekinmesine sebep olacaktır. Hakkında mahkemece kanaat getirilirse bu cezanın artırı olarak ertelenmesine hükmolunabilir. Cezası bu suretle ertelenen küçük bir yıldan üç yıla kadar bir deneme devresine tabi tutulur. Mahkeme deneme devresi zarfında küçükü, muayyen bir meslek veya sanat öğrenmek, belli bir yerde ikamet etmek alkollü içki kullanmamak veya bunlar gibi bazı şartlara uymaya mecbur edebilir. Küçük deneme devresi içerisinde, yapılan ikaz ve ihtarlara riya men tabi tutuldu u e itim ve ıslah şartlarını yerine getirmez veya ba ka kasti bir cürüm i lerse, mahkeme hükmolunan cezanın aynen çektirilmesine veya vahim görülmeyen hallerde deneme devresinin yarı nispetinde uzatılmasına karar verir.”

Hükümleri yer almaktaydı.

2253 sayılı ÇMKGYUHK'daki düzenlemeler incelendi inde mukayeseli hukukta 1900'lü yıllarda uygulanmaya başlanılan bazı kurumların getirilmesinin hedeflendi i anla ılmaktadır. Ancak, te kilat kurulamadı ı için bu hükümler etkin olamamı ve ceza adalet sistemine yeterince katkı sa layamamı ır.¹⁰⁹

1.4.2.2.2 2005 Yılında Yürürlü e Giren Temel Ceza Mevzuatı

2005 yılına kadar olan dönemde yer alan bazı hükümler ve uygulamalar, denetimli serbestli e benzerlik gösterse de hiçbirisi modern manada denetimli serbestli i içermemektedir. 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlü e konulan temel ceza yasalarında toplum içinde infazı yapılabilen yaptırım ve tedbirler düzenlenmi ve suç ma durları ile faillerine yardım edilebilmesi için bazı hükümler düzenlenmi tir.¹¹⁰

2005 yılında yürürlü e konulan ve ceza adalet sisteminin temelini olu turan kanunlar olan TCK, CMK, CGT HK ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu (ÇKK) ile denetimli serbestli in görev alanı tanımlanmı ve yeni bir döneme girilmi tir.

Belirtilen bu kanunlarda yer alan denetimli serbestlik hükümleri nedeniyle, bunların etkin bir ekilde uygulanabilmesini teminen bir te kilat kurmak için 03/07/2005 tarihinde 5402 sayılı Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Kanunu kabul edilmi tir.

¹⁰⁹ **Yavuz**, Denetimli Serbestli in Türk Ceza Adalet Sistemindeki Tarihsel Geli im Süreci, s. 332.

¹¹⁰ **Türkiye'de Denetimli Serbestlik 10. Yıl Uluslararası Sempozyumu Bildiri Kitabı "Uluslararası Yaklaşımlar"**: Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlü ü Denetimli Serbestlik Daire Ba kanlı ı, Atalay Matbaacılık, İstanbul, 8-10 Aralık 2015, s.5.; **Yavuz**, Denetimli Serbestli in Türk Ceza Adalet Sistemindeki Tarihsel Geli im Süreci, s. 339.

Söz konusu bu Kanun yürürlüğe girdikten sonra uygulama esaslarının belirlenmesi amacıyla hazırlanan Yönetmelik 20/12/2005 tarihinde yürürlüğe konulmuştur. Ancak 18/04/2007 tarihinde yeniden yürürlüğe konulmuş ve birinci yönetmelik yürürlükten kaldırılmıştır. Daha sonra söz konusu bu Yönetmelik de 05/03/2013 tarihinde yürürlüğe konulan Denetimli Serbestlik Hizmetleri Yönetmeliği ile yürürlükten kaldırılmıştır.

5402 sayılı Kanunun adı 05/04/2012 tarihinde kabul edilen 6291 sayılı Kanunla Denetimli Serbestlik Hizmetleri Kanunu olarak değiştirilmiştir.

Böylelikle Ülkemizde denetimli serbestlik,¹¹¹ mukayeseli hukuktaki örneklerinden neredeyse 150 yıl sonra olsa da bir kurum olarak ceza adalet sistemimize girmiştir.¹¹²

Temel ceza mevzuatı mahiyetindeki kanunlarda yer alan “denetimli serbestlik tedbiri” ibaresinin anlamı konusunda herhangi bir tanım bulunmamaktadır. Sadece 05/03/2013 tarihinde yürürlüğe giren ve halen uygulanan DSHY’nin 4 üncü maddesinde “üçüncü, sanık veya hükümlünün toplum içinde denetim ve takibinin yapıldığı, iyileştirilmesi ve topluma kazandırılması için ihtiyaç duyulan her türlü hizmet, program ve kaynakların sağlandığı alternatif bir ceza ve infaz sistemini ifade eder” şeklinde tanımlanmıştır.

CGT HK’nın 107 nci maddesinde “Hâkim, kollu salıverilen hükümlünün keza ve topluma uyumdaki davranışını göz önünde bulundurarak; denetim süresinin, denetimli serbestlik tedbiri uygulanmadan veya herhangi bir yükümlülük belirlemeden geçirilmesine karar verebileceği gibi, denetimli serbestlik tedbiri uygulanmasını veya belirlenen yükümlülükleri denetim süresi içinde kaldırabilir” hükmüne yer verilmiştir. Kanun koyucu bu madde “denetimli serbestlik tedbiri” ile “yükümlülük” ibaresini birlikte kullanmıştır. Bu maddede “denetimli serbestlik tedbiri veya belirlenen yükümlülük” ibaresinden bu terimlerin farklı anlam taşıdığı sonucuna varılabilir. 2005 yılında yürürlüğe konulan infaz Tüzüğü’nün (mülga) 172 nci maddesinde “Hükümlü hakkında CGT HK’nın 107 nci maddesinin altı ilâ onuncu fıkralarına göre mahkemece hükmedilen denetimli serbestlik tedbirleri...” ibaresi, devamında ise “yükümlülük” ibaresi, DSHK’nın 15 inci maddesi ve DSHY’de “biçimindeki yükümlülükler” ibaresi kullanılmıştır. Kanunda her 2 kavram da aynı

¹¹¹ **Schöh, Heinz:** “Denetimli Serbestlik Yardımı ve nsancıl Ceza Yargısı”, Çeviren, Pınar Bacaksız, “Suç Politikası”, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2006, s.378.

¹¹² **Kamer:** s. 27 vd.

anlamı ta iyacak biçimde kullanılmı tır. Doktrinde, söz konusu mevzuatın hazırlanması sürecinde bulunan Prof. Dr. zzet Özgenç, 107 nci maddede yer alan hükümlerin denetimli serbestlik oldu unu belirtmektedir.¹¹³

Genel itibarıyla mevzuatta; yükümlülük, yaptırım, güvenlik tedbiri, tedbir ve denetimli serbestlik kavramları, aynı anlamı verecek ekilde kullanılmamı tır.¹¹⁴ Özgenç, denetimli serbestlik tedbirlerinin yaptırım ekli olarak öngörülmedi ini, hapis cezalarının ve belli güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesinde bu yaptırımları tamamlayan bir müessese ekinde kabul edildi ini belirtmekte ve bu tedbirlerle yükümlünün topluma daha kolay uyum sa lamasının hedeflendi ini ifade etmektedir. Ayrıca, denetimli serbestli e ili kin tedbirlerin bunlarla sınırlı olmadı ını, hapis cezasının ertelenmesi halinde, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasında, kısa süreli hapse seçenek yaptırımlarda ve artlı tahliyede uygulanan yükümlülüklerin de aynı zamanda denetimli serbestlik yükümlülü ü mahiyetinde oldu unu belirtmektedir.¹¹⁵

Denetimli serbestli e ili kin hizmetler, Adalet Bakanlığı ı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlü ünde kurulan Denetimli Serbestlik Daire Ba kanlı ınca, te kilat olarak da adalet komisyonlarının kurulu oldu u 139 il ve ilçe merkezinde olu turulan denetimli serbestlik müdürlüklerince yerine getirilmektedir. Daire Ba kanlı ında 1 Daire Ba kanı ile yeteri kadar tetkik hakimi çalı maktadır. Be ube müdürü ve dokuz uzman görev yapmaktadır. Ta radaki müdürlükler bünyesinde 2021 yılı ba ı itibariyle, 110 denetimli serbestlik müdürü, 35 denetimli serbestlik müdür yardımcısı, 43 ef, 383 sosyolog, 249 ö retmen, 245 psikolog, 87 sosyal çalı macı unvanlarında toplam 964 denetimli serbestlik uzmanı, 1 V.H.K. ., 3.612 infaz koruma memuru, 219 memur, 2 idari destek görevlisi, 4 teknisyen, 1 teknisyen yardımcısı, 29 oför, 174 hizmetli, 2 kaloriferci, 1 ambar memuru olmak üzere toplam 5.199 personel görev yapmaktadır.¹¹⁶

DSHY hükümleri gere ince müdürlüklerde bütün çalı malar büro yapısı içinde sürdürülmektedir. Müdürlüklerde dokuz büro faaliyet göstermektedir.

MÜDÜRLÜKLERE TAK P ED LMEK ÜZERE GELEN

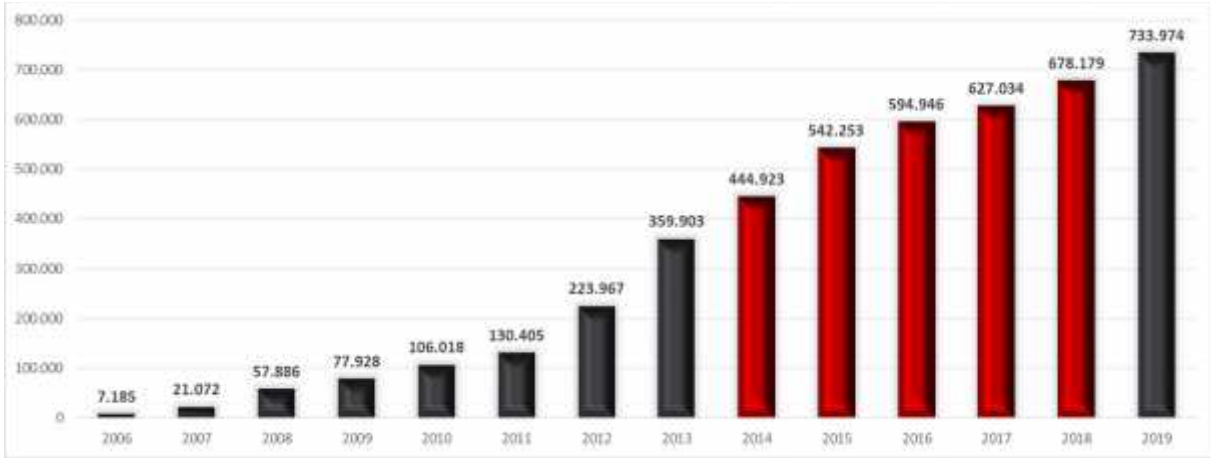
¹¹³ Özgenç, zzet: *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin Yayınevi, 16. Baskı, Ankara, 2020, s.784 vd..

¹¹⁴ Yavuz, s.68, Umudum, s.52.

¹¹⁵ Özgenç, s.784 vd.

¹¹⁶ <http://www.cte-ds.adalet.gov.tr/> (eri im tarihi, 27/02/2020)

KARARLARIN STATİSTİKLERİ

Denetimli serbestliğe tabi olan üpheli, sanık veya hükümlülerin denetimlerinde veya takiplerinde kullanılan yöntemlerden biri de elektronik izlemedir. Adalet Bakanlığı bünyesinde kurulu bulunan Elektronik İzleme Merkezi tarafından gerçekleştirilir. Elektronik izleme yöntemi, karar verilmezden önce tutuklama tedbiri yerine uygulanan bir takım adli kontrol yükümlülüklerinin yerine getirilmesinde, karar verildikten sonra hapis cezalarının yerine uygulanan bazı seçenek yaptırımların infazında, tahliye sonrasında ise cezaevinden çıkan mahkumların toplum içinde denetlenmesi ve takip edilmesinde kullanılmaktadır. Belli yer ve bölgelere gitmekten yasaklanma, belli yer, konut ve bölgelerden çıkmama veya belli kimselere yaklaşmama şeklinde verilen denetimli serbestlik kararları, elektronik aletlerin kullanılmasıyla infaz edilir.

19/10/2012 tarihinde Adalet Bakanlığı'nda Elektronik İzleme Merkezinin kuruluş çalışmalarına başlanmıştır ve 20/01/2013 tarihinde kuruluşu tamamlanmıştır. Elektronik izleme merkezi aktif olarak 3.000 yükümlü denetim ve takibi yapılabilmekle birlikte; kurulduğundan bugüne yaklaşık 50.000 yükümlünün denetim ve takibi tamamlanmıştır.¹¹⁷

İzleme merkezinde en son teknoloji kullanılmaktadır. Merkez, 7 gün, 24 saat esasına göre 4 vardiya halinde çalışmaktadır. Merkezde, 47 personel çalışmaktadır. Merkezde çalışanların yükümlülerle yaptığı görüşmeler kaydedilmektedir. Sisteme kaydedilen verilerin güvenliğini UYAP sistemince sağlanmaktadır.¹¹⁸

¹¹⁷ CTE Bilgi Notu

¹¹⁸ CTE Bilgi Notu

Adli makamlarca hükmedilen denetimli serbestlik yükümlülükleri; suç türlerine, mükerrirli e, suç sonrası duyulan pi manlı a, ma dura verilen zarara ili kin farkındalı a göre farklılık gösterebilmektedir. Bu etkenler dikkate alınarak, hükümlülerin toplumla uyumunun güçlendirilmesi ve yeniden suç i lemelerinin engellenmesi hedefine ula mak için hükümlüler bakımından hangi infaz ve iyile tirme faaliyetlerinin yapılaca ını ve hangi programlara katılım sa lanaca ını belirlemek gerekmektedir. Bunun için, hükümlüler hakkında “Denetim Planı” hazırlanmaktadır.

Bu kapsamda her hükümlüyle 3’den az olmamak üzere bireysel olarak görüşmeler yapılmaktadır. Bu görüşmelerden sonra yükümlülerin ihtiyaçları dikkate alınarak, müdahale programlarına alınmaktadır. Ayrıca, yükümlülerin ihtiyaçları gözetilerek; duygularını tanımak, stresle ba a çıkabilmek, dü ünçe türleri, “hayır” diyebilme, öfkeyi tanımak, ba ımlılık, ebeveyn tutumları, aile içi ileti im gibi konularda seminerlere alınmaktadırlar.

Denetimli serbestlik müdürlüklerinde denetimleri ve takipleri yapmak için toplam 3.612 infaz memuru çalış maktadır.

1.5 Tarihçe

1.5.1 Dünyada

Elektronik izleme sistemleri ilk olarak ABD’de üretilip geli tirildikten sonra, Avrupa’nın batısından ba layarak tüm dünyaya yayılmış tır. Bugün Avrupa’da ve dünyada birçok ülkede (Belçika, Fransa, Danimarka, Lüksemburg, Hollanda, Estonya, Polonya, spanya, Portekiz, sveç, Norveç, sviçre, ngiltere ve Galler, Arjantin, Kolombiya ve Brezilya’da) ba arılı bir ekilde uygulanmaktadır.¹¹⁹

Elektronik izleme sistemlerini ilk kullanan ülkelerden biri de Singapur’dur. 1977’de uyu turucu madde kullananlar için yürütülen tedavi ve ıslah çalış maları kapsamında uygulanmış tır.¹²⁰ ABD’de ise gerçek anlamda 1980’lerin ilk yıllarında kullanılmaya ba lanmış tır. Elektronik izlemeyi Avrupa’da ilk uygulayan ülke ise 1989 yılında ngiltere olmu tur. 1990’ların ilk yıllarında sveç, Hollanda, Kanada, Avusturalya ve Yeni Zelanda ülkeleri uygulamaya ba lamış tır. 2000’lerin ba ında Almanya, skoçya, Güney Afrika, Fransa, Belçika, talya, sviçre ve spanya’da uygulanmış , 2000’li yılların sonunda da Macaristan, Bulgaristan, Norveç, rlanda,

¹¹⁹ Çetin, s.149.

¹²⁰ Çetin, s.157.

Avusturya ve Portekiz gibi ülkelerde elektronik takip uygulamaları başlamıştır.¹²¹ Bu ülkeler önce pilot uygulamaya başlamış, daha sonra gerçek anlamı uygulamalara devam etmişlerdir.¹²²

CEP'in verilerine göre elektronik takip, Avrupa'da 35 farklı ülkede uygulanmaktadır. Dünyada ise 50'den fazla ülke elektronik takibi uygulamaktadır. İngiltere'de elektronik izlemeye tabi olma oranı her 100 bin kişide kırktır. CEP kapsamındaki diğer ülkelerde ise söz konusu oran üç ila dört arasında değişkenlik göstermektedir.¹²³

Elektronik izleme sistemleri her ülkede kendi ceza adalet sistemine göre farklı yargılama evrelerinde kullanılabilir. En çok kullanılan alan ise kısa süreli hapis cezalarının evde infaz edilmesidir. Bu şekilde kullanılmasına "ön kapı" uygulaması denilmektedir. Diğer kullanım şekli ise hükümlünün elektronik izleme ko uluyla salıverilmesidir. Buna da "arka kapı" uygulaması adı verilmektedir.¹²⁴

1.5.1.1 Amerika Birleşik Devletleri

ABD'de 1841 yılından itibaren uygulanmaya başlanan denetimli serbestlik tedbirlerinin zamanla yeterli olmadığı görülmüş ve suç işleyenlerin daha yoğun izleme yöntemleriyle takip edilmesi gerektiği hususunda görüşleri sürülmüştür. Yargılama öncesinde deneme uygulamasının birçok avantajları oldu u, özellikle cezaevi maliyetlerini azalttı, hükümlülerin iyileştirilmesinde büyük fırsatlar sağladı ve hususunda gerek vatandaşlar ve gerekse bilim adamları arasında fikir birliği olmasına rağmen, bunun için ayrılan bütçenin de yetersizliği nedeniyle, mahkûm üzerinde gerekli kontrolün yeterince sağlanamadığı, bundan yararlandırılanların geniş bir coğrafyaya yayılması nedeniyle ve dosya sayısının çokluğu göz önünde bulundurulduğunda gerekli denetim ve gözetimin tam anlamıyla gerçekleştirilemediği savunulmaya başlanmıştır. Bu kapsamda hükümlülerin elektronik izleme yöntemlerinin kullanılması suretiyle daha yoğun takip edilebileceği belirtilmiştir.

1960'lı yılların başında ABD'de Harvard Üniversitesinde çalışmalara başlanmıştır. Psikoloji eğitimi gören ikizler Robert ve Kirk Gable, çocuk failerin

¹²¹ Pekel Uludağ, s.1345.

¹²² Wennerberg, Inka/Pinto, Susana: *6th European Electronic Monitoring Conference: Analysis of Questionnaires*.

¹²³ Güler, Zafer: Elektronik İzleme Sistemlerinin Farklı Ünelere Göre ncelenmesi, n. **Türkiye'de Denetimli Serbestlik 10. Yıl Uluslararası Sempozyumu Bildiri Kitabı "Uluslararası Yaklaşımlar"** s.206.

¹²⁴ Marklund, Fredrik/Holmberg, Stina: *Effects of Early Release from Prison*, 5, 41-61, s.42.

hareketlerini izlemek amacıyla yeni bir sistem geli tirmeye çalı mı lardır. Eskimi bir radyo cihazını, ilgili ki inin üzerinde ta ınması suretiyle nerede oldu unun belirlenmesine u ra mı lardır. 1964 yılına gelindi inde Dr. Ralph Schwitzgebel, 1 kilogram radyo telemetri cihazını, yükümlülerce ta ınabilecek biçimde geli tirmi tir. Söz konusu cihaz, aldı ı sinyalleri dört yüz metre uzaklıktaki ba ka bir cihaza ileterek yükümlünün yerini (konumunu) belirlemi tir. Bu uygulama, Harvard Üniversitesinde gerçekle tirilmi ve elektronik takibin ilk uygulamasını olu turmu tur. Swchwitzgebel, elektronik izleme yöntemiyle ko ullu salıvermeyi teklif etmi tir. Yükümlülerin bu cihazı ta ınmalarını önermi tir. Bu fikirler o dönem çok ilgi görmemi tir.¹²⁵

ABD’de, 1971 yılına gelindi inde tutuklama kararlarının konutta yerine getirilmesine ili kin ilk uygulama genç bir fail için gerçekle tirilmi tir.¹²⁶

1980’li yılların ba ında ABD’de bir yargıç, Ö rümcek Adam isimli çizgi filminden esinlenerek bir irkette hukümlülerin ta ınması veya takması amacıyla uygun bir elektronik izleme kelepçesi geli tirmesini talep etmi tir. İlk kez 1984 yılında Florida’da böyle bir kelepçe kullanılmı tır. İlk üretilen bu takip sistemi sınırlı ekilde veri sa lamaktaydı. Örne in yükümlünün konutunda olup olmadığı tespit edilmekle beraber, konutunda bulunmaması durumunda yükümlünün bulundu u yer konusunda bilgi alınması söz konusu de ildi.¹²⁷

Teknolojik geli melerle birlikte elektronik izlemede telefonun kullanılmasına da ba lanmı tır. 1986 yılında ABD’de, pilot olarak ev hapsi programı uygulanmaya ba lanmı tır. Yükümlü, belirlenen zaman dilimlerinde evinden telefonla aranmı ve evinde bulunup bulunmadı ı kontrol edilmi tir.¹²⁸

ABD’de 1990’ların ilk yıllarında ikinci nesil elektronik izleme sistemleri geli tirilmi tir. Böylelikle, co rafi konumun kesin bir ekilde belirlenebilmesi sa lanmı tır.¹²⁹

ABD’de elektronik takip, 1980 yılından beri daha ziyade cezaların evde yerine getirilmesinde kullanılmaktadır. ABD hukuk sisteminde elektronik izleme, bir ceza, ayrıca denetim ve gözetim kurumu olarak uygulanmaktadır. Elektronik izleme bazı

¹²⁵ **Renzema, Marc/Mayo-Wilson, Evan:** *Can Electronic Monitoring Reduce Crime For Moderate to High-Risk Offenders*, Journal of Experimental Criminology, 2005, Springer 2005, s.216; **Black,/Smith,** s.4.

¹²⁶ **etin,** s.97.

¹²⁷ **Lily, J. Robert/Ball, Richard A:** History Of House Arrest, Northern Kentucky Law Review, Volume: 13/343, s.362.

¹²⁸ **etin,** s.98.

¹²⁹ **Black,/Smith,** s.4; **Mainprize, Steve:** *Elective Affinities in the Engineering of Social Control*, s.26.

yardım programlarıyla desteklenmektedir. Elektronik izlemenin amacında kamunun veya toplumun korunması öne çıkmaktadır.

Elektronik takip, diğer denetimli serbestlik uygulamalarıyla mukayese edildiğinde cezalandırıcı etkisinin biraz daha fazla olduğu görülmektedir. Elektronik takipde yükümlülerin ve toplumun güvenlik kaygıları önem arz etmektedir.¹³⁰ Evde infaz, hapis cezalarının ceza infaz kurumunda yerine getirilmesine göre daha serbest bir uygulamadır.

ABD uygulamasında tutukluluğun evde infaz edilmesi uygulaması da bulunmaktadır. Tutukluluğun konutta infazı, tutuklama uygulamasının ağırlık sonuçları doğuracağına dair değerlendirildiği durumlarda alternatif bir tedbir şeklinde bu kurumun uygulandığı görülmektedir. Kişinin tutukluluğunu konutunda geçirmesine karar verilebilmektedir.

ABD uygulamasında konutta infazın uygun olmayacağına dair değerlendirildiği hallerde yükümlü, hastane veya tedavi merkezleri şeklindeki kamusal yerlerde zorunlu bir şekilde ikamet etmeye tabi tutulabilmektedir. Yükümlünün evi müsait değilse ya da kaldığı bölge tekrar suç işlenmesine sebep olacak ise bu tedbire başvurulabilmektedir. ABD’de daha çok trafikte yer alan kuralların ihlali neticesinde işlenen suçlar ile toplum bakımından tehlike oluşturmayan suçlarda elektronik takip ile konutta infaz gerçekleştirilmektedir.¹³¹

Yükümlünün verilen izin üzerine belirlenen sınırlar içinde bir işi te çalışması veya eğitim faaliyetini sürdürmesi mümkündür. ABD’de evde hapsin elektronik kelepçeyle gerçekleştirilmesi, ceza ve bu cezanın denetim ve gözetim aracı olarak konutta geçeleğin yerine getirmeye yarayan bir teknoloji şeklinde kabul görmektedir.¹³² Ayrıca bu şekildeki uygulamalarla aynı zamanda ceza infaz kurumlarındaki ağırlık yoğunluğunun azaltılması ve cezaevi maliyetlerinin düşürülmesi de hedeflenmektedir.

Elektronik takip yöntemiyle denetim ve gözetim, 24 saat üzerinden yapılmaktadır. Ancak, yükümlülerin işi yeri ve okula gitmek, ibadetlerini yapmak, sağlık ihtiyaçlarını gidermek gibi zorunlu hallerde konuttan ayrılmaya izin verilmektedir.

¹³⁰ Ilert, s.16.

¹³¹ Çolak-Altun, s.224.

¹³² Kangal, s.528.

ABD'de elektronik izleme uygulamasının önemi 9/11 olaylarından sonra artmıştır. RF tabanlı tutuklu izleme sistemleri cezaevlerinin içinde kullanılmaya başlanmıştır.¹³³

ABD'de geçmişteki uygulamalara bakıldığında konutta infazda farklı programlar ve farklı teknolojiler kullanılmaya başlanmıştır. Örneğin ses denetim ve kamera karışımında belirlenen şekilde parmak tutma gibi bazı görevlerin yükümlü tarafından yapılması istenmekte ve böylelikle evde olup olmadığı veya evde bulunan kimsenin elektronik izlemeyle takip edilen kimse olup olmadığı kontrol edilmektedir. Rastgele telefon edilmesi ve sistem üzerinden resim gönderilmesinin istenmesi de başlıca bir kontrol aracı olarak kabul edilmiştir.¹³⁴

Her yıl dünya üzerindeki araştırmaları için yaklaşık 50 milyon dolar harcayan Ulusal Adalet Enstitüsünce 1994 yılında yayınlanan 25 yıllık planlama takvimine göre, elektronik izleme uygulamasının cezaevi maliyetlerinin düşürülmesi amacıyla adalet sistemi tarafından kullanılması gerektiği, birçok suç faili için olmasa da, beyaz yakalı olarak adlandırılan düşük riskli failer için ideal bir program olduğu vurgulanmıştır.¹³⁵

GPS teknolojisi ABD'de ilk defa 1997 senesinde elektronik izleme için kullanılmaya başlandı. 2005 senesinden sonra cinsel dokunulmazlığı ihlal eden suçlar için sıklıkla başvurulan bir yöntem olmuştur.¹³⁶

Yükümlülerin işe veya okula gitmesi gibi yolculuklarında hangi güzergâhları kullanabileceği dahi GPS sisteminin kullanılmasıyla belirlenebilmektedir. Suçun işlenmesinde caydırıcı olması bakımından GPS cihazları gerçek zamanlı çalışabiliyor gibi geçmiş verilerin alınabilmesine de imkan tanımaktadır. GPS bilgilerinin suç yeriyile birleştirilmesiyle yükümlünün, olay günü ve saatinde olay yerinde olup olmadığının tespiti ve böylelikle suçlanması veya olay günü ve saatinde olay yerinde bulunmaması nedeniyle aklanması söz konusu olabilmektedir. Bununla birlikte, GPS ile bazı teknik sorunların da ortaya çıktığı, özellikle GPS verileri ile bazı sahte uyarıların ortaya çıkabilmesi, bunun ise denetlemekle görevli kişiler için büyük bir yük oluşturduğunu ifade edilmektedir. ABD'de önemli suçların faili olarak izlenen

¹³³ Güler, s.208; Çetin, s.156.

¹³⁴ Çetin, s.154.

¹³⁵ Çetin, s.154 ve 155.

¹³⁶ Çetin, s.155.

hükümlülerin GPS ile izlenmesi, elektronik izlemede büyük gelişmelerin gerçekleşmesini sağlamıştır.¹³⁷

Elektronik izleme ABD'nin Florida eyaletinde cinsel suçlar bakımından özellikle önleyici bir amaç ile kullanılması gündeme gelmiştir. 2005'de 12 yaş altındaki çocuklara karşı cinsel taciz suçundan hüküm giyen failerin en az 25 yıl süreyle zorunlu olarak ve hapis cezalarının bitiminden sonra bu defa ömür boyu, GPS takip cihazları ile takip edilmelerini gerekli kılan bir kanun yürürlüğe konulmuştur. Bu kanunun kabul edilmesindeki ana sebep, cinsel suçluları ihbar kanunlarına dayalı zorunluluklardan kaçmayı bakan cinsel istismarcı failer tarafından iki genç kızın öldürülmesi olmuştur.¹³⁸

ABD'nin Florida eyaletinin bir diğer önemli özelliği ise elektronik izlemeyi gerçekleştirecek olan makamın resmi makamlar olmamasıdır. İzleme sürecinin tamamı, birçok başka eyalette olduğu gibi özel sektöre bırakılmıştır.¹³⁹

1.5.1.2 Avrupa Birliği

Avrupa'da elektronik izlemenin kabulü yönünde genel bir eğilim bulunmaktadır. 1990'ların başında Avrupa'da elektronik izleme yöntemi uygulamaya konulmuştur. İngiltere, Hollanda ve Galler elektronik takibi ilk uygulayan ülkelerdir. Elektronik izleme tutuklama tedbirinin yerine getirildiği bir alternatif olarak kabul edildiği gibi temel ceza olarak da uygulanmaktadır. Ayrıca, ceza infaz kurumlarından erken tahliye sebebi olarak da uygulanmaktadır. İtalya, İskoçya, Fransa, Portekiz, İsviçre ve Belçika 2000'li yılların başında elektronik izlemeyle evde infazı kabul eden ülkelerdir. Danimarka ve Avusturya da elektronik takibi kanunlaştırmışlardır.

2004 senesinde İnsan Hakları Avrupa Konseyi tarafından kabul edilen bir raporla elektronik izleme yönteminin denetimli serbestlik merkezlerince uygulanması, cezanın ertelenmesi ve seçenek bir yaptırım olarak kabul edilmesi, böylelikle cezaevlerindeki kalabalıklarla mananın azaltılması ve cezaevlerinin olumsuz etkilerinden hükümlülerin korunması amacıyla kullanılabileceği ifade edilmiştir.¹⁴⁰

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nce 2014 yılında kabul edilen tavsiye kararında;

- Hapis cezalarının son çare şeklinde uygulanması,

¹³⁷ Güler, s.208; Çetin, s.155.

¹³⁸ Çetin, s.157.

¹³⁹ Çetin, s.157.

¹⁴⁰ Albrecht, Hans Jörg: Sanction Policies and Alternative Measures to Incarceration, Papers, 37.

- Suç i leyenlerin daha etkili bir ekilde ve daha az giderle toplum içinde tutulması gerekti i,

- Yo unlu un insan haklarını ve cezaevlerinin etkin yönetimini olumsuz etkiledi i,

- Elektronik izleme yöntemlerinin kullanılmasının, suç i leyen ki ilerinin toplum içinde daha etkin bir biçimde denetlenerek suç i lemelerinin önlenmesine katkı sa layaca ı,

- Elektronik izleme cihazlarının iyi düzenlenmi bir ekilde ve orantılı olarak özel hayatı olumsuz etkilemeyecek biçimde kullanılması gerekti i,

- Soru turma a amasında tutuklulu a alternatif olarak elektronik izlemenin uygulanması durumunda isnat edilen suçla orantılı olmalı ve ki inin kaçma, delilleri karartma veya tekrar suç i leme riski yönünden uygun ekilde de erlendirilmesi gerekti i,

- Soru turma ve kovu turma evresinde elektronik izlemeyle geçirilen sürenin, sonuç cezadan ne surette indirilece inin düzenlemesi gerekti i,

- Elektronik takibe karar verilirken yükümlünün ki isel durumunun dikkate alınması gerekti i,

- Elektronik izleme cihazlarının yükümlüye fiziksel veya zihinsel zarar vermek için kullanılamayaca ı,

hususları benimsenmi tir.

Avrupa ülkelerinde çe itli modeller uygulanmakta olup, esas itibariyle bir kısım ortak özellikleri bulunmaktadır. Örne in, elektronik izleme bu ülkelerde ya ko ullu salıverilmede denetim ya da do rudan uygulanan konutta infaz için kullanılan bir teknoloji olarak ele alınmaktadır. Elektronik izleme, orta ciddiyetteki suçlar bakımından kullanılmaktadır. Genel olarak bir yıla kadar olan hapis cezalarının yerine uygulanmaktadır. Elektronik izleme sadece bir denetim ve disiplin aracı olarak de il, aynı zamanda rehabilitasyon ve tedaviyi ba latan bir planın denetlenmesi için de kullanılmaktadır. Elektronik izleme için, genellikle, izlemenin gerçekleştirilece i (ev hapsinin yapılaca ı) yerdeki yeti kin ev halkı üyelerinin oldu u kadar, yükümlünün de rızası aranmaktadır. Elektronik izleme programları, genellikle, ko ullu salıverilme servisleri (denetimli serbestlik büroları), tarafından yerine getirilmektedir.¹⁴¹

¹⁴¹ Çetin, s.170.

Avrupa ülkelerinde yürürlükte bulunan elektronik izlemeye ilişkin düzenlemelerde, suçla ilgili yaptırım ve bunların uygulamaya konulmasında, elektronik izlemenin yeri bakımından, bir kısım farklılıklar görülebilmektedir. Bu anlamda, suç ve suçlular açısından odak noktaları birbirinden farklı olabilmektedir. Ayrıca, gözetleme, kontrol, rehabilitasyon veya cezanın kişiselleştirilmesi bakımından, elektronik izlemenin hedefleri, birbirinden farklılıklar gösterebilmektedir.¹⁴²

Avrupa ülkelerinde, elektronik izleme uygulamalarında farklılıklar bulunmasına rağmen, bu farklar, Avrupa'daki diğer cezai yaptırımlar bakımından bilinen farkların ötesine geçmez. Çünkü cezai yaptırım sistemleri birçok bakımdan farklılıklar gösterebilir ve sırf bu nedenden dolayı, elektronik izlemenin de farklılıklar göstermesi, beklenebilir bir sonuç olarak kabul edilmelidir. Bunun yanı sıra, elektronik izleme bunu kabul eden ülkelerin yaptırım sistemlerine bütüncül ve böylelikle özel karakteristik sistemler oluşturulmuştur.¹⁴³

1.5.1.3 İngiltere

İngiltere, Avrupa ülkeleri arasında ceza politikalarının belirlenmesi bakımından lider ülkeler arasındadır. Elektronik izleme, ABD'de uygulanmaya başlandıktan sonra İngiltere'nin dikkatini çekmiş ve bu konuda incelemeler başlatılmıştır. İngiltere'de elektronik izleme, ilk başlarda tutuklu ve hükümlü sayısının artması üzerine devlet politikacılar tarafından oy kazandırmasını sağlamak üzere tasarlanmıştır.¹⁴⁴

İngiltere'de, gençlik yıllarında ceza infaz kurumuna girmiş olan, yazar, yapımcı ve aynı zamanda Sunday Times isimli gazetenin yazarı Tom Stacey, cezaevlerindeki yoğunluğunu düzeltmek için, elektronik izleme cihazlarının kullanılabilirliği için İçişleri Bakanlığı'na tavsiye etmiştir. Bu tavsiye, proje için gerekli olan 5.000 pound nedeniyle İçişleri Bakanlığı'na reddedilmiştir. Bunun üzerine, Stacey, 1981 yılında Suçlu Elektronik İzleme Derneğini kurmuş ve faaliyetlerine başlamıştır. Stacey, elektronik izlemenin kişiyi ceza infaz kurumlarının olumsuz etkilerinden uzak tutacağını, böylelikle toplumun da korunacağını belirtmiştir. Ayrıca, mahkum yoğunluğunun azaltılması bakımından elektronik takip önemli hale gelmiştir. İçişleri Bakanı 1988 yılında yaptığı açıklamada, elektronik izlemenin hapis cezalarının cezaevi yerine

¹⁴² Çetin, s.170.

¹⁴³ Çetin, s.171.

¹⁴⁴ Güler, s.209; Çetin, s.171.

evde veya toplum içerisinde çektirilmesinde kullanılabilmesi, bu konuda Kuzey Amerika örneklerinin alınabilmesi ancak bu örneklerin olduğu gibi alınmasının uygun olmadığını, zira İngiltere ve Galler'deki koşulların farklı olduğunu belirtmiştir.¹⁴⁵

İngiltere'de 1988 yılında elektronik izlemenin bir seçenek olduğu kabul edilmiştir. Bununla birlikte, İngiltere ve Galler, Berlin duvarının yıkılması ve Sovyetler Birliği'nin çökmesinden sonra, Doğu Bloku ülkelerinin özellikle denetimli serbestlik sistemlerini batılılarla yarışma çabalarında, öncü bir rol üstlenmiş, kıta Avrupası ülkelerinin elektronik izleme konusundaki gelişmelerine öncülük etmiştir.¹⁴⁶

İngiltere'de ve Galler bölgesinde yargılama sırasında tutuklama tedbirinin elektronik izlemeyle evde yerine getirilmesi mümkündür.¹⁴⁷

1994 yılında elektronik takibe bağlı "geceleri evde infaz" uygulamasına başlanmıştır. 1998 senesinde yapılan değişiklikle elektronik izleme yönteminin koşullu salıverilmede mahkumun denetlenmesinde araç olarak kullanılmasına imkan sağlanmıştır.¹⁴⁸

İngiltere'de 2001 ve 2002 yıllarında programlar uygulanmaya başlanmıştır.¹⁴⁹ Bu programlar Sokağa Çıkma Yasası ve Ev Hapsidir. Bu programın amacı artan hükümlü sayısını azaltmaktır. Buna göre mahkumun tahliyesine 60 gün kala hükümlü cezaevinden bırakılmıştır. Program, 3 aydan fazla ve 4 yıldan az hapis cezası alan hükümlülere kapsamıdır. Programdan ilk yıl, yaklaşık 14.000 hükümlü istifade etmiştir. HDC programına girebilecek yaklaşık 49.000 hükümlü olduğu değerlendirildiğinde bu rakam yaklaşık yüzde 30'luk bırakılma oranına karşılık gelmektedir. Bu uygulama çok fazla risk taşısa da bırakılanların sadece yüzde 5'i konutta infazın koşullarına uymadığından dolayı yeniden cezaevine girmiştir. Cezaevlerinde 2.000 yataklık sayı azalırken toplamda 36 milyon Euro maliyetten devlet kurtulmuştur. HDC programına göre 2000 yılında 15.500 hükümlü, 2001 yılında ise 13.600 hükümlü erken tahliye olmuştur. 2002 senesinde bu sayı 20.500'e kadar artmış, böylelikle koşullu salıverilme oranı yüzde 37'ye kadar çıkmıştır. 2010 yılına gelindiğinde programa katılan mahkum sayısı 12.250'ye gerilemiştir. Bunun sebebi ise cezaevi yönetiminin risk altına girmek istememesidir. 2010 yılında 1.154 (%18) hükümlü cezaevine tekrar alınmıştır. 2011 yılında herhangi bir günde 23.000

¹⁴⁵ Çetin, s.171; Koç, s.182.

¹⁴⁶ Ardley, Jenny The Theory, Development and Application of Electronic Monitoring in Britain, Internet Journal of Criminology, 2005, s.5; Çetin, s.172.

¹⁴⁷ Ardley, s.1.

¹⁴⁸ Kangal, s.529.

¹⁴⁹ Ardley, s.5.

hükümlü ev hapsi kapsamında takip edilmi tir. Bir hükümlünün 90 gün ceza infaz kurumunda kalması devlete yakla ık 6.500 poundluk maliyet, elektronik izleme yöntemiyle konutta takibi ise yakla ık 1.300 poundluk maliyet olu turmaktadır.¹⁵⁰

Mahkeme hâkimi duru madan önce denetimli serbestlik biriminden bir rapor ister. Raporda hükümlünün risk ve ihtiyaç de erlendirmesi yapılır. Bu rapor ba layıcı olmamakla birlikte ço unlukla dikkate alınır. Tahliyeye karar vermeden önce de cezaevi yönetimi denetimli serbestlik biriminden bir rapor ister. Raporda yine hükümlünün risk ve ihtiyaç de erlendirmesi yapılır. Hükümlünün tahliye sonrasında kalaca ı evde incelemelerde bulunulur, aile bireyleriyle görü ülerek elektronik izleme hususundaki görü leri alınır. Aile içi iddet ve kötü muamele bulunması, aile fertlerinin rıza göstermemesi veya evin müsait olmaması durumunda yahut ki i cinsel suçlardan mahkum olmu sa elektronik izlemeyle erken tahliye kararı verilmez.¹⁵¹

Örne in geceleyin hırsızlık yapan bir hükümlü için öncelikle zaman planlaması yapılmalıdır. Bu ki inin geceleri evde tutulması gerekir, di er saatlerde ise i ve sosyal-kültürel-sportif faaliyetlerle suç i lemekten alıkonulmaya çalı ılır. Bu sürecin denetimi de elektronik izlemeyle sa lanır.¹⁵²

ngiltere ve Galler'de elektronik izleme, bir ön kapı alternatifi olarak de il, daha çok erken tahliyeye imkân veren arka kapı aracı olarak kullanılmaktadır. Belki de bu nedenle politikacılar tarafından "sözde hapisane" veya "parmaklıksız hapisane" ya da "elektronik top (a ırlık) ve elektronik zincir" olarak ifade edilmektedir.¹⁵³

ngiltere'de elektronik izleme sisteminde RF ve GPS teknolojisi kullanılmaktadır. ngiltere, önceleri teknoloji bakımından önde gelen ülkelerden biriyken imdi özellikle GPS ile izlemede birçok ülkenin gerisinde kalmı tır.¹⁵⁴

Elektronik izleme merkezi Manchester'dadır. Tüm ngiltere ve Galler'deki elektronik izlemeler bu merkezden gerçekleştirilmektedir. Bu merkezde 300 ki i 3 vardiya olarak çalı maktadır. 2016 yılı Aralık ayı verilerine göre; ceza infaz kurumlarında 80.000 hükümlü, denetimli serbestlik altında 258.748 yükümlü ve elektronik izlemeyle takip edilen 12.000 yükümlü bulunmaktadır. Elektronik izleme sistemi özel sektörden hizmet alımı yoluyla yürütülmektedir.¹⁵⁵

Denetimli serbestlik uygulamalarından ba ka polis birimleri de GPS ile takip

¹⁵⁰ Güler, s.209.

¹⁵¹ ngiltere Elektronik zleme Sistemi Çalı ma Ziyareti Raporu, Aralık 2016, Manchester, s.13.

¹⁵² ngiltere Raporu, s.14.

¹⁵³ Çetin, s.174 ve 175.

¹⁵⁴ ngiltere Raporu, s.7.

¹⁵⁵ ngiltere Raporu, s.8.

yapabilmektedir. Elektronik izleme merkezinden ayrı olarak polis birimleri kendi cihazlarıyla izleme yapmaktadırlar. Polisin, örgütlerin yoğun olarak bulunduğu yerlerde istihbarat bilgisi bulunmaktadır. Herhangi bir fail polis tarafından yakalandığında özellikle tutuklama için yeterli delil olmadığı durumlarda polis faille bir anlaşma yapmaktadır. Faile olayın mahkemeye taşınması yerine elektronik izleme ile takip edilmesini önerir ve kişinin kabul etmesi durumunda takip polis tarafından başlatılır. Böylelikle polis, kişinin kimlerle iletişime kurduğunu, hangi bölgelerde olduğunu tespit edebilmektedir.¹⁵⁶

1.5.1.4 Almanya

Almanya'nın Hessen Eyaletinde Adalet Bakanlığı tarafından 2000 yılında pilot bir uygulama yapılmış ve elektronik izleme, hapsin evde infaz edilmesinde denenmiştir.¹⁵⁷ Bu pilot uygulama 2002 yılına gelindiğinde yasal bir uygulama haline dönüşmüştür. Böylelikle diğer eyaletlere de yayılması hedeflenmiştir.¹⁵⁸

Almanya eyaletlerinde elektronik izlemenin uygulanmasına ilişkin yasa teklifleri bulunmaktadır. Örnek olarak cezalarının ertelenmesi önerilmiştir.¹⁵⁹

Cezaların elektronik izlemeyle yerine getirilmesinde iki buçuk gün konutta kalındığı takdirde bir gün ceza infaz kurumunda kalınması gibi kabul edilmesi gerektiği ileri sürülmüştür. Bu hüküm Eyaletler Meclisi'nde kabul edilmemiştir. Ancak, infaz Yasasının 10a maddesi düzenlenerek, mahkum ile birlikte yatahanların rızası alınarak ve firar riskinin bulunmaması durumunda uygulanabileceği kabul edilmiştir.¹⁶⁰

2011 yılında yapılan değişiklikle Alman StGB § 68b maddesi uyarınca elektronik takip uygulaması yasalamıştır. Almanya'da elektronik takibi alternatif bir yaptırım olarak kabul görmemiştir. Birtakım eyaletlerde Temyiz Mahkemesi tarafından verilen karar gereğince idar/önleyici tutuklamada elektronik cihazlarla takibin uygulanması öngörülmektedir. Bu konuda birçok deneme yapılmıştır. Özellikle Hessen eyaletinde ısrarla uygulanmaya çalışılmaktadır. Hessen'de yürütülen bu çalışmalar tüm ülkeyi etkilemiştir.¹⁶¹

¹⁵⁶ İngiltere Raporu, s.11.

¹⁵⁷ Çetin, s.168.

¹⁵⁸ Albrecht, s.38. Umudum, s.108.

¹⁵⁹ Demirbağ, Timur: *Infaz Hukuku*, Seçkin, 7. Baskı, Ankara, 2020, s.540 vd.

¹⁶⁰ Demirbağ, s.540 vd.

¹⁶¹ Albrecht, s.38 vd.

1.5.1.5 talya

talya'da evde infazın elektronik cihazlarla takip edilmesi uygulamasına 5 farklı ilde 2001 yılında başlanmıştır. Napoli, Torino, Roma, Milan ve Catania'da bir çok yükümlünün takibinde kullanılmıştır. Elektronik izleme faaliyetleri, kolluk biriminde kurulan özel bir bölüm tarafından gerçekleştirilmiştir.¹⁶²

talya'da evde infaz, kısa hapis cezalarına bir alternatif olarak kabul edilmiştir. Başka bir ifadeyle seçenek yaptırım biçimidir. 1975 yılında yürürlüğe konulan bir Yasayla, hapis cezaları yerine uygulanabilecek seçenekler arasına "konutta hapis" kurumu da konulmuştur. Buna göre, bazı koşulları bulunduran hükümlüler, uzun süreli bir hapis cezasının kalan kısmı da olsa, 3 seneyi geçmeyen cezaları kendi evlerinde infaz edebileceklerdir.

Söz konusu uygulamadan faydalanabilecekler aşağıda gösterilmiştir:

- Hamile olan veya 5 yaşından küçük çocuğu bulan kadınlar.
- Cezaevinde kalması bakımından yaşamsal bir tehlikesi bulunanlar.
- Altmış yaşını aşmamış ve bedensel bir engeli bulunanlar.
- Yirmibir yaş ve altında olan ve sağlıklı, iş, okul ihtiyaçlarının olduğunu ispatlayanlar.¹⁶³

Yeni Ceza Muhakemesi Kanunu 1989 yılında kabul edilmiştir. Bu Kanun, hâkimlere hapis cezaları yerine seçenek tedbirlere karar verme yetkisi tanıdığıdır. Bu kapsamda Kanunun 284 üncü maddesinde evde infaz hükümlerine yer verilmiştir.¹⁶⁴

Hâkim, yükümlünün konutunda kalmasına ve başka bir yere gitmemesine hükmedebilir. Hâkim gerek gördüğünde yükümlünün ihtiyaçlarına göre baskınlığıyla ilgiliye geçmesine müsaade edebilir. Ayrıca, yükümlünün kendisini gelirtirmesi veya kazanç elde etmesi için belirli koşullar altında bir işte çalışmasına da izin verilebilir. Bu usulün uygulandığı hallerde yükümlünün evinde geçirdiği süreler, ceza infaz kurumunda geçirilmiş sayılır.

Evde infaz usulü, 3 yılı geçmeyen hapis cezaları bakımından uygulanmaktadır. Hamile olanlar ya da 65 yaşının üzerinde olup da kısmen özürülü olanlar ile 25 yaşının altında olanlar için belirtilen süre 4 yıldaki tespit edilmiştir.

¹⁶² **Electronic Monitoring in Italy and the Use of Secure Communication in the Justice System**, University of Wrocław, May 13-14, 2005.

¹⁶³ **Erdem, M. Ruhan:** *Kısa Süreli Özgürlüğüne Başlayıcı Cezaların İnfazı ve Yeni Seçenekler*, *İnfaz Hukukunun Sorunları*, Ankara 2000, s.196; **Akıncı, Füsün Sokullu:** *Adalet Reformu ve Alternatif Ceza Yaptırımları*, *Nurullah Kunter'e Armağan*, İstanbul 1998, s.331-332.

¹⁶⁴ **Albrecht**, s.38 vd.

Kanunun 275 inci maddesine göre AIDS hastalığı bulunanlar ile bulaşıcılık sistemiyle ilgili ciddi bir rahatsızlığı bulunanların ceza infaz kurumunda kalmalarının hayati tehlike oluşturması durumunda hapis cezalarının evde veya bir sağlık kuruluunda infaz edilmesine hükmedilebilmektedir.

Evde infazın şartları kalkınca ya da yükümlünün kuralları ihlal etmesi durumunda evde infaz sonlandırılır ve hapis cezasının geri kalan bölümünün cezaevinde genel kurallara göre infaz edilmesine karar verilir.¹⁶⁵

1.5.1.6 Fransa

Fransa, elektronik izlemeyi Avrupa'da ilk uygulayan ülkelerden biridir. Ayrıca, elektronik izlemenin çok büyük bir kullanıcısı olduğu için bu uygulamanın analizi için de iyi bir örnek teşkil etmektedir. Fransa'da elektronik izlemenin tedricen uygulamaya konulması da doğal bir deneyi temsil etmektedir. Elektronik izleme 2000'li yılların başında 4 pilot mahkemede pilot olarak uygulanmış ve daha sonra birçok mahkemede uygulanmaya başlanmıştır. Fransa'da elektronik izleme, hapis cezalarının cezaevinde infazına uygun bir alternatif olarak görülmektedir. Çünkü hâkim, kısa süreli hapis cezalarını tamamen elektronik izlemeye çevirebilmektedir. Hükümlülerin elektronik izlemeyle takibi için 2012 yılına kadar birçok kez yasal denemeler yapılmıştır. Gençlere olduğu kadar yetkinler hakkında da uygulanmaktadır.¹⁶⁶

Fransa'da tehlikeli ve mükerrir hükümlülerin izlenmesinde ve denetlenmesinde elektronik cihazlar kullanılmaktadır.¹⁶⁷

Fransa'da hapis cezasına bir alternatif olarak uygulanan elektronik izleme yöntemi (ön kapı) ile hükümlünün salıverildiği (arka kapı) uygulamaları bakımından, kriterlerin birçok bakımdan karşılaştırılması yapılmıştır. Bunlar arasında esaslı farklar bulunmadığı belirlenmiş olmakla birlikte, hapis cezasına alternatif olarak haklarında elektronik izleme kararı verilenler, diğerlerine göre genellikle daha genç, çoğunlukla evli, iş sahibi kimselerdir. Aynı şekilde, bu kimselerin, diğerlerine oranla daha çok alkollü araç kullanma veya uyuşturucu kullanmak suçundan sanık oldukları, elektronik izleme ile salıverilen hükümlülerin ise daha çok cinsel suçtan veya uyuşturucu madde suçundan ceza almış kişiler olduğu belirlenmiştir. Elektronik

¹⁶⁵ Çolak-Altun, s.177.

¹⁶⁶ Güler, s.210; Çetin, s.181 vd.

¹⁶⁷ Çetin, s.181.

izlemeyle denetim altına bulundurulmuş hükümlülerin, iddiaları oldukları suç türüne göre böyle bir tasnife tabi tutulmuş olması, bu kusuz elektronik izlemenin hapis cezasına alternatif olarak uygulanması ile hapis cezasının sonunda hakkında artırımlı tahliye uygulanan hükümlü için uygulanmasında artırımların birbirinden farklı olması ile açıklanabilir.¹⁶⁸

Fransa, 2000 yılında, İspanya'dan esinlenerek kadına karşı iddetti azaltmak için iddet uygulayan kadınların, elektronik izleme kapsamında takibini kabul etmiştir. Yapılan bu düzenlemeler ile koruma amacıyla verilen bu kararlardaki yükümlülüklerin yerine getirilmesinde, elektronik izlemenin kullanımı mümkün hale getirilmiştir. Buna göre, iddet uygulayan kadının mağdura yaklaşımlarını yasaklayan kararların gereğinin yerine getirilmesi, özellikle de mağdurun kadın olması (eş, sevgili, veya eski sevgili gibi) durumlarında, polis tarafından doğrudan doğruya yetkili hale getirilmiştir. Böyle bir durumda, elektronik izlemenin gerçekleştirilmesi için ayrıca bir adli kararın alınmasına gerek yoktur. Elektronik izleme, kadının mağdura yaklaşımlarını yasaklayan yükümlülüğün yerine getirilmesinde en önemli vasıta konumuna gelmektedir.¹⁶⁹

Fransa'da, cezaevi personeli, elektronik izlemeyi gerçekleştirecek olan cihazı (elektronik kelepçeyi) takmaya ve bunu sökme yetkili olduğu gibi yükümlünün elektronik izlenmeye aykırı hareketini tayin ve tespit etmekten de sorumludur. Özel şirketler elektronik izleme sisteminin bakım ve teknik işlerini yürütmektedir.¹⁷⁰

1.5.1.7 siveç

siveç, elektronik izleme cihazlarını, uygun bir alternatif olması nedeniyle Avrupa'da kullanmaya başlayan ilk ülkeler arasında yer almaktadır. Bu konuda çalışmaları siveç yetkilileri, ABD'nin tecrübelerinden büyük ölçüde istifade etmişlerdir. siveç'te elektronik izleme, hapis cezasının olumsuz etkilerinin azaltılması (ön kapı) ve hapis cezasının infaz edilmesindeki maliyetin düşürülmesi amacıyla ele alınmış ve uygulamaya konulmuştur. Bu nedenle, elektronik izleme siveç'te ceza infaz kurumlarının masraflarının yarı yarıya, mevcudunun ise % 25 oranında azalmasını sağlamış ve belirtilmiştir. Elektronik izlemenin kadına günlük maliyetinin 450 ilâ 600

¹⁶⁸ Çetin, s.184; Albrecht, s.39.

¹⁶⁹ Güler, s.210.

¹⁷⁰ Çetin, s.185.

sveç kronu iken, açık cezaevinin ki i ba ına günlük maliyetinin, yakla ık olarak 1.500 ilâ 1.600 sveç kronu oldu u hesaplanmı tır.¹⁷¹

Elektronik izleme, sveç'te yo un denetimde i gücünün kullanılması (yüz yüze görü me, denetimli serbesti memurlarının ki iyi konutunda veya i yerinde ziyareti) ile birlikte ele alınmı ve yo un denetimin bir parçası olarak dü ünülmü tür. Bu nedenle, sveç'te “Elektronik zleme ile Yo un Denetim” terimi kullanılmı ve elektronik izleme terimi kullanılmamı tır. Bu program, 1994 senesinde pilot olarak uygulanmaya ba landı. 2 sene geçtikten sonra tüm ülkede uygulanmaya ba lanmı tır. 1999 senesinde yapılan yasal de i iklikle kalıcı bir düzenleme haline gelmi tır.¹⁷²

sveç'te 1996 yılında elektronik izleme programı 1.617 suç failine önerilmi , bunlardan 440 tanesi cezaevine gitmeyi tercih ettikleri için veya seçilmek için gerekli kriterleri ta imadıklarını dü ündükleri için ba vuru yapmamı tır. Di er 1.177 ki i ise yararlanmak üzere ba vuru yapmı ve bunların %90'nı kabul edilmi tir. Burada dikkat çekici husus udur; ba vurusu kabul edilen failerden % 54'ünün alkollü araç kullanmak, %16'sının hakaret, % 6'sının hırsızlık ve di er mala kar ı i lenen suçlardan, %3'ünün ise askerlik görevini red etmek suçundan hükümlü olmasıdır.¹⁷³

sveç'de elektronik izleme ile yo un denetim altında bulundurma uygulaması ba latıldı ında, 3 aya kadar hapis cezası ile cezalandırılanlar arasından, öncelikle geçmi leri ve sosyal durumları hapis cezası ile cezalandırılan di er suçlulara göre daha iyi olması nedeniyle alkollü sürücüler tercih edilmi tir. Bunların % 6'sı iyile tirme programını terk etmek suretiyle yükümlülü ünü ihlal etmi tir. Bunların ço unlu unun ise söz konusu ihlali, yine alkol kullanmak ekinde gerçekte ti i görülmü tür.¹⁷⁴

sveç'de elektronik izleme programı, hükümlülerin yeniden suç i leme riskini dü ürmek için, toplum içinde belirli bir süre geçirmesine fırsat sunmak (arka kapı uygulaması) ekinde de uygulanmaktadır. Serbest bırakılma süresi, tek seferde en fazla altı 6 ayla sınırlandırılmı tır.

sveç'de elektronik izleme dosyaları büyük ço unlukla ön kapı programı kapsamındadır. Bu uygulama 1998 yılında en yüksek seviyeye çıkmı , bundan sonra azalmaya ba lamı tır. Bunun en önemli sebeplerinden biri bu tarihten sonra,

¹⁷¹ sveç Elektronik zleme Sistemi Çalı ma Ziyareti Raporu, Eylül 2009, Stockholm, s.12.

¹⁷² Güler, s.209.

¹⁷³ Çetin, s.177.

¹⁷⁴ Çetin, s.178; sveç Raporu, s.4.

sanıkların kamu hizmetinde çalı tırma cezası ile cezalandırılabilme seçene inin kabul edilmi olmasıdır.¹⁷⁵

Elektronik izleme, genellikle di er ülkelerde ki inin evde bulunup bulunmadı ı veya kendisine izin verilen ölçüde i te veya programlanmı etkinliklere devam edip etmedi inin denetiminde kullanılmakta iken, sveç'te yükümlünün iyile tirme programlarına katılıp katılmadı ının denetimi için de kullanılmaktadır. Ayrıca yükümlü, denetimli serbesti memurlarınca belirsiz zamanlarda evinde haftada bir kaç kez ziyaret edilebilmektedir. sveç'te, yüz yüze görü me, denetimli serbestlik elemanlarının i yeri ziyareti veya ki inin i yerinden telefon ile aranması gibi uygulamalar da, elektronik izlemenin bir parçası olarak kullanılabilir. Elektronik izlemenin sveç hukukunda elektronik izleme ile yo un denetim olarak isimlendirilmesinin sebebi de budur.¹⁷⁶

sveç'te elektronik izleme, Suçlu Bakım Merkezince yapılmaktadır. Bu merkez tarafından hapis cezalarının yerine yükümlünün ko ulları uygun ise (ilk defa suç i lenmesi, suçun basit nitelikli suçlardan olması gibi) alternatif di er yaptırımların verilmesi te vik edilmektedir. Merkez, Adalet Bakanlığı ndan ayrı olarak faaliyetlerini yürütmektedir. sveç'te mahkemeler karar verdikten sonra infazla ilgili sürece katılmamaktadır. nfaz i lemleri idari bir görev olarak kabul edilmektedir. Bu kapsamda 6 aydan az ceza verilen ki iye elektronik izleme önerisi bu merkezce yapılmaktadır. Bu merkezde çalı an toplam ki i sayısı 9.000'dir.¹⁷⁷

Hükümlünün yeniden suç i leme riski bulunmakta ise elektronik izleme uygulamasından faydalandırılmamaktadır. 3 yıl içinde yeniden suç i leyen ki iler bu uygulamadan faydalanmamaktadır. Elektronik izlemeden faydalanacaklar sıkı bir biçimde ekilde ara tırılmaktadır.¹⁷⁸

Elektronik izleme programı, cezasının yarısını cezaevinde iyi halli olarak geçirenler hakkında da ceza sınırlaması olmadan uygulanmaktadır. Bu durumda hükümlü cezasını ko ullu salıverilme süresine kadar elektronik izleme programı kapsamında toplum içinde infaz edebilmektedir. Hükümlü aslında ko ullu salıverilme hakkını erken kazanmı olmaktadır. Ko ullu salıverilmeden sonra ise elektronik izleme sonlandırılmaktadır.¹⁷⁹

¹⁷⁵ Çetin, s.179.

¹⁷⁶ Çetin, s.180.

¹⁷⁷ sveç Raporu, s.4.

¹⁷⁸ sveç Raporu, s.12.

¹⁷⁹ sveç Raporu, s.13.

sveç'te açık cezaevlerinde bulunan hükümlülere elektronik kelepçe takılmak suretiyle nerede oldukları sistem sayesinde belirlenmektedir. Buna göre hükümlü, cezaevi dışına çıkabilir, işine gidebilir veya diğer ihtiyaçlarını görebilir. Hükümlü, kendisine yapılan plan dışına çıkarsa cihaz hemen uyarı vermektedir.¹⁸⁰

Kelepçenin izinsiz açılması ihlal nedeni olarak kabul edilmekte ve hükümlü cezaevine alınmaktadır.¹⁸¹

sveç hukukunda elektronik izleme, tutuklamaya alternatif olarak uygulanmamaktadır.¹⁸²

Konutta infazın elektronik izleme yöntemiyle yerine getirilebilmesi için yükümlü ve hane halkının yetkin üyelerinin buna rıza göstermesi gerekmektedir.¹⁸³

Mümkün olması halinde sveçte yükümlüler elektronik izlemenin masraflarına katkı sağlamak ve günlük 50 sveç kronu ödemektedirler.¹⁸⁴

1.5.1.8 Hollanda

Hollanda hukukunda elektronik takip, ilk olarak 1980'lerin başında ceza infaz kurumlarındaki hükümlü sayısının yoğunlaşması sebebiyle tartışmaya açılmış ve 1995 yılında ilk pilot uygulama başlatılmıştır. 1997 yılıubat ayına kadar 120 kararın elektronik izleme yöntemiyle infazı sağlanmış ve bu yöntemde % 90 oranında başarı sağlanmıştı. 1997 yılında, Adalet Bakanlığı'nca uygulamanın ülke geneline yaygınlaştırılması kararı alınmıştı. 2012 yılında elektronik cihazlarla izlenen yükümlü sayısı 330 iken, 2015 yılında bu sayı 2.250'ye ulaşmıştır.¹⁸⁵

Hollanda uygulamasında elektronik takiple evde infaz, yaptırım türü olarak kabul edilmiş ve 6 ayı geçmeyen hapis cezalarının yerine (ön kapı) bu yaptırım uygulanmaktadır. Ayrıca mahkûm, hapis cezasının yarısını ceza infaz kurumunda çektikten sonra (en az 1 yıl cezaevinde kalmak koşuluyla) elektronik izlemeyle evde infaza (arka kapı) karar verilmesini isteyebilir. Elektronik izleme, infaz programının bir parçasıdır. Cezaevi idaresinin belirleyeceği 6 hafta ile 1 yıl arasındaki bir zaman aralığında uygulanabilecektir. Yükümlülerin bir haftada en az 26 saat ıslah çalışmalarına katılması gerekir. Bu programın uygulanabilmesi için aile bireylerinin

¹⁸⁰ sveç Raporu, s.13-14.

¹⁸¹ sveç Raporu, s.15.

¹⁸² sveç Raporu, s.8.

¹⁸³ Çetin, s.180.

¹⁸⁴ Çetin, s.180; sveç Raporu, s.19.

¹⁸⁵ Çetin, s.185.

rızasının bulunması gerekir. Ayrıca, elektronik izleme tutuklama yerine adli kontrol tedbiri olarak da uygulanabilmektedir.¹⁸⁶

Hollanda'da elektronik izleme tek bir merkezden yapılmayıp, yerel birimler tarafından yapılmaktadır. Elektronik izleme kapsamında 1.500 kişi takip edilmektedir. Elektronik izleme tedbirine denetimli serbestlik merkezinin tavsiyesi üzerine mahkeme tarafından karar verilmektedir. Elektronik izleme Hollanda'da şu anda bir ceza türü olarak öngörülmemi olmakla beraber bu konu tartışılmaya devam etmektedir. Elektronik izleme, 16 yaşındaki çocuklar bakımından okula gitme veya eve gitmeye imkan tanıma ekinde uygulanabilmektedir. Yine ceza ehliyeti olmayanlar bakımından artı tedavi ekinde uygulanabilmektedir.¹⁸⁷

1.5.1.9 spanya

spanya çileri Bakanlığı, Cezaevleri Genel Sekreterliğine bağlı açık cezaevlerinde toplamda 1.750 hükümlü elektronik kelepçe ile takip edilmektedir. Bunların 1.736'sı RF Dual Modem ile 10'u Alkol ünitesiyle, 4'ü ise GPRS ile takip edilmektedir. spanya'da elektronik izleme 2002 yılından itibaren uygulanmakta olup, Ekim 2016'ya kadar 25.150 kişiye uygulanmıştır. Çocuk hükümlülere elektronik kelepçe uygulanmamaktadır. 18 yaş ve üstü hükümlülere elektronik kelepçe takılabilmektedir. Ortalama 305 gün elektronik kelepçe ile geçirmektedirler. Elektronik izleme uygulanan hükümlülerin %83,5 erkek, %16,5'i ise kadındır. spanya'da 2002 yılından günümüze elektronik izleme ile takip edilen hükümlülerin %81'i süreci başarıyla tamamlamakta, %14'ünün durumu yeniden gözden geçirilmekte ve süreci devam ettirmekte ve %5'i ise başarısız olup, güveni sarstı için 2. kategori cezaevine geri gönderilmektedir.¹⁸⁸

Elektronik izleme, özel şirket (3M) üzerinden kiralama usulüyle yapılmaktadır. Ekipman kiralanmakta olup, izleme yapan personel kamu görevlisidir. Yaptıkları anlaşmaya göre izleme sayısı arttıkça cihaz başına düşen tutar azalmaktadır. Kişi başına düşen günlük maliyet 5 €'dur. Cezaevlerindeki bir hükümlünün günlük maliyeti 60 € iken elektronik izlemenin 5 € olması spanya devletinin tasarruf politikası haline gelmiştir.¹⁸⁹

¹⁸⁶ Albrecht, s.38; Çetin, s.186.

¹⁸⁷ Hollanda Alternatif Ceza Yaptırımları ve İnfaz Usulleri Çalışma Ziyareti Raporu, 11-15 Mart 2019.

¹⁸⁸ spanya Elektronik İzleme Sistemi Çalışma Ziyareti Raporu, Ekim 2016, Madrid, s.11.

¹⁸⁹ spanya Raporu, s.12.

Açık cezaevi, i yurtları ve denetimli serbestlik ile ilgili çalı malar, sosyal içerme merkezlerinde yürütölmektedir. Sosyal içerme merkezi ölkemizdeki açık cezaevi statüsündedir. Hükömlölerin sosyal içerme merkezine geçi ine infaz hâkimi karar vermektedir. Hâkim, bu kararı verirken bir takım artlar öngörebilmektedir. Belirli zamanlarda sosyal içerme merkezine ba vurmasını, belirli yükömlölükleri yerine getirmesini veya belirli programlara devam etmesine karar verebilir. Bu merkezlerin bir di er sorumluluk alanı; tutukluluk gerektirmeyen durumlarda adli kontrol kararlarının infazını gerçekle tirmektir. Kamu cezası, hükömlün açıklanmasının geri bırakılması gibi kararların infazı da bu merkezlerde yürütölmektedir. spanya Ceza nfaz Kanununun 100 üncü maddesi gere ince açık cezaevinden faydalanabilen hükömlölö, sosyal içerme merkezlerinden faydalanabilmektedir. Bu kanun maddesi kapsamındaki hükömlölö elektronik izleme ile izinli olarak çıkabilmektedirler. Hükömlölö hakkında ma dura yakla mama, belirli bir yere veya bölgeye girmeme tedbiri uygulanabilmektedir. Hükömlölün riski yüksek olması durumunda savcının talebi ve hâkimin kararı ile elektronik izleme ile takip kararı verilebilmektedir. Ancak, hafta sonları kurulu tan ayrılamazlar. Cezasının hafifli i nedeniyle direk açık ceza infaz kurumuna gelenler ise hafta sonları izinli çıkabilmektedirler. Çar amba günleri ise tüm hükömlölö dı arıdaki i lerini halletmek için çıkabilmektedirler. Sosyal içerme merkezinde üç tür infaz ekli mevcuttur.

spanya Ceza nfaz Kanununun;

- 83 üncü maddesi gere ince hükömlölö, dı arıda çalı makta ve yatmaktan yatmaya cezaevine gelmektedirler.

- 82 nci maddesi gere ince hükömlölö, kurs, e itim, i arama gibi nedenlerle gün içinde belirli saatlerde giri çıkı yapabilmektedir.

- 86 ncı maddesi gere ince hükömlölö, elektronik izleme uygulaması ile takip edilmektedirler. Dı arıda olmasında sakınca bulunmayan normal davranı sergileyen hükömlölölerin dı arıda düzenli bir i i olması, e itimine devam ediyor olması, bakıma muhtaç veya bakmakla yükömlö oldu u çocu u ve ailesi olması gibi durumlarda eve giri çıkı saatlerini gösterir bir çizelge yapılarak, dı arıda elektronik kelepçe ile takibi yapılmaktadır.¹⁹⁰

Elektronik kelepçe ile takip edilenler ile di er tüm hükömlölö bireyselle tirilmi testler ile yapılan bireysel görö me neticesinde risk ve ihtiyaçları belirlenir. Ayda 1

¹⁹⁰ spanya Raporu, s.20.

kez bireysel görü me yapılır. Elektronik kelepçe ile takip edilenlerin; her 15 günde bir merkeze gelip parmak izi okutması istenir ve ayda 1 kez ise bireysel görü me için sosyal içirme merkezine gelmesi istenir. Hükümlü ihtiyacına göre psikolog veya sosyal çalı macı ile bireysel görü me yapar. Bu bireysel görü melerde tek tip müdahale programları uygulanmamaktadır. Ki ini durumuna göre bireyselle tirilmi infaz ve iyile tirme çalı maları yürütölmektedir. Elektronik izleme ile sadece bu merkezin hükümlüleri takip edilmektedir. artlı salıverilen hükümlülere elektronik izleme kullanılmamaktadır.¹⁹¹

2004 yılında yürürlü e giren Kadına Kar ı iddet Yasasıyla birlikte ma durun korunmasında elektronik izlemenin önemi artmı tır. 3 farklı korucuyu tedbirler bulunmaktadır. Bunlar;

- Suçu i leyenin özgürlü ünün kısıtlanması ve elektronik kelepçe ile takip edilmesi,

- Haklarını kısıtlama, özellikle belirgin riskin ne oldu unun tespit edilmesi ve önleyici tedbir olarak elektronik izleme verilmesi,

- Elektronik izleme, ma dura yakla mama, belirli bir yere veya bölgeye girmeme tedbiri uygulanması, yüksek riskli faillere yönelik elektronik kelepçe takılmasıdır. Öncelikle tedbirler için risk ve ihtiyaçların saptanması gerekmektedir. Ma dura yakla mama, bir bölgeye girmeme gibi durumlarda failin özellikle yüksek riskli oldu u durumlarda savcı talebi ve hâkim kararıyla elektronik izleme kullanılabilir. Ma dura yakla mama kararlarında en az 500 metre sınır belirlenmektedir.

Faile elektronik kelepçeyi mahkeme ya da polis takmaktadır. Ma durun evine ev ünitesi kurulmakta, faile ise elektronik kelepçe takılmaktadır. 2014 yılında yasalarındaki yeni düzenleme ile elektronik izlemeyi ihlal ederse yeniden suç i lemi sayılmaktadır. Cezaevine elektronik izleme ihlali ile girerse yeniden elektronik izlemeden faydalanamamaktadır. Elektronik izlemenin risk ve ihtiyaç de erlendirmesini emniyet güçleri yapmaktadır. Dü ük, orta ve yüksek olarak belirleyip, riske göre yükümlülü ü hâkim karar vermektedir. ç i leri ve Adalet Bakanlığı altında kadına kar ı iddet veri tabanı bulunmaktadır. Bu veri tabanı sayesinde hükmün uygulanması çok hızlı bir e kilde olmaktadır. Bu davalar 8 gün içinde karara ba lanmaktadır. Fail suç u kabul ediyorsa 1/3 indirim yapılmaktadır.

¹⁹¹ **spanya Raporu**, s.21.

Madrid'te 7 Kadına Yönelik İddet Mahkemesi vardır. Elektronik kelepçe ile 876 ma dur ünitesi ile fail takip edilmektedir.¹⁹²

1.5.1.10 Kanada

Kanada'da elektronik izleme konusuna bakı açısı yava yava geli mi tir. Elektronik cihazlar ilk defa 1987 senesinde 92 hükümlü üzerinde kullanılmaya ba lanmı tir. ABD'den sonra elektronik takip sistemini ilk uygulayan ülke Kanada olmu tur. Dü ük riskli suç failleri bakımından hapis cezalarına alternatif bir seçenek olarak elektronik izleme yöntemi kullanılmı tır.¹⁹³

Elektronik izleme, yargılama a amasında tutuklamaya alternatif olarak da kabul edilmi tir. Böylelikle 4 husus hedeflenmi tir:

- Gözaltına alınan ki i sayısının azaltılması.
- Gözaltına alınan ki iler bakımından yapılan giderlerin azaltılması.
- Rehabilitasyon ve yeniden toplumla bütünle mek.
- Toplumun güvenli ini sa lamak.¹⁹⁴

2000 yılında Yargıtay'ca bir karar verilmi ve soka a çıkma yasa ı ile konutta infaz uygulaması yaygınla mı tır. Yüksek riskli genç araç hırsızları bakımından GPS uygulamalı proje hazırlanmı tır.¹⁹⁵

Kanada'da elektronik izleme ayrıca, ko ullu salıverilen veya konutta infaz sürecinde olan yükümlülerin takip edilmesinde kullanılmaktadır.¹⁹⁶

1.5.1.11 Belçika

Elektronik izleme Belçika'da onsekiz aya kadar ceza alan mahkûmlar bakımından erken salıverilmeye hazırlık programı içerisinde 1998 senesinde uygulamaya konulmu tur. 2000 yılına gelindi inde ülke çapında uygulanmasına karar verilmi tir. Elektronik izleme ba langıçta sınırlı kullanılmı ve 2006 yılından sonra hızlı bir ekilde uygulaması yaygınla mı tır. 2010 yılına gelindi inde elektronik cihazlarla izlenen yükümlü sayısı 1.000'i bulmu tur.¹⁹⁷

¹⁹² **spanya Raporu**, s.28.

¹⁹³ **Güler**, s.208; **Çetin**, s.165.

¹⁹⁴ **Güler**, s.208.

¹⁹⁵ **Güler**, s.208; **Çetin**, s.166.

¹⁹⁶ **Güler**, s.209.

¹⁹⁷ **Güler**, s.211; **Çetin**, s.188.

2000 yılına gelindi inde Ulusal Elektronik İzleme Merkezi oluşturulmu tur. Bu merkez, 24 saat esasına göre çalışmaktadır. Alarm durumunda yükümlüyle iletişime geçilmektedir.¹⁹⁸

Elektronik izleme özel şirket tarafından gerçekleştirilmektedir. Belçika'da başlangıç hedefi olan 300 yükümlüye 2003 yılında, 600 hedefine ise 2007 yılında ulaşılmıştır.¹⁹⁹

1.5.1.12 Avustralya

Avustralya, ABD'den ve Avrupa'dan çok uzakta olmasına rağmen, suçla mücadele konusunda hukuki ve teknolojik gelişmeleri izlemiştir. Bu nedenle Avustralya, elektronik izleme cihazlarını da yakından takip etmiş ve iç hukukuna aktarmıştır. Elektronik takip programları 1990'lı yıllardan önce birçok bölgede kullanılmaya başlanmıştır.²⁰⁰

Avustralya'da hükümlülerin denetimi bakımından yeni teknolojileri kullanmak istenmesi, bu ülkenin geniş bir iletişim yapısına sahip olmasıyla bağlantılıdır.²⁰¹

Avustralya'da kişinin cezaevine girmese bile yerinin takip edilmesi veya izlenmesi gerektiği yönünde genel bir kanaat bulunmaktadır. Bu durum ise elektronik takip ile mümkün olabilmektedir. Örnek olarak, elektronik izleme yöntemi, duruşma öncesinde tutuklamanın yerine uygulanabilir. Ayrıca, cezaevinden salıverilme sonrasında da uygulanabilir. Köstürme salıverilen hükümlünün birtakım sınırlamalara tabi olması sağlanabileceği gibi konutta izlenmesi de sağlanabilir. Diğer yandan, en önemlisi elektronik izleme yönteminin, hapis cezasının infaz edilmesinden sonra özellikle şiddet içeren suçların yeniden işlenebileceği hallerde bu suçun önlenmesi aracı olarak kullanılmasıdır. 2009 yılında çıkan bir kanunla hükümlülerin takip edilmesinde radyo frekansının ve tanımlama aygıtlarının kullanılmasına müsaade edilmiştir. Böylelikle, hükümlüler arasında ortaya çıkan uyuşmazlıkların çözümünün kolaylaştırılması hedeflenmiştir. Ayrıca, hükümlülerin toplanması veya odalarının kilitlemesi hallerinde RFID sistemi kullanılarak hükümlülerin yerleri tespit edilebilecek ve bunun için harcanan zaman azalabilecektir.²⁰²

¹⁹⁸ Çetin, s.188.

¹⁹⁹ Güler, s.211; Çetin, s.188.

²⁰⁰ Güler, s.211.

²⁰¹ Çetin, s.162.

²⁰² Güler, s.212; Çetin, s.163.

Avustralya'da 1995 yılında kabul edilen bir kanunla hükümlülere belirli suçlar bakımından konutta infaz imkânı getirilmiştir. Bu kapsama giren hükümlülerin izlemeye ilişkin kullanılan cihazları kullanmaları zorunludur. Avustralya'nın güneyinde ise elektronik denetim yöntemi ko uldu salıverilmesine altı ay kalan mahkûmlar hakkında uygulanmaktadır. Bunlar, cezalarını elektronik takiple tamamlamaktadırlar. İzleme için radyo frekansı (RF) sistemi kullanılmaktadır. RF sistemi yükümlüyü her 11 saniyede bir otomatik olarak denetlemektedir. GPS teknolojisi ise bazı bölgelerde kullanılmaktadır. New South Wales bölgesinde cinsel dokunulmazlık ve kar ı i lenen suçlarda takip programı içerisinde GPS teknolojisi kullanılmaktadır. Böylelikle, cezaevinden tahliye olanların kesin yerinin belirlenmesi ile halkın güvenli i sa lanması olmaktadır.²⁰³

Avustralya'da elektronik izleme, farklı bir gaye için daha kullanılmaktadır. Bu uygulama adli kontrol artı olarak kullanmaya benzemektedir. Buna göre, mültecilerin gözlem altında bulundurulması yerine, elektronik izleme yöntemiyle toplum içinde denetlenmesi sa lanmıştır. Bu uygulamanın artmasıyla birlikte, Avustralya İnsan Hakları Konseyi elektronik izlemenin gözlem altında bulundurmanın bir alternatifi olarak kabul edilmesi gerektiğini tavsiye etmiştir.²⁰⁴

1.5.1.13 Güney Kore

Güney Kore ceza adalet sistemi, birçok bakımdan Batı Avrupa hukuk sistemine benzemektedir. Bununla birlikte, yeti kinler bakımından denetimli serbestlik uygulamaları, yakın tarihte kabul edilmiştir. Güney Kore'nin ceza hukuku konusuna ilişkin dünyadaki gelişmelerle yakından ilgilenmesine rağmen, elektronik takibin yanlı oldu u kanaati, denetimli serbestlik köklü bir uygulamanın yerleşmesine engel olmuştur.²⁰⁵

Güney Kore, genç hükümlüler için geleneksel RF sistemi yerine, seslerin do rulanmasına ilişkin sistemlerden yararlanmıştır. Bu sistemler 2003 ve 2005 yıllarında yüksek risk taşıyan gençler hakkında uygulamaya konulmuştur. Bu sistemler, elektronik izleme cihazı gerektirmemektedir. Genç suçlunun biyometrik ses tanımlaması yapılarak, rastgele ve özellikle geceleri evinden aranarak suretiyle, telefona cevap vermesi istenilmekte ve böylece evde olup olmadığı kontrol edilerek,

²⁰³ Güler, s.212.

²⁰⁴ Çetin, s.164.

²⁰⁵ Çetin, s.159.

yükümlünün suç i leme e iliminin azaltılmasına çalı lmaktadır. Bu sistemin, genç suçlular bakımından yeniden suça karı ma oranını büyük ölçüde azalttı ı ve gençler ile aileleri arasındaki ba ın güçlenmesine yol açtı ı ifade edilmi tir. Bu sistem yerine ileriki zamanlarda yeti kinler için GPS yöntemi uygulanmı tır. Güney Kore, RF sistemini kullanmadan do rudan do ruya GPS sistemine geçen ilk ülke olmu tur.²⁰⁶

Cinsel suç faillerinin GPS aracılı ıyla elektronik izlenmesine ili kin Kanun, 2007 yılında kabul edilmekle birlikte 2009 yılında uygulamaya konulmu tur. Güney Kore'de cinsel suçlar son on yılda, % 83,4 oranında artmı tır. Bu nedenle, GPS ile elektronik izleme programının esas amacı, 13 ya ın altındaki ma durlara kar ı cinsel istismar suçunu i leyen hükümlülerin, yeniden cinsel suç i lemesini engellemek, bu hususta gerekli caydırıcılı ı sa lamaktır. Güney Kore hukuku ve özellikle söz konusu bu Kanun bakımından elektronik izleme, esas itibarıyla 3 farklı durum için söz konusu olabilmektedir. Bunlardan ilki, GPS yöntemiyle izlemenin, denetimli serbestli e ek bir art eklinde uygulanmasıdır. kinci hal, cinsel suç faillerinin artlı tahliyesinde, elektronik izleme bir ko ul olarak uygulanmakta ve böylece suçlunun erken tahliye edilmesinde kullanılmaktadır. Üçüncü hal ise elektronik izleme, yeniden cinsel suç i lemesi muhtemel ve mahkemece yüksek riskli olarak tanımlanmı mahkûmların cezalarının infazından sonra GPS yöntemi kullanılmak suretiyle denetime tabi tutulmalarıdır. Bu durumda, belirtilen mahkûmun elektronik izleme altında bulundurulaca ı süre on yıla kadar uzatılabilmektedir.²⁰⁷

GPS ile elektronik izleme gerçekleştirilmesine ili kin programın kabul edilmesinden hemen sonra, Adalet Bakanlığı bünyesinde yer alan Kore Denetimli Serbestlik Servisi derhal Samsung ırketi ile elektronik izlemeyi gerçekle tirecek olan araçların geli tirilmesi ve bu hususta yenilikler yapılması hususunda anla ma yapmı tır. Geli tirilen cihazlarla elektronik izleme altında bulundurulan cinsel suç failinin, 24 saat gözlem altında bulundurulabilmesi imkânı elde edilmi tir.²⁰⁸

Güney Kore'de Adalet Bakanlığı ı, elektronik izleme için bir kısım Avrupa ülkesi ve ABD'nin aksine elektronik izleme için özel sektör ile anla malar yapmamı tır. Elektronik izlemenin ba latılması ile birlikte Samsung irketinden gelen mühendisler, söz konusu bu programın geli tirilmesinde çok önemli bir rol üstlenmi lerdir. Gerek cinsel suç faillerinin elektronik izleme altında iken gerçekle tirdikleri ihlâl durumlarının

²⁰⁶ Çetin, s.159.

²⁰⁷ Çetin, s.160.

²⁰⁸ Çetin, s.161.

bildirilmesinde ve gerekse sistemin geliştirilmesinde çok büyük faydalar sağlamalarıdır. Elektronik izleme altındaki cinsel suç failinin, yeniden benzer bir suç işlemesi durumunda, gerek bunun tespiti ve gerek ise bu ikinci suçun delillendirilmesi de son derece kolay olmuştur ve böylece fail hakkında çok daha hızlı ve kolay bir biçimde mahkumiyet hükmü verilebilmiştir. Bununla birlikte, elektronik izleme yönteminin bu şekilde kullanılması, etik boyutuyla tartışılmaktadır.²⁰⁹

1.5.1.14 Singapur

Elektronik takip yöntemini ilk kullanıma açan ülkelerden birisi Singapur'dur. 1977 yılında uyuşturucu veya uyarıcı madde kullananlar için yürütülen tedavi ve ıslah çalışmaları kapsamında uygulanmıştır.²¹⁰ 1970'li yılların başında uyuşturucu kullanımına ilişkin problemler artmaya başlayınca, 1973 yılında, Uyuşturucu ile Mücadele Kanunu (Misuse of Drugs Act) ile yeni bir mücadele rejimi kabul edilmiştir. 1976 yılına kadar 13.000 uyuşturucu bağımlısı, problemleri ile birlikte kayıt altına alınmıştır, Nisan 1977'de başlatılan mücadele programı ile bu yılın sonunda 6.654 uyuşturucu bağımlısının gelecek 3 yıl içinde tedavisi planlanmıştır.²¹¹

Singapur'da uyuşturucu bağımlıları için öncelikle beş adımdan oluşan bir psikolojik ve tıbbî yardım yapılmakta, bunu takip eden iki yıl boyunca bağımlının toplum içerisinde denetimi gerçekleştirilmektedir. Bu iki yıllık denetim süresinin altı ayı elektronik izleme ile geçirilmekte ve ayrıca bağımlının yeniden uyuşturucu kullanıp kullanmadığının belirlenebilmesi bakımından düzenli testler ile grup tedavileri uygulanmaktadır.²¹²

Uyuşturucu bağımlıları için uygulanan bu programlar farklı ekillerde uygulanmaktadır. Uyuşturucu bağımlısı olarak ilk kez gelenler dışında ikinci, üçüncü, dördüncü hatta daha fazla gelenler hakkında farklı programlar uygulanmakta ve elektronik izleme tüm bu programların uygulanması bakımından önemli bir rol almaktadır.

1.5.1.15 Yeni Zelanda

Yeni Zelanda'da 1995 ilâ 1997 yılları arasında, küçük bir pilot uygulama ile denetimli serbestlik ile salıverilen bir kısım hükümlünün, tutuldukları ev hapsinden

²⁰⁹ Çetin, s.162.

²¹⁰ Çetin, s.157.

²¹¹ Çetin, s.158.

²¹² Çetin, s.158.

telefon ile aranması ve ses tanıma sistemi kullanılmak suretiyle, kimliklerinin kontrolü sağlanarak elektronik izlenmeleri gerçekleştirilmiştir.²¹³

1999 yılında yürürlüğe konulan bir yasa değişikliği ile hapis cezaları infaz edilmekte olan bir kısım hükümlü hakkında, ev hapsi uygulaması gerçekleştirilerek erken tahliye edilmeleri sağlanmıştır. Elektronik izleme ile denetime tabi tutulan söz konusu bu hükümlülerin suçları esasen önemli sayılamayacak bir kısım suçlardır. Yeni düzenlemenin amacı, hükümlünün topluma yeniden kazandırılması olarak ifade edilmiştir.

Yeni Zelanda'da, 2003 ve 2004 yıllarında toplam 1.950 ev hapsi uygulaması gerçekleştirilmiştir. Bir günde gerçekleştirilen ortalama ev hapsi uygulama sayısı ise 595'dir. Ev hapsinde tutulanların % 10'u, 16 ilâ 19 yaş aralığında, % 29'u, 20 ilâ 29 yaş arasında, % 47'si 30 ilâ 49 yaşları arasında ve % 13'ü ise 50 yaş üzerinde bulunan kimselerdir. Tüm bunların % 19.8'i kadın, 80.2'si ise erkektir.²¹⁴

1.5.1.16 sviçre

Sviçre'nin bazı bölgelerinde, siveç modeline benzer bir model uygulanmaktadır. Hapis cezası yerine, elektronik izleme yöntemi ile konutta infaz usulünün uygulanıp uygulanmayacağı ve nasıl uygulanacağı hususunda genel itibarıyla ceza infaz kurumu idaresi yetkilidir. Ancak, kantonlarda pilot uygulamalar neticesinde farklı modeller geliştirilmiştir. Bazı kantonlarda elektronik izleme kamu yararına çalıştırma tedbiri ile birleştirilebilirken, diğer bir kısmında ise kamu yararına çalıştırma cezaları dışında tutulmaktadır.²¹⁵

1.5.1.17 Portekiz

Portekiz, 1998 yılında ceza alanında yaptığı reform ile özellikle ceza infaz kurumlarındaki aşırı kalabalıklıyı engellemek amacıyla, elektronik izlemeyi kabul etmiştir. Elektronik izleme, duruşma öncesi bir kefalet yöntemi (adli kontrol), alternatif bir ceza veya aile içi iddet olaylarında duruşma koruyucu bir önlem olarak uygulanabilir. Elektronik izlemenin kefaletle salıverme yöntemi (adli kontrol tedbiri) olarak uygulanabilmesi için yargılamaya konu suçun cezasının 3 yıldan az olması gerekir. Bu durumda elektronik izleme, ev hapsi olarak tutuklamaya alternatif olacak

²¹³ Çetin, s.164.

²¹⁴ Çetin, s.165.

²¹⁵ Çetin, s.181.

biçimde kullanılmaktadır. Bu uygulamaya 2004 yılında başlanması ve hızlı bir şekilde uygulanması artmıştır. Bunun yanında Portekiz’de elektronik izleme, 2 yıla kadar olan hapis cezalarının alternatifi olarak da kullanılmaktadır. Bu kullanım, 2008 yılının ortalarından sonra özellikle büyük bir artış göstermiştir. Elektronik izleme ayrıca Haziran 2008’den sonra, hapis cezasının infazının bir yıl erken bitirilmesinin de bir yolu olarak kullanılmaktadır. Portekiz’de elektronik izleme aile içi şiddet olaylarında da başvurulan bir yöntemdir. Tedbir ve önleme aracı olarak saldırgan ile mağdur arasındaki temas yasağı, RF yöntemi kullanılarak denetlenmektedir.²¹⁶

1.5.2 Türkiye’de

1.5.2.1 5402 sayılı Denetimli Serbestlik Hizmetleri Kanunundan Önce

1 Haziran 2005 tarihinde yürürlükten kaldırılan ceza mevzuatında elektronik izlemeye ya da takibe ilişkin herhangi bir düzenleme bulunmamaktaydı.

Elektronik izlemeyle evde hapis, ilk defa 2003 tarihinde TBMM’ye sevk edilen TCK Tasarısında hapis cezasının özel infaz şekli olarak düzenlenmiştir. Tasarının 66 ncı maddesinde, kadınlar hakkında verilen 6 aya kadar hapis cezalarının elektronik bir cihazla ikametinde kalmak suretiyle infaz edilmesine mahkeme tarafından karar verilebileceği, hüküm kadının elektronik izlemeyle evde infazın koşullarına uymaması durumunda kalan cezasının cezaevinde aynen yerine getirilmesine ve aynı zamanda 2 aya kadar hapis cezası verilebilmesi düzenlenmekteydi. Böylelikle, tasarıda modern anlamda denetimli serbestliğe ilişkin elektronik izlemeye sınırlı olsa da yer verilmiştir.

1.5.2.2 5402 sayılı Denetimli Serbestlik Hizmetleri Kanunundan Sonra

Türk hukukunda şüphelilerin, sanıkların veya hükümlülerin (yükümlülerin) toplumda takibi, izlenmesi, gözetim veya denetlenmesinin elektronik aletlerin kullanılması suretiyle sağlanması, DSHK’ya 2012 yılında kabul edilen 6291 sayılı Kanunla ilave edilen 15/A maddesiyle mümkün hale gelmiştir. Elektronik yöntemlerle izlemeye imkân veren ilk düzenleme bu maddedir. Bu hüküm, ceza sisteminde elektronik izlemeyle kişilerin konutta denetlenmesini veya yükümlülüğün ya da cezanın yerine getirilmesini sağlamaktadır.

Söz konusu maddenin gerekçesinde, "Madde ile, toplum içine bırakılan bazı hükümlüleri devamlı surette kontrol altında tutmak ve izlemek için elektronik

²¹⁶ Çetin, s.187.

cihazlardan yararlanılabilmesi imkânı sağlanmaktadır. Elektronik izlemeyle, belirlenen sınırlarda evden çıkmama, belirlenen yerlere yaklaşmama, belirlenen yerlere gitmekten yasaklama veya belirlenen çevre sınırları dışına çıkmama gibi tedbirlerin infazı ve denetimi de yapılabilecektir.²¹⁷ açıklamasına yer verilmiştir.

Yine 2012 yılında kabul edilen, aile içindeki iddet olaylarının engellenmesi için çıkarılan 6284 sayılı Yasada ise, bu Kanun uyarınca hükmedilen tedbirlerin uygulamasında hâkim kararıyla elektronik cihazların ve sistemlerin kullanılabilmesi düzenlenmiştir.

Belirtilen bu 2 kanundan başka, diğer ilgili kanunlarda elektronik izleme yöntemine dair herhangi bir hüküm bulunmamaktadır.

DSHY'nin 101 inci maddesinde de Yasadaki düzenlemeye benzer bir düzenleme yapılmıştır.

Belirtmek gerekir ki, 7242 sayılı Kanunun 59 uncu maddesiyle 15/A maddesine yeni bir hüküm eklenmesi ve elektronik cihazlar kullanılarak yapılan izlemenin, rızasının alınması artışıyla yükümlüye ait olan elektronik cihazların kullanılmasıyla da yapılabileceği belirtilmiştir.

1.6 Elektronik izlemenin Sınırları

1.6.1 Kişi Bakımından

Her hükümlü, elektronik izleme programına katılımı için dikkatli bir şekilde değerlendirilmelidir. Esas alınması gereken en önemli husus, yükümlünün risk durumudur. Yükümlünün risk durumu, kendisi veya toplum bakımından bir tehlike oluşturup, oluşturmadığı yönünde değerlendirilecektir. Örnek olarak suçun mağduruyla aynı konutta ya da aynı iddet suçu failinin elektronik izlemeyle bırakılması tutarlı bir uygulama değildir. Ancak, me ru müdafaa kapsamında kendini öldüren bir kadın, toplum güvenliği bakımından düşük riskli kabul edilebilir. Bu durumda kadın elektronik izlemeyle konutunda kaldığından dolayı çocukları devlet himayesine alınmayacak ve bu uygulama kadının ailesi bakımından da faydalı olabilecektir.²¹⁸

²¹⁷ <https://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem24/yil01/ss207.pdf>

²¹⁸ Crowe Ann H/Sydney, Linda/Bancroft, Pat/Lawrence Beverly: *Offender Supervision*, Kentucky, s.5.

Dünya uygulamasında düşük riskli mahkûmlar, ceza infaz kurumunda de il, dı arıda yalnızca elektronik takiple denetlenmektedir. Bu teknolojinin, toplumun veya ma durların güvenli i gibi sebeplerle kullanılmasında yarar görülmektedir.²¹⁹

Elektronik takip yöntemi, karar verilmeden öncesine göre saliverilme sonrasında genellikle yüksek risk ta ıyan mahkûmlar için kullanılmaktadır. Saliverilmeden sonra elektronik izleme yönteminin kullanılmasının 3 temel hedefi vardır. Birincisi, mahkûmun topluma yeniden katılmaya hazır olup olmadı ını tespit etmektir. Saliverilme sonrasında elektronik izleme, yeniden cezaevine alınması gereken hükümlülerden, toplum içinde kalacakları ayırabilmek amacıyla erken uyarı aracı ekinde yararlanılmaktadır. Elektronik denetimi ihlal etmek yükümlünün ceza infaz kurumuna alınmasını sa layacaktır. kincisi, cezasının cezaevinde infazının devlete yükledi i mali külfettir. Orta risk ta ıyan mahkumların elektronik izlenmesi, yeni cezaevleri yapma zorunlulu unu azaltmakta ve ceza infaz kurumlarındaki yo unlu u dü ürmektedir. Üçüncüsü ise, elektronik izlemeyle erken saliverilmede mahkûmların toplumla yeniden bütünle melerine yardımcı olmaktadır.²²⁰

Mahkûmun ta ıdı ı risk oranıyla birlikte ya veya suçun niteli i de takibe verilirken dikkate alınmaktadır. Ya sınırı ceza sistemlerine göre farklılıklar göstermektedir. Bazı ülkelerde elektronik izleme yönteminin uygulanması sadece yeti kinler bakımından kabul edilmi tir. ngiltere çocuklar için (10-17 ya) ayrı bir e itim hazırlanmı tir. “Tutuklama ve E itim Kararı” verildi i takdirde cezanın yarısı ve en fazla altı ay ceza infaz kurumunda kaldıktan sonra, kalan yarısının toplumda denetim ve gözetim altında geçirilmesi ekinde uygulanmaktadır. Avusturya’da yalnızca yeti kinler hakkında uygulanmaktadır. spanya, Danimarka ve sveç’te ya ko ulu bulunmamaktadır.²²¹

Yükümlülerin elektronik cihazlarla izlenmesi, beraber aynı konutta ya ayan ailenin di er bireylerini de etkileyebilmektedir. Mesela telefon hattının kullanılmasının sınırlanması aile fertlerini de etkileyebilecektir. Bu husus yükümlünün ailenin di er fertlerine kar ı zor durumda kalmasına neden olabilecektir. Ayrıca ailenin di er fertlerinde de hayal kırıklı ı olu abilecektir. Bu sebeple aile üyeleriyle i birli i içinde karar verilmeli ve bunun için yüksek düzeyde anlayı ile motivasyon sa lanmalıdır.

²¹⁹ **Renzema/Mayo-Wilson**, s.215-216; **Crowe/Sydney/Bancroft/Lawrence**, s.6.

²²⁰ **Renzema/Mayo-Wilson**, s.218-219; **Wennerberg/Pinto**, s.7.

²²¹ **Wennerberg/Pinto**, s.8.

Aile fertleri arasında kırgınlık varsa, yükümlüyle irtibatları artacağından aile içi sorunlar da artabilecektir.²²²

Dodgson ve arkadaşları²²³ iyi ve faydalı bir elektronik takip faaliyeti bakımından gerekli nitelikleri belirlemiştir. Gerçekçi olmak, öz disiplin (örneğin zamanı iyi planlama, suç işlemeye sebep olan ilişkilerden ve hayat biçiminden kaçınma, bağımlılıkla mücadele etmek isteği), gelecek planlaması (örneğin karılabilecek güçlüklerin farkında olmak ve buna göre hazırlık yapmak), salıverildikten sonra çevresindeki kişilerden destek görmek, elektronik izlemeyle evde infazın sorunsuz olarak geçmesinde çok önemli etkenler olarak ifade edilmiştir.

Ülkemizde hem hükümlü hem de tutuklular bakımından risk değerlendirilmesi yapılmak suretiyle elektronik izleme uygulaması yapılmaktadır. Ceza miktarı ve diğer koşullar gerçekleştirdiği takdirde kişiler bakımından kanunen belirlenmiş kategorik bir sınırlama bulunmamaktadır. Başka bir ifadeyle, çocuklar veya kadınlar bakımından uygulanacağına veya uygulanmayacağına dair bir düzenleme bulunmamaktadır.

Ancak, CGT HK'nın özel infaz usullerinin düzenlendiği 110 uncu maddesinin 14/04/2020 tarihli ve 7242 sayılı Kanunla değiştirilen ikinci fıkrasında;

“(2) Mahkûmiyete konu suç nedeniyle doğmuş zararın aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesine dair hukukî sorumlulukları saklı kalmak üzere;

a) Kadın, çocuk veya altmış beş yaşını bitirmemiş kişilerin mahkûm oldukları toplam bir yıl,

b) Yetmiş yaşını bitirmemiş kişilerin mahkûm oldukları toplam iki yıl,

c) Yetmiş beş yaşını bitirmemiş kişilerin mahkûm oldukları toplam dört yıl,

veya daha az süreli hapis cezasının konutunda çektirilmesine infaz hakimisi tarafından karar verilebilir.”

Hükmü yer almaktadır. Buna göre konutta infaz kapsamında elektronik izleme sadece bu yaş grubundaki kişiler (hükümlüler) ile kadın ve çocuklar hakkında uygulanabilecektir.

²²² Crowe/Sydney/Bancroft/Lawrence, s.10.

²²³ Dodgson, Kath/Goodwin, Philippa/Howard, Philip/Llewellyn-Thomas, Siân/Mortimer, Ed/Russell, Neil/Weiner, Mark: *Electronic Monitoring of Released Prisoners*, s.222.

1.6.2 Suç Bakımından

Mukayeseli hukukta bazı suçlar elektronik izlemenin dışında tutulmaktadır. Örneğin İngiltere’de cinsel dokunulmazlığı ihlal eden suçlar salıverilme öncesinde elektronik takip programının haricinde bırakılmıdır. Norveç’te de yine cinsel dokunulmazlığı ihlal eden suçlar ile nitelikli iddet suçları kapsamın haricinde bırakılmıdır. Danimarka’da ve İsveç’te ise konutta gerçekleştirilen suçlarda uygulanmayacağı belirtilmiştir.²²⁴

ABD’nin Michigan eyaletinde ise cinsel dokunulmazlığı ihlal eden suçlarda fail, hayatı süresince elektronik izlemeyle izlenebilmektedir.²²⁵

Elektronik takibin genel olarak kullanıldığı suç türleri, bazı dolandırıcılık çeşitleri, bağımlılık yapan bir maddenin etkisi altındayken araç kullanmak, uyuşturucu madde bulundurmak veya satmak, ehliyetsiz araç kullanmak, kredi kartı dolandırıcılığı, basit hırsızlık, zimmet, ruhsatsız silah taşıma, basit saldırı ve kötü muamele ve yaralama olmaksızın hırsızlık ekinde sıralanmıştır.²²⁶

Madde bağımlılığı suçlarında kişilerin elektronik cihazla izlenmesi, yükümlünün hesap verebilirliğini, davranış deyimliliğini, ceza infaz kurumlarının yoğunluğunun önlenmesini ve mali açıdan tasarruf yapılmasını sağlamaktadır. Bunların cezaevine konulması halinde gerekli tedavi imkânları kısıtlı veya hiç olmadığı için tedaviyle ilgili sorunlar yaşanmaktadır. Bununla birlikte cezaevinden sonra temiz kalmayı başaramayanlar, toplum bakımından yeniden tehlikeli bir hale gelmektedirler. Bu sebeple belirtilen kişilerin elektronik izleme altında toplum içinde kalmaları tedavi olmaları bakımından daha iyi sonuçlar verecektir. Aile içindeki iddete ilişkin suçların faillerinin topluma bırakıldıklarında mağdur olanların güvenliğini zedelenmemesi de önemli bir husustur.²²⁷

Cinsel dokunulmazlığı ihlal eden suçların mağdurlarının da elektronik izleme yönteminin kullanılması suretiyle korunması son derece önemlidir. Bu durumda mutlaka bireysel bir değerlendirme yapılması gerekir. Bu suçların çeşitleri arasında yeniden bu suçları izleme oranları oldukça farklılık göstermektedir. Bazı faillerin mağdurlara yaklaşması bakımından elektronik izleme yöntemi kullanılabilecekken, çoğunlukta fazla sayıda mağdur bulunabilmektedir. Elektronik

²²⁴ Wennerberg/Pinto, s.9.

²²⁵ Michigan Department of Corrections, Policy Directive: Lifetime Electronic Monitoring Of Sex Offenders.

²²⁶ Crowe/Sydney/Bancroft/Lawrence, s.7.

²²⁷ Crowe/Sydney/Bancroft/Lawrence, s.8.

izleme cihazları, yükümlünün okul veya park gibi belli yerlere yaklaşması hususunda bilgi sağlayabilmektedir. Bu sebeple cinsel suç olaylarında, yükümlünün hangi yerlere gittiği ve hangi süreyle bu yerlerde kaldığı dikkatlice değerlendirilmelidir.²²⁸

iddet içeren suçların faillerinde elektronik izleme yönteminin kullanılması, iddetin ortaya çıkmasının muhtemel olduğu yerlerden, örneğin barlardan uzak kalmasını sağlayabilecektir. Belirtmek gerekir ki aile içi iddet suçlarında veya cinsel dokunulmazlık hakkını ihlal eden suçlarda elektronik izleme yönteminin kullanılması, kişinin yeniden iddet uygulamasını engellemez. Kişinin iddet uygulamaya karar vermesi ise elektronik izleme bu iddeti engelleyemez. Ancak yine de söz konusu bu faillerin yerlerinin belirlenmesinde ve neler yaptıklarının tespit edilmesinde etkili olacaktır.²²⁹

Ülkemizde ceza ve infaz kanunlarında yer alan; uyuşturucu kullananların tedavileri ve denetimli serbestlik yükümlülüğü altına alınması (TCK m. 191), adli kontrol altına alma (CMK m. 109-ÇKK m. 20), kısa süreli hapis cezalarına seçenek yaptırımlar (TCK m. 50), adli para cezasına karşılık olarak kamuya yararlı bir işe çalıştırma (CGT HK m. 106/3), hapis cezasının ertelenmesi durumunda belirlenen yükümlülükler (TCK m. 51), hükmün açıklanmasının geri bırakıldığı durumlarda verilen yükümlülükler (CMK m. 231), hapis cezalarının denetimli serbestlik tedbirleri altında infaz edilmesi, (CGT HK m. 105/A), çocukların denetim altına alınması (ÇKK m. 36), belli hakların kullanılmasından yoksun bırakılma (TCK m. 53), kollu salıverilme sonrasında hükmedilen yükümlülükler (CGT HK m. 107), mükerrirlere özgü denetimli serbestlik yükümlülükleri (CGT HK m. 108), etkin pişmanlık kapsamında verilen denetimli serbestlik kararları (TCK m. 221), cinsel saldırı ve çocukların cinsel istismarı suçlarından hüküm alanların tabi olduğu yükümlülükler (CGT HK m. 108) ile cezaların evde yerine getirilmesi (CGT HK m. 110) görevleri, denetimli serbestlik yerine getirmekten sorumlu olduğu kararlardır.

Ceza miktarı ve diğer koşullar gerçekleştiği takdirde suçlar bakımından elektronik izlemenin uygulanmasıyla ilgili kanunen belirlenmiş kategorik bir sınırlama bulunmamaktadır.

Diğer yandan, elektronik izleme yöntemleriyle takibe imkânli yükümlülükler içermemesi nedeniyle hapis cezalarının ertelenmesi halinde elektronik izleme yapılamamaktadır.

²²⁸ Crowe/Sydney/Bancroft/Lawrence, s.9.

²²⁹ Crowe/Sydney/Bancroft/Lawrence, s.9.

ngiltere’de 1998’de yapılan yasal bir düzenlemeyle (Crime Disorder Act) elektronik izleme yönteminin ko ulla saliverilen hükümlülerin denetim ve takibinde kullanılmasına imkân sa lanmıştır.²³⁰

Ülkemizde de kanun koyucu tarafından ko ulla saliverilme müessesesi bakımından elektronik takibin yapılması gerektiren yükümlülükler getirilmelidir. Örne in infaz hâkimi ko ulla saliverilen hükümlünün belli bir süreyi geçmemek kaydıyla denetim süresinde;

- a) Belli bölgelerde denetim veya gözetim altında bulundurulmak,
- b) Belli yerlere ve bölgelere gitmemek,
- c) Belli programlara katılmak,

yükümlülüklerinden bir veya birden fazlasına tabi tutulmasına karar verebilmelidir. Belirtmek gerekir ki, yerinde olarak 14/04/2020 tarihli ve 7242 sayılı Kanunla CGT HK’nın 107 nci maddesinin dokuzuncu fıkrasına eklenen hükümlerle belirtilen düzenleme yapılmıştır.

1.6.3 Zaman Bakımından

Elektronik izleme cihazlarının tam anlamıyla nasıl kullanılacağını iyi de erlendirilmesi gerekir. Belirtmek gerekir ki elektronik izleme yargılama evrelerinde ve hükmün infazında kullanılacaktır. Ülkeler bunu kendi ihtiyaçlarına göre belirlemektedirler.

Bazı ara tırmacılar, ba arılı bir elektronik izlemede olması gereken özellikleri u ekilde belirlemi lerdir:

-)Kapsamlı bir hazırlık e itimi.
-)Liderlerin ve payda ların tanımlanması, rollerinin açık olması.
-)Liderlerin ve payda ların tam katılımı ile e itilmesi.
-)Amaç ve hedeflerin iyi belirlenmesi.
-)htiyaç ve kaynakların iyi de erlendirilmesi.
-)Kanuni sorunların ara tırılması.
-)Finansmanın sa lanması.
-)Politika ve prosedürlerin geli tirilmesi.
-)Toplumla ili kilerin güçlendirilmesi.
-)Uygun rehberlik verilmesi.²³¹

²³⁰ Kangal, s.529.

Gözetimin gerçekte tirilece i toplum, kurum ve programlar dikkatlice analiz edilmelidir. htiyaçların ve kaynakların de erlendirilmesi planlama süreci bakımından önemlidir.²³²

1.7 Elektronik zlemeye Karar Verecek Mercii

DSHK'nın 15/A maddesi düzenlemesinde üphelilerin, sanıkların ve hükümlülerin (yükümlülerin) toplumda izlenmesi ile gözetimi veya denetiminin elektronik aygıtların kullanılmasıyla da yapılabilece i belirtilmi tir.

Di er yandan, 6284 sayılı Yasada, bu Yasa uyarınca verilen tedbirlerin uygulamasında hâkim kararıyla teknik araç ve sistemlerden yararlanılabilece i belirtilmektedir.

Belirtilen bu 2 kanun haricinde ilgili kanunlarda elektronik izleme yöntemine ili kin herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Bununla birlikte adli mercilerce ilgili kanun düzenlemelerine göre özgürlü ü kısıtlamaya yönelik; belirli yerlere gitmekten yasaklanmak, belirlenen ikamet, yer veya bölgelerden çıkmamak ve belli ki ilere yakla mamak biçimindeki yaptırım, tedbir veya yükümlülükler verilmektedir. Mahkeme bu yaptırım, tedbir veya yükümlülükler karar verdikten sonra nasıl yerine getirece ine karar vermekte ve infazı esnasında elektronik izleme yöntemi kullanılmasına infaz makamları tarafından karar verilmektedir.

DSHY'nin 101 inci maddesinde, elektronik izlemenin; yükümlülerin elektronik cihazlarla toplum içerisinde izlenmesini, gözetim altında tutulmasını temin eden, ma durların korunmasını destekleyen, hükümlerin infaz edilmesinde kullanılan bir yöntem oldu u belirtilmi tir.

DSHY'nin "Elektronik cihaz ile takip edilecek yükümlülerin belirlenmesi" ekindeki 104 üncü madde düzenlemesinde ise hangi durumlarda elektronik izleme yönteminin uygulanabilece i belirlenmi tir. Buna göre:

"(1) Haklarında belirli yerlere gitmekten yasaklama veya belirlenen konut, yer veya bölgeden çıkmama ya da belirlenen ki ilere yakla mamaya dair verilen denetimli serbestlik kararları, elektronik cihaz kullanılmak suretiyle yerine getirilebilir.

(2) Mevcut risk durumu, tedbir, yükümlülük ve denetimin gereklilikleri, ma durun veya toplumun korunma ihtiyacı dikkate alınarak, vaka sorumlusunun talebi üzerine komisyon, yükümlünün elektronik cihaz ile takibini elektronik izleme

²³¹ Crowe/Sydney/Bancroft/Lawrence, s.12; Birkett, s.4.

²³² Crowe/Sydney/Bancroft/Lawrence, s.13.

ube müdürlü üne önerir.

(3) Elektronik cihaz takılması önerilen yükümlünün bilgileri elektronik izleme ube müdürlü üne iletilir. ube müdürlü önce, izleme merkezinin kapasitesi, yükümlünün durumu, mahkeme kararının niteli i ve infaz kabiliyeti teknik yönden de erlendirilerek yükümlünün elektronik cihaz ile izlenip izlenmemesine karar verilir."

Maddeye göre, elektronik izleme yönteminin uygulanmasına karar verilmesi için u süreç izlenecektir:

Denetimli serbestlik müdürlü ünde görev yapan vaka sorumlusunca yapılan de erlendirme sonucunda, elektronik izlemenin uygulanması gereklili ine ilikin olarak hazırlanan öneriye istinaden, infaz i lemleri de erlendirme komisyonu tarafından hazırlanan talep, Adalet Bakanlığı bünyesinde kurulu bulunan Elektronik izleme ube Müdürlü üne iletilecek, burada yapılacak son de erlendirmeden sonrakinin elektronik izlemeye tabi tutulup tutulmayacağına bu ube Müdürlü önce karar verilecektir.

De erlendirme yapılırken mevcut olan risk hali, tedbirin türü, yükümlülü ün gerekleri, ma durların veya ba kalarının korunması göz önünde bulundurulacaktır. Elektronik aygıt takılması uygun görülen kilerin bilgileri elektronik izlemeyle görevli ube müdürlüklerine gönderilecektir. Bu birim merkezin kapasitesine, kinin durumuna, kararların niteli ine göre teknik bakımından de erlendirme yapacak ve kinin elektronik aletle takip edilip edilmeyece ine karar verecektir.

DSHY'nin 4 üncü maddesine göre vaka sorumlusu, denetimli serbestlik müdürlüklerinde çalış an denetimli serbestlik memurlarıdır.

DSHY'nin 4 üncü ve 31 inci maddesine göre denetimli serbestlik müdürlüklerinde, yükümlülere ilikin verilen kararları incelemek üzere de erlendirme komisyonu olu turulması gerekmektedir. Komisyon listeleri bir yıl için olu turulmakta ve Adalet Bakanlığı nın onayına gönderilmektedir.

Maddede her ne kadar açıkça ube Müdürlü önce karar verilece i ifade edilmemi ise de, Bakanlıktaki ube müdürlü ü bir karar makamı olmadığı için, söz konusu kararın Daire Başkanlığı kararı olduğunu kabul etmek gerekir.

Elektronik izlemeye ilikin kararların verilmesiyle ilgili düzenlemelerin yönetmelikle yapılması ve izleme kararının idari bir merci tarafından verilmesinin hukuka uygunlu u tartışılmalıdır.

Elektronik izleme yöntemi, cezaevinde olmaktan daha az ancak denetimli serbestliğe ilikin klasik yükümlülüklerden daha fazla oranda özgürlü e müdahale

eden bir yöntemdir. Yani ki i cezaevinde de il de dı arıda denetim altında tutulurken, ki inin dı arıdaki hareketleri, cezaevinde gibi takip edilmektedir. Bu sebeple, elektronik izleme düzenlemelerinde, Anayasanın 13 üncü maddesindeki “Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere ba lı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir.” hükmü dikkate alınmalıdır.²³³

Konuyla ilgili olarak uluslararası belgeler ve kar ıla tırmalı hukuktaki duruma bakıldı ında farklı yakla ım ve uygulama biçimleri bulundu u görülmektedir.

Avrupa Konseyi'nin 2014 tarihli elektronik izlemeyle ilgili Tavsiye Kararının “Temel prensipler” ba lıklı 3 üncü bölümünün ilk 2 maddesi u ekildedir:

“1. Ceza adaleti çerçevesinde elektronik izlemenin türleri, süresi ve uygulama yöntemleri kadar kullanımı da kanun ile düzenlenmelidir.

2. Elektronik izleme uygulanmasına ya da uygulamaya son verilmesine ili kin kararlar yargısal makamlar tarafından alınmalı ya da bu kararların yargısal makamlar tarafından gözden geçirilmesi sa lanmalıdır.”²³⁴

Görüldü ü üzere Tavsiye Kararında, elektronik izlemenin sadece kullanımına ili kin genel çerçevenin de il, türleri, süresi ve uygulama yöntemlerinin de kanunla düzenlenmesi önerilmektedir. Bununla birlikte, elektronik izlemeye dair kararların yargı makamlarınca, yani hâkimler ve mahkemelerce verilmesi ya da kararın idari makamlarca verilmesi halinde ise mutlaka yargı makamlarınca denetime tabi tutulması önerilmektedir.

Kar ıla tırmalı hukukta, örne in ngiltere ve Galler ile Belçika ve skoçya'da yükümlülüklerin büyük ölçüde kanunlarda, adli kontrol kapsamındaki yükümlülüklerin ise ikincil mevzuatta yapıldı ı görülmektedir. Almanya'da ise Alman Ceza Kanununda yaptırımlara ili kin hükümlerin bulundu u altıncı fasılda, “yile tirme ve güvenlik tedbirleri” ba lıklı 61 inci maddede öngörülen ve ceza ile birlikte ayrı bir yaptırım olarak hal ve gidi in denetimi (denetimli serbestlik) tedbirleri kapsamında 68b maddesince belirlenen talimatların yerine getirilmesi esnasında elektronik izlemenin kullanılabilce i ifade edilmi , bu düzenlemeyle irtibatlı olarak Alman Ceza Muhakemesi Kanununun 463.a maddesinde de elektronik izleme yoluyla ki inin nerede oldu unun ve olası sınırlamaların belirlenebilece i düzenlenmi tir. Hollanda'da ise Hollanda Ceza Kanununun hapis cezalarının ko ullu olarak

²³³ Yavuz, (C SveDS),s.235.

²³⁴ Yavuz, (C SveDS),s.236.

ertelenmesine dair 14.a maddesiyle ko ullu salıvermeye ili kin 15.a maddesinde ve nfaz Kanununun 5 inci ve devamı maddelerinde elektronik takip yöntemine mahkeme veya hâkim tarafından karar verilebilece i düzenlenmi tir.²³⁵

Sözü edilen Tavsiye Kararında önerildi i gibi, elektronik izlemeyle ilgili hükümlerin sadece DSHK kapsamında de il, ilgili yaptırım, tedbir ve yükümlülüklerin düzenlendi i kanun metninde yer alması daha isabetli olacaktır.²³⁶

14 Nisan 2020'de TBMM'de kabul edilen 7242 sayılı Kanunla DSHK'nın 15/A maddesine yeni bir hüküm eklenmi ve elektronik cihazların kullanılması suretiyle yerine getirilecek izlemenin, yükümlünün rızasına ba lı olarak yükümlüye ait elektronik cihazların kullanılması suretiyle de yapılabilece i belirtilmi tir. üpheli, sanık veya hükümlünün kendi cep telefonuna program yüklemek suretiyle toplum içinde takipleri gerçekleştirilebilecek ve böylelikle daha az maliyetle bu i lem yapılmı olacaktır.

1.8 Elektronik izleme Merkezi ve Elektronik izleme Müdahale Ekibi

üpheli veya sanık ya da hükümlülerin elektronik izleme yöntemiyle toplum içerisinde izlenmesi, gözetimi ve denetimi amacıyla Adalet Bakanlığı nda bir merkez olu turulmu tur (DSHY, m. 102/1). Bu merkezde konuyla ilgili e itim almı yeteri kadar memur 24 saat esasıyla vardiyalı olarak çalı tırılmaktadır. Bu merkezde çalı an bir personelin kaç yükümlüden sorumlu olaca ı müdürlükçe tespit edilir (DSHY, m. 102/3).

Genel Müdürlükçe izin verilmeden kimse bu merkeze giremez. Çalı anların cep telefonu veya bilgisayar ya da foto raf makinesi gibi cihazları buraya sokmaları yasaktır (DSHY, m. 102/4).

Bu merkezde çalı an görevliler, yükümlülerin ihlal durumunu ve sisteme kaydedilmesi hususunu kontrol eder ve elektronik izleme ube müdürlü üne derhal iletirler (DSHY, m. 102/5).

Denetimli serbestlik müdürlüklerinde ihtiyaca göre elektronik izlemeyle ilgili e itim almı yeterli memur bulunmaktadır. Elektronik izleme müdahale ekibi 24 saat esasıyla vardiyalı olarak çalı maktadır (DSHY, m. 103/1).

Müdahale ekibi;

a) Elektronik cihazların takılmasından ve sökölmesinden,

²³⁵ Yavuz, (C SveDS),s.236.

²³⁶ Yavuz, (C SveDS),s.237.

- b) zleme merkezince iletilen taleplerin yerine getirilmesinden,
- c) zleme merkezi ile gerekli koordinasyonun sağlanmasından,
- d) Elektronik cihazlarda meydana gelen arızalara ilişkin gerekli işlemlerin yapılmasından,
- e) Elektronik aletlerle izlenenlerin takibinden,
- f) zleme merkezinden gönderilen ihlal durumunun tespit edilmesinden, sorumludur (DSHY, m. 103/2).

1.9 Elektronik Cihazların Kurulması ve Kelepçe Takılması ile Sökülmesi

Yükümlülerin elektronik aygıtlar kullanılarak takip edilmesine karar verildiğinde bu hususta yükümlüler, görevlilerce bilgilendirilir. Elektronik aletin özelliği dikkate alınarak yükümlü müdürlüğe davet edilir ya da yükümlünün evinde elektronik izleme ünitesi kurulur. Yükümlünün kimlik bilgileri incelenir (DSHY, m. 105/1).

Hükümlü, elektronik cihazların ve ilgili ünitelerin kullanımıyla ilgili olarak bilgilendirilir. Ayrıca, uyması zorunlu hükümler ve uymamasının hukuki sonuçları hakkında yazılı şekilde bilgi verilir (DSHY, m. 105/2).

Elektronik cihazlarla izlenmesine hükmedilen yükümlüler, cihazların yerleştirilmesine ve ünitelerin kurulmasına razı gelmek, cihazları çalışır halde tutmak, gerekli kısıtlamalara ve cihazların kullanımıyla ilgili tespit edilen kurallara uymak zorundadır. Bunlara aykırı davranmak ihlal nedeni sayılacaktır (DSHY, m. 105/3).

Zleme merkezince yükümlülerin kurallara aykırı hareket ettirinin tespit edilmesi durumunda, müdahale ekibi derhal bilgilendirilir. Bu durum vaka sorumlusunca incelenir ve ihlal nedeni olarak değerlendirilmesi durumunda işlem yapılmak üzere komisyona gönderilir (DSHY, m. 105/4).

Yükümlülük sona erdiği veya ihlal edildiği, yükümlünün ceza infaz kurumuna alındığı veya takibinden vazgeçildiği durumlarda elektronik cihazlar veya aletler, görevlilerce sökülür. Kontroller yapılmak suretiyle yükümlülerden tutanakla teslim alınır (DSHY, m. 106/1).

Cihazlar izleme merkezinin bilgisinde sökülmez. Talep üzerine izleme merkezi tarafından izleme otomatik bir şekilde bitirilir (DSHY, m. 106/2).

1.10 Elektronik İzleme ve Orantılılık İlkesi

Yasa koyucu, suç veya ceza politikalarının belirlenmesinde ve bu kapsamda hükümlülerin iyileştirilmesi ve topluma yeniden kazandırılmasının yöntemlerini

belirlemede anayasal sınırlar kapsamında kalmak ko uluyla geni bir takdir yetkisine haizdir. Anayasanın 2 nci maddesinde tanımlanan hukuk devleti ilkesi, ceza ve infaz hukukunda yasa koyucunun takdir yetkisini kullanırken ba vurulan tedbirlerin gözetilen amaçlarla orantılı olmasını gerektirmektedir.²³⁷

Denetimli serbestli e ili kin yükümlülüklerin hak oldu u kabul edilse dahi bu durum mutlak de ildir. Yasa koyucu, hükümlülerin dı dünyaya uyumlarının sa lanması bakımından bir düzenleme yaparken, bu amacın hangi durumlarda gerçekleşe ini belirleme ve toplumu suçlular kar ısında koruyacak tedbirleri de alma konusunda takdir yetkisine sahiptir.²³⁸

Adli kontrol, bir koruma tedbiri oldu u için koruma tedbirlerine ili kin özellikleri ta ıması gerekmektedir. Özellikle tutuklamayla adli kontrol arasında tercih yapılırken ölçülülük ilkesine dikkat edilmesi gerekmektedir.

Avrupa nsan Hakları Mahkemesi (A HM), adli kontrol tedbirleri olarak nitelendirilen ve serbest bırakılmayı sa layan, tutuklama yerine geçen alternatif tedbirlerin uygulanması gerekti ini içtihatlarında vurgulamakta ve bunların de erlendirilmemi olmasını, somut olaya özgü ko ullar içinde sıklıkla A HS'nin 5 inci maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında de erlendirmektedir.

Tutuklama ile adli kontrol tedbirlerinin ili kisinin yanı sıra adli kontrol tedbirlerinin kendi içinde ölçülü olup olmadı ının da de erlendirilmesi gerekmektedir.²³⁹

Adli kontrol kararında yükümlülü ün tespit edilmesi ve bireyselle tirilmesi, bu yükümlülüklerden birine veya birkaçına hükmedilmesi gibi hususlarda dikkat edilmesi gerekir. İlgiliye en uygun adli kontrol yükümlülü ü, i lenen suçla orantılı ekilde verilmelidir. Daha az özgürlük kısıtlayan bir tedbirin amaca ula makta yeterli olması durumunda daha a ır olan tedbirlere gidilmemelidir. Örne in yurt dı ına çıkı yasa ı tedbiri ile sa lanacak fayda yerine özgürlü e daha fazla müdahale gerektiren konutu terk etmemek tedbirine hükmedilmemesi gerekir.

Benzer uygulamanın alternatif infaz usullerinin uygulandı ı hallerde hapis cezasının konutta infazı bakımından da dikkate alınması gerekir. Hapis cezasının cezaevinde çektirilmesi yerine evde infaz edilmesi ceza infaz kurumu ko ullarına göre daha iyi ve ölçülü bir infaz yöntemidir.

²³⁷ Anayasa Mahkemesi, 26/12/2013 tarihli ve E.: 2013/133, K.: 2013/169 (muhalafet erhinde).

²³⁸ Anayasa Mahkemesi, 26/12/2013 tarihli ve E.: 2013/133, K.: 2013/169 (muhalafet erhinde).

²³⁹ **Kaya Göçmen, Özen:** Adli Kontrol Koruma Tedbirinin nsan Hakları I ında De erlendirilmesi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 65 (4) 2016, s.1752.

Elektronik izlemeye karar verirken eğer bu yöntemle baş vurmadan daha başka araçlarla denetim ve takip gerçekleştirilebiliyorsa bu yöntemi denemek, araştırılmadığı takdirde elektronik izlemeye geçmek gerekmektedir. Elektronik izleme yöntemi de her zaman ölçülü bir denetim ve izleme yöntemi olmayabilir.

1.11 Elektronik İzlemenin Yeniden Suç İzleme Üzerindeki Etkisi

Elektronik izleme yönteminin tekrar suç izleme üzerindeki etkisi araştırmacılar tarafından değerlendirilmiştir. Araştırma sonuçları, farklı ülkelerde farklı sonuçlar ortaya koymuştur. Marklund ve Holmberg²⁴⁰ yaptıkları çalışmalarda ceza infaz kurumlarından elektronik izlemeyle bırakılan yükümlüler 3 yıllık bir zaman içinde takip edilmiş ve kontrol edilen diğer yükümlülerle karşılaştırılmıştır. Bu çalışmaların diğerlerine göre daha az tekrar suç izledikleri görülmüştür. Gainey, Payne ve O'Tolle²⁴¹ bilimsel çalışmalarında elektronik takibin tekrar suç izlenmesi üzerinde etkili olduğunu ortaya koymuştur. Gendreau, Goggin, Cullen ve Andrews²⁴² ise böyle bir izlemenin, tekrar suç izleme oranı üzerinde fazla bir etkisinin olmadığını sonucuna varmıştır. Dodgson ve arkadaşları²⁴³ da elektronik izleme uygulaması ile kontrol edilenlerle diğer kontrol grupları arasında yeniden suç izleme oranları bakımından anlamlı bir farklılık olmadığını tespitini yapmıştır. Elektronik izleme uygulaması sırasında tekrar suç izleme oranı % 2.1 olarak tespit edilmiştir.

Finn ve Muirhead-Steves²⁴⁴ yaptıkları araştırma sonucunda şu neticeye varmıştır: elektronik izleme yöntemi kısa süreli takipler bakımından etkili olmuştur ancak uzun süreli takipler bakımından anlamlı bir katkı sağlamamıştır.

Bonta, Wallace-Capretta ve Rooney²⁴⁵ elektronik izlemenin bir program eleminde yapılmasının daha etkili olduğunu sonucuna varmıştır.

Finn ve Muirhead-Steves²⁴⁶ elektronik takip yönteminin tekrar ceza infaz kurumuna dönme üzerinde önemli bir engel teşkil etmediğini belirtmiştir. Elektronik

²⁴⁰ Marklund/Holmberg, s.53-58.

²⁴¹ Gainey, Rainey, R./Payne, Brian, K./O'Toole, Mike: *The Relationships Between Time In Jail, Time on Electronic Monitoring, and Recidivism: An Event History Analysis of a Jail-Based Program*. *Justice Quarterly*, 17, s.742-746.

²⁴² Gendreau, Paul/Goggin, Clarie/Cullen, Francis, T./Andrews, Donald, A: *The Effects of Community Sanctions and Incarceration on Recidivism*, Forum on Corrections Research, s.11.

²⁴³ Dodgson/Goodwin/Howard/Llewellyn/Mortimer/Russell/Weiner, s. 15.

²⁴⁴ Finn, Mary, A./Muirhead-Steves, Suzanne: *The Effectiveness of Electronic Monitoring with Violent Male Parolees*. *Justice Quarterly*, s.304-307.

²⁴⁵ Bonta, James/Wallace-Capretta, Suzanne/Rooney, Jennifer: *A Quasi-Experimental Evaluation of An Intensive Rehabilitation Supervision Program*. *Criminal Justice and Behavior*, 27, s.322-327.

²⁴⁶ Finn/Muirhead-Steves, s.304-307.

takibin cinsel dokunulmazlık kararı suç işleyenler üzerinde etkili oldu u; bunların di erlerine göre cezaevine dönme ihtimalinin dü ük oldu u ortaya konulmu tur.

Elektronik izlemenin tekrar suç işlemeyi veya kuralları ya da yükümlülükleri ihlal etmeyi önlemesi bakımından etkilili iyle ilgili yapılmı ara tırmaların neticelerini kar ıla tırmak farklı sebeplerle güçtür. Belirtmek gerekir ki, elektronik takip her ülke tarafından farklı farklı risk grubundaki yükümlülere uygulanmaktadır.²⁴⁷ Di er yandan, ülkelerin kendi ihtiyaçları, elektronik takip bakımından uygulanacak politikaları belirlemektedir. Ülkeler arasında bir standart da bulunmamaktadır.²⁴⁸

ngiltere'de elektronik takip yükümlülüklerine uymayarak tekrar ceza infaz kurumuna alınan yükümlülerle görüşülerek bu ihlallerin gerçek nedenleri tespit edilmeye çalışılmı tır.²⁴⁹ Bunlar esasta 4 ba lık ekinde ortaya çıkmı tır. Birincisi, yükümlüler, cihazlarla ilgili sorunlar nedeniyle ceza infaz kurumuna geri alındıklarını ifade etmi lerdir. kincisi, psikolojik sorunların oldu u belirtilmi tir. Yükümlülerin elektronik takibi devam ettirebilmeleri için motivasyonları önem arz etmektedir. Bazı yükümlüler, gerekli disiplini sağlayamadıklarını ifade etmi lerdir. Madde kullanımı veya suça sürükleyen hayat biçimine geri dönme, konutta bulunan aile bireyleriyle veya izleme görevlileriyle ya anılan sorunlar ve öfke kontrolü sorunları da di er sebeplerdir. Üçüncüsü, konut ve aileyle ilgili sorunlardır. Konutun elektronik takibe uygun olmaması veya sabit oturulan bir konut olmaması elektronik takibi olumsuz etkileyebilmektedir. Bu uygulamanın gerçekleştirilmesinde ailenin yapacağı destek önem arz etmektedir. Dördüncü ve sonuncusu ise yükümlünün hayat biçiminden kaynaklanan sorunlardır. Vardiya usulünde çalış ma yapmak veya mesai yapmak gibi ki ilerin i iyle ilgili durumlar, elektronik takibin gerekliliklerine ters dü ebilmektedir.

Yükümlülerin izlemeye başlamadan önce uygulamalar hakkındaki görüşlerinin sorulması, kar ı kar ıya kalabilecekleri durumlar hakkında bilgi verilmesi ve uyarılması gerekir. Yükümlülerin bu ekinde hazırlanması ihlal riskini en aza indirebilir. Yapılan ara tırmalar, yeterli bilgilendirildi ini ifade edenlerin ihlal sayısının, zayıf olarak bilgilendirildi ini ifade edenlere göre daha az oldu unu göstermi tir.²⁵⁰

Ba ka bir ara tırma, 21-63 yaş ları arasındaki yükümlüler hakkında yapılmı tır. Ceza infaz kurumlarından bırakılan ve elektronik takibe alınan yükümlülerle yapılan bu çalış mada elektronik cihazlarla yapılan takibin bazı yönlerinin sorunlu görüldü ünü

²⁴⁷ Renzema/Mayo-Wilson, s.215-216.

²⁴⁸ Wennerberg/Pinto.

²⁴⁹ Dodgson/Goodwin/Howard/Llewellyn/Mortimer/Russell/Weiner, s.16.

²⁵⁰ Dodgson/Goodwin/Howard/Llewellyn/Mortimer/Russell/Weiner, s.17.

tespit etmi lerdir. Yükümlüler, istedikleri zaman alı veri e gidememeyi, yürüyü yapamamayı, i yerinde uzun süre çalı amamayı, telefonda uzun konu amamayı, çalı madan sonra arkadaş larıyla bir araya gelememeyi, dı arı çıkamamanın olu turdu u psikolojik baskıyı, vakitsiz zamanlarda gelen denetim mesajlarını, istenildi i zaman ailenizin yanından ayrılamamayı, sürekli takip edilme baskısını ve cihaz için ücret ödemeyi sorun olarak belirtilmi tir.²⁵¹

Yükümlüler belirtilen bu sorunlara ra men, evde infaz ve elektronik takip usulünü, ceza infaz kurumlarındaki infaz usulüne tercih etmektedir.²⁵² Bonta, Rooney ve Wallace-Capretta (1999) tarafından Kanada'da gerçekleştirilen ara tırmada yükümlülerin % 95'i bu programa katılmasının sonucunda en az bir ahsi yarar gördü ünü ifade etmi tir. Ortak yarar ise aile bireyleriyle ve yakınlarıyla daha yakın ili kiler ya amaları, çocuklarıyla ilgilenmeleri ve iyile tirme programlarına katılmaları olarak belirtilmi tir.²⁵³ Benzer ekilde yapılan ba ka bir ara tırmada yükümlüler, evde yapılan infazda elektronik takibin temel faydalarını; ceza infaz kurumundan çıkma (%82), bazı saatlerde evden çıkabilme (%60), aile üyeleriyle birlikte olma (%63), evine geri gelme (%58), arkadaş larıyla bulu ma (%48), ailenin sorunlarına yardımcı olma ve çözme (%38), i arama imkanı olması (%35) ve para kazanma imkanı olması (%32) eklinde de erlendirmi lerdir.²⁵⁴

Yükümlülerin yakla ık %95'i elektronik takibin ıslah edici oldu unu ifade etmi lerdir. Bunun en önemli nedenleri arasında çalı abilmek, aileyle birlikte olabilmek ev i lerinde sorumluluk almak ve buna yardımcı olmak gösterilmi tir.²⁵⁵ Ba ka bir çalı ma, elektronik takip ile evde hapis uygulamasına katılanların alkol ve uyu turucu madde kullanmalarında önemli bir dü ü oldu unu göstermi tir.²⁵⁶

Elektronik takip ile evde hapis uygulamasına katılan yükümlülerin ihlali nasıl de erlendirdikleri ve ceza infaz kurumlarına bakı açıları da ara tırılmı tir. Yükümlülerin büyük ço unlu u kaçma hususunda, geçici olarak özgür olmak için kolay bir yol olabilece ini, ancak bazı etkenlerin kaçma dü ünncesinden kendilerini

²⁵¹ **Payne, Brian K./Gainey, Randy R.:** (2004). The Electronic Monitoring of Offenders Released from Jail or Prison: Safety, Control, and Comparisons to the Incarceration Experience. *The Prison Journal*, 84, s.421-422.

²⁵² **Payne/Gainey,** (2004). 428-430.

²⁵³ **John Howard Society of Alberta (2000):** *Electronic Monitoring*. 26.09.2019 tarihinde <http://www.johnhoward.ab.ca/pub/A3.htm> adresinden eri ldi.

²⁵⁴ **Dodgson/Goodwin/Howard/Llewellyn/Mortimer/Russell/Weiner,** s.21.

²⁵⁵ **Payne/Gainey,** (2004). 423.

²⁵⁶ **Rubin, Bryan:** (1990). Offender Attitudes Toward Home Arrest. *Journal of Offender Monitoring*, s.10-11.

vazgeçirdi ini ifade etmi lerdir. Bunlar; ceza almak tehdidi altında olmak, izlenmek, aile veya i ini kaybetmekten korkmak ve gelece in planlanmsıdır.²⁵⁷

1.12 Elektronik izleme ve İnsan Hakları

1.12.1 Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin Yaklaşımı

A HS'de elektronik izleme ile konutta hapsi düzenleyen herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Ancak, A HS'in tutuklular için benimsedi i temel haklar elektronik izlemeyle evde hapis bakımından da geçerlidir. Hapis cezasına kıyasla evde infaz için de bu hükümler uygulanabilir.

Elektronik izlemeyle infaz usulünün özel hayatı ve aile mahremiyetini ihlal etmek gibi bir riski bulunmaktadır. Yükümlüyü elektronik izleme altına almak, do al olarak bu ki inin ya amını etkileyecektir. Bu husus A HS'in 8 inci maddesiyle çelişmemelidir. Yükümlünün ki ili ine dair bilgileri üzerinde korunmaya de er yararı bulunmaktadır. Cezaların infazı evresinde yükümlünün çe itli bilgilerine ula ılabilir. Bunların gizli kalmasını talep etmek, A HS'in 8 inci maddesinde yer alan hükümler sebebiyle yükümlünün hakkıdır.²⁵⁸

Hükümlü bakımından ki isel özgürlü ünün sınırlandırılması dü ünülse dahi bunun ailenin di er bireylerinin mahremiyetini etkilemesi veya özgürlük alanına dokunması söz konusu olabilir. Bu durum aynı zamanda A HS'in 5 inci maddesinde yer alan hükümlerle de çelişebilir. Bu sebeple elektronik izleme yöntemi uygulanacaksa aynı evde kalan di er bireylerin onayının da alınması gerekir. Bilgilendirme zorlama ekinde olmamalıdır. Elektronik izlemeyle evde hapsin ne anlama geldi i tam olarak ifade edilmelidir.

Elektronik izleme cihazlarının konutlarda ve aynı zamanda konutların etrafında kurulması gibi durumlarda infaz mercilerince arama izni alınmadan yükümlülerin mahsus hayatlarının ihlal edilmesi söz konusu olabilir. Bugün itibarıyla elektronik takip cihazlarıyla ki ilerinin evlerinin aranması ya da gözetlenmesi mümkün hale gelmiştir. Bu hal, hukuksuz bir uygulamaya dönü ebilir.

Elektronik izlemeyle evde hapsedilmeye imkân tanıyan yasal hükümler bulunmasına ra men bu hükümlerin uygulanmamasını, gerekçesi yükümlüye açıklanmadan tutuklu yargılamaya devam edilmesi ise ki inin özgürlü ünü ciddi

²⁵⁷ Payne/Gainey, (2004). 423-426.

²⁵⁸ Yenisey, Feridun; *Infaz Hukukunun İnsan Yönü*, Infaz Hukukunun Sorunları, Ankara 2001, s. 246.

anlamda sınırlamaktadır. A HM, Khodorkovskiy v. Rusya kararında bu hususu de erlendirmiş ve cezaevi yerine yonun denetim altında evde infaz seçeneğini de erlendirmeyen mahkemenin kararının A HS'in 5 inci maddesini ihlal ettiğini sonucuna ulaşmıştır.²⁵⁹

Elektronik takip yöntemi, eşitlik ilkesi ile ayrımcılık yapmama ilkesiyle de çatılabilir. A HS'in 14 üncü maddesinde eşit davranma yükümlülüğü ve aynı zamanda ayrımcılık yapmama güvencesi tanınmaktadır. Elektronik izleme yönteminin belirli külfetleri bulunmaktadır. Örneğin, elektronik izlemenin telefon hattı üzerinden başlatılarak yürütülmesi durumunda yükümlünün evinde telefon hattı bulunması gerekmektedir. Belçika uygulamasında elektronik izlemenin uygulanması için yükümlünün bir evinin olması ve bu evin bir telefon hattı bulunması ayrıca yükümlünün aylık 5.000 Belçika Frangını katılım payı olarak ödemesi gerekmektedir. Belirtilen husus, elektronik takipten yararlanma imkânının olanakları yeterli olanlara uygulanacağı, iyi olmayanlara uygulanmayacağı sonucunu doğurabilir. Bu şekilde yapılan bir uygulama, yukarıda belirtilen eşitlik ve ayırım yapmama ilkeleriyle çelişebilecektir.²⁶⁰

Elektronik izleme yöntemi zaman içinde belirli gruba dahil kişilerin muhatabı olduğu bir infaz yöntemine evrilebilir. ABD uygulamasında elektronik takip yöntemi, çoğunlukla Afrika ve Güney Amerika kökenli kişilere uygulanmıştır. Bunlara uygulanan izleme diğer gruplara uygulanandan 15 defa fazladır. Bu durum gösteriyor ki, elektronik takip yöntemi ayrımcılık yapmaya sebep olabilmektedir.²⁶¹

Elektronik takip yöntemiyle evde infaz masumiyet/lekelenmeme karinesiyle de çelişebilmektedir. A HS'in 6 ncı maddesinde yer alan hükümlere aykırı uygulamalara neden olabilir. Ayrıca, adil yargılanma ilkesi örselenebilir. Böyle ki, izlenen kişinin yargılama evresinde yükümlülüklerine uymaması halinde bu durum, hâkimlerde olumsuz bir kanaat oluşmasına sebep olabilir. Bu durum ise masumiyet ilkesiyle çelişebilir.²⁶²

Öte yandan, elektronik izlemenin etkin uygulandığı adli kontrol yükümlülükleri, doğrudan bir hak ve özgürlük kısıtları niteliktedir. Örneğin, yurtdışına çıkmamak veya belli bir yerle im bölgesini terk etmemek ya da konutu terk etmemek yahut belirli

²⁵⁹ **Khodorkovskiy v. Russia**, 31.05.2011, 5829/04.

²⁶⁰ **Prison Technologies**, Final Study, European Parliament, Directorate General For Research, Luxembourg July. 2000, s.43.

²⁶¹ **Prison Technologies**, s.43.

²⁶² **Koç**, s.192.

yerlere gitmeme biçimindeki tedbirler seyahat veya yerleşme özgürlüğüne aırı müdahale etmeyi gerektirmektedir. Ayrıca, özel yaşamı ve aile hayatını da olumsuz etkilemektedir. Bu durum, AHS'de güvenceye bağlanan temel haklara da müdahale niteliği taşımaktadır.²⁶³

1.12.2 Anayasa Mahkemesinin Yaklaşımı

Hukuk devletlerinde tutuklama veya adli kontrol gibi kişisel özgürlüğü sınırlayan tedbirlere ve bunların denetimine veya takibine dair kurallar, ceza muhakemesi hukukunun evrensel ilkeleri ile Anayasanın konuya ilişkin hükümleri bağta olmak üzere, ülkelerin sosyal ve kültürel yapısı ile etik değerleri dikkate alınarak belirlenecek yargılama politikalarına göre kanun koyucu tarafından tespit edilir. Kanun koyucu, hangi hallerde tutuklama kararı verileceğini veya adli kontrol tedbirine hükmedileceğini ya da elektronik izleme yönteminin uygulanacağını belirleme konusunda takdir yetkisine sahiptir. Anayasanın 2 nci maddesinde belirtilen hukuk devleti ilkesi de bunu gerektirmektedir.

Anayasanın 10 uncu maddesine göre aynı durumda olanlar için farklı düzenlemeler yapılması eşitlik ve aykırılık oluşturmaktadır. Anayasanın amaçladığı eşitlik, mutlak ve eylemli eşitlik değil, hukuksal eşitliktir. Aynı hukuksal durumların aynı, farklı hukuksal durumların ayrı kurallara bağlanması Anayasanın öngördüğü eşitlik ilkesinin ihlali anlamına gelmez. Bireysel nitelikleri ve durumları aynı olanlar arasında, kanunlara konulan kurallarla değil, uygulamalar yapılamaz.

Yasa koyucu, ceza politikalarını belirlerken hükümlülerin iyileştirilmesi ve topluma yeniden kazandırılmasının araçlarını seçmekte anayasal sınırlar içinde kalmak kaydıyla geniş bir takdir yetkisine sahiptir. Hukuk devleti ilkesi, ceza ve infaz hukukunda yasa koyucunun bu yetkisini kullanırken bağ vurduğu tedbir ve araçların gözetilen amaçla orantılı olmasını gerektirmektedir.²⁶⁴

Hangi fiillerin suç olarak kabul edileceği, bu suçları işleyen faille ne türde ve ne miktarda ceza verileceği yasa koyucunun takdirindedir. Infaza ilişkin hükümlerin maddi ceza hukukunu tamamladığı ve onun bir parçası olduğu dikkate alındığında, hangi cezaların ertelenebileceği veya seçenek yaptırımlara çevrilebileceği, önödeme uygulanacağı, tekröre esas olacağı, koşullu salıverilme hükümlerinin uygulanacağı ve konutta infaz edileceği gibi konularda Anayasaya ve Ceza Hukukunun genel

²⁶³ Kaya Göçmen, s.1752.

²⁶⁴ Anayasa Mahkemesi, 26/12/2013 tarihli ve E.: 2013/133, K.: 2013/169 (muhalafet erhinde).

ilkelerine aykırı olmamak artıyla yasa koyucunun takdir yetkisi bulunmaktadır.²⁶⁵

Denetimli serbestlik tedbiri uygulanması yükümlüler bakımından bir hak de il, mahkemenin, yükümlünün ki ili ine ve iyi hâlli olmasına göre ayrıca bu tedbirin toplum ve hükümlü bakımından yararlı olaca ina kanaat getirmesi ko uluyla kullanabilece i bir yetki olması nedeniyle bu ko ulların olu madı ı konusunda üphe olu ması durumunda belirtilen yükümlülüklerin uygulanmayaca ina dair düzenleme yapmak yasama organının takdir yetkisindedir.²⁶⁶

Anayasada elektronik izleme, denetimli serbestlik, adli kontrol ve alternatif infaz usulleri terimine yer verilmemi tir. Anayasa Mahkemesi farklı kararlarında²⁶⁷ adli kontrolü; “CMK ile Türk ceza yargılaması sistemine getirilen, serbest bırakılma ile tutuklanma arasında etkinli e sahip olan koruma tedbiri niteli indeki bir kurum” ekinde tanımlamı ayrıca “bu kurum ile ki i özgürlü ünden tamamen yoksun kılınmamakla birlikte, gözlemeyi ve denetlemeyi olanaklı kılan tedbirlere tâbi olmakta, böylece ki inin kaçma riski azaltılırken özgürlü ünden tümü ile yoksun kalmasının zararları da ortadan kaldırılmı olmaktadır.” ekinde de erlendirme yapmı tır.

Adlî kontrol tedbirleriyle sosyal düzen ve asayi in korunması ile ki iler haklarına ve özgürlüklerine saygı arasında bir denge kurulması, yargılamaların sa lıklı bir ekinde yürütülmesi ile verilen kararların infainın sa lanması amaçlanmı tir.²⁶⁸

Denetimli serbestlik tedbirleriyle hükümlülerin; tekraren suç i lemeleri yönündeki risklerin en aza indirilmesi, sosyal hayata yeniden hazırlanmaları, tahliye ko ullarına uyum sa laması, toplumsal düzen ve kurallara uymalarının temin edilmesi, insanların mahkumlara kar ı olumsuz bakı ının de i tirilmesi ve ailesiyle görü me yapmasının sa lanması amaçlanmı tir.²⁶⁹

Anayasa’da elektronik izlemeyle ilgili olarak do rudan bir düzenleme yer almamaktadır. Ancak Anayasa’da bulunan bazı düzenlemeler, elektronik izleme terimiyle yakın ili ki içindedir. Elektronik takip, pek çok temel hak ve hürriyetin sınırlandırılmasına sebep oldu undan Anayasa’da yer alan özgürlükler ve bunların sınırlandırılmasına ili kin düzenlemeler, üphesiz elektronik takip için de geçerli olacaktır.

²⁶⁵ Anayasa Mahkemesi, 28/2/2008 tarihli ve E.: 2006/71, K.: 2008/69.

²⁶⁶ Anayasa Mahkemesi, 9/4/2014 tarihli ve E.: 2014/14, K.: 2014/77 (muhaletet erhinde).

²⁶⁷ Anayasa Mahkemesi, 22/5/2013 tarihli ve E.: 2012/149, K.: 2013/63.

²⁶⁸ Anayasa Mahkemesi, 28/1/2010 tarihli ve E.: 2008/70, K.: 2010/21.

²⁶⁹ Anayasa Mahkemesi, 26/12/2013 tarihli ve E.: 2013/133, K.: 2013/169.

Belirtmek gerekir ki elektronik izlemenin Anayasaya aykırılığı iddiasını destekleyen bir Anayasa Mahkemesi kararı henüz verilmemiştir. Bu konuda bir tane bireysel başvuru yapılmış ve bilinmektedir.

1.13 Elektronik İzleme Sistemleri

Elektronik izleme yöntemine ilişkin olarak cihazların ilk defa kullanılması tutuklu ve hükümlülerin takibi için olmamıştır. En başta psikolojik rahatsızlığı olan bazı hastaların kaybolmasını engellemek ve bu kişilerin kaybolduklarında bulunabilmelerini temin etmek amacıyla kullanılmıştır.²⁷⁰

1960'lı yılların başında ABD'de Harvard Üniversitesinde çalışan bilim insanları tarafından psikoloji eğitimi gören ikizler Robert ve Kirk Gable, çocuk failerin hareketlerini izlemek amacıyla yeni bir sistem geliştirmeye çalışmışlardır. Eskimiş bir radyo cihazını, ilgili kişinin üzerinde taşıması suretiyle nerede olduğunu belirlemesine kullanmışlardır.²⁷¹

1964 yılına gelindiğinde Dr. Ralph Schwitzgebel, bir kilogramlık radyo telemetri cihazını, kişi tarafından taşınabilecek şekilde geliştirmiştir. Bu cihaz, alınan sinyalleri 400 metreye kadar uzaklıktaki izleme ünitesine ileterek yükümlünün yerini (konumunu) belirlemiştir. Bu uygulama, Harvard Üniversitesinde gerçekleştirilmiş ve elektronik takibin temelini oluşturmuştur. Schwitzgebel, elektronik izleme yöntemiyle konuları salıvermeyi teklif etmiştir. Yükümlülerin bu cihazı taşımalarını önermiştir.²⁷²

ABD'de, 1971 yılına gelindiğinde tutuklama kararlarının konutta yerine getirilmesine ilişkin ilk uygulama genç bir fail için gerçekleştirilmiştir.²⁷³

1980'li yılların başında ABD'de bir yargıç, Örumcek Adam isimli çizgi filminden esinlenerek bir şirketten hükümlülerin taşınması veya takması amacıyla uygun bir elektronik izleme kelepçesi geliştirmesini talep etmiştir. İlk kez 1984 yılında Florida'da böyle bir kelepçe kullanılmıştır. Bu şekilde üretilen ilk elektronik takip sistemi çok sınırlı bir bilgi sağlamaktaydı. Örneğin yükümlünün konutunda olup olmadığını tespit edilmekle beraber, konutunda bulunmaması durumunda yükümlünün bulunduğu yer konusunda bilgi alınması söz konusu değildi. Çünkü, daha çok radyo frekansı (RF) sistemi olarak çalışan bu sistemin, böyle bir bilgiyi sağlaması mümkün değildi. RF ile takip sisteminde, ilgili yükümlüye, alıcıya sinyal gönderen bir cihaz takılmaktadır.

²⁷⁰ Çetin, s.97.

²⁷¹ Black,/Smith, s.4.

²⁷² Renzema/Mayo-Wilson, s.216; Black,/Smith, s.4; Çetin, s.97.

²⁷³ Çetin, s.97.

Verici, sinyal alıcısı ile iletişim kurmakta, eğer iletişim sağlanamazsa, sinyal alıcısı tarafından izleme merkezine sinyal gönderilememektedir. Böylelikle, ilgili yükümlünün izleme merkezine sinyal gönderecek cihazdan uzaklaştırılmaktadır.²⁷⁴

Teknolojik gelişmelerle birlikte elektronik izlemede telefonun kullanılmasına da başlanmıştır. 1986 yılında ABD’de, pilot olarak ev hapsi programı uygulanmaya başlanmıştır. Yükümlü, belirlenen zaman dilimlerinde evinden telefonla aranması ve evinde bulunup bulunmadığı kontrol edilmiştir.²⁷⁵

Ancak, 1990’lı yıllara gelindiğinde yeni elektronik takip sistemleri geliştirilmiş ve uygulanmaya başlanmıştır. Özellikle, coğrafi durum bakımından kesin bir şekilde yer belirleme imkanı sağlanmıştır.²⁷⁶ GPS (Global Pozition Sistem / Global Pozisyon Sistemi / Coğrafi Konum Sistemi / Küresel Konum Belirleme Sistemi) olarak adlandırılan böyle bir sistemin kullanılmaya başlanmasıyla birlikte, yükümlünün kalması gereken alan içinde bulunup bulunmadığı veya nerede olduğunu belirlenmesi mümkün hale gelmiştir. Sistem, uydu alıcılarını kullanarak yükümlünün nerede olduğunu belirleyebilmektedir. Bu sebeple sistem, aynı zamanda “mobil izleme” (mobility monitoring) şeklinde de isimlendirilmektedir.²⁷⁷

Elektronik takip sistemleri, yazılım ve donanım ile insan unsuru olmak üzere 3 temel unsurdan meydana gelmektedir. Donanımda ve yazılımda küresel yer belirleme sistemleri (GNSS), radyo frekansı (RFID, Wi-Fi vb.) ve sabit ya da mobil telefon hatları gibi teknolojik yapı bulunmaktadır.

Bugün itibarıyla elektronik izleme konusunda uydu takibi, radyo frekansı, konum izleme, alan izleme, biyometrik doğrulama, ses doğrulama, kontakt kilitleme araçları, uzaktan alkol takibi ve maddesel koruma teknolojileri kullanılmaktadır. Bunlardan en fazla kullanılan yöntem radyo frekans sistemidir. ABD’de elektronik izleme yönteminin bir şekilde kullanılmaktadır. 50’ye yakın eyalette özellikle cinsel suçların faillerinin izlenmesi amacıyla GPS ile elektronik izleme sağlanmaktadır.

Özellikle biyometrik özelliklerin kullanılması suretiyle oluşturulan yüz tanıma sistemleri, elektronik izleme için son derece önemlidir. Çünkü, yükümlünün kimliğini doğrulaması için başvurulan en önemli ölçütlerden biri, yüz tanıma sistemidir. Yüz tanıma sisteminin yanı sıra, sesleri doğrulama, imzayı teyit etme, iris (göz) tanıma veya el geometrisi ya da parmak izi tanıma yöntemleri de yükümlünün kimliğini

²⁷⁴ Çetin, s.98.

²⁷⁵ Çetin, s.98.

²⁷⁶ Black/Smith, s.4; Mainprize, Steve.

²⁷⁷ Çetin, s.99.

tespiti için kullanılabilir.²⁷⁸

Buna ek olarak, vücuda yerle tirilen invaziv (vücuda kalıcı bir biçimde) takip cihazlarının yardımıyla yükümlünün izlenmesi ve böylelikle konumunun belirlenmesi de söz konusu olabilir. Bu sistemin uygulanmasının gayesi ku kusuz invaziv (vücuda kalıcı bir biçimde yerle tirilen) cihazın çıkarılmasını engellemektir. İngiltere’de bazı yükümlülerde uygulanan invaziv sisteminin sağlık problemleri doğurdu u tespit edilmiştir. Bu sebeple, böylesi bir sistemin, bugün için yaygınlaştırılmasının istenmesi ancak söz konusu bu sakıncaların giderilmesinden sonra mümkün olabilir. Çünkü elektronik izleme cihazlarının, yükümlünün rızası olsa bile sağlıklı üzerinde kısa veya uzun vadede, kalıcı bir hasar bırakmaması gerekmektedir. Elektronik izleme yönteminin, kişinin sağlıklı üzerinde olumsuz etkisinin belirlenmesi durumunda, uygulamaya derhal son verilmesi gerekir.²⁷⁹

Alan izleme; sınırları belirlenmiş olan bir alan içinde kalması gereken yükümlünün, bu alan içinde kalıp kalmadığının belirlenebilmesi ve belirlenmiş olan bu alandan çıkması durumunda ise bu hususun izleme merkezine bildirilmesi başka bir ifadeyle ihlâlin kayıt altına alınmasıdır. Yükümlünün belirlenen bir alanda kalıp kalmadığının veya belirli bir alana girip girmediğinin denetlenmesidir.²⁸⁰

Konum belirleme; yükümlünün tabi olduğu yükümlülüğü ihlâl edip etmediğinin tespit edilebilmesi için bulunduğu yerin tam olarak saptanmasıdır.²⁸¹

Ses denetim sistemi İspanya, İngiltere ve Hollanda; uydu takip sistemleri Hollanda, İspanya, İngiltere, Almanya, Fransa, ABD, İrlanda ve Estonya; uzaktan alkol ve uyuşturucu takibi ise İspanya, Danimarka, Hollanda, Avusturya, İsviçre, İsveç ve Norveç’te uygulanmaktadır.²⁸²

2003 yılında yapılan bir araştırmaya göre, 2 yıllık süre içinde elektronik cihazlarla izlenen suç faillerinin ceza infaz kurumlarındaki failere göre tekrar suç izleme oranının % 55 oranında düştüğü tespit edilmiştir. Bu nedenle de elektronik izleme sistemlerinin kullanılma oranı yükselmiştir. 2000 senesinden 2014 senesine kadar elektronik izleme sistemlerinin kullanılma oranı %32 artmış ve başka bir araştırmaya göre ABD’de elektronik izleme rakamının 100.000’in üzerinde olduğu

²⁷⁸ Çetin, s.103.

²⁷⁹ Çetin, s.103.

²⁸⁰ Çetin, s.104.

²⁸¹ Çetin, s.104.

²⁸² Albrecht, s.39.

tespit edilmi tir.²⁸³

Elektronik izleme sistemleri çe itli özelliklere sahiptir. Her sistemin kapasitesi, amacı ve sınırları bilinerek buna göre kullanılması gerekir. Radyo frekans teknolojisi, yükümlünün bulundu u yerden veya alandan ayrılıp ayrılmadı ını belirlemek için kullanılmaktadır. Bu teknoloji, uydu takip sistemine göre daha az maliyetlidir. Ancak, yükümlü bulundu u yerden veya konutundan ayrıldı ında nerede bulundu unu tespit edememektedir. Uydu takip sistemi aktif sistem, pasif sistem ve hibrid olmak üzere 3'e ayrılmaktadır. Aktif uydu takip sistemi, yükümlünün bulunabilece i veya bulunamayaca ı yerlerin önceden belirlenerek sisteme tanımlanması suretiyle yükümlünün hem konutunda hem de toplum içindeki denetimini ve izlenmesini sağlayan bir teknolojidir. Yükümlülükler ihlal edilirse bu ihlal, izleme merkezince anında tespit edilmektedir. Pasif uydu takip sistemi, yükümlünün anlık olarak izlenmesi ekinde de il, yükümlü hakkındaki bilgilerin günlük olarak rapor edilmesi ekinde çalı maktadır. hlal gerçekleş mi se derhal tespit edilmemekte, günlük rapora i lenmektedir. Ancak bu sistem, aktif uydu sistemine göre daha az maliyetlidir. Aktif sistem daha fazla çalı ana ihtiyaç duymaktadır. Hibrid uydu takip sistemi ise, yükümlünün daha önceden belirlenmi artları ve sınırları ihlal etti inin tespit edilmesi halinde pasif durumdan aktif duruma geçen ve izleme merkezine anında uyarı ileten takip sistemidir. Hibrit sistem, aktif ve pasif sistemin birlikte kullanıldı ı sistemdir. Hibrit sistem, uygulamada en çok talep edilen sistemdir.²⁸⁴

Bu konuda ayrıca, otomatik raporlama sistemi de kullanılmaktadır. Bu sistem, riski dü ük yükümlülerin toplum içinde denetimi amacıyla kullanılmaktadır. Bu sistem 2'ye ayrılır. Telefonlu sistemde yükümlü belirli zaman dilimleri içinde kendisine bildirilen telefon numarasını arayarak otomatik olarak olu turulan sorulara cevap vermektedir. Bu durumda aynı anda sesinin do rulanması da yapılmaktadır. Bu uygulamada yükümlünün sadece telefonunun bulunması yeterlidir. Bilgisayarlı sistemde ise yükümlü bilgisayar üzerinden soruları cevaplandırmakta ve aynı zamanda yükümlünün bulundu u yer ve kimlik bilgilerinin denetimi yapılmaktadır.²⁸⁵

Açık alanlarda çalı abilen konum belirleme sisteminin kapalı alanlarda çalı ması söz konusu de ildir. Bu nedenle kapalı yerlerde örne in binaların içinde konutlarda sa lıklı i leyebilecek konum belirleme sistemlerine ihtiyaç bulunmaktadır.

²⁸³ Hucklesby, s.3.

²⁸⁴ Albrecht, s.39-40; Pekel Uluda ılı, s.1343.

²⁸⁵ Albrecht, s.41.

Bu ekinde kullanılabilecek teknolojiler; Bluetooth, Wi-Fi, Radio-frequency Identification (RFID), Ultrasound, Infrared gibi teknolojilerdir. Elektronik izlemede daha çok kullanılan yöntem Wi-Fi ve RFID'dir.²⁸⁶

Elektronik izlemede teknolojik ürünlerin üstlendiği rol, bilginin sağlıklı ekinde olu turulmasıdır. Önemli olan husus, olu turulan bilgilerin nasıl okunacağı ve de erlendirilece i dir. Bu nedenle, kurallar açık olarak belirlenmeli, ihlal halleri tanımlanmalıdır. Bu yapılmadı ı takdirde elektronik izleme programlarının başarısı oldukça azalmaktadır.²⁸⁷

Ceza adalet sisteminin, elektronik izleme sektörünü geli tirebilece i, üretilen bir cihazın, yargı sisteminde bir ihtiyacı karşı layabildi i oranda kullanıldı ı, bunun yerine ceza adalet sisteminin ihtiyaçları tanımlanarak, sektörden bu ihtiyaçları giderebilecek teknoloji ve yöntemleri geli tirmelerinin istenmesinin daha faydalı olacağı ileri sürülmektedir.²⁸⁸

Ülkemizde elektronik izlemeyle ilgili uygulamalara başlamadan önce, Adalet Bakanlığı'nca di er ülke uygulamaları incelenmiştir. 2012 yılınınubat ayında elektronik izlemeye ilişkin pilot uygulamalara başlanmı ve 10 ay sürmü tür. Bu süre içinde 82 yükümlü elektronik yöntemlerle izlenmiştir.

Pilot uygulama sırasında aynı zamanda kanuni düzenlemeler de yapılmı tır. 2012 yılının Ekim ayında Adalet Bakanlığı bünyesinde Elektronik zleme Merkezi'nin olu turulma faaliyetlerine başlanmı ve 2013 yılının Ocak ayında kurulum i lemleri gerçekleştirilmiştir. Elektronik izlemenin teknik merkezi Ankara'da Adalet Bakanlığı na bağlı hizmet binasında bulunmaktadır. Ülke çapında yapılan tüm izlemeler bu merkezden yürütülmektedir. Merkez, 24 saat esasına göre faaliyetlerini yürütmekte olup, bu alanda e itim almı 48 personel çalışmaktadır.

zleme merkezinde görev yapanlar elektronik izleme sistemleri, izleme süreçleri ve donanımlar gibi konularda sürekli e itimden geçirilmektedir.

Elektronik izleme merkezinin toplam kapasitesi yaklaşık 5.000'dir.

zleme; GPS ünitesi, ev ünitesi, alkol ünitesi ve ma durların korunması ünitesi ekindeki 4 farklı yöntem kullanılmak suretiyle yapılmaktadır. Gayri resmi verilere göre 2012 yılından 3 Mart 2020 tarihine kadar toplam 48.338 yükümlü elektronik

²⁸⁶ **Bıçakçı, Yunus Serhat:** Elektronik zleme Teknolojisi ve Türkiyede Uygulanması, n. **Türkiye'de Denetimli Serbestlik 10. Yıl Uluslararası Sempozyumu Bildiri Kitabı "Uluslararası Yaklaşımlar"**, s.216.

²⁸⁷ **Albrecht,** s.45.

²⁸⁸ **Pekel Uluda ılı,** s.1343; **Crowe,** s.131-132.

izlemeye tabi tutulmu tur. 3 Mart 2020 tarihi itibarıyla aktif olarak takip edilen yükümlü sayısı 2.907'dir.

Mevzuatta bulunan 4 karar çe idinin bu yöntemle takip edilmesi ve denetlenmesi mümkündür. Bunlar;

- kametgahın terk edilmemesi kararı,
- Belli yerlere veya bölgelere gitmeme kararı,
- Belli bir yerle im bölgesinin terk edilmemesi kararı,
- Alkol kullanmanın yasaklanması kararı.

Elektronik izleme araçları, suç ayırımı yapılmaksızın, kararın niteli ne göre üpheli, sanık ve hükümlüler bakımından kullanılabilir. Yargılama sırasında tutuklama yerine verilebilen bazı adli kontrol tedbirlerinin yerine getirilmesinde, hüküm olarak hapis cezası yerine verilen bazı tedbir ve yükümlülüklerin yerine getirilmesinde, artla tahliye olan mahkûmlar ile bazı suç faillerinin toplum içindeki takibinde elektronik izlemeye ili kin yöntemler kullanılmaktadır.

Elektronik izlemede kullanılan cihazlar incelendi inde, ba langıçta bunların son derece a ır ve neredeyse bir kilogram a ırlı nda olan araçlar oldu u görülmektedir. Bundan ba ka, bu ilk model araçların bir di er özelli i ise frekans sistemlerinin yetersizli i ile cihaz bataryasının kısa sürede tükenmesidir. Cihazın bataryasının çok kısa bir sürede bitmesi ve bunun arj edilebilmesi için uzun bir süreye olan ihtiyaç duyulması, bu cihazların en büyük dezavantajlarını olu turmu tur. Bugün üretilen 150 gram a ırlı ndaki cihazlar, çok çabuk arj edilmekte ve yükümlülerin özel ya amını ihlal etmeksizin cezanın yerine getirilmesinde çok büyük kolaylıklar sa lamaktadır.²⁸⁹

Elektronik izlemeyle ilgili cihazlara ço unlukla elektronik kelepçe veya bileklik adı verilmektedir. Elektronik kelepçe ısıya duyarlıdır ve takıldıktan sonra çıkarılabilir. Kelepçe el veya ayak bileklerine takılabilmektedir. Vücut ısısı de i ikli inde, ba ka bir ifadeyle çıkarıldı nda uyarı vermektedir. Kelepçede, yer bilgilerini muhafaza eden GNSS alıcıları bulunmaktadır. Bunlar bilekli in içine yerle tirilmi olup, Wi-Fi veya telefon hatlarıyla ya da radyo frekans (RF) teknolojisiyle bilgileri farklı zaman aralıklarıyla izlemenin yapıldı ı merkeze göndermektedir. Kelepçelerin bataryalarının arj cihazları genellikle konutta sabit bir ekilde tutulmaktadır. arj ünitelerinin bazılarında kelepçeden alınan bilgileri merkeze göndermek üzere telefon hattı

²⁸⁹ **Bıçakçı, Yunus Serhat:** n. **Türkiye'de Denetimli Serbestlik 10. Yıl Uluslararası Sempozyumu Bildiri Kitabı "Uluslararası Yakla ımlar"**, s216

ba lantısı bulunabilmektedir.²⁹⁰

Elektronik izleme yönteminde yer alan yazılımlar, vaka denetimlerinde ve sınır belirlemede kullanılmaktadır. Elektronik kelepçeden gelen konum/yer bilgileri durumun tespiti için kullanılmaktadır. Ayrıca, yükümlülerin bilgilerine ula ırlar ve ki iyi görüntülerler. Elektronik takip yönteminde yazılıma ili kin unsur da donanıma ili kin unsur kadar etkilidir. zleme faaliyetinin yürütüldü ü ve tüm bu bilgilerin i lendi i merkezlere de Elektronik zleme Merkezi denilmektedir.

Elektronik izlemeye ili kin ekipmanlar veya cihazlar, ço unlukla ABD'de bulunan firmalarca üretilmekte ve geli tirilmektedir. Bu durum, maliyetlerin de yüksek olmasına neden olmaktadır. Ülkeler, kendi yerli ve güvenli sistemlerini üretebildi i takdirde izleme maliyetleri daha az olacaktır. Teknolojik geli melere bakıldı ında daha güvenli ve daha kullanı lı cihazların üretilece i ve kullanımının yaygınla aca ı görülebilmektedir.

Ülkemiz, birçok kıta Avrupası devletinde oldu u gibi elektronik izlemenin gerçekte tirilmesini özel sektöre bırakmamı ve bunu denetimli serbestlik müdürlükleri aracılı ıyla yerine getirmektedir. zlemenin yerine getirilece i araçların tedarikinde ise kendi imkân ve teknolojisini yaratmak yerine, bunu dı arıdan temin etmek yoluna gitmi tir. Türkiye'nin 3M elektronik izleme cihazlarını satın aldı ı 3M Electronic Monitoring Inc isimli irket, halen ABD, Orta Do u, Pasifik, Avrupa ve Latin Amerika'da, 25'den fazla ülkede faaliyet göstermektedir. Türkiye için söz konusu bu cihazların üretimi ve bunlara ili kin teknolojinin geli tirilmesi son derece önemli olup, bunun, Türk irketleri ve özellikle ASELSAN veya HAVELSAN tarafından yapılması gerekti i ifade edilmektedir. Bu yolun seçilmesiyle birlikte, ku kusuz, cihazın elde edilmesindeki ekonomik kaygıların giderilmesi ve sistemin daha yaygın bir biçimde kullanılması söz konusu olabilecektir.²⁹¹

1.13.1 Ba lıca Sistemler

1.13.1.1 Aktif Sistem

Aktif uydu takip sistemi, yükümlünün bulunması ya da bulunmaması gereken yerlerin önceden sisteme tanımlanması suretiyle yükümlünün hem konutunda hem de toplum içinde sürekli olarak izlenmesi ve takip edilmesidir. Yükümlünün girmemesi

²⁹⁰ Bıçakçı, Yunus Serhat: n. Türkiye'de Denetimli Serbestlik 10. Yıl Uluslararası Sempozyumu Bildiri Kitabı "Uluslararası Yakla ımlar", s216

²⁹¹ Çetin, s.116 ve 117.

gereken yerlerde bulunması halinde durum, izlemenin yapıldığı merkez tarafından anında tespit edilebilmektedir. Bu sebeple aktif GPS izleme sistemiyle yükümlünün yeri gerçek zamanlı olarak bilinebilmektedir.²⁹²

GPS cihazları, gerçek zamanlı şekilde yer bilgilerini izleme merkezindeki uzaktan yönetim yazılımına ileten hücresele iletişim ağı teknolojisini kullanmak suretiyle çalışmaktadır. Yani aktif GPS kullanımında ilgili kimsenin bulunduğu yer veya durumu (konumu), izleme merkezinden anında görülmekte ve konumu her an izlenebilmektedir.²⁹³ Bu sistem, “devamlı sinyal sistemi” şeklinde ifade edilmektedir.²⁹⁴

Bu sistem, fiziki takibi gerektirmemekle birlikte anlık takip ve izleme yapılması nedeniyle doğal olarak diğer sisteme göre daha fazla emek ve mesai gerektirmektedir. Bu sebeple, aktif sistem, pasif sisteme göre daha maliyetlidir.

Aktif sistem, 3 temel unsurdan meydana gelmektedir:

Verici: Sigara paketi büyüklüğündedir. 100 ila 142 gram ağırlığındadır. Yükümlünün genellikle koluna ya da ayak bileğine takılır, vericiden gelen sinyallerle yükümlünün 55-75 metrelik alan içinde hareket etmesi sağlanır.

Alıcı-iletici: Telefonla bağlanan cihazla vericiden gelen sinyallerle telefon hattı üzerinden merkezdeki bilgisayara iletilir.

Merkezi bilgisayar: Alıcıdan gelen veriler, merkezi bilgisayara kaydedilir. Yükümlü, belirlenen zaman dilimlerinde evinde bulunmaz veya sınırların dışına çıkarsa, sinyaller merkezi bilgisayara iletilmez ve bu durum kaydedilir. Yükümlünün kurallara uymadığı sistem vasıtasıyla anında uyarılır.²⁹⁵

1.13.1.2 Pasif Sistem

Pasif sistemde, yükümlünün durumu anlık olarak takip edilmemekte, yükümlü hakkındaki bilgiler günlük olarak ve geriye doğru rapor edilmektedir. Yükümlülüğün ihlâl edilmesi durumunda, bunun aynı anda tespit edilmesi mümkün değildir. Bu tespit, ancak günün sonunda raporlamanın yapılmasıyla anlaşılmaktadır. Anlık takip gerektirmediği için pasif sistem, aktif sisteme göre daha az maliyetlidir.²⁹⁶

²⁹² Çetin, s.109.

²⁹³ Çetin, s.109.

²⁹⁴ Demirbağ, s.540 vd.

²⁹⁵ Prison Technologies, s.25.

²⁹⁶ Çetin, s.109 ve 110.

Pasif sistemde yükümlünün sınırları belirlenmiş yerde bulunup bulunmadığının tespiti amacıyla telefon kullanılmaktadır. Yükümlü evde infaz evresinde belirlenmiş bir zaman diliminde veya rastgele telefonla aranmaktadır.²⁹⁷ Kimliğin tespiti ise yükümlünün taşıdığı cihaza bir ifade girilmesi veya retina tanımlama ya da parmak izi gibi biyometrik yöntemlerle yapılabilmektedir.²⁹⁸

ABD'de telefon robotu yükümlüleri otomatik olarak rastgele aramakta ve aramanın sonuçlarını kaydetmektedir. Aramaların ses kaydı yapılmak suretiyle konu anların gerçek yükümlü olup olmadığını denetlenmektedir. Arama sonuçları sistem sorumlusu tarafından incelenmektedir.²⁹⁹

Pasif sistemde yükümlünün koluna ya da ayak veya kol bileğine takılan ve çıkarılamayan bir kelepçeyle takip edilmesi söz konusudur.³⁰⁰ Hükümlü elektronik araçla gönderilen çağrıya telefonuyla cevap vermeye mecburdur. Çağrı esnasında merkezdeki bilgisayarlar, cevap verenin yükümlü olup olmadığını ses tanıma sistemi üzerinden denetler. Bu şekilde yüz tanıma sistemlerinin de kullanıldığını görülmektedir. Yükümlünün kimlik bilgileri retina ve parmak izi kontrolü yöntemiyle de kontrol edilebilir.³⁰¹

Günümüzde geliştirilen takip sistemleri alkol testi cihazlarını da içermektedir. Yükümlünün nefesinin kontrol edilmesiyle bu denetim yapılmaktadır.

Yükümlünün kuralları ihlâl etmesi, örneğin, gitmemesi gereken bir yere girmesi gibi bir durumlarda sistemin pasif durumdan çıkarak, aktif duruma geçmesi ve izleme merkezine aynı anda uyarı göndermesine karma sistem (hibrid) denilmektedir.³⁰²

1.13.1.3 Radyo Frekansı Sistemi (RF)

RF ile izleme sisteminde yükümlüye, alıcının aldığı sinyalleri gönderen bir verici takılmaktadır. Bu cihaz, yaklaşık 50 metrelik alan içinde alıcıyla iletişim sağlayamazsa izlemenin yapıldığı merkeze sinyal göndermektedir. Böylelikle yükümlünün RF'ni izleme merkezine gönderecek olan cihazdan uzaklaştırılmaktadır.³⁰³

RF sistemi daha çok yükümlünün ev hapsinde tutulması veya tutukluluk

²⁹⁷ **Prison Technologies**, s.26; **Demirbağ**, s.540 vd.

²⁹⁸ **Blatt-Smith**, s.2.

²⁹⁹ **Çel, Kayıhan: Ceza Hukuku Genel Hükümler**, Yenilenmiş 5. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul, 2018, s.98-99.

³⁰⁰ **Çel**, s.99.

³⁰¹ **Blatt-Smith**, s.2.

³⁰² **Çetin**, s.110

³⁰³ **Çetin**, s.105 ve 106.

kararının evde infazı için kullanılmaktadır. Bu sistem daha çok yükümlünün evden ayrılıp ayrılmadığının, sokağa çıkıp çıkmadığının belirlenebilmesi için kullanılmaktadır. Bu sistemin maliyetinin düşük olması nedeniyle hapis cezasının veya tutukluun konutta geçirilmesi ekindeki yaptırımların yerine getirilmesinde daha çok bu yöntem kullanılmaktadır. Bununla birlikte, yasaklanan bir bölgeye girmenin veya çıkmanın denetlenmesi ve konumun belirlenmesi isteniyorsa, RF yöntemi yeterli olmayacaktır. Bu durumda GPS yönteminin kullanılması gerekir. Çünkü RF yöntemi ile yükümlünün konumunu ve nerede bulunduğunu tespit edebilmek mümkün değildir.³⁰⁴

RF ile takip denildiğinde, daha çok, ilk nesil elektronik izleme yöntemleri aklı gelmektedir. Ancak, gelişen teknoloji sayesinde, RF yöntemlerinin de son derece geliştirildiği, cihazların performansının son derece artırıldığı, bu nedenle de yöntemin daha aktif kullanıldığı söylenebilir.³⁰⁵

Bu sistemin başlangıçtaki en önemli açığı, alıcının (RF'ni alan alıcı cihazın) yerinin de değiştirilmesi durumunda bunun derhal tayin ve tespit edilememesiydi. Alıcı cihaz, yükümlünün ev hapsi veya tutukluun evde geçirilmesi kararlarında yükümlünün konutuna yerleştirilmekte, yükümlüye takılan kelepçe (RF vericisi) ile bu cihazdan yaklaşık olarak 45 metre uzaklaşması durumunda, bunun izleme merkezinden fark edilmesi esasına dayanmaktaydı. Bu nedenle, eski RF izleme sisteminde yükümlünün vericiyi çıkarabilme olasılığı veya alıcı ile birlikte farklı konumlara gitme olasılığı bulunmaktaydı. Ancak, daha sonra geliştirilen cihazlarda, ilgilinin bunu çıkaramayacağı veya çıkarıldığında uyarı veren araçlar ile kişinin verici ile birlikte konumunu değiştirmesi durumunda, bunu haber veren cihazlar geliştirilmiştir.³⁰⁶

RF ile yükümlünün bulunduğu yer veya konumu hakkında bilgi edinilememesi, bu sistemin en önemli olumsuzluklarından biridir. Başka bir ifadeyle, yükümlünün radyo sinyali gönderemeyeceği bir uzaklığa gitmesi durumunda, yükümlünün yerinin belirlenememesi bu sistem ile mümkün değildir. Bu sebeple bu yöntem, çoğunlukla hapis cezasının konutta infazında ve tutukluluk kararının konutta yerine getirilmesinde kullanılmaktadır. Konutta infaz bakımından maliyeti düşük ve kullanımı

³⁰⁴ Çetin, s.105.

³⁰⁵ Çetin, s.105.

³⁰⁶ Çetin, s.106.

bir sistemdir.³⁰⁷

Radyo frekans sistemleri; İngiltere, İrlanda, Belçika, Polonya, Avusturya, ABD, Estonya, Danimarka, Fransa, İspanya, Portekiz, Hollanda, İsveç, İskoçya, Norveç ve Lüksemburg'da kullanılmaktadır.³⁰⁸

1.13.1.4 Global Pozisyon Sistemi (GPS)

Global pozisyon sistemi, yükümlünün uydu aracılığı ile bulunduğu yerin (konumunun) saptanması biçiminde gerçekleştirilen sistemdir. Global pozisyon sistemi (GPS = Global Position System = Co rafi Konum Sistemi = Küresel Konum Sistemi) veya uydu takip sistemi olarak ifade edilmektedir.³⁰⁹

GPS, uzaydaki uydulardan bilgi sağlanarak konum tespiti yapılmasını sağlayan ve dünya genelinde ortak kullanılmakta olan bir sistemdir. GPS, dünya üzerinde konumlandırılmış 24 uydu cihazından oluşmaktadır ve bu uyduların vericileri GPS alıcısı ile tespit edilebilen benzersiz radyo frekansları üretmektedir.³¹⁰

Yükümlünün konumu farklı uydulardan alınan frekansların ölçümü ile tespit edilmektedir. Uydular tarafından gönderilen sinyaller konum bilgisi içermekte olup, konumun doğrulanabilmesi için en az dört uydudan bilgi alınması gerekmektedir.³¹¹

GPS yöntemi, İngiltere, Hollanda, ABD, Almanya, Estonya, Fransa, Yeni Zelanda, İspanya ve İrlanda'da uygulamaya konulmuştur.

Ülkemiz hem GPS hem de RF yöntemini kullanan ülkeler grubundadır.³¹² Konutunu terk etmemek, yurt dışına çıkamamak, belirli bir yerleşim bölgesini terk etmemek ve belirlenen yer veya bölgelere gitmemek ya da ancak bazı yerlere gidebilmeye ilişkin yükümlülükleri içeren kararların infazında, GPS yöntemi kullanılmaktadır.

GPS özellikle bir bölgeye yükümlünün girmesini engellemek amacıyla kullanılmaktadır. Yükümlünün gerçek zamanlı takip edilmesi isteniyorsa GPS kullanılmalıdır. Böylelikle yükümlünün konum kayıtları tutulabilmekte ve geriye dönük izleme de yapılabilmektedir.³¹³

Doktrinde bu sistemin devamlı takibi gerektirmesi ve sınırlı sayıda yükümlüyü

³⁰⁷ Çetin, s.107.

³⁰⁸ Albrecht, s.39; Hucklesby, s.3;

³⁰⁹ Çetin, s.108.

³¹⁰ Çetin, s.107.

³¹¹ Çetin, s.107.

³¹² Çetin, s.108.

³¹³ Çetin, s.108.

kapsayacak olması nedeniyle kullanı lı olmad ı ı belirtilmi tir.³¹⁴

Gözaltına alınan ki inin izlenmesinde, hapis cezasının konutta infazında veya tutuklulu un konutta ektirilmesinde GPS uygulaması ba arılı olabilir. Bu araç, hükümlünün konutunun etrafına yerle tirilebilir. Özellikle iddet suçlarında uygulanması büyük yarar göstermektedir. Failin ma durun konutunun etrafına belirli bir mesafe geldi inde uyarı verilmektedir. Cihazın ekim mesafesi 70 ile 200 metre aralı ındadır. Yükümlünün izlenmesi GPS cihazlarıyla da yapılabilir.³¹⁵

2012 yılında yasala an 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Kar ı iddetin Önlenmesine Dair Kanunla iddet ma duru kadınların korunması amacıyla elektronik takibin yapılabilmesine imkan tanınmı tır. Buna göre, GPS ünitesiyle takip edilen yükümlü, ma dura 50-60 metreden daha az yakla ırsa, bu durum izlemenin yapıldı ı merkez ile ma dura derhal bildirilmekte ve böylece önlem alabilmesine olanak sa lanmaktadır. Ancak Ülkemizde, hakkında elektronik izleme gerçekle tirilen yükümlü sayısı (herhangi bir günde) yakla ık olarak 3.000 ki iye ula mı olmasına ra men, bunlardan sadece 10 tanesi için ma dur koruma cihazı (çiftli ünite) kullanılmaktadır. Görüldü ü üzere, söz konusu bu amaca hizmet edecek olan araç sayısı son derece azdır. Bu sebeple, bunun hızla artırılması ve söz konusu cihazdan daha fazla edinilmesi ve hatta bunların artık Türkiye’de üretimine geçilmesi, bunun te vik edilmesi gerekir.³¹⁶

1.13.1.5 Global Pozisyon Sistemi (GPS) - Hükümlünün Elektronik Cihazının Kullanılması

Adalet Bakanlı ı tarafından halen denetimli serbestlik tedbirleri uygulanan yükümlülerin takibinin daha iyi yapılması amacıyla teknolojik geli melere uygun bir sistemin kurulması konusunda çalı malar yürütölmektedir.³¹⁷

Elektronik izleme ile yükümlülerin denetimi; DSHK’nın 15/A maddesinde bulunan; “ üpheli, sanık ve hükümlülerin toplum içinde izlenmesi, gözetimi ve denetimi elektronik cihazların kullanılması suretiyle de yerine getirilebilir.” hükmüne göre yapılmaktadır.

DSHY’nin 101 inci maddesi ve devamındaki maddelerde elektronik takip sisteminin uygulanmasına ili kin esaslar belirlenmi tir.

³¹⁴ el, s.99.

³¹⁵ **Prison Technologies**, s.28.

³¹⁶ etin, s.111.

³¹⁷ **Adalet Bakanlı ı** tarafından hazırlanan 18/04/2020 tarihli Bilgi Notu.

Mevcut durum itibari ile Ülkemizin elektronik izleme kapasitesi 5.000 ki idir. Bu sayı yükümlü sayısının nerdeyse yüzde biri kadardır. Bu kapsamda yükümlülerin daha etkin ve verimli bir ekilde takip edilmesini sa layacak yeni bir sisteme ihtiyaç duyulmaktadır.

Söz konusu ihtiyaca binaen Adalet Bakanlığı nda yapılan ar-ge faaliyetleri kapsamında bir proje hazırlanmı olup, bu kapsamda denetimli serbestlik tedbirlerinin uygulanması hususunda i leyi in daha verimli ve etkin bir ekilde yürütülmesi, bu alanda yükümlülerin daha ça da , adil ve insan onuruna saygı ilkesine ba lı olarak takibi ve denetlenmesi ile ça ımızın teknolojik geli melerinden daha fazla faydalanılmasını teminen B O S S (Biyometrik mza Yöntemi ile Takip Sistemi) Projesi yürütülmektedir.

Projeye göre yükümlülerin akıllı cep telefonlarının kullanılması ile herhangi bir ba ka donanıma ihtiyaç duyulmadan yüz do rulama yöntemi ve telefonun GPS yardımı ile tüm yükümlülerin etkin ve verimli bir ekilde takip edilmesi mümkün olacaktır.

Bahse konu proje sayesinde yükümlülerin takibi, maliyeti çok dü ük olan bir sistemle yapılabilecektir.

Söz konusu Proje kapsamında; merkez takip ve denetim personeli için web yazılımı ile gerek sahada çalı an denetim personeli gerekse yükümlüler için ayrı ayrı mobil ara yüzleri geli tirilmi tir.

Bir defaya mahsus olmak kaydıyla kayıt bürosuna ça rılan yükümlülerin seçimi do rultusunda cep telefonlarına söz konusu proje yazılımı yüklenmekte olup, yüz biyometrik verileri ile gerekli bilgiler sisteme kaydedilmektedir.

Bu kapsamda; takibi yapılacak yükümlülerin programlaması neticesinde, cep telefonlarına bildirim göndermek suretiyle konumları ve biyometrik verileri istenilen her an kolaylıkla ve çok hızlı bir ekilde tespit edilebilmektedir.

Ayrıca, söz konusu yazılım sayesinde harita üzerinden alan çizilmesi veya mevcut tanımlı alanlar listesinden seçmek suretiyle kısıtlı alan yaratılabilmekte olup, yükümlüler kısıtlı alan ihlali yaptı nda denetim personeline otomatik olarak bildirim gelmektedir.

Tüm yükümlülüklerde ilgililerin takibi amacı ile yükümlünün bulundu u yere denetim personeli gönderilmesine gerek kalmayacaktır.

Kamu yararına çalı ma yükümlülü ü kapsamında yükümlünün çalı ması istenilen yerde olup olmadı ı belirli aralıklar ile konum almak ve yüz biyometrisini

tanımlamak suretiyle kontrol edilecektir.

Belirlenen yerlere b a vurmak ve imza yükümlülü ü bulunan yükümlünün polis merkezine gitmesine gerek kalmadan cep telefonu üzerinden gerekti i yerde olup olmadı ı kontrol edilecektir.

Belirli bir bölgeye girmemek ve belirlenen bölgeden dı arı ı çıkamamak yükümlülü ü olan yükümlü ise cep telefonu üzerinde kısıtlı bölgeyi görebilecek ve ihlal olmaması için bölgeye girmeyecektir. Kısıtlı bölgeye girmesi veya ıkması durumunda sistem otomatik olarak sinyal verecektir.

Yükümlü ile denetim personeli arasından sürekli ileti im kurulması amacı ile söz konusu yazılıma mesajla ma ile görüntülü ve sesli ileti im sekmeleri de eklenmi tir.

Di er yandan; yazılım sayesinde yükümlülerin mevcut konumlarının görüntülenmesine ek olarak geçmi e yönelik konum izleri de görüntülenebilecek olup ilgilinin telefonundan alınan sinyal süresi risk durumuna göre ayarlanabilmektedir.

Ayrıca, yükümlünün belirlenen programı haricinde herhangi bir sinyal alma ve takip olmayacaktır.

Yazılım ve uygulama yükümlünün rızası do rultusunda telefonuna yüklenmektedir.

Sistem klasik elektronik izlemeye göre daha az müdahalecidir.

Söz konusu projenin pilot a aması Ankara Denetimli Serbestlik Müdürlü ünden 20 yükümlü ve 2 vaka sorumlusu belirlenerek 09/07/2019 tarihinde b a latılmı tır.

Pilot uygulamanın Adana, Antalya, zmir, stanbul, Erzurum, Diyarbakır, Ankara Batı, stanbul Anadolu ve Trabzon Denetim Serbestlik Müdürlüklerine yaygınla tırılması planlanmı tır.

Bu kapsamda; projede görev alacak 40 denetimli serbestlik personeline 11 ilâ 13 Kasım 2019 tarihlerinde Hasan Erbil Denizli Personel E itim Merkezinde "Pilot Uygulama Uygulayıcı E itimi" verilmi tir.

Mevcut durum itibari ile söz konusu pilot uygulama 512 yükümlü ve 40 vaka sorumlusu ile devam etmekte olup 1 inci fazda kullanılan yazılımdan farklı bir yazılım ile de pilot denemelerine b a lanılmı tır.

Bu hususta 2 nci faz pilot uygulama için Edirne, Bakırköy, Diyarbakır, Gaziantep, zmir, Kocaeli, Konya, Mersin, Samsun ve Van Denetim Serbestlik Müdürlükleri pilot uygulamanın yaygınla tırılaca ı müdürlükler olarak belirlenerek

projede görev alacak personele 09-10 Nisan 2020 tarihlerinde uzaktan eğitim yöntemi ile "Pilot Uygulama Uygulayıcı Eğitimi" verilmiştir.

Belirtmek gerekir ki, bu uygulamaya hukuki dayanak oluşturulması amacıyla 14 Nisan 2020 tarihinde TBMM Genel Kurulunda kabul edilerek yasala an 7242 sayılı Kanununun 59 uncu maddesi ile DSHK'nın 15/A maddesine yeni bir hüküm eklenmiş ve elektronik cihazların kullanılmasıyla yerine getirilecek takibin, rızası alınarak yükümlüye ait elektronik cihazların kullanılmasıyla da yapılabileceği belirtilmiştir.

1.13.2 Elektronik İzleme Ünite Türleri

1.13.2.1 Ev Ünitesi (GSM Ünitesi)

Ev ünitesi 2 parçadan oluşmaktadır. Birinci parça yükümlünün ayağına takılan kelepçe (Radyo Frekansı verici), ikinci parça ise eve yerleştirilen alıcı parçadır. Alıcı parça GSM teknolojisiyle izleme merkezine bilgi ve sinyal gönderilir. Bu cihazlar birbirleriyle radyo frekansı sinyali aracılığıyla iletişim kurarlar. Başlangıçta yükümlünün ayağına kelepçe (verici) takılır. Alıcı niteliğine sahip cihaz, konutun ortak bir yerine yerleştirilir. Konutun sınırları içerisinde cihazların birbiriyle irtibatlı olması temin edilir. Cihazlar arasındaki mesafenin belirlenen sınırın üzerinde olması halinde bu durum, izleme merkezine bildirilir.

Alıcı

RF Verici

1.13.2.2 GPS Ünitesi

Bu ünite 2 parçadan meydana gelmektedir. Birincisi, yükümlünün ayak bileğine takılan kelepçe (RF verici), ikincisi ise yükümlünün üzerinde taşıması gereken ve GSM hattı kullanılarak yükümlü ile sesli veya yazılı iletişim kurmayı sağlayan alıcı cihazdır. Cihazlar aktif hale getirildikten sonra yükümlünün girmemesi

veya yakla maması gereken yerler veya bölgeler izleme merkezi tarafında sisteme kaydedilir. Yükümlünün belirlene yer veya bölgelere girmesi veya bu yerlerden çıkması halinde izleme merkezine bilgi gönderilir.

ki Parçalı GPS (Uydu Takip Sistemi)

RF Verici

Alıcı

1.13.2.3 Alkol Kullanımı izleme Ünitesi

Alkol seviyesini uzaktan ölçmeye yarayan bir cihazdır. Bu cihazın özelli i kesin bir do rulama sa lamasıdır. Alkol kullandıktan sonra özellikle e e kar ı kötü muamelede bulunan veya iddet uygulayan alkolik ki ilerinin veya yine alkol kullanımı sonucunda suç i leyen ya da herhangi bir suç a kar ı an kimselerin denetim ve takibinde kullanılmak üzere geli tirilmi tir. Belirlenen zaman dilimlerinde (örneğin 21.30-24.30 saatleri arasında) istenildi i kadar ve habersiz olacak ekilde test talepleri aktif edilen cihaza iletilir. Cihazın kullanılmasından önce, kötüye kullanılmaması bakımından (teste tabi tutulan ki inin gerçek yükümlü olup olmadığı) yükümlünün kimli inin do rulanması gerekmektedir. Bunun için yükümlünün yüz foto rafı çekilir ve daha önce sistemde kayıtlı olan foto raflarıyla otomatik ya da manuel bir ekilde kar ıla tırılır. Yükümlünün sabit telefonu üzerinden de ileti me geçilerek e zamanlı yönlendirme yapılabilir. Test yapılmasına ili kin uyarı geldi inde yükümlü ba lamak için tu a basar. Yükümlü cihaza yönelik olarak ölçme aparatına üfleyerek testin yapılmasını sa lar ve buna göre yükümlünün alkol seviyesi ölçülmü olur. Yükümlü yeterli seviyede üflemez ise elektronik cihaz bu konuda uyarı verir. Ölçmeye ili kin de er, bilgilerin toplandı ı ve de erlendirildi i izleme merkezine

iletilir.³¹⁸

Bu yöntem, Danimarka, Avusturya, Hollanda, sviçre, sveç ve Norveç'te uygulanmaktadır.³¹⁹

Alkol zleme Cihazı

Alkol de erini ölçmek amacıyla çe itli cihazlar kullanılmı tır. Bu cihazların geli tirilmesi için hala çalı malar yo un bir ekilde sürdürölmektedir. Bu çalı malarda en önemli hedef, alkol de eri ölçülen ki inin kimli inin üpheye mahal bırakmayacak ekilde do rulanması ve sonucun do ru bir ekilde raporlanabilmesidir. Söz konusu cihazlar test edilmeli ve güvenilirli i onaylanmı olmalıdır.

Alkol de erinin ölçülmesi bakımından kullanılan yöntemlerden birisi de ses ile yükümlünün alkol kullanıp kullanıp kullanmadı ının belirlenmesidir. Yükümlü ses kaydını yaparak izleme merkezine gönderir ve burada görev yapan uzman tarafından ses kaydı incelenerek, alkollü olup olmadı ı anla ılır. Bu i lem daha sonraları bilgisayarda otomatik olarak yapılmaya ba lanmı tır.³²⁰

Deri üzerinden ter ölçümüyle de alkol de erleri belirlenebilmektedir. Bu yöntem, alkolün deri üzerinden çıkan gaz fazının tespit edilmesiyle gerçekte tirilmektedir. Ba ka bir ifadeyle terdeki alkol miktarı tespit edilerek belirlenmektedir. Cihazlar, sensör ayarlarının zarar görmeyece i ekilde dizayn edilmi tir. Aksi takdirde cihazlar uyarı verecektir. Ölçülen de erler, izleme merkezine iletilmektedir.³²¹

Araçlarda kullanılan ate leme kitleri, aracın çalı masını sa layan ate leme

³¹⁸ Çetin, s.143.

³¹⁹ Çetin, s.111.

³²⁰ Yıldırım, Nilay/Varol, Asaf: Türkiye'de ve Dünyada Elektronik zleme Yöntemleri ve Elektronik zlemeye Kullanılan Cihazlar, n. Türkiye'de Denetimli Serbestlik 10. Yıl Uluslararası Sempozyumu Bildiri Kitabı "Uluslararası Yakla ımlar", s.197.

³²¹ Yıldırım, Nilay/Varol, Asaf: n. Türkiye'de Denetimli Serbestlik 10. Yıl Uluslararası Sempozyumu Bildiri Kitabı "Uluslararası Yakla ımlar", s.198.

devresine monte edilen cihazlardır. Yükümlünün cihaza do ru üflemesi gerekir. ayet, alkol de erleri fazla olursa sürücünün aracı çalı tırması kendili inden engellenir. Böylelikle yükümlü denetlenmi olur. Belirtilen bu sisteme biyometrik tanıma cihazları da monte edilerek üfleyen yükümlünün kimli i do rulanmaktadır. Araç belirlenen süre zarfında kendili inden kilitle kalır ve yine belirli bir süre sonra cihazın üflenmesi istenir. Amerika'da Texas'da alkol de eri 0.15 ve üzeri promil çıktı ı takdirde araca ate leme kilidinin monte edilmesi talep edilmektedir.³²²

MEMS 3000 cihazları da sabit hatlarla uzaktan alkol izlemesi yapabilmektedir. Nefes ile alkol de erinin tespitinde otomatik cihazla yüz tanıma sistemi kullanılmaktadır. Yüzün tanımlanması kamerayla yapılmaktadır. Yükümlü cihazın dü mesine dokunarak üfleme yapmakta ve görüntüsü de e zamanlı olarak kaydedilmektedir. Bu esnada gözlük veya benzeri araçların kullanılması yasaktır. Görüntü do rudan izleme merkezine iletilmekte ve yükümlünün önceki resimleriyle kar ıla tırılmaktadır. Tespitin sonucuna göre i lem yapılmaktadır.³²³

GSM a larına entegre edilmi alkol testi cihazıyla ülkemizde yapılan bir denetimde 4 ay süreyle yükümlü belirli saatler arasında habersizce aranmı ve alkol testi yapılmı tır. 4 ay bitti inde yükümlünün alkol kullanmadı ı tespit edilmi tir.³²⁴

Belirtmek gerekir ki, ilerleyen dönemde ki inin alkol de erlerinin ölçülmesiyle birlikte uyu turucu veya uyarıcı madde kullanıp kullanmadı ının da ölçülebilmesi mümkün hale gelebilecektir. Bu hususun veya buradaki ihtiyacın, belirtilen cihazları üreten teknoloji irketlerine iletilmesi ve ihtiyacı giderecek ekipmanların geli tirilmesinin istenmesi gerekmektedir. Örnek olarak vermek gerekirse, ki iye verilecek bir cihaz yardımıyla belli zaman dilimlerinde ki inin kendi kan testini yapması ve sonucunu merkeze göndermesi istenebilir. Böylelikle denetimli serbestli e tabi olan yükümlünün denetim ve takibi gerçekte mi olacaktır. Bugün yükümlünün uyu turucu madde kullanıp kullanmadı ının belirlenebilmesi için belli aralıklarla, hastaneye veya adlî tıp ube müdürlüklerine ya da AMATEM'lere sevki gerekmektedir. Alınan kan örne i ile maddenin bulunup bulunmadı ı tespit edilmektedir. Bu ekildeki bir cihaza olan ihtiyacın, firmalara iletilmesi gerekir. Ki inin kanında uyu turucu veya uyarıcı madde ara tırılması yapılacak ise, kendisine test

³²² Yıldırım, Nilay/Varol, Asaf: n. Türkiye'de Denetimli Serbestlik 10. Yıl Uluslararası Sempozyumu Bildiri Kitabı "Uluslararası Yakla ımlar", s.198.

³²³ Yıldırım, Nilay/Varol, Asaf: n. Türkiye'de Denetimli Serbestlik 10. Yıl Uluslararası Sempozyumu Bildiri Kitabı "Uluslararası Yakla ımlar", s.199.

³²⁴ Yıldırım, Nilay/Varol, Asaf: n. Türkiye'de Denetimli Serbestlik 10. Yıl Uluslararası Sempozyumu Bildiri Kitabı "Uluslararası Yakla ımlar", s.198.

yapılacak olanın adlî kontrole tabi kimse olup olmadığının belirlenmesi ise yüz tanıma sistemi kullanılarak yapılabilmektedir. Cihazlarda yer alan yüz tanıma sistemleri son derece yeterli ve amaca hizmet edecek bir biçimde geliştirilmiştir.

1.13.2.4 Mağdur Koruma Ünitesi

Mağdurların korunması amacıyla mağdur koruma cihazları geliştirilmiştir. Bu cihazların bir parçası mağdura, 2 parçası ise yükümlüye ait olup, 3 parçadan oluşmaktadır. Mağdurun üzerinde taşıdığı ünite, alıcı cihazdır. GSM hattı aracılığıyla mağdura sesli veya yazılı haberleşme veya veri aktarımı sağlar. Yükümlünün ayağına kelepçe (RF verici) takılır ve aynı zamanda üzerinde taşıdığı GSM hattı aracılığıyla yükümlü ile sesli veya yazılı haberleşme sağlar. Yükümlüyle mağdurun pozisyonları devamlı suretle takip edilir. Bu şekilde birbirlerine yaklaşımları önlenir. Birbirlerine yaklaşımları takdirde durum derhal izleme merkezine ihlal ihlal şeklinde iletilir. Failin tehlikelilik durumuna göre fail ile mağdur arasında 50 metre ile 10 km arasında uzaklığı tespit etme imkânı verir. Sesle veya titreşimle mağdura uyarı gönderir ve aynı zamanda izleme merkezine de uyarı iletir.³²⁵

Mağdur Ünitesi

1.13.3 Elektronik izlemeye ilişkin istatistikler

STATİSTİKLER				
Karar Çeşidi	Madde	Konu	Cihaz Türü	03/03/2020 tarihinde kullanılan cihaz sayısı

³²⁵ Çetin, s.144.

Adli Kontrol	CMK/109-a	Yurt dışına çıkamamak	GPS	
	CMK/109-j	Konutunu terk etmemek	Ev Ünitesi (GSM Ünitesi)	671
	CMK/109-k	Belli bir yerleşim bölgesini terk etmemek	GPS	228
	CMK/109-l	Belirli yer veya bölgelere gitmemek	GPS/Ma dur Ünitesi	73
Seçenek Yaptırımlar	TCK/50-d	Belirli yerlere gitmekten yasaklanma	GPS	
	TCK/50-d	Belirli etkinlikleri yapmaktan yasaklanma (alkollü iken eve gelmeme/evde alkol kullanmama vb.)	Alkol Ünitesi	1
HAGB	CMK/231-8-c	Belirli yerlere gitmekten yasaklanma, belirli yerlere devam etmek hususunda yükümlü kılınma ya da takdir edilecek başka yükümlülüklerine yerine getirme	GPS/Alkol Ünitesi	
Özel infaz Usulleri	CGT HK/110-2	Hapis cezasının konutta çektirilmesi kararı	Ev Ünitesi (GSM Ünitesi)	2
Denetimli Serbestlik Tedbiri Uygulanarak Cezaların infazı (Artık Ba lı Erken Tahliye)	CGT HK 105A	Bir konutta denetim ve gözetim altında bulundurulma	Ev Ünitesi (GSM Ünitesi)	1.898
	CGT HK 105A	Belirlenen yer veya bölgelere gitmeme	GPS/Ma dur Ünitesi	
Mükerrirlere ve Bazı Suç Faillerine Özgü infaz Rejimi ve Denetimli Serbestlik	CGT HK 108/9-c	Ma durunun oturdu u ve çalıştığı yerde ikamet etmekten yasaklanmak	GPS/Ma dur Ünitesi	
	CGT HK 108/9-d	Ma durun bulundu u yerlere yakla maktan yasaklanmak	Ma dur Ünitesi	
6284 sayılı Kanun Kapsamında Tedbir Kararları	6284	Ma dura ve ma durun bulundu u belirli bölgeye yakla mama	Ma dur Ünitesi	34
TOPLAM				2.907

03/03/2020 Tarihinde Cihazların Da ılımı

KULLANILAN C HAZLAR	ZLENEN YÜKÜMLÜLER N SAYISI
EV ÜN TES	2.571
GPS ÜN TES	284

MA DUR ÜN TES	51
ALKOL ÜN TES	1
TOPLAM	2.907

GENEL TOPLAM		
Aktif zlenen	zlemesi Tamamlanan	TOPLAM
2.907	48.338	51.245

Ülkemiz yargı prati inde elektronik izleme yönteminin kullanılma oranları zamanla yükselmektedir. Bu uygulama önemli oranda ekonomik yarar sağladı ı gibi hapis cezası alan kişilerin sosyal hayatlarına ve i hayatlarına devam edebilmeleri ve toplumla yeniden uyum sağlamaları bakımından oldukça fazla yarar sağlamaktadır. Belirtmek gerekir ki, toplumun konuya olan bakı açısının ve algısının bu gelişim sürecinde dikkate alınması gerekir. Toplumun algısının geliştirilebilmesi için kaynak ayrılmalı ve sanatçıların ve politikacıların sistemi tanıtımları gibi yöntemler geliştirilmelidir.

Ceza infaz kurumlarının yoğunluğunun düşürülmesi ile cezaevlerindeki yam ko ullarının iyileştirilebilmesi için elektronik takibin kullanımının artırılması gerekir. Denetimli serbestlik uygulamalarının de i ik bir unsuru olarak suçun tekrarlanması e ilimini ölçmek için elektronik izleme cihazlarından faydalanılması için gerekli yasal ve idari tedbirlerin alınması gerekmektedir.

2. BÖLÜM

HAP S CEZALARININ ELEKTRON K ZLEME YÖNTEM LE KONUTTA NFAZI

Hapis cezalarının her zaman etkili bir cezalandırma yöntemi olmadığı ve zararlı yönlerinin de bulunduğu doktrinde ifade edilmektedir. Failin toplumdandırılması, aile bireyleri ve i yeriyle ili kilerinin kaybedilmesi, suç u meslek haline getirmesi ki ilerle birlikte cezaevinde kalma sonucunda etkilenme ve yüksek mali külfet, hapis cezalarının olumsuz yönleridir.³²⁶ Cezaevlerindeki tretmanla ilgili geli meler de bu zararlı yönleri tam olarak giderememektedir.³²⁷ Bu nedenle hapis cezalarının cezaevi yerine alternatif infaz usulleriyle yerine getirilmesi konusunda birçok çalı ma yapılmı ve halen de yapılmaktadır.³²⁸

2.1 Konutta nfazın Tarihçesi

2.1.1 Mukayeseli Hukuk

Konutta hapsin (custodia libera) tarihi Roma mparatorlu unda sa'nın havarisi olan St.Paul'un Yahudilerle çatı ması sebebiyle evinde hapsedilmesi olayına kadar gitmektedir. Altıncı ya ında olan St. Paul, yargılanması amacıyla Roma ehline getirilir ve yargılaması 2 yıl sürer. Bu dönemde çadırında ya amı ve el eme iyle geçim yapmaya çalı mı tır.³²⁹ Kayıtlara göre St. Paul, hapis cezasını evde çekmek için para ödemesi yapan ilk ki idir. Bu tarihte kar ıla ılan ilk örnek olarak kabul edilmektedir.³³⁰

Floransada ya amı olan felsefeci, fizikçi ve astrolog Galileo Galilei de evinde hapsedilmi tir. 1633 yılında Roma ehrende evde hapse mahkûm edilmi ve hapis sürecini Floransa'daki evinde geçirmi tir.³³¹

Tarihe bakıldı ında daha çok politik fikir ayrı malarında kar ıt görüş te olanların susturulması için evde hapse ba vurulmu tur. Hindistan, Sovyetler Birli i, Güney Kore ve Güney Afrika gibi ülkelerde siyasi görüş aykırılıklarını bastırmak ve

³²⁶ **Gökçen, Ahmet/Artuk, Emin/Al ahin, M. Emin/Çakır, Kerim:** *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Adalet Yayınevi, 14. Baskı, Ankara 2020, s.809.

³²⁷ **Yıldız, Ali Kemal:** *Kriminolojinin Ceza Hukukunun İnsan Anlayı ı Üzerindeki Etkisi* (Christian Fahl), in: Kar ıla tırmalı Güncel Ceza Hukuku Serisi 5, Suç Politikası, Ankara 2006, s: 221-228.

³²⁸ **Soyaslan, Do an:** *Kriminoloji, Suç ve Ceza Bilimleri*, Geni letilimi 2. Baskı, AÜHF Yayınları, Ankara 1998, s.215; **Kamer**, s.77.

³²⁹ **Ilert**, s.2.

³³⁰ **Lily/Ball**, s.359; **Ilert**, s.3.

³³¹ **Koç**, s.180.

muhafif siyasetçileri gözetim altında bulundurmak için evde hapse ba vurulmu tur. Rusya'ya bakıldı ında Çar 2. Nikolas 1917 ve 1918 yıllarında ev hapsi altında tutulmu tur. Bugünden bir örnek vermek gerekirse Çinli muhalefet lideri Chen Gauangcheng, 2006 yılında trafik kurallarını ihlal etti inden bahisle 4 yıl hapse mahkum edilmi ve cezasının bir kısmı evinde infaz edilmi tir.³³²

1970'li yıllara gelindi inde Fransa'da “controle judiciaire” terimi kullanılmaya ba lanmı tir. Basit suçların faillerinin yargılama evresinden önce evlerinde gözetim altında tutulması amacıyla getirilmi tir. Sanıkların duru malara gelmesini sa lamak için bazı kısıtlamalar, soru turma evresinde hâkim tarafından getirilebilmektedir.³³³ 1988'de Fransız Ceza Muhakemesi Kanununun “*Codice di Procedura Penale*” 284 üncü maddesinde yapılan düzenlemeyle tutuklama tedbirinin yerine konutu terketmeme tedbiri kabul edilmi tir.³³⁴

talya uygulamasına bakıldı ında 1975 yılında “duru ma nezareti (affidamento in provia al servizio sociale)” kabul edilmi tir. Böylelikle evde hapis yaptırımı kabul edilmi olmaktadır. Belirtilen uygulama daha çok ko ullu saliverilme özelli i ta imaktadır. 3 aylık bir infazdan sonra uygulanabilen ko ullu saliverilme çe ididir.³³⁵

ABD uygulamasında konutta hapse, 1971 yılında St.Louis'te ba lanmı tir. Akabinde 1977'de çocuk hükümlüler bakımından Florida, California, Washington ve Maryland'da uygulanmaya ba lanmı tir. Bunun amacı, çocukların gereksiz yere tutuklanmamasıdır. Bunun yerine çocuk üpheliler, ailesiyle birlikte konutunda tutulmaktaydı. Bir nevi yo unla tırılmı nezaretti.³³⁶

Florida'da 1983 senesinde yürürlü e giren Ceza Reformu Kanunuyla hapis cezalarının alternatifi olarak ko ullu saliverilmeden daha sıkı ancak cezaevinde infazdan daha yumu ak ekilde evde infaz sistemi kabul edilmi tir. Bu düzenlemeleri di er eyaletler de örnek almı 30 eyalet evde infazı kabul etmi tir.³³⁷

ngiltere'de hapis cezalarının evde infaz edilmesi 1989-1990 yıllarında pilot proje olarak uygulanmı tir. 1994 yılında yeni bir yaptırım türü olarak elektronik izleme yöntemiyle geceleyin konutta infaz kabul edilmi tir.³³⁸

³³² Koç, s.180.

³³³ *Criminal Proceedings and Defence in France*, Aralık 2011, s.20.

³³⁴ Ilert, s.3.

³³⁵ Lily-Ball, s.360.

³³⁶ Lily-Ball, s.361.

³³⁷ Lily-Ball, s.361.

³³⁸ Kangal, s.529.

2.1.2 Türk Hukuku

Osmanlı Devleti'nde evde hapse ve suç faillerinin takibine ilişkin bazı hükümlere ve uygulamalara rastlanmaktadır. Örnek olarak zabtiye nezaretinde bulundurmaya cezası verilebilmekteydi. Bu yaptırım, 1274 tarihli Kanunnamede düzenlenmiştir.³³⁹ Hakkında bu cezaya hükmedilen kişi, devletçe ikametinden men edildiği yerde kalamazdı. Asli cezasını infaz ettikten sonra devlet tarafından belirlenen bir bölge ya da yerinde kendisine ikametgâh olarak belirleyebilirdi.³⁴⁰

765 sayılı TCK'nın 21 inci maddesinde hapis cezasının evde infazı düzenlenmiştir. Mahkûmiyeti 30 günden çok olmayan kadınların veya çocukların hapis cezalarının konutta infazına karar verilebileceği, ihlal durumunda hapis cezasının tamamının cezaevinde yerine getirileceği belirtilmiştir.³⁴¹

Hapis cezasının konutta çektirilmesi 1965 yılında kabul edilen C HK ile yeniden uygulanmaya başlanmıştır. C HK'nın 8 inci maddesinde hükümlü 65 yaşını bitirmiş veya sağlık durumu cezaevinde kalmasına mani olacak şekilde bozuk olduğu doktor raporuyla tespit edilmiş ve ceza süresi 30 günü geçmemiş olduğu durumlarda evde infaza mahkemece karar verilebileceği düzenlenmiştir. C HK'nın 8 inci maddesinde 1979 yılında 2248 sayılı Kanunla yapılan değişiklikle 30 günlük süre, 60 güne çıkarılmıştır.

Elektronik izlemeyle evde infaz 2003 tarihinde TBMM'ye sevk edilen TCK Tasarısında yer almaktaydı. Tasarının 66 ncı maddesinde, "hükümlülük süresi altı ayı geçmeyen kadınlar hakkında hükmedilen cezaların, elektronik alete başlanması suretiyle oturduğu yerde çektirilmesine, hükümlünün veya hükümlünün rızası bulunmak koşulu ile kanuni vekili veya Cumhuriyet savcılığının istemi üzerine mahkemece karar verilebilir" hükmü yer almaktaydı.

01/06/2005 tarihinde yürürlüğe konulan CGT HK'nın 110 uncu maddesinde konutta infaz, özel infaz usulü olarak düzenlenmiştir. Madde, 06/04/2006 tarihli ve 5485 sayılı Kanunla değiştirilmiştir. Söz konusu 110 uncu madde 14/04/2020 tarihli ve 7242 sayılı Kanunla yeniden düzenlenmiş ve konutta infazın kapsamı çok genişletilmiştir.

Türk hukuk sisteminde elektronik izleme yöntemiyle evde hapis veya

³³⁹ **Gökçen**, s.50.

³⁴⁰ **Soyaslan, Doğan**: "Hürriyeti Başlatıcı Cezalar ve Bunlara Alternatif Tedbirler" Adalet Bakanlığı Yayınları Dairesi Başkanlığı, Ankara 2001, s. 41; **Gökçen**, s.51.

³⁴¹ **Uğur, Mehmet**: Türk Hukukunda Cezaların ve Güvenlik Önlemlerinin İnfazı ve Hakim'in İnfaza Katılması, Ankara 2003, s.136; **Çetin**, s.270.

tutuklama yerine ki inin cezaevi dı ında elektronik cihazlarla izlenmesi suretiyle takibi DSHK'nın 15/A maddesinde 05/04/2012 tarihinde 6291 sayılı Kanunla yapılan düzenlemeyle mümkün hale gelmiştir. Buna göre; üpheli, sanık ve hükümlülerin (yükümlülerin) toplum içinde izlenmesi, gözetimi ve denetimi elektronik cihazların kullanılması suretiyle de yerine getirilebilir. Bu düzenleme ceza hukukunda elektronik izlemeyle evde infaza imkân vermektedir.

Elektronik izleme için ö retide çe itli terimler kullanılmaktadır. Bunlar “evde infaz”³⁴² “cezaevi dı ında infaz usulü olarak evde infaz”³⁴³ ve “konutta infaz”³⁴⁴ eklindedir.

CGT HK'da kısa süreli hapis cezalarının cezaevleri yerine konutta infazı, “hapis cezasının konutta çektilirilmesi” ekinde ifade edilmektedir.

Hapis cezalarının konutta infaz edilmesi, DSHY'nin 75 inci maddesinde, "hapis cezasının konutta infazı; mahkemece özel artları ta ıyan hükümlüler hakkında hükmedilen hapis cezalarının tamamının veya kalan kısmının belli artlar altında mahkeme kararıyla belirtilen bir konutta yerine getirilmesidir." ekinde tanımlanmaktadır.

“Hapis cezasının konutta çektilirilmesi” ibaresini tercih edilmesi, bu uygulamanın özel infaz usulü olarak görülmesinden kaynaklanmaktadır. Hapis cezalarının cezaevi yerine hükümlünün konutunda infaz edilmesi amaçlanmaktadır. Yasa koyucu, infaz yönüne a ırlık vermesi sebebiyle bu terminolojiyi kullanmıştır. Seçenek yaptırımlar arasında düzenlenmemiştir. Doktrinde bahsedilen “evde hapis”, “konutta hapis” ekindeki terimler, ceza hukukuyla ilgili oldu undan kullanılmaktadır.³⁴⁵

Hapis cezasının konutta infazı uygulaması, cezaevine hapsederek infazın alternatifi niteliindedir. Elektronik cihazların kullanılmasıyla birlikte yükümlülerin konutta takibi ve cezanın infazı mümkündür. Mukayeseli hukukta tartı ılan ve kabul gören bir kurumdur. Türk nfaz Hukukunda da uygulanmaya ba lanmıştır.

DSHY'nin 75 inci maddesinde de konutun tarifi yapılmıştır.

³⁴² Akıncı, *Adalet Reformu ve Alternatif Ceza Yaptırımları*, s.328

³⁴³ Çel, *Kayıhan: Yaptırım Teorisi*, İstanbul 2002, s.80; Demirba , s.540 vd.

³⁴⁴ Do an, s.216.

³⁴⁵ Koç, s.175.

2.2 Hapis Cezasının Elektronik İzleme ile Konutta İnfazının Koşulları

2.2.1 Cinsiyet-Yaş

14/04/2020 tarihli ve 7242 sayılı Kanunla CGT HK'nın cezaların konutta infaz usulünü düzenleyen 110 uncu maddesi yeniden düzenlenmiştir. Maddede yer alan düzenleme 2 yönüyle dikkatli değerlendirilmelidir. Hükümlülerin cinsiyetine ve yaşına göre ayrımlar yapılmış ve her biri için farklı farklı sınırlar ve koşullar getirilmiştir. Kadınlar, çocuklar ve yaşlılar bakımından (65, 70 ve 75) farklı hükümler düzenlenmiştir.

TBMM, kadınlar bakımından Kanunda yer alan 6 aylık konutta infaz sınırını 7242 sayılı Kanunla bir yıla çıkarmıştır. Bir yıla kadar olan hapis cezalarında kadın hükümlüler, cezaevi yerine konutlarında bu cezalarını infaz edebileceklerdir. Kadın hükümlüler bakımından herhangi bir yaş koşulu aranmamaktadır. Hangi yaşta olursa olsun kadın hükümlüler bu alternatif infaz usulünden istifade edebilecektir.

Söz konusu düzenleme, eşitlik ilkesinin düzenlendiği Anayasanın 10 uncu maddesiyle de uyumludur. 2004'de Anayasanın 10 uncu maddesi değiştirilmiş ve "Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür." hükmü eklenmiştir. 2010'da da düzenleme yapılmış ve "Bu maksatla alınacak tedbirler, eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz." hükmü eklenmiştir.

7242 sayılı Kanunla çocuklar hakkında verilen bir yıl ve bir yılın altındaki hapis cezalarının konutta çektirilebilmesine imkan tanınmıştır.

2.2.2 Hükümlenen Ceza

Elektronik izlemeyle konutta infaz CGT HK'nın 110 uncu maddesinde yer alan özel infaz koşulları bakımından geçerlidir. Söz konusu maddenin ikinci fıkrasında yer alan cezalar bakımından bu yöntem uygulanabilecektir. Bu düzenleme gerektiren; kadınlar, çocuklar ve 65 yaşını ikmal etmiş hükümlülerin toplam bir yıla, 75 yaşını ikmal etmiş hükümlülerin toplam iki yıla ve 75 yaşını ikmal etmiş hükümlülerin toplam dört yıla kadar olan cezalarının konutta infazına hükmedilebilecektir.

Belirtilen bu ceza sınırları mahkemelerce sonuç olarak verilen cezalardır. Kararda birden fazla ceza varsa toplamı olan sonuç ceza esas alınmalıdır. Kanun değişikliğinde bu husus "toplam" ibaresi yazılmak suretiyle belirtilmiştir. Her cezanın ayrı ayrı değerlendirilmesi gerektiğine dair Yargıtay 11 inci Ceza Dairesinin

04/03/2009 tarihli 16335 E. ve 2696 K. sayılı kararı kanaatimizce hakkaniyete uygundur memektedir.

Yargıtay, adli para cezasının ödenmemesi durumunda bu cezanın hapis cezasına dönü türülmesi halinde evde infaza hükmedilemeyece i sonucuna varmış tır. Yargıtay 2 nci Ceza Dairesi 10/03/2010 tarihli ve 53796 E. ve 7343 K. sayılı kararında “ CGT HK'nın 106 ncı maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca adli para cezasından çevrilen hapis cezasının, aynı maddenin dokuzuncu fıkrası uyarınca infazının ertelenememesi, infazında ko ullu salıverilme hükümlerinin uygulanamaması ve hak yoksunlukları bakımından adli para cezasının esas alınacak olması, hükümlünün adli para cezasını ödemesi halinde her zaman infazın sonlandırılabilce i, infaz hukukuna ili kin, para cezasının ödenmesini sa lama amacına yönelik olması nedeniyle, bu tür hapis cezaları yönünden anılan Kanunun 110 uncu maddesinde öngörülen özel infaz usullerinin uygulanamayaca ır” belirtilmiş tir.

Bu tartı maları gören kanun koyucu, 7242 sayılı Kanunla 110 uncu maddeye yeni dokuzuncu fıkra eklemi ve bu maddede yer alan düzenlemelerin;

- Adli para cezası hapse dönü türülenler,
- Terör ve örgütlü suçlardan ceza alanlar,
- Cinsel suçlardan ceza alanlar,
- Ko ullu salıverilmesinin geri alınmasına karar verilenler,

Bakımından uygulanmayaca ını açıkça düzenlemiştir.

Görüldü ü üzere, adli para cezaları hapse dönü türülenler hakkında konutta infaz hükümleri uygulanmayacaktır.

7242 sayılı Kanunla 110 uncu maddeye yeni üçüncü ve dördüncü fıkralar eklenmiş tir. Yeni eklenen bu haller bakımından hiç bir suç istisnası olmadan konutta infaz usulü uygulanabilecektir. Bu haller hastalık ve yeni do um yapan kadınlarla ilgili oldu u için kanun koyucu suç sınırlaması getirmemiş tir.

Maddeye yeni eklenen üçüncü fıkrayla, toplamda 5 yıla kadar olan cezalar bakımından mahkumun a ır bir hastalı ı ya da engellili i varsa cezasını evinde infaz edebilmesi imkan tanınmış tır. Hükümlünün hastalı ı veya engellili i Adli Tıp Kurumunca belirlenecektir.

Maddeye yeni eklenen dördüncü fıkraya göre do umdan itibaren 6 ay geçiren kadın hükümlüler 3 yıla kadar olan cezalarını evde infaz edebileceklerdir.

Söz konusu bu 2 yeni düzenleme ceza infaz kurumlarındaki hastalık nedeniyle

olu an ma duriyetleri gidermek bakımından olumlu kar ılanmı tir.

2.2.3 Suç Sebebiyle Do an Zararların iadesi veya E yanın Önceki Haline Getirilmesi ya da Zararın Tazmini

CGT HK'nın özel infaz ekillerinin düzenlendi i 110 uncu maddesinde konutta infaz ekli bakımından bir ko ul getirilmi ve hukuki sorumluluklar saklı tutulmu tur. Bu düzenlemeye göre suç sebebiyle do an zararların iadesi veya e yanın önceki haline getirilmesi ya da zararın tamamen tazmini gerekmektedir.

Ma durların haklarının korunması bakımından böyle bir düzenlemeye ihtiyaç bulunmaktadır. Devletin ki ilerin haklarını koruma yükümlülü ünden dolayı bu hüküm getirilmi tir.³⁴⁶ Re'sen yaptı ı ara tırma neticesinde bu ko ulların bulunmadı ını tespit eden mahkeme özel infaz ekline karar vermeyecektir.³⁴⁷

2.2.4 Hüküm

2.2.4.1 Hüküm Mercii

CGT HK'nın 110 uncu maddesinin ikinci fıkrasında hapis cezasının konutta çektilmesine hükmedecek yargı makamı belirlenmektedir. Söz konusu 110 uncu maddede 7242 sayılı Kanunla yapılan de i iklik sonucunda konutta infaz usulüne artık infaz hâkimlerinin karar verece i düzenlenmi tir.

Ancak, CGT HK'da bu özel infaz usulünün takibinin elektronik izlemeyle yapılaca ına dair kararın kimin tarafından verilece i açıkça düzenlenmemi tir.

5402 sayılı Kanun uyarınca elektronik izleme denetimli serbestlik müdürlüklerince yapılacaktır. Ancak, bu müdürlüklerde kimin karar verece i açıkça düzenlenmemi tir.³⁴⁸

DSHY'nin 75 inci maddesinin dördüncü fıkrasında, hükümlünün konutunda infaza dair hükmün kaydından sonra 10 gün içinde büroda çalı an görevlinin mahkumun evine giderek evi inceleyece i, mahkumun uyaca ı kuralların tespit edilece i ve ilgili vaka sorumlusunun bilgilendirilece i, vaka sorumlusu tarafından 3 gün içinde bir plan hazırlanarak infazın nasıl yapılaca ının belirlenece i düzenlenmi tir.

Söz konusu Yönetmeli in 75 inci maddesinin on birinci fıkrasında,

³⁴⁶ Koç, s.206.

³⁴⁷ Koç, s.206.

³⁴⁸ Çetin, s.311.

hükümlünün konutunda infazın elektronik kelepçeye de yapılabilece i düzenlenmi tir.

DSHY'nin 104 üncü maddesinde göre, mahkemece hapis cezasının konutta infazına karar verilmesi halinde elektronik izleme yönteminin uygulanmasına karar verilmesi için u süreç izlenecektir: vaka sorumlusunca yapılan de erlendirme sonucunda, elektronik izlemenin uygulanması gereklili ine ilikin olarak hazırlanan öneriye istinaden, infaz i lemleri de erlendirme komisyonu tarafından hazırlanan talep, Adalet Bakanlığı ı merkezindeki Daire Ba kanlı ı bünyesindeki Elektronik zleme ube Müdürlü üne iletilecek, burada yapılacak son de erlendirmeden sonra ki inin elektronik izlemeye tabi tutulup tutulmayaca ına ube Müdürlü ünce ba ka bir ifadeyle Daire Ba kanlı ınca karar verilecektir.

2.2.4.2 Usul

Hapis cezasının konutta çektirilmesi kararı talep üzerine infaz hakimi tarafından verilecektir.

nfaz hâkimli inin yetkisi, nfaz Hakimli i Kanununda düzenlenmi olup, Kanunun 2 nci maddesine göre hükmün infazıyla ilgili i lemlerin yapıldı ı yer esasına göre belirlenecektir.

nfaz hakimi konutta infaza hükümden sonra ve infaza ba lamadan önce veya cezanın infazına ba landıktan sonra da karar verilebilir.³⁴⁹

nfaz hakimi karar verirken nfaz Hakimli i Kanununda düzenlenen usul hükümlerini dikkate alması gerekmektedir.

Kanun koyucu hapis cezasının konutta infazında hükümlünün rızasının aranaca ını açıkça düzenlememi tir. Bununla beraber konutta infazın uygulanabilmesi bakımından hükümlünün talep etmesi gerekmektedir. Bu karar resen alınabilecek bir karar de ildir. Söz konusu 110 uncu maddenin birinci ve dördüncü fıkrasında açıkça talep artı belirtildi inden di er haller bakımından da talep artı aranması gerekmektedir.

Belirtmek gerekir ki, 7242 sayılı Kanunla DSHK'nın 15/A maddesine yeni bir hüküm eklenmi ve elektronik cihazların kullanılması suretiyle yerine getirilecek izlemenin, yükümlülerin rızasının alınması suretiyle yükümlülere ait olan elektronik cihazların kullanılmasıyla da yapılabilece i belirtilmi tir. Hükümlünün kendi cep telefonuna program yüklemek suretiyle konutta infaz gerçekleştirilebilecek ve

³⁴⁹ Koç, s.207.

böylelikle daha az maliyetle bu işlem yapılmı olacaktır.

Konutta infaz kararı almadan önce infaz hakimi hükümlünün konutu ve aile bireylerine ili kin bilgi toplamalı ve rızaları olup olmadığını ara tırmalıdır.³⁵⁰

2.2.4.3 Yasa Yoluna İli kin Düzenleme

A HM kararlarında, evde infaz kararlarının mahkemelerce verilmesi veya mahkemelerce denetlenmesi hususu açıkça belirtilmektedir.³⁵¹

Kararların infazıyla ilgili sorunlar veya tereddütler çıkması durumunda bunların çözümlenmesi amacıyla mahkemelere veya infaz hâkimliklerine dava açılır. Bu davalar, esasında tali ceza davası mahiyetindedir.

CGT HK'nın 98, 99, 100 ve 101 inci maddelerinde infaza ili kin ortaya çıkan sorunların yargılama sırasında uygulanacak hükümler belirlenmiştir. Cezalar Cumhuriyet savcılar tarafından denetlenir ve aynı zamanda infaz edilir. (CGT HK m. 5). Ortaya çıkan meseleler ise, mahkemelerce ve infaz hâkimlerince çözümlenir.

7242 sayılı Kanunla, infaz Hakimliği Kanununda ve CGT HK'nın 98 ila 101 inci maddelerinde yapılan değişikliklerle infazla ilgili verilmesi gereken tüm kararların infaz hakimliklerince verilmesi sağlanmıştır. Bu hüküm, 1 Eylül 2020 tarihinden itibaren uygulanacaktır.

Esasen infaz hâkimlikleri, cezaevlerindeki hükümlüler ile tutukluların, haklarında tesis edilen idarî işlemlere veya faaliyetlere ili kin yaptıkları şikâyetlerin incelenme mercii olarak oluşturulmuştur. 2005 yılında yürürlüğe konulan ceza mevzuatıyla sınırlı bazı adli görevler infaz hâkimliklerine verilmiştir.

Cezaların ve güvenlik tedbirlerinin infazıyla ilgili verilecek hükümlerin infaz hâkimliklerince verilmesi sağlanarak, infaz işlemlerinin tek bir yargı merciinde toplanması, bu işlemlerde ihtisarla mayaya gidilmek suretiyle infaz hizmetlerinin etkinliğinin ve kalitesinin artırılması ve yargılama yapan mahkemelerin iş yükünün azaltılması hedeflenmektedir.

Bu nedenlerle 7242 sayılı Kanunla, infaz Hâkimliği Kanununda yapılan değişikliklerle infaz hâkimliklerinin mevcut bulunan görevlerinin arasına, TCK ve CGT HK ile DSHK'da bulunan infaza ili kin tüm kararları vermek görevi de ilave edilmiştir. Ayrıca, Cumhuriyet savcılarının infazla ilgili verdiği kararlar hakkında şikâyette bulunulabilmeye imkan tanınmıştır. Bu şikâyetleri infaz hakimleri

³⁵⁰ Avrupa'da Elektronik İzleme 7. Avrupa Konferansı Raporu, s.155.

³⁵¹ Pekov v. Bulgaristan, 30.06.2006,50358/99, paragraf: 93.

karara ba layacaktır.

nfaz hakimi tarafından hapsin hükümlünün konutunda infazına karar verildi inde buna kar ı itiraz kanun yolu açık bulunmaktadır.

tirazın yapılaca ı usul, 4675 sayılı Kanunda belirlenmi tir. Hâkim, 4675 sayılı Kanunda hüküm bulunmayan hallerde CMK'da bulunan hükümlere göre incelemelerini yapar. Verilecek kararlara ikâyetçiler ile ilgili Cumhuriyet savcılar 7 gün içinde CMK uyarınca itiraz edebilir. tirazlar a ır ceza mahkemelerince incelenir.

2.3 nfaz Usulü

Hapsin konutta infazına ili kin karar, infaz hâkimince Cumhuriyet savcılı ına verilir. Karar 3 gün içinde UYAP'a i lenir. lemler kayıt bürosunca yerine getirilir. Personel, bilgileri UYAP'a do ru bir ekilde ve eksiksiz olarak i lemekten sorumludur.

Kayıttan sonra 3 i günü içinde yazılı ya da elektronik tebligat yapılır. Hükümlünün 10 gün içinde ba vurması gerekti i ihtar edilir. Haklı bir neden olmaksızın gelmedi i takdirde bunun sonuçları da belirtilir. Hükümlünün süresinde müdürlü e gelmesi beklenir. Tebligat üzerine 10 gün içinde gelmedi i takdirde komisyonun onaylaması üzerine kayıtlar kapatılır ve dosya infaz için Cumhuriyet ba savcılı ı infaz bürosuna sevk edilir.

Ancak, cezanın konutta çektirilmesine ili kin kararların infazında hükümlüye tebligat yapılmaz (DSHY, m. 40/6). Konutta infaza dair karar kaydedildikten sonra 10 gün içinde denetim görevlisi hükümlüye ait konuta gider ve incelemelerde bulunur. Hükümlünün uyaca ı kurallar belirlenerek vaka sorumlusuna bildirilir. Vaka sorumlusu da 3 gün içinde planlamasını yapmak suretiyle infazın nasıl yapılaca ını belirler ve hükümlüye tebli de bulunur. DSHY'nin 104 üncü maddesinde göre, infazın elektronik izleme cihazlarının kullanılması suretiyle yapılmasına karar verilmesi için u sürecin izlenmesi gerekmektedir: vaka sorumlusu tarafından yapılan de erlendirme sonucunda, elektronik izlemenin uygulanması gereklili ine ili kin olarak hazırlanan öneriye istinaden, infaz i lemleri de erlendirme komisyonu tarafından hazırlanan talep, Adalet Bakanlığı ı merkezindeki Daire Ba kanlı ı bünyesindeki Elektronik zleme ube Müdürlü üne iletilecek, burada yapılacak son de erlendirmeden sonra ki inin elektronik izlemeye tabi tutulup tutulmayaca ına ube Müdürlü ünçe karar verilecektir.

Cezanın infazı sürecinde ki iyle ileti ime geçilecek haberle me cihazları belirlenir. nfazda ki inin e itim, sa lık ve ibadet gibi ihtiyaçları göz önünde tutulur.

Acil sa lık durumu, yangın, deprem ve do al afetler gibi bilinemeyen hallerden dolayı konutun terk edilmesi ihlal nedeni olarak kabul edilmez. Zorunlu nedenin geçmesinden sonra 3 gün içinde hükümlünün müdürlü e gelmesi gerekir. Bu halde dı arıda geçirilen süre de infaz edilmi sayılır.

Hükümlü, denetim görevlileri ve kolluk görevlilerince eve gidilerek kontrol edilebilir.

nfaz, hükümlülerin mahkemeler bildirmi oldu u konutlarında yapılır. Konut dı ndaki ba ka bir adreste de infaz yapılabilir.

Konut terimi, fiilen oturlan ev ile eklentilerini kapsamaktadır. Evinin bahçesi de konuta dahildir.³⁵²

Hükümlü, infaz süresince haklı bir neden olmaksızın bu adresi de i tiremez. Hükümlü haklı ve geçerli bir mazeret olmadan 24 saatten fazla izinsiz olarak konutundan ayrılamaz. Aksi takdirde ihlal nedeni sayılır.

nfaz, konutta hapsin ve hazırlanan planın tebli inden 10 gün sonra ba lar ve sürenin bitmesiyle sona erer.

Konutta infazın yapıldı ı evrede belirli sürelerde hükümlünün konuttan ayrılmasına izin verilebilir.

Hükümlü elektronik cihazları kullanmak ve aynı zamanda korumakla yükümlüdür.

Elektronik cihazların kullanılması suretiyle izlenen hükümlüler, görevliler tarafından bilgilendirilmelidir. Elektronik aletlerin özellikleri anlatılmalı ve kullanma usulü gösterilmelidir.

Hükümlü, elektronik cihazların yerle tirilmesine veya takılmasına razı olması gerekir. Aletleri kullanılır halde tutmak ve belirtilen kurallara uymak zorundadır. Aksi takdirde ihlal nedeni sayılacaktır.

zleme merkezi tarafından hükümlünün yükümlülüklerini ihlal etti inin tespit edilmesi durumunda, müdahale ekibine bu durum bildirilir. Elektronik izleme ube müdürlü ü, hükümlünün bu davranı larını müdürlü e yazılı ekilde iletir. Vaka sorumlusunca bu durumun ihlal nedeni olarak kabul edilmesi halinde dosya, komisyona iletir.

³⁵² **Soyaslan, Do an:** *Hürriyeti Ba layıcı Cezaların nfaz Rejimleri*, nfaz Hukukunun Sorunları Sempozyumu, Ankara 2000, s.175.

2.4 infazın Tamamlanması

Elektronik izlemeyle infaz, konutta ihlal olmadan yapıldı ı takdirde hükümlünün cezası infaz kurumunda yerine getirilmi gibi kabul edilir.

CGT HK'nın 110 uncu maddesine göre konutta infaz hükümleri uygulandı ı takdirde ko ulla salıvermeye ili kin hükümler de uygulanabilecek, ancak, bunlar hakkında 105/A maddesinde yer alan denetimli serbestlik hükümleri uygulanmayacaktır.

CGT HK'nın 110 uncu maddesinin yedinci fıkrasında 7242 sayılı Kanunla yapılan düzenlemeyle, cezanın konutta infazı sırasında talep üzerine bu usulünden infaz hâkiminin kararıyla vazgeçilebilecektir.

Ayrıca, bu usulün yükümlülüklerine haklı bir gerekçe olmadan uyulmaması durumunda infaz hâkimi tarafından konutta infazın sonlandırılmasına karar verilecektir. Bu durumda cezanın, genel infaz kurallarına göre açık ceza infaz kurumlarında infaz edilmesi gerekmektedir. Bu durumda hükümlü ko ulla salıverilme tarihine kadar ceza infaz kurumunda kalacaktır. Özel infaz usullerinin uygulandı ı hallerde 105/A maddesinde düzenlenen denetimli serbestlik hükümleri uygulanmayacaktır.

infazın tamamlanması durumunda elektronik cihazlar, denetim görevlilerince kontrolleri yapılarak sökülür.

Yükümlü, kasten cihazlara zarar verirse örne in kırarsa kamu malına zarar vermek suçundan yargılanırlar.³⁵³ Elektronik izleme aracının kamu kurum ve kurulu una (Adalet Bakanlığı na) ait olması durumunda TCK'nın 152 nci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi uygulanabilecektir. Bu nedenle bugün uygulandı ı gibi elektronik izleme araçlarının kiralama veya ihale edilmek suretiyle özel sektöre ait olması durumunda nitelikli hal uygulanamayacak, suçun basit halinden ceza verilebilecektir.³⁵⁴

2.5 Elektronik zlemeyle Konutta infaz Yapmanın Sakıncaları ve Yararları

2.5.1 Sakıncaları

Konutta infaz, ki inin suç i leme niyetini do rudan etkilemez. Elektronik cihazlarla ki inin sürekli izlenmesi de bu ki iyi suç i lemekten alıkoymaz. Kolluk

³⁵³ **Yargıtay 23. CD**, E: 2015/18875, K: 2016/10717.

³⁵⁴ **Tezcan, Durmu /Erdem, Mustafa Ruhan/Önok, R. Murat**, *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, Güncellenmi 18. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2020, s.785.

görevlilerinin ya da elektronik cihazların, suç i lemeyi hedef almı bir ki iyi tamamen engellemesi söz konusu olamaz. Özellikle yükümlünün suç i lemeye yatkın bir çevrede ya ıyor olması, elektronik izlemenin etkisini a ırı derecede zayıflatabilir. Fail, çevresinin etkisinden kurtulamayabilir.³⁵⁵

Esasen elektronik izleme usulü di er alternatif infaz usullerine göre pahalı bir infaz eklidir. Di er alternatif infaz usullerine göre elektronik takip suçu önleme bakımından anlamlı bir fark yaratmamaktadır. Bu nedenle pahalı bir yöntem olan bu yöntemin yerine di er infaz usullerinin tercih edilmesi tartı ılabilir.³⁵⁶

Elektronik izlemeyle hapsin infazı yeniden suç i lemeyi engeller mahiyette de ildir. Doktrinde bu uygulamanın çok da ba arılı bir uygulama olmadı ı ifade edilmektedir. öyle ki, elektronik izlemeyle evde infaz, kabahat suçları için verilen cezalarda uygulanmaktadır. Bu suçların failleri toplum bakımından tehlikelilik olu turmadı ı gibi yenden suç i leme ihtimali de dü üktür. Bu nedenle sistem ba arılı gözükmemektedir. Bu durumun abartılmaması gerekir.³⁵⁷

Cezaevlerinin yo unlu unu artıran hapis cezaları aslında a ır suçlara ili kin hükümlülüklerdir. Bu cezalar bakımından ise elektronik kelepçe uygulanmamaktadır. Cezaevlerinin yo unlu unun azaltılmasında bu uygulama etkili bir yöntem de ildir. Hedefledi i fail kitlesinin yo unlu un azalmasına katkı sa lamayaca ı belirtilmi tir.³⁵⁸

Hakkında hapsin konutta infazına karar verilen ki inin yükümlülüklerine uymaması ya da tekraren yeni bir suç i lemesi halinde infaza infaz kurumunda devam edilece inden bu yöntemin aslında çok da verimli olmadı ı ifade edilmektedir. Bu uygulama infaz maliyetini de artırmaktadır.³⁵⁹

Konutuna elektronik kelepçeyle ba lanan hükümlünün, teknolojik cihazlara zarar vermesi söz konusu olabilir. Ayrıca aletlerin bozulması ya da verimli çalı maması durumunda ihlalin olu tu u kanaatine ula ılabilir.

Fail, ma dur veya yakınlarının saldırısına u rayabilir. Sistem bu yönüyle faile dı ardan gelebilecek kötülükleri engelleyemeyecektir.

Konutta infaz, ki inin toplum içinde damgalanmasına neden olabilir.³⁶⁰ Failin devamlı ekilde suçlu muamelesi görmesi söz konusu olabilir.

Denetimli serbestlikle infaz veya artlı salıverilme gibi alternatif çözümler

³⁵⁵ Akıncı, *Adalet Reformu ve Alternatif Ceza Yaptırımları*, s.328; Çolak/Altun, s.223.

³⁵⁶ Kangal, s.555.

³⁵⁷ Kangal, s.555.

³⁵⁸ Alladina, s.130.

³⁵⁹ Walter, s.30; Kangal, s.555.

³⁶⁰ Alladina, s.128.

birlikte de erlendirildi inde denetim, toplumun devamlı bir surette izlendi i anlamını do urabilmektedir.

Takip edilen ki inin evde kontrolü bu ki inin aile bireylerini rahatsız edebilecektir. Bu hal, ki ilerinin üzerinde baskı olu turabilir.³⁶¹

Kendisine ait bir ev bulunmayan veya elektronik takibe müsait bir telefon bulunmayanların bu imkândan faydalanamaması söz konusu olabilir.³⁶² Bu durum, ayırmıcılı a neden olabilecektir.³⁶³ Böyle bir durumda devletin masrafları kar ılması gerekti i ifade edilmi tir.³⁶⁴

2.5.2 Yararları

Elektronik izleme yöntemiyle infaz usulü 4 açıdan yarar sa lamaktadır. Toplum, ma dur, hükümlü ve devlet bakımından faydaları bulunmaktadır.

Yükümlülerin toplum içinde elektronik cihazlarla denetlenmesi ve takibi, toplumun korunması bakımından di er denetim usullerine göre daha etkili bir yöntemdir. Ma durların korunması bakımından da çok önemli bir infaz aracıdır.³⁶⁵

Konutta infaz, aynı zamanda cezaevlerinin yo unlu unun azaltılması bakımından önemli bir görev ifa etmektedir. Bu uygulama tek ba ına yo unlu azaltmayacaktır. Ancak, yapılan çalı malar bakımından önemli bir yere sahiptir.³⁶⁶ Yo unlu un azalması sonucunda infaz maliyetleri azalacaktır.³⁶⁷ Konutta infaz uygulamasında hükümlü kendi ihtiyaçlarını kar ıladı ı için devlet bir harcama yapmaz.³⁶⁸ Bu husus birçok ülkede yapılan ara tırmalar sonucunda rapor edilmi tir.

ngiltere'de evde infaz, cezaevine göre 70 pound daha ucuzdur.³⁶⁹ ABD uygulamasında elektronik takibin günlük maliyeti 5 - 20 USD arasında de i kenlik göstermektedir. Cezaevindeki maliyet ise 50 USD'dir.³⁷⁰

Elektronik izleme yöntemi de cezaevinde hapis gibi cezalandırıcı niteli e

³⁶¹ **Walter**, s.30.

³⁶² **Alladina**, s.129.

³⁶³ **Walter**, s.30.

³⁶⁴ **Akıncı, Sokullu Füsün: Hürriyeti Ba layıcı Cezalar ve Alternatif Ceza Yaptırımları, Yeni Türkiye Dergisi**, Temmuz-A ustos, 1996, S:10, s.681.

³⁶⁵ **Hucklesby, Anthea: New Developments; Media, Myths and Managing Expectations.** The 6th CEP Electronic Monitoring Conference, 7-9 May 2009, The Netherlands, s.2. **Birkett, Steve: Offender Tracking in England 2004-2006.** The CEP Conference "Electronic Monitoring: Ethics, Politics and Practice".

³⁶⁶ **Demirba** , s.540 vd.; **Do an**, s.217.

³⁶⁷ **Demirba** , s.540 vd.; **Çolak-Altun**, s.223; **Hukuksal, Teknik, Sosyal ve Ekonomik Boyutlarıyla Elektronik zleme Sistemi**, s.7.

³⁶⁸ **Walter**, s.23; **Alladina**, s.129.

³⁶⁹ **Birkett**, s.9

³⁷⁰ **Hukuksal, Teknik, Sosyal ve Ekonomik Boyutlarıyla Elektronik zleme**, s.9.

sahiptir ve özgürlü ü sınırlar.³⁷¹

Ki iye ailesiyle birlikte olmak ve okul ve i hayatına devam etme hakkı tanındı ı için cezanın infazıyla elde edilmesi amaçlanan ıslah ve iyile tirme de sa lanmı olacaktır. Böylelikle cezaevlerinin olumsuz etkisinden ki i uzakla mı olacaktır.³⁷² Çocuk hükümlüler bakımından bu husus önem arz etmektedir.

Elektronik izlemeyle evde infaz, cezaevinin olumsuz psikolojik etkenlerini gidermektedir.³⁷³

Hükümlünün evinde kalması sa lanarak aynı zamanda toplum suça kar ı korunmaktadır.³⁷⁴

Elektronik izleme yöntemiyle evde infaz usulünün tekrar suç i leme oranını azalttı ı gözlemlenmi tir.³⁷⁵

Elektronik izleme yöntemi, yükümlülerin yeniden toplumsal ya ama kademeli olarak geçmelerini sa lamaktadır. Böylelikle kötü alı kanlıklarını terk etme ve davranı larını de i tirme bakımından olumlu katkı sa lamaktadır.³⁷⁶

2.6 Konutta nfaza li kin Düzenlemelerin De erlendirilmesi

1 Haziran 2005 tarihinde yürürlü e giren CGT HK'nın 15 yıllık uygulaması sırasında zaman zaman de i iklikler yapılmı ve infaz sisteminin daha etkili ve verimli i lemesinin sa lanması amaçlanmı tır. Önceki yapılan de i ikliklere ek olarak, penoloji bilimine uygun modern infaz rejiminin gereklerine göre infaz sistemimizde bir takım de i iklikler yapılması zorunlulu u bulunmaktadır.

nfaz sistemimizde yer alan hapis cezalarının konutta infazına ili kin özel infaz usulü, mevcut düzenlemedeki kapsamı ve ko ulları nedeniyle uygulamada çok tercih edilen bir infaz yöntemi de ildir. Bu nedenle, özel infaz usulleri bir bütün olarak ele alınarak kapsamı geni letilmeli ve daha etkili ve tercih edilebilir olması amacıyla ko ulları yeniden belirlenmelidir.

Konutta infazın kapsamı da geni letilerek, daha fazla hükümlünün özel infaz usulünden yararlanması sa lanmalı ve ki ilerin sosyal hayattan ve i hayatından kopmadan cezalarının infaz edilmesi amaçlanmalıdır.

³⁷¹ Ardley, s.3.

³⁷² Çolak-Altun, s.223; Hukuksal, Teknik, Sosyal ve Ekonomik Boyutlarıyla Elektronik zleme Sistemi, s.7.

³⁷³ Black, Smith, s.5; House of Commons Committee of Public Accounts, 2006, Akıncı, Adalet Reformu ve Alternatif Ceza Yaptırımları, s.329.

³⁷⁴ Ardley, s.3.

³⁷⁵ Hukuksal, Teknik, Sosyal ve Ekonomik Boyutlarıyla Elektronik zleme, s.8.

³⁷⁶ Birkett, s.9; House of Commons Committee of Public Accounts, 2006,

Maddede yapılacak de i iklikle, karar verme yetkisi infaz hâkimine verilmelidir.

Cezanın konutta infazına karar verilenler bakımından ko ullu saliverilme hükümleri uygulanmalıdır. Aksi takdirde tercih edilen bir infaz usulü olmayacaktır. Bu durumda hükümlüler, CGT HK'nın 105/A maddesi hükümleri kapsamında denetimli serbestlikten yararlanmamalıdır.

Maddenin be inci fıkrasında yapılacak de i iklikle, yükümlülükler ihlal edilirse, hapis cezasının kaldı ı yerden ko ullu salıvermeye kadar cezaevinde çektirilmesine karar verilmesi yönünde düzenleme yapılmalıdır. Fıkranın mevcut halinde cezanın ba tan itibaren infazı öngörülmekte iken yapılan de i iklikle infazın kaldı ı yerden yapılması sa lanmalıdır. Böylelikle, ihlale kadar hükümlünün yerine getirdi i cezanın yok sayılmasının önüne geçilmektedir.

Di er yandan, bu infaz usulünün kasıtlı suçlardan mükerrir olanlar, örgüt faaliyeti çerçevesinde suç i leyenler ve cinsel suçlardan hükümlü hakkında uygulanmaması sa lanmalıdır. Böylelikle, bazı suçlar bakımından istisna getirilmek suretiyle toplum nezdinde belirli hassasiyete sahip suçlar bakımından özel infaz usulleri uygulanmayacaktır.

Belirtmek gerekir ki yukarıda yapılan öneriler, 14 Nisan 2020 tarihinde TBMM'de kabul edilen 7242 sayılı Kanunla 110 uncu maddede yapılan de i ikliklerle kabul edilmi tir.

3. BÖLÜM

KONUTU TERK ETMEME ADL KONTROL TEDBİRİNİN ELEKTRONİK ZİLEME YÖNTEMİ KULLANILARAK TAKBİR

3.1 Adli Kontrol Tedbirinin Tanımı ve Hukuki Niteliği

Koruma tedbirleri, ceza muhakemesinde maddi gerçeği ortaya çıkarabilmek, yargılamanın gecikmeksizin yapılmasını sağlamak, suçun konusunu oluşturan somut olay hakkında bir hüküm tesis edilmesini ve bu hükmün infaz edilebilmesini temin etmek amacıyla başvurulan, temel haklar ile hürriyetleri kısıtlayan ceza yargılamasına ilişkin tedbirlerdir. Bunlar; yakalama, zorla getirme, tutuklama, arama ve el koyma gibi tedbirlerdir. Adli kontrole ilişkin hükümler de kavramsal olarak ele alındığında koruma tedbirlerinin özelliklerini taşımaktadır.³⁷⁷

³⁷⁷ Öztürk, Bahri/Tezcan, Durmuş /Erdem, Mustafa Ruhan/Gezer, Özge, Sırma/Kırıt, Yasemin F. Saygılar/Özaydın, Özdem/Akcan, Esra Alan/Tütüncü, Efser, Erden/Villemin, Derya Altınok/Tok Mehmet Can (Öztürk/Tezcan/Erdem ve diğerleri): *Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku*, 14. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2020, s.487 vd; Öztürk, Bahri/Kazancı, Behiye, Eker/Güleç, Sesim Soyer: *Ceza Muhakemesi Hukukunda Koruma Tedbirleri*, Seçkin Yayınevi, 3. Baskı, Ankara 2019. s.103-115; Centel, Nur/Zafer, Hamide: *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Yenilenmiş ve Gözden Geçirilmiş 16. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul 2019, s.425 vd.; ahin, Cumhuriyet/Göktürk, Neslihan: *Ceza Muhakemesi Hukuku I*, Seçkin Yayınevi, 11. Baskı, Ankara, 2020, s.303 vd.; Toroslu, Nevzat/Feyzioğlu, Metin: *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Savaş Yayınevi, 19. Baskı, Ankara 2019, s.267 vd; Ünver, Yener/Hakeri, Hakan: *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 14. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2018, s.366 vd; Soyaslan, Doğan: *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 8. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2020, s.343 vd.; Aldemir, Hüsnü: *Yakalama, Gözaltına Alma, Tutuklama, Adli Kontrol Hürriyeti Kısıtlayan Koruma Tedbirleri*, Seçkin Yayınevi, Ankara 2012; Koca, Mahmut: "Tutuklamada Oranlılık İkesi Çerçevesinde 2002 CMUK Tasarısının "Adli Kontrol Tedbirinin" Değerlendirilmesi", *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt:5, Sayı:2, 2003, s.109-142; Centel, Nur: "Yeni Ceza Muhakemesi Yasası'nda Adli Kontrol - Tutuklama-Yakalama ve Haksızlıkların Tazminatla Giderilmesi", Doç.Dr. Mehmet Somer'in Anısına Armağan, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi (MÜHF-HAD) Armağan Özel Sayısı*, İstanbul 2006, s.841-877; Özgüven A. Duygu: "Ceza Muhakemesi Kanunu Çerçevesinde "Adli Kontrol"', *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Sayı 81, 2009, s.1-42. Güleç, Sesim Soyer: "Tutuklamaya İlişkin Temel Sorunlar ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Güncel Kararları Çerçevesinde Adli Kontrol Konusunda Bazı Tespit ve Değerlendirmeler", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Sayı 98, Ankara 2012, s.25-74; Kaya Göçmen, s.1752.

CMK'da koruma tedbiri kavramına yer verilmi ancak, herhangi bir tanım yapılmamı tır. CMK'nın 90 ıncı maddesinden ba layıp 140 ıncı maddesine kadar olan bölümde koruma tedbirleri düzenlenmi tir. Adli kontrol ilk kez "Koruma Tedbirleri" üst ba lı ı altında CMK'da ayrı bir bölüm olarak 109 ila 115 inci maddeler arasında düzenlenmi tir. Çocuklar için de ÇKK'nın 20 nci maddesinde aynı ba lık altında hükme ba lanmı tır.

Adli kontrol, tutuklama tedbirinin artlarının bulunmasına ra men, tutuklamanın alternatifi olarak bunun yerine, ki inin adli kontrol yükümlülüklerine tabi kılınmasını ifade eden, ki inin yargılama i lemlerinde ve infaz evresinde hazır bulunmasını temin eden, yargılama giderlerini ödemesini sa layan bir koruma tedbiri olarak tanımlanabilir.³⁷⁸

Ba ka bir tanım ise üphelinin ya da sanı ın özgürlü ü kısıtlanmamakla birlikte, toplum içinde bu ki ilerın takibine ve denetimine imkân sa layan yükümlülüklerle tabi tutmaktır.³⁷⁹

Ayrıntılı ekilde ifade edilen ba ka bir tanım da ise adli kontrol; "tutuklama nedenlerinin (kaçma ve delilleri karartma üphesinin) varlı ına ba lı olarak i ledi i bir suçtan dolayı soru turma veya kovu turma evresinde, üpheli veya sanı ın, bütün usul i lemlerinde, hükmün infazında veya altına alınabilece i yükümlülükleri yerine getirmek üzere hazır bulunmasını, katılanın zarar ve masraflarının ve muhakeme masraflarının giderilmesini sa lamak amacıyla belli yükümlülükler altına alınarak adli makam ve mercilerin denetimi veya kontrolü altına sokulmasıdır".³⁸⁰

CMK'da yer alan düzenlemelere bakıldı ında bu kavram, tutuklama tedbirinin yerine geçecek ekilde düzenlendi i görülmektedir. CMK'nın 100 üncü maddesinde sayılan nedenlerin bulunması durumunda, üphelinin tutuklanması yerine kontrol altında tutmak amacıyla Kanunda belirtilen yükümlülüklerle tabi kılınması eklinde formüle edilmi tir.³⁸¹ Esasen CMK tutuklamaya adli kontrol engeli getirmi tir.³⁸²

³⁷⁸ **Özbek, Veli Özer/Kanbur, Mehmet Nihat/Do an, Koray/Bacaksız, Pınar/Tepe, Iker (Özbek ve di erleri):** *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Seçkin Yayınevi, 13. Baskı, Ankara 2020, s.293-294; **Kaya Göçmen**, s.1753.

³⁷⁹ **Bıçak, Vahit:** *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Seçkin, 4. Baskı, Ankara 2018, s.653. **Yenidünya, Caner/ çer, Zafer:** *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2016, s.351.

³⁸⁰ **Hacıo lu, Burhan Caner:** "5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununda Tutuklama Koruma Tedbirine Seçenek Olarak Düzenlenen Adli Kontrol Koruma Tedbiri Üzerine Bir nceleme", AÜEHFD, C. IX, S. 1-2, Erzincan 2005, s. 171.

³⁸¹ **Özbek ve di erleri**, s.294-295.

³⁸² **Yıldız, Ali Kemal:** *Tutuklama ve Adli Kontrol Tedbirleri*, Türk Ceza Adaleti Sisteminin Etkinli inin Geli tirilmesi, Avrupa Birli i ve Avrupa Konseyi Ortak Projesi, Eylül 2014, s.121-155; **Yenisey, Feridun/Nuho lu, Ay e:** *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Seçkin, 8. Baskı, Ankara, 2020, s.337,

Anayasada adli kontrole ili kin bir terim kullanılmamı tır. Anayasa Mahkemesi farklı kararlarda adli kontrol tedbirini; “CMK ile Türk ceza yargılaması sistemine getirilen, serbest bırakılma ile tutuklanma arasında etkinli e sahip olan koruma tedbiri niteli indeki bir kurum” ekinde tanımlayarak “bu kurum ile ki i özgürlü ünden tamamen yoksun kılınmamakla birlikte, gözlemeyi ve denetlemeyi olanaklı kılan tedbirlere tâbi olmakta, böylece ki inin kaçma riski azaltılırken özgürlü ünden tümü ile yoksun kalmasının zararları da ortadan kaldırılmı olmaktadır.” ekinde açıklamı tır.³⁸³

Di er yandan, Anayasada bulunan birçok hüküm, adli kontrole ba lantılıdır. Adli kontrol tedbirleri, niteli i gere i temel hürriyetleri kısıtlamaktadır. Bu nedenle Anayasada düzenlenen temel hak ve hürriyetlerin kısıtlanmasıyla ilgili hükümler, adli kontrol tedbiri bakımından da uygulanacaktır. Bu kapsamda Anayasanın 19 uncu ve 20 nci maddesiyle 23 üncü maddesi ve 35 inci maddesinde yer alan hükümler, adli kontrol tedbirinin uygulanmasında dikkate alınacaktır.

A HS bakımından da Anayasaya ili kin açıklamalara benzer yorumlar yapılabilir. A HS’de de adli kontrol terimine yer verilmemi tir. Sözle mede ve Sözle meye ek protokollerde yer alan hak ve hürriyetlerin adli kontrole ba lantısı bulunmaktadır. Bu itibarla A HS’nin 5 inci, 8 inci 13 üncü maddeleriyle Sözle meye ek 4 nolu Protokolün 2 nci maddesi ile Sözle meye ek 1 nolu Protokolün 1 inci maddeleri, adli kontrol tedbirinin uygulanmasında dikkate alınacaktır.³⁸⁴

A HM, ki ilerinin hürriyetini kısıtlayan tedbirlerin yerel kanunlara ve A HS’e uygun olması gerekti ini ifade etmi ve tutuklama kararı yerine orantılılık ilkesi uyarınca özgürlü ü daha az kısıtlayan adli kontrol yükümlülüklerinin uygulanması gerekti ine i aret etmi tir.³⁸⁵

3.2 Adli Kontrol Tedbirinin Amacı

Ceza yargılamasının amacı, yargılamaya ili kin i ve i lemlerin do ru ve zamanında yapılıp, maddi hakikatin ortaya çıkarılması, böylelikle toplumun ve ma durların adalet duygularının tatminini temin etmektir.³⁸⁶

Umudum, s.55.

³⁸³ Bkz. Anayasa Mahkemesi, Esas Sayısı: 2012/149, Karar Sayısı: 2013/63, Karar Günü: 22.5.2013, Resmi Gazete Tarih ve Sayısı: 28.12. 2013-28865.

³⁸⁴ **Nada V. sviçre**, no. 10593/08, 12 Eylül 2012, pr.213-214.

³⁸⁵ **Kaya Göçmen**, s.1757.

³⁸⁶ **Jafarlı, Ganbar**: Adli Kontrol, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Konya, 2017, s.11.

Koruma tedbirlerinin amacı ise, ceza yargılamasının yapılabilmesini ve neticelendirilebilmesini sağlamak, ayrıca verilen kararların infazını temin etmektir.³⁸⁷

Adli kontrol tedbiri ve amacının, özellikle tutuklama koruma tedbiri ve amacı ile birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir. Tutuklama, henüz bir netice ceza verilmeden kişinin zorunlu görülen durumlarda hâkim kararına istinaden özgürlüğünün kısıtlanmasıdır.³⁸⁸

Kişi kaçacağına ya da delilleri karartacağına ilişkin çok kuvvetli şüphe bulunması halinde, hürriyetinin kaldırılması ve ayrı bir statü içine alınması, tutuklamanın tanımı olarak değerlendirilmektedir.³⁸⁹

Kanunlarda veya uluslararası belgelerde tutuklama tanımı bulunmamaktadır. Metinlerde tutuklamayla ilgili genel ilkeler belirlenmiştir.³⁹⁰

Doktrinde çoklukla kabul edilen görüş, tutuklamanın geçici ve araç oludur.³⁹¹

Tutuklama tedbirinin araç olmasının anlamı, başka yargılama işlemlerinin yapılabilmesine imkan vermesidir. Örneğin yakalama tedbiri tutuklamayı, tutuklama tedbiri ise şüphelinin duruma hazır bulunmasını sağlayacaktır.³⁹²

Tutuklama tedbiri geçici niteliktedir.³⁹³ Amacına ulaşıncaya sona erdirilmesi gerekir.³⁹⁴

Tutuklama tedbiriyle birlikte etkili bir ceza soruşturması evresi tamamlanacak ve böylelikle ceza muhakemesinin temel amaçlarından olan maddi hakikate ulaşılabilecektir.³⁹⁵

Tutuklamanın amacından başka bir amaç için kullanılması hukuka uygun değildir. Özellikle, cezaevinin olumsuz koşullarından faydalanarak cezalandırma

³⁸⁷ ahin/Göktürk, s.269; Yenidünya/çer, s.351.

³⁸⁸ Kunter, Nurullah/Yenisey, Feridun/Nuho lu, Ay e: Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku, Beta, 18. Baskı, 2010, s.919 vd.; Öztürk, Bahri: Tutuklama Sebepleri, Manisa Barosu Dergisi, Sayı. 24, (Ocak 1988), s.3; Özbek ve diğerleri, s.294. Avcı, Mustafa: "Yeni Düzenlemelere Göre Tutuklama", Hukuki Perspektifler Dergisi, Sayı: 3, Nisan 2015, s.74; Koparan, Mehmet Re at: Bir Koruma Tedbiri Olarak Tutuklama, TBBD, Yıl. 19, Sayı. 65, Temmuz-A ustos 2006, s.154.

³⁸⁹ Bayraktar, Köksal: Yeni Ceza Muhakemesi Kanununda Yer Alan Koruma Tedbirlerine Genel Bir Bakış, LHD, Cilt. 3, Sayı. 32, (A ustos 2005), s.2864.

³⁹⁰ Çubukçu, Nazlı: Ceza Yargılaması Hukukunda Tutuklama, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2015, s.18.

³⁹¹ Kunter/Yenisey/Nuho lu, s.971 vd, Umudum, s.56.

³⁹² Centel/Zafer, s.357; ahin/Göktürk, s.274.

³⁹³ Centel/Zafer, s.356.

³⁹⁴ Öztürk/Tezcan/Erdem ve diğerleri, s.487 vd.

³⁹⁵ en, Ersan/Özdemir, Bilgehan: Tutuklama, Uygulamada Şüpheli ve Sanık Haklarının Korunması, Gözden Geçirilmiş ve Geni letilmiş 3. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara 2011, s. 19.

gayesiyle hareket etmek do ru de ildir.³⁹⁶

Tutuklama tedbiri, cezanın öne çekilmesi ekinde uygulanmamalıdır.³⁹⁷

Tutuklamaya karar verilirken ölçülülük ilkesine dikkat edilmesi gerekir.³⁹⁸

Ba ka bir ifadeyle belirlenen aracın hedeflenen gayeye ula makta elveri li olması gerekir.³⁹⁹

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 2010/4-553 E. ve 2010/537 K. sayılı kararında, “Ne var ki, tutuklama gibi çok a ır bir tedbirin uygulanmasında büyük özen göstermek gerekmektedir. Tutuklama hiçbir ko ulda mecburi de il; ihtiyaridir. Öyle ki, hakim kanunda yazılı tutuklama nedenleri bulunsa dahi tutuklama kararı vermeye mecbur de ildir; bu mecburiyeti ortaya koyan hiçbir yasal düzenleme ne CMK’da ne de ba ka bir kanunda bulunmamaktadır. Bir kimsenin tutuklanmasının gerçekten gerekip gerekmedi ini hakim ara tırma gere i duyabilir.” sonucuna varmı tır.

A HM, tutuklamanın, suçun önemi ve a ırlı ı ile verilecek cezayla ölçülü olmasını belirtmektedir.⁴⁰⁰ CMK’da yer alan düzenlemeler, A HM kararlarına aykırılık te kil etmemektedir. Tutuklama yerine ba ka bir tedbirle amaca ula ılabilecekse tutuklamaya karar verilemez. Di er bir deyi le, cezalar arasında hapis cezasına son çare (ultima ratio) olarak hükmedilmesinin gerekti i gibi; soru turma tedbirleri arasında da tutuklamaya son çare olarak ba vurulmalıdır. Ki i hak ve özgürlükleri ile devletin çıkarlarının çatı tı ı tutuklama tedbirinde belirtilen bu dengenin korunması gerekir. Öncelikle adli kontrol tedbiri, son çare olarak da tutuklama tedbiri uygulanmalıdır. Tutuklama tedbiri yerine öncelikle adli kontrol yükümlülü ünün uygulanması ölçülülük ilkesinin bir gere idir.⁴⁰¹

Kapalı kalmakla serbest kalmak arasında bulunan adli kontrol tedbirleri ki inin hürriyetinden mahrum kalmasıyla birlikte toplum içinde denetlenmesini ve gözlemlenmesini sa layan ve ki inin kaçma riski azaltan tedbirlerdir.⁴⁰² Tutuklama en son çaredir.⁴⁰³

³⁹⁶ Ünver/Hakeri, s.339-346.

³⁹⁷ Ünver/Hakeri, s.339-346.

³⁹⁸ Öztürk/Tezcan/Erdem ve di erleri, s.487 vd; ahin/Göktürk, s.275; Tosun, Öztekin: *Türk Suç Muhakemesi Hukuku Dersleri*, Cilt 1, Genel Kısım, 3. Bası, stanbul 1981, s. 678.

³⁹⁹ Erdem, Mustafa Ruhan: *Ceza Muhakemesinde Organize Suçlulukla Mücadelede Gizli Soru turma Tedbirleri*, Ankara 2011, s.191.

⁴⁰⁰ Mamedova/Rusya, 7064/05, 1 Haziran 2006.

⁴⁰¹ Kunter/Yenisey/Nuho lu, s.971 vd.

⁴⁰² Donay, Süheyl/Altunka , Aysun/Olgun, Eser: *Ceza Hukuku ve Ceza Yargılamasında Son Geli meler Semineri*, Seçkin Yayınları, 1. Baskı, Ankara 2013, s. 102; Bıçak, s. 653.

⁴⁰³ Jafarlı, s.12.

Buna kar ın, adli kontrolün amacı ile tutuklamanın amacı birlikte de erlendirildi inde doktrinde bazı yazarlar, bazı adli kontrol tedbirlerinin tutuklama ile ula ılmak istenen amaca hizmet etmekten uzak oldu unu ifade etmektedirler.⁴⁰⁴

Adli kontrol uygulaması devlet ile üpheli ve sanıklara ve topluma birçok açıdan yarar sa lamaktadır. Cezaevlerindeki a ırı yo unluk azalacak ve cezaevi harcamaları dü ecektir.⁴⁰⁵

3.3 Adli Kontrol Tedbirinin Tarihiçesi

3.3.1 Mukayeseli Hukuk

Adli kontrole ili kin hükümler ba ta Fransa olmak üzere Almanya, Avusturya ve talya gibi Avrupa ülkelerinde uygulama alanı bulmaktadır. Almanya'da adli kontrol hükümlerinin tutuklama tedbirinden ba ımsız ve ayrı bir fonksiyonu vardır ve tutuklamanın infazının ertelenmesine neden olur. Fransa, Avusturya ve talya'da adli kontrol hükümleri tutuklamaya alternatif olarak düzenlenmi tir. Bu ülkelerde adli kontrol yükümlülükleri yasada sınırlı ekilde düzenlenmi tir. Alman ceza muhakemesinde ise yasada belirtilmekle birlikte sınırlı olmayıp, mahkemeye takdir yetkisi verilmi tir. Hâkim, yasadakilerden ba ka da tedbir verebilir. CMK'da adli kontrole ili kin hükümler hazırlanırken Almanya, talya ve Fransa uygulamaları dikkate alınmı tır.⁴⁰⁶

3.3.1.1 Fransa

Adli kontrol uygulamaları ilk kez Fransa'da ba lamı tır.⁴⁰⁷ Sonra di er ülkelere yayılmı tır. Temel hak ve hürriyetlerin korunmasını sa lamak ve sınırlamaların azaltılmasını temin etmek için öngörölmü tür.⁴⁰⁸

Fransa'da Ceza Muhakemeleri Usulü Yasasının 137 nci ve devamı maddelerinde adi kontrol hükümleri yer almaktadır. Bu düzenlemeler 17/07/1970 tarihinde yapılmı tır. Böylelikle üphelinin bazı yükümlülöklere tabi tutulması suretiyle

⁴⁰⁴ **Feyzio lu Metin:** "5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu Hakkında Bazı Tespit ve De erlendirmeler", *Türkiye Barolar Birli i Dergisi*, Sayı 62, Ankara 2006, s.55-56; **Soyaslan**, s.343 vd.; **Koca**, Tutuklamada Oranlılık İkesi..... s.109-142.

⁴⁰⁵ **Özgüven, A. Duygu:** Ceza Muhakemesi Kanunu Çerçevesinde Adli Kontrol, *TBB Dergisi*, S. 81, Ankara 2009, s. 315.

⁴⁰⁶ CMK m. 109'un gerekçesi; **Noyan, Erdal:** *Ceza Muhakemesi*, Adil Yayınevi, Ankara 2005, s. 261; **ahin, Cumhur:** *Ceza Muhakemesi Kanunu Gazi erhi*, Seçkin Yayınevi, Ankara 2005, s. 313.

⁴⁰⁷ **Jafarlı**, s.1.

⁴⁰⁸ **Jafarlı**, s.27.

denetimi ve takibi amaçlanmıştır.⁴⁰⁹

Adli kontrole hâkim tarafından karar verilebilmektedir. Ayrıca, i lenen suçun hapis cezasıyla cezalandırılmayı gerektiriyor olması gerekir. Kabahatler bakımından adli kontrol uygulanamaz. Adli kontrole hâkim re'sen karar verebilir. Ayrıca, savcı talep etmesi durumunda da adli kontrole karar verilebilmektedir. Ayrıca, adli kontrole hükmedilirken gerekçe gösterilmesi mecbur değildir.⁴¹⁰

Adli kontrole hükmedildiğinde ki i yasanın belirtilen yükümlülüklerden bir veya birkaçına tabi kılınır. Bunun için ölçülülük kuralının da dikkate alınması gerekir. Tüzel kişiler bakımından da adli tedbir yükümlülüklerine hükmedilebilir. Mesleki yasaklılıklara karar verilmesi örnek olarak gösterilebilir.⁴¹¹

Yükümlülükler Yasanın 138 inci maddesinde yer almaktadır. Bunlar şu şekilde sıralanabilir⁴¹²;

- Hakimlerin belirleyeceği çevreye ilişkin sınırları ihlal etmemek.
- Konutunu terk etmemek.
- Belirli yerlere veya yasaklanan yerlere gitmemek,
- Belirli yerlerin terki bakımından hakime bilgi vermek.
- Belirlenen mercilere belirli zamanlarda müracaat etmek.
- Hakimin belirlediği mercilerin çağrısına uymak.
- Mesleki yaşamı ve özenimiyle ilgili bilgileri vermek.
- Kimliklerini belirli bir mercie teslim etmek.
- Ehliyetini belirli mercie teslim etmek.
- Belirli kişilerle ilişki kurmaktan ve görüşmekten yasaklanmak.
- Hastahaneye yatmak da dahil olmak üzere muayene ve tedavi olmaya rıza göstermek.
- Maddi bir depozito teminat olarak yatırmak.
- Belli mesleki ya da sosyal faaliyetlerde bulunmaktan yasaklanmak.
- Çek kullanmaktan men edilmek.
- Silah taşımak ve bulundurmaktan men edilmek.
- Maddi durum haklarını korumak için teminat yatırmak.
- Nafakalarını ödemek.

Bunlar hâkimin kararıyla re'sen veya talep üzerine de i tirilebileceği gibi

⁴⁰⁹ Çolak, Haluk: Fransız Hukukunda Adli Kontrol, *Adalet Dergisi*, S. 10, Ocak 2002, s.7.

⁴¹⁰ Çolak, s.7.

⁴¹¹ Jafarlı, s.29.

⁴¹² Çolak, s.8.

tamamen de kaldırılabilir. De i ikli e yalnızca savcıların itiraz yetkisi bulunmaktadır. Ki i e er tedbirlere mazareti olmadan uymazsa hakkında zorla getirme ve tutuklama kararı verilebilir.⁴¹³

Savcının veya üphelinin yükümlülüklerin kaldırılmasını talep etmesi halinde hakim, savcının mütalaasını alır ve 5 gün içerisinde karar verir.⁴¹⁴ Hâkimin bu süre zarfında itirazı de erlendirmemesi halinde ki i, itirazını “soru turma dairesine” gönderir ve bu dairenin 20 gün içinde karar vermesi beklenir. Belirtilen süre içerisinde karar verilmemesi halinde adli kontrol yükümlülüklerinin kalkması üpheli veya sanık için bir hak olur (Fransa CMK, m. 140/f.1,2)⁴¹⁵

Fransız Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununda öngörülen bu tedbirlere ilaveten Ç Güvenlik Kanununda düzenleme yapılarak ülke dı ında terör faaliyetlerinde bulunma riski olanlar için de adli kontrol tedbirleri öngörölmü ve bu ba lamda bu ki iler, ülkeden ayrılmalarının engellenebilmesine ili kin hüküm düzenlenmiştir. Buna göre, “terör eylemlerine, sava suçlarına, insanlı a kar ı suçlara karı acakları veya terörist grupla maların oldu u yerlere gidecekleri ya da Fransa’ya dönüşlerinde kamu düzenini tehdit edebileceklerine dair haklarında ciddi üpheler bulunanların” Fransa’dan ayrılmaları yasaklanabilmektedir. Ki iler, kimlik kartlarına ve pasaportlarına el konulabilmektedir. hlal edenlere 3 yıl hapis cezası ve 45 bin Euro adli para cezası verilmektedir. Ayrıca, terörle irtibatlı olanların sınır dı ı edilmesine karar verildi i takdirde bu ki iler sınır dı ı edilinceye kadar ev hapsinde tutulmaktadır.⁴¹⁶

3.3.1.2 Almanya

Almanya’da tutuklamayla ilgili hükümler, Ceza Muhakemesi Yasasının 116 ncı maddesinde yer almaktadır. Adli kontrol, Almanya uygulamasında tutuklamadan ba ımsız olarak dü ünölmemi tir. Ki i hakkında ilk önce tutuklama kararı verilmektedir. Tutuklamaya karar vermeden önce buna karar verilemez. Bu ise tutuklamaya ili kin kararın yürütülmesinin ertelenmesi sonucunu do urmaktadır.⁴¹⁷ Tutuklamayla elde edilmesi amaçlanan hususa ula ma imkânı bulunmaktaysa

⁴¹³ Çolak, s.9.

⁴¹⁴ Çolak, s.9.

⁴¹⁵ Tekin, Abdurrahman: Adli Kontrol Tedbirleri, *TAAD*, Yıl:8, Sayı:32, Ekim 2017, s.306.

⁴¹⁶ Tekin, s.304.

⁴¹⁷ Centel, Nur, Kar ıla tırmalı Hukukta Tutuklamanın İlevini Gören Di er Kurumlar ve Türk Hukuku, Ankara Barosu Hukuk Kurultayı 2000, C. II, Ankara 2000, s. 294.

tutuklamanın infazının geri bırakılması ve yükümlülükler hükmedilmesi gerekir.⁴¹⁸

Ceza Muhakemesi Yasasının 112 nci maddesinde tutuklama bakımından orantılılık ilkesi, 116 ncı maddesinde ise tutuklamanın yerine uygulanabilecek yükümlülükler yer almaktadır.⁴¹⁹

Ceza Muhakemesi Yasasının 116 ncı maddesi uyarınca; üphelinin kaçma riski nedeniyle tutuklama kararı verilmi ise ayet ko ulları bulunmaktaysa nfazın ertelenmesine karar verilmesi zorunludur. Delillerin karartılması veya suçu tekrarlanma tehlikesi nedeniyle verilen tutuklanma kararlarının ertelenmesi takdiridir. Ancak, orantılılık ilkesinin dikkate alınması gerekir.⁴²⁰

Alman Ceza Muhakemesi Yasasının 116 ncı maddesinde tutuklamanın ertelenmesine neden olan yükümlülükler, maddede belirtilenlerle sınırlı de ildir.⁴²¹

 phelinin tedbirleri a ır bir ekilde ihlal etmesi durumunda veya yeni ortaya çıkan ko ulların tutuklanmayı zorunlu kılması durumunda tedbir kararları kaldırılarak, tutuklama kararı infaz edilir.⁴²²

3.3.1.3 Avusturya

Avusturya'da tutuklamaya ili kin hükümler, Ceza Muhakemesi Yasasının "sanı ın celbi, ihzarı, yakalanması ve tutuklanması"na ili kin 14 üncü bölümünde bulunmaktadır. Tutuklama kararı verilirken orantılılık ilkesine ve i in mahiyetine bakılmaktadır.  phelinin en geç 48 saat içinde hâkim tarafından sorgusu yapılmalıdır. Hâkim  pheliyi serbest bırakabilece i gibi tutuklamaya da karar verebilecektir.⁴²³

Tutuklamayla ula ılabilecek hedefe daha hafif tedbirlerle ula ılması mümkünse, tutuklama kararı verilemez veya tutuklulu un devamına karar verilemez. Avusturya'da tutuklulu un amacına ula tırmayı sa layan adli kontrol tedbirleri unlardır:

- Kamamaya söz vermek,
- Belli yerlerden izin almaksızın ayrılmamak.
- Belli yerlerde bulunmak veya ikamet etmek.
- Belirli yerlerden veya ki ilerden uzak durmak.

⁴¹⁸ **Koca**, Tutuklamada Orantılılık lkesi..., s.125.

⁴¹⁹ **Jafarlı**, s.32.

⁴²⁰ **Jafarlı**, s.32.

⁴²¹ **Centel**, Kar ıla tırmalı Hukukta Tutuklamanın..., s.295.

⁴²² **Centel**, Kar ıla tırmalı Hukukta Tutuklamanın..., s.297.

⁴²³ **Centel**, Kar ıla tırmalı Hukukta Tutuklamanın..., s.298.

- Alkollü içecek kullanmamak.
- Belli makamlara basmamak.
- Ehliyetini teslim etmek.
- Teminat göstermek veya vermek.
- Denetim görevlisi kabul etmek.⁴²⁴

Tutuklamayla hedeflenen husus, adli kontrole sa lanamayacaksa hakim tarafından üphelinin tutuklanmasına hükmedilir. Yasaya göre, 10 yıl ve daha fazla hapis cezasını öngören suçlarda tutuklama kararının verilmesi zorunludur. Orantılılık ilkesine göre tutuklama daha hafif tedbirlerle sonlandırılabilir.⁴²⁵

Adli kontrol yükümlülüklerinin de i tirilmesine veya kaldırılmasına savcının dinlenmesinden sonra karar verilebilir. Karara kar ı üpheli veya savcı 3 gün içinde üst dereceli mahkemeye itiraz edebilir.⁴²⁶

3.3.1.4 talya

talyan'da tutuklama ve di er tedbirler, Ceza Muhakemesi Yasasının 4 üncü Kitabında yer almaktadır. üphelinin suçu i ledi i hususunda yeterli üphe bulunması ve cezalandırmaya engel bir halin bulunmaması durumunda adli kontrol hükümleri uygulanacaktır.⁴²⁷

Orantılılık ilkesi gere ince adli kontrol yükümlülü ünün türü ve niteli i, suçun i leni biçimi ve özelli ine göre de i iklik göstermektedir. Yükümlülükler uyulmadı ı takdirde tutuklama tedbirine ba vurulmaktadır.⁴²⁸

talya'da adli kontrol yükümlülükleri; yurt dı ına çıkamama, ikamet yasa ı veya ikamet zorunlulu u, emniyet güçlerine ba vurma mecburiyeti ve konutu terk etmeme zorunlulu u eklindedir. Bu yükümlülükler, suç için öngörülen cezaların müebbet hapis veya üst sınırı 3 yıldan fazla hapis oldu u hallerde uygulanabilir.⁴²⁹

Savcılık makamı bu yükümlülüklerden belirli birine karar verilmesini açık bir ekilde talep etmi se mahkeme bu yükümlülükten daha az a ır bir tedbire hükmedemez.⁴³⁰

Adli kontrol yükümlülü ü, tutuklama için öngörülen sürenin 2 katı bir sürenin

⁴²⁴ Jafarlı, s.35.

⁴²⁵ Centel, Kar ıla tırmalı Hukukta Tutuklamanın..., s.299.

⁴²⁶ Centel, Kar ıla tırmalı Hukukta Tutuklamanın..., s.299.

⁴²⁷ Centel, Kar ıla tırmalı Hukukta Tutuklamanın..., s.286.

⁴²⁸ Centel, Nur, *Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama ve Yakalama*, stanbul 1992, s.286.

⁴²⁹ Hacıo lu, s.170.

⁴³⁰ Centel, Kar ıla tırmalı Hukukta Tutuklamanın..., s.289.

geçmesi halinde kendili inden geçerlili ini yitirir. Yükümlülü ün kaldırılması veya de i tirilmesi istemleri 5 gün içinde neticelendirilir.⁴³¹

3.3.1.5 sviçre

sviçre’de adli kontrol dar bir çerçevede düzenlenmi tir. Buna göre, kefalet yatırma, pasaport veya di er kimliklere el koyma, belirli bir yer veya evin sınırları içinde kalma veya buralara girememe, periyodik olarak belirlenen makamlara bildirimde bulunma, düzenli bir i e sahip olma, tıbbi muayene veya tedavi olma ve belirlenen ki ilerle ileti im kuramama gibi tedbirler düzenlenmi tir. sviçre’de di er ülkelerden farklı olarak, düzenli olarak i e sahip olma tedbiri düzenlenmi tir. Yükümlüye adli kontrol tedbiri olarak i bulunmakta ve bu i te düzenli bir ekilde çalı ması beklenmektedir. Mahkeme, adli kontrol tedbirlerinin yerine getirilip getirilmedi ini denetlemek için teknik cihazların kullanılmasına da karar verebilmektedir. Böylelikle yükümlülüklerin infazında ki i, ba ı bo bırakılmamakta, bilhassa elektronik kelepçe ve GPRS gibi teknolojik donanımlardan yardım alınmaktadır.⁴³²

3.3.1.6 Amerika Birle ik Devletleri

ABD’de 1977’de çocuklar için California, Washington, Florida, Baltimore ve Maryland eyaletinde adli kontrol tedbirleri uygulanmaya ba lanmı tır. Programın hedefi çocukların karar vermeden önce gereksiz ve haksız yere tutuklanmamasıdır. Tutuklama yerine çocukların ailelerinin yanında konutlarında kalması ve aynı zamanda soka a çıkmamaları öngörülmekteydi. Aslında yo unla tırılmı denetim ekinde bir uygulamaydı.⁴³³

3.3.1.7 Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi’nin Tavsiye Kararı

Avrupa Konseyi, 1965 yılında tutuklamayla ilgili tavsiyelerde bulunmu tur. Örne in, zorunlu olmadıkça tutuklama tedbirine ba vurulmaması, tutuklama tedbirinin cezalandırma aracı olarak kullanılmaması, tutukluluk için azami süreler belirlenmesi ve tutuklulu un zorunlu olmaması gibi tavsiyeler bunlardan bazılarıdır.

Ayrıca, tutuklulu un yerine evde takip, izin almadan belirli yerleri terk etmemek, belirli mercilere düzenli olarak ba vurmamak, pasaport veya kimlik belgesinin

⁴³¹ Centel, Kar ıla tırmalı Hukukta Tutuklamanın..., s.290.

⁴³² Tekin, s.305.

⁴³³ Lily-Ball, s.361.

teslim edilmesi ve teminat yatırma gibi daha hafif yükümlülüklerle tabi kılmak da tavsiyeler arasında bulunmaktaydı.⁴³⁴

3.3.1.8 Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları

Tutuklama tedbirine başvurmak mecburi ise bu durumda cezaevi yerine elektronik izlemeyle veya başka denetim araçlarıyla kişinin konutunda tutulmasına karar verilmesi söz konusu olabilir. Elektronik izlemeyle evde hapis usulü, kişinin hürriyetini kısıtlayarak da tutuklama tedbirine göre daha hafif bir tedbirdir.

AHM, kişinin hukuken evde takibinin yapılması gerekirken tutuklanmasını Sözleşmenin 5 inci maddesine aykırı görmektedir. AHM, kişinin evde hapsi yerine tutuklanmasının yeterince açıklamaması sebebiyle Macaristan Devletini mahkum etmiştir.⁴³⁵

AHM, üphelinin evde hapsini AHS'in ihlali saymazken, 26 gün bir psikiyatri kliniğinde gözlem altında tutulmasını ihlal nedeni saymıştır.⁴³⁶

Makul süre geçirilerek, üphelinin uzun süre evde hapse maruz kalması AHM kararları uyarınca AHS'in 5 inci maddesinin ihlali anlamına gelmektedir.⁴³⁷

3.3.2 Türk Hukuku

Koruma tedbiri kavramı, ilk defa 1929 yılında yürürlüğe giren 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunuyla mevzuatımıza dahil olmuştur. 1879 tarihinde kabul edilen Osmanlı Ceza Usul Kanununda el koymaya ve aramaya ilişkin yetki savcılara verilmişken, 1412 sayılı Kanunla hakim teminatına bağlanmıştır. Elkoyma ve aramaya ilişkin ayrıntılı düzenlemeler yapılmıştır. Tutuklama sebepleri belirtilmiştir.⁴³⁸

1992 yılında 3842 sayılı Kanun ile 1412 sayılı Kanunda yapılan düzenlemelerle, tutuklama yapılması öngörülen durumlar ve sebepler sınırlandırılmış, tutuklamaya ilişkin süreler azaltılmış, kabahatler için tutuklama koşulları değiştirilmiş ve tutuklama zorunluluğu ekinde anlaşılan düzenleme yürürlükten kaldırılmıştır.⁴³⁹

1412 sayılı Kanunun 104 üncü maddesinde, fiilin önemi ve uygulanacak cezaya göre tutuklama tedbiri haksızlık sonucu doğurabilecekse ya da başka bir

⁴³⁴ Erişim, Uğur: Tutuklamanın Yerini Alabilecek Tedbirler, *Ankara Barosu Hukuk Kurultayı* 2000, C. II, Ankara 2000, s. 307.

⁴³⁵ **Darvas v. Macaristan:** 11.06.2011, 19547/07, Paragraf:22

⁴³⁶ **Gulub Atanasov v. Bulgaria:** 06.11.2008, 73281/01.

⁴³⁷ **Jecius v. Litvanya:** 31.07.2000, 34578/97, paragraf:71.

⁴³⁸ **Jafarlı,** s.23.

⁴³⁹ **Hafızoğulları, Zeki:** Ceza Muhakemeleri Kanununda Yapılan Değişiklikler Üzerine, *AÜHFĐ*, 1993, C. 43, S. 1-4, s.35.

önemle aynı hedefe ulaşılabilecekse ki inin tutuklanmasına karar verilemeyece i belirtilmi tir. Belirtmek gerekir ki, tutuklamanın yerine uygulanabilecek tedbir veya yükümlülükler düzenlenmemi tir. 1412 sayılı Kanunun 117 nci maddesinde teminat yatırmak suretiyle bırakmak, koruma tedbiri eklinde de il, tutuklamadan sonra verilen ve bu tedbirin yerine getirilmesini geri bırakan bir kurum eklinde düzenlenmi ti. Yurt dı ına çıkmama, Pasaport Kanununda düzenlenmi olup, tutuklama yerine uygulanabilmekteydi. 1412 sayılı Kanunda adli kontrolün düzenlenmemi olması doktrinde ele tirilmekteydi.⁴⁴⁰

2005'de yürürlü e konulan 5271 sayılı yeni CMK'da koruma tedbirleri tamamen yenilenmi ve tutuklama tedbirine alternatif olarak adli kontrol hükümleri düzenlenmi tir.

CMK'da yer alan adli kontrole ili kin hükümler, Fransa yargılama hukukundan esinlenerek hazırlanmı tır.⁴⁴¹ Adli kontrol, "adli denetim" eklinde çevrilmi tir. Düzenlemeler yapılırken Avusturya, talya ve Alman yasalarından da istifade edilmi tir.⁴⁴²

3.4 Adli Kontrol Tedbirinin Ko ulları

3.4.1 Genel Olarak

CMK'nın "Adli kontrol" ba lıklı 109 uncu maddesinde, herhangi bir suçtan dolayı yapılan soru turma veya kovu turmada tutuklama nedenlerinin bulunması durumunda, üpheli veya sanı ın tutuklanmayarak, bunun yerine adlî kontrol tedbirlerinin uygulanmasına karar verilebilece i düzenlenmi tir. üpheli veya sanı ın tutuklanması için gerekli ko ulların bulunmaması durumunda adli kontrol tedbirlerine ba vurulamaz.⁴⁴³

CMK'nın 109 uncu maddesi, 2012 yılında 6352 sayılı Kanunla de i tirilmeden önce tutuklamanın ko ulları bulunsa dahi hapis cezasının üst sınırının 3 yıl ve a a ısında olması gerekmektedir. 6352 sayılı Kanunla bu sınır kaldırılmı tır.⁴⁴⁴ Maddenin ilk halinde yer alan 3 yıllık sınır için AYM'ye iptal davası açılmı ancak

⁴⁴⁰ **Mahmuto lu, Fatih Selami:** İnsan Hakları Açısından Tutuklama ve Türk Hukuku, Prof. Dr. Nurullah Kunter'e Arma an, İstanbul 1998, s. 179.

⁴⁴¹ **Koca,** Tutuklamada Oranlılık İkesi.... s.109-142.

⁴⁴² **Jafarlı,** s.1.

⁴⁴³ **Ya ar, Osman:** *çtihatlarla Uygulamalı ve Yorumlu Ceza Muhakemesi Kanunu*, Seçkin, 9. Baskı, Ankara 2020, s.834 vd.; **ahin/Göktürk,** s.316; **Yenidünya/ çer,** s.352.

⁴⁴⁴ **Yenisey/Nuho lu,** s.337

AYM, Anayasa'ya aykırılık görmemi tir.⁴⁴⁵

CMK'nın 109 uncu maddesi uyarınca tutuklama yasa ı olan hallerde de adli kontrol hükümleri uygulanabilecektir.⁴⁴⁶ Yalnızca adli para cezası verilmesi öngörülen suçlarda adli kontrolün uygulanması söz konusu olmaz. CMK'nın 100 üncü maddesine göre, üst sınırı 2 yıl ve daha az olan suçlarda da uygulanamaz. Ancak, vücut dokunulmazlı na kar ı kasten i lenen suçlar bundan istisnadır. ÇKK'nın 21 inci maddesinde, tedbire ba vuruldu u zaman 15 ya ını tamamlamamı çocukların, üst sınırı 5 yılı geçmeyen suçlarda tutuklanamayaca ı düzenlenmi tir.⁴⁴⁷

Ceza yargılaması faaliyetinin zarara u ramaması amacıyla tutukluluk için öngörülen sürenin bitmesi üzerine bırakılanlar bakımından da adlî kontrol hükümlerinin uygulanabilmesine imkân tanınmı tir.⁴⁴⁸

CMK'nın 112 nci maddesine göre, adlî kontrol yükümlülüklerini mazaretsiz olarak ihlal edenler, hapis cezasına ili kin sınıra bakılmaksızın tutuklanabileceklerdir. 2016 yılında 6763 sayılı Yasayla yapılan düzenlemeye göre bu hüküm, tutukluluk sürelerinin bitmesi üzerine verilen adli kontrol yükümlülüklerinin ihlal edilmesi durumunda da a ır ceza mahkemesinin görevine giren suçlarda 9 aydan, di er suçlarda ise 2 aydan fazla olmamak kaydıyla uygulanabilecektir.

7242 sayılı Kanununun 16 ncı maddesiyle, adlî kontrol hükümlerine uymamanın yaptırımının belirlendi i CMK'nın 112 nci maddesinin birinci fıkrasında düzenleme yapılmı tir. Söz konusu maddenin mevcut birinci fıkrasında, adlî kontrol yükümlülüklerini ihlal edenlerin hemen tutuklanabilece i belirtilmektedir. Ki i, huzurda ise tutuklama kararı verilebilecek, huzurda de ilse yakalama emri düzenlemek suretiyle yakalanması ve buna göre tutuklanması sa lanabilecektir.

Haklarında adlî kontrole hükmedilmi ve dosyası istinaf ya da temyiz incelemesinde bulunan sanıkların adlî kontrol tedbirine uymamaları halinde hangi yargı mercii tarafından de erlendirme yapılarak, tutuklama kararı verilece i veya yakalama emri düzenlenece i hususunda uygulamada tereddütler ya anabilmektedir. Düzenlemeyle, hakkında mahkûmiyete hükmedilmi ve bununla ilgili olarak yasa yoluna ba vurma sanıkların adlî kontrol tedbirine uymamaları hâlinde, hükmü veren ilk derece mahkemesi tarafından da UYAP kayıtları üzerinden durumlarının

⁴⁴⁵ AYM. 28/01/2010 tarihli ve E. 2008 /70, K. 2010 21.

⁴⁴⁶ Donay, Süheyl: *Ceza Yargılama Hukuku*, Beta, 2. Baskı, stanbul 2012, s.131; ahin/Göktürk, s.316.

⁴⁴⁷ Centel/Zafer, s.426.

⁴⁴⁸ Yıldız: s.121-155.

de erlendirilebilece i ve tutuklama kararı verilebilece i veya yakalama emri düzenlenebilece i hüküm altına alınmaktadır. Esasen ilk derece mahkemelerinin bu konuda var olan yetkisi belirgin hale getirilmek suretiyle Ülke genelinde uygulama birli inin sa lanması amaçlanmaktadır.

3.4.2 Tutuklama Ko ullarının Bulunması

Tutuklama nedenleri CMK'nın 100 üncü maddesinde yer almaktadır. üpheli veya sanı ın tutuklanabilmesi bakımından suçun i lendi ine dair kuvvetli suç üphesinin varlı ını gösteren somut delillerin ve tutuklama sebeplerinden birinin olması arttır. Tutuklama kararı verilebilmesini gerektiren nedenler yoksa adli kontrol kararı da verilememesi gerekir.⁴⁴⁹

3.4.2.1 Kuvvetli Suç üphesi

üpheli veya sanı ın tutuklanabilmesi için genel ön art, isnat edilen suçu i ledi i hususunda objektif bir gözlemciyi inandırabilecek ekilde veriler bulunmasına ba lıdır. Bu durum, CMK'nın 100 üncü maddesinde “kuvvetli suç üphesinin varlı ını gösteren somut delillerin bulunması” ekinde ifade edilmi tir.

Kuvvetli üphe, mevcut kanıtlar uyarınca ki inin mahkûm edilmesinin kuvvetle muhtemel olması anlamına gelmektedir.⁴⁵⁰ Yapılan soru turmada yer alan delillerin üphelinin muhakeme sonunda cezalandırılaca ı hususunda büyük bir kanaat uyandırmasıdır.⁴⁵¹

Anayasanın 19 uncu maddesinin üçüncü fıkrasında “kuvvetli üphe” de il, “kuvvetli belirti” ekinde ifade edilmi tir. Belirti, “emare” de ildir, her türlü kanıtla tespit edilebilen “suçu i lemi olma üphesi”dir.⁴⁵²

A HS'in 5 inci maddesinin birinci fıkrasında, suç i ledi i üphesi altında bulunan ki ilerın tutuklanabilece i belirtilmektedir. Ceza muhakemesi hukukunda tutuklama için kuvvetli üphenin aranması, Sözle menin bu hükmüne göre sanı ın lehine görülmektedir.⁴⁵³

A HM ise Sözle menin 5 inci maddesi kapsamında “makul bir üpheye

⁴⁴⁹ Özbek ve di erleri,s.295; ahin/Göktürk, s.316; Yenidünya/ çer, s.352.

⁴⁵⁰ Öztürk/Tezcan/Erdem ve di erleri, s.487 vd.

⁴⁵¹ Centel, *Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama ve Yakalama*, s.39.

⁴⁵² Kunter, Nurullah: *Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku*, 9.B, stanbul, 1989, s.637.

⁴⁵³ Centel, *Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama ve Yakalama*, s.38.

dayanma” terimini kullanmaktadır.⁴⁵⁴ Mahkemenin kabulüne göre, “Makul üphe; mevcut olgu ve bulguların, tarafsız bir gözlemciyi, ki inin suçu i lemi bulunmasının mümkün oldu u hususunda ikna etmeye yetecek ölçü ve nitelikte bulunmasıdır. Kesin delil gerekli de ildir, inandırıcı dayanaklar yeterlidir”.⁴⁵⁵ Mahkeme, üphenin makul olmasına ili kin artı, keyfi olarak gözaltına almaya ve tutuklamaya kar ı önemli bir güvence olarak kabul etmektedir.⁴⁵⁶

3.4.2.2 Tutuklama Nedenlerinden Birinin Bulunması

A HM, üpheli veya sanı ın kaçması, delilleri karartması ve tanıklara baskı yapması gibi somut nedenlerin bulunması halinde tutuklanabilece ini de erlendirmektedir. Tutuklama kararında bu nedenlerin açıkça gösterilmesi gerekmektedir. Tutuklama kararında kanun metninin tekrarı yeterli görülmemektedir. Aksi takdirde Sözle menin 5 inci maddesinin üçüncü fıkrası ihlal edilmi olacaktır.⁴⁵⁷

CMK'nın 100 üncü maddesinde tutuklama sebepleri, ki inin kaçacağı na, saklanacağı na, delilleri gizleyece i veya yok edece ine ya da de i tirece ine ya da tanıklar ile ma durlar üzerinde baskı yapacağı na ili kin kuvvetli üphenin bulunmasıdır. Kanun hükmü, tutuklamanın sebeplerinin somut olgulara dayanmasını aramakla A HM'nin içtihatlarına paralellik arz etmektedir.

Uygulamada bazen CMK'nın 100 üncü maddesinde yer alan tutuklama sebeplerinden herhangi birinin bulundu una ili kin somut deliller gösterilmemektedir. Soyut kanun hükümleri aynen karara yazılarak tutuklamaya⁴⁵⁸ karar verildi i görülmektedir.⁴⁵⁹

3.4.2.2.1 Kaçma veya Saklanma üphesi

CMK'nın 100 üncü maddesinde üphelinin kaçmasına, saklanmasına ya da kaçacağı üphesini uyandıran olguların bulunmasına ba lı olarak tutuklama sebepleri belirlenmi tir. Kanuna göre üphelinin kaçacağı na dair üphenin somut olgulara

⁴⁵⁴ Soyaslan, 343 vd.; Centel, *Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama ve Yakalama*, s.50.

⁴⁵⁵ Centel, *Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama ve Yakalama*, s.50; Ferrari-Bravo/ talya, 9627/81, 14 Mart 1984; Murray/ ngiltere, 14310/88, 28 Ekim 1994.

⁴⁵⁶ Do ru, Osman/Nalbant, Atilla: *nsan Hakları Avrupa Sözle mesi Açıklama ve Önemli Kararlar*. 1. Cilt (HAS 2,3,4,5,6 ve 7. maddeleri), TC Yargıtay Ba kanlı ı, 2012 (1.Baskı), s.388-389.

⁴⁵⁷ Boicenco/Moldova, 41088/05, 11 Temmuz 2006.

⁴⁵⁸ CMK'nın 104. maddesine göre üpheli veya sanı ın salıverilme istemleri hakkında karar verilirken ya da 108. maddesine göre 30'ar günlük sürelerle tutuklulu un incelenmesi sırasında tutuklulu un devamına karar verilebilir. Ayrıca, 101. maddenin be inci fıkrası uyarınca tutuklulu a yapılan itirazlarda da aynı de erlendirme yapılacaktır.

⁴⁵⁹ Yıldız, Ali Kemal: *Tutuklama Kararlarına Kar ı Ba vuru ve Denetim Yolları*, Bahçe ehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 10, sy. 125-126, Ocak- ubat 2015, s.23.

dayanması gerekmektedir.

Her üpheli veya sanı ın "kaçma ihtimali" vardır. Kaçma sadece uzak bir memlekete gitmek halini ifade etmemektedir. Ülke içinde herhangi bir yerde saklanan veya saklanmak için yerini de i tiren ki iye kaçak denilir.⁴⁶⁰

Kaçma üphesine dayanan tutuklama nedeni uygulamada en sık kullanılan tutuklama nedenidir. üphelinin tutuklanmaktan veya yargılama sonunda alaca ı hapis cezasından kurtulmak amacıyla bulundu u evi, ilçeyi veya ili bırakıp ba ka bir yere gitmi olması halinde kaçtı ı ve saklandı ı kabul edilir. üpheli henüz kaçmamı , ama kaçaca ına ili kin belirtile varsa örne in, pasaport veya yurt dı ı ı çıkı bileti almı ya da yurt dı ına döviz transfer etmi ise, bu gibi hallerde üpheli tutuklanabilir.⁴⁶¹

A HM, sıklıkla yurt dı ına giderek buralarda rahatça ya ayabilen üphelilerin tutuklanmasında hukuka aykırılık görmemektedir.⁴⁶²

Suçta i tirak edenlerin kaçmaları veya saklanmaları, üphelinin kaçma tehlikesi bulundu u anlamına gelmemektedir. Sanı ın konumuna ve davranı larına bakılması gerekmektedir. Mamedova/Rusya kararında Mahkeme, sanı ın sabit adresinin olmasını, iki küçük çocu unun bulunmasını ve hasta babasının olmasını kaçma riskinin olmadı ı yönünde de erlendirmi tir.⁴⁶³

3.4.2.2.2 Delilleri Karartma üphesi (Delilleri Gizleme veya De i tirme ya da Yok Etme üphesi)

Ceza muhakemesinde maddi hakikatin ortaya çıkmasını sa layacak her veri, olay, vakıa delil sayılabilir. Sanı ın beyanı, tanık beyanları, bilirki i görü ü, ke if belgeleri, ba ka unsurlarla desteklenen bant kayıtları birer delildir.⁴⁶⁴

CMK'nın 100 üncü maddesi uyarınca, suç i ledi i hususunda kuvvetli üphe bulunan ki i, delillerin karartılması üphesiyle tutuklanabilir. üpheli veya sanı ın hal ve hareketleri delilleri yok etmeye, gizlemeye ya da de i tirmeye, tanıklar veya ma durlar üzerinde baskı kurmaya yönelik kuvvetli üphe uyandırmaktaysa delillerin karartılaca ı üphesinden bahsedilebilir. Bu durum, suçun izlerinin kaybedilmesi ya

⁴⁶⁰ **Aydiner, Ömer Faruk:** *Avrupa nsan Hakları Sözleşmesi ve ı Hukukumuzda Koruma Tedbiri Olarak Tutuklama*, Yüksek Lisans Tezi, Konya 2007, s.48.

⁴⁶¹ **Aydiner**, s.48.

⁴⁶² **W./ sviçre**, 14379/88, 26 Ocak 1993; **Neumeister/Avusturya**, 1936/63, 27 Haziran 1968; **Matznetter/Avusturya**, 2178/64, 10 Kasım 1969.

⁴⁶³ **Mamedova/Rusya**, 7064/05, 1 Haziran 2006.

⁴⁶⁴ **Aydiner**, s.50.

da yok edilmesi anlamına gelmektedir.

Suçla ilgili maddi kanıtları karartmaya örnek olarak üpheli veya sanı ın suç yerindeki parmak izlerini silmesi, saç örneklerini toplaması, cesedin, silahın ve suçta kullanılan di er aletlerin gömülmesi, yakılması veya yerlerinin de i tirilmesi gibi durumlar sayılabilir. Sahte delil hazırlamak da delilleri karartma sayılacaktır.⁴⁶⁵ Cinayette kullanılan silahın, hırsızlık konusu malın yerinin de i tirilmesi, bilgisayar kayıtlarıyla oynanması gibi durumlar, “delillerin de i tirilmesine” örnek olarak gösterilebilir.

Delillerin karartılmasının riski için üphelinin hal ve hareketleri kuvvetli bir üphe do urmalı, bunun sonucunda da maddi hakikatin bulunması güçle melidir.⁴⁶⁶

Susma hakkının kullanılması delillerin karartılaca ı anlamına gelmemektedir. üphelinin daha önceden delilleri karartmaya çalı ması, hakkında bir karine yaratmamalıdır. Ancak, Alman ö retisinde, sanı ın geçmi ya amı, sistematik yanıltma, tehdit, gizleme ve kuvvet kullanımı gibi hallerde delillerin karartılması konusundaki olasılı ın güçlü oldu u kabul edilmektedir.⁴⁶⁷

Tanıklara veya ma durlara ya da suça i tirak edenlere baskı giri iminde bulunulması, delillerin karartılaca ının i aretidir. Bu konuda somut olguların varlı ı aranmalıdır.⁴⁶⁸

Suç ortaklarının veya olay tanıklarının ifadeleri ile teknik ve özel bilgi gerektiren durumlarda bilirki ilerın görü leri, ceza muhakemesindeki en önemli delillerdendir. Sanı ın, bu ki ileri ifadelerini de i tirmeye zorlaması veya onlara bunun için telkinde bulunması, onları ifade vermemeye zorlaması, yargılamaya katılamayacak veya ifade veremeyecek hale sokması, delilleri karartma olarak kabul edilmelidir. Sanı ın i lemi oldu u suçu inkâr etmesi, susma hakkını kullanması veya kan vermek istememesi delillerin karartılaca ı anlamına gelmez.⁴⁶⁹

A HS’de delillerin karartılması üphesine dayanan bir tutuklama nedeni yer almamı tır. Delillerin güvence altına alındı ı hallerde karartma tehlikesi bulunmadı ından, tutuklama yoluna gidilmemelidir.⁴⁷⁰

⁴⁶⁵ **Aydiner**, s.50.

⁴⁶⁶ **Demirba , Timur:** Avrupa nsan Hakları Sözle mesi ile Kar ıla tırılmalı Olarak Haksız Yakalama ve Tutuklama, *BD*, Temmuz, 1996, s.22.

⁴⁶⁷ **Aydiner**, s.51.

⁴⁶⁸ **Aydiner**, s.51.

⁴⁶⁹ **Aydiner**, s.52.

⁴⁷⁰ Clooth/Belçika,parag.43.

3.4.2.2.3 Tutuklama Nedenlerinin Var Sayılması

Niteli i ve önemi nedeniyle bazı suçlar bakımından tutuklamaya karar vermek için tutuklama sebeplerinin varlığı aranmaz. Bunların i lendi i konusunda kuvvetli üphe nedenleri var ise tutuklama nedenlerinin varlığı için yeterli görülmektedir.

CMK'nın 100 üncü maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan suçların i lendi ine dair kuvvetli üphe nedenlerinin varlığı durumunda tutuklama nedenleri var sayılmaktadır. Söz konusu fıkrada öngörülen düzenleme "aksi kabul edilebilir bir karineden ibaret" olup, delillendirmek suretiyle aksinin uygulanması her zaman mümkündür. Söz konusu düzenlemede "varsayılabilece i" de il, "varsayılabilece i" eklindedir. Bu konuda hâkimin takdir yetkisi asıldır. Bununla birlikte, uygulamada üçüncü fıkra hükmünün adeta tutuklama zorunlulu u olarak anlaşıldığı gözlenmektedir.⁴⁷¹ Söz konusu suçlar bakımından da delillerin karartılması veya kaçma üphesinin bulunması durumunda tutuklama kararı verilmesi gerekti i belirtilmektedir.⁴⁷²

3.4.3 Tutuklamada Ölçülülük ve Adli Kontrol Tedbirlerinin Yetersiz Kalacak Olması

Tutuklama kurumunun uygulanmasında en önemli kriter olarak kabul edilmesi gereken husus, sonuçlarının ki i özgürlü üyle do rudan etkili olması nedeniyle ölçülülük ilkesidir.

CMK'nın 100 üncü maddesi uyarınca herhangi bir tutuklama sebebi bulunsa bile i in önemine ve verilecek cezaya göre tutuklama tedbiri ölçülü olmayacaksa bu durumda tutuklamaya karar verilmemesi gerekir. Uygulanan tedbirler ile amaçlanan hususun orantılı olması, ölçülülük ilkesi olarak kabul edilmektedir.

Anayasa ve CMK tutuklama konusunda ihtiyarilik ilkesini benimsemi tir. Anayasada ve Kanunda, tutuklamanın artları belirlendikten sonra ki iler in tutuklanabilecekleri ifade edilmi , hâkimlerin mutlaka tutuklamaya karar verece ine ili kin bir düzenleme yapılmamı tır. "Tutuklanabilir" ibareleri bunu ifade etmektedir.⁴⁷³ Tutuklama kararının ihtiyari olması ve takdir yetkisinin hâkimde olması, hukuk devletinin bir gere didir. Hâkimin tutuklama kararı verme konusunda takdir hakkı, keyfi bir kullanımla de il, yazılı hukuk kuralları, hak ve adalet duygusuyla sınırlıdır.

⁴⁷¹ Centel/Zafer, 387; Türkiye Barolar Birli i nsan Hakları Merkezi Tutuklama Raporu: TBB nsan Hakları Merkezi yayını: 9, 5 Ocak 2011, s.8-9.

⁴⁷² en/Özdemir, s.125; entuna, s.81.

⁴⁷³ Yurtcan, Erdener: Ceza Muhakemesi Kanunu erhi, Seçkin, 9. Baskı, Ankara, 2019, s.316.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 2010/4-553 E. ve 2010/537 K. sayılı kararında, “Ne var ki, tutuklama gibi çok ağır bir tedbirin uygulanmasında büyük özen göstermek gerekmektedir. Tutuklama hiçbir koşulda mecburi değil; ihtiyaridir. Öyle ki, hakim kanunda yazılı tutuklama nedenleri bulunsa dahi tutuklama kararı vermeye mecbur değildir; bu mecburiyeti ortaya koyan hiçbir yasal düzenleme ne CMK’da ne de başka bir kanunda bulunmamaktadır. Bir kimsenin tutuklanmasının gerçekten gerekip gerekmediğini hakim araştırma gereği duyabilir.” sonucuna varmıştır.

CMK’da yer alan düzenlemeler, A HM kararlarıyla uyum göstermektedir.

Tutuklama yerine başka bir tedbirle amaca ulaşılabilecekse tutuklamaya karar verilemez. Diğer bir deyişle, son çare (ultima ratio) olarak hapis cezasına başvurulabileceği gibi soruşturma tedbirleri arasında da tutuklamaya son çare olarak başvurulmalıdır.

Tutuklamaya ilişkin kararlarda, tutuklamayla elde edilecek yarar ile bunun uygulanması sonucunda ortaya çıkacak zarar arasında makul bir ölçünün bulunması gerekir.⁴⁷⁴ Belirlenen araç, amaçlanan gayeyi gerçekleştirmeye elverişli ise uygun bir araç tercih edilmi kabul edilir.⁴⁷⁵ Tutuklama kararı verilmesi yerine öncelikle adli kontrol yükümlülüğünün uygulanması ölçülülük ilkesinin bir gereğidir.⁴⁷⁶

CMK’da tutuklamayı sık sık kullanmamak ve kural haline gelmesini engellemek için, Fransa ceza yargılamasındaki hükümlerden esinlenilerek, alternatif ve hatta öncelik oluşturmak üzere adli kontrol adı altında yeni bir koruma tedbiri kabul edilmiştir. Adli kontrolün koşulları var ise artık tutuklama kararı verilmemesi gerekir.⁴⁷⁷

CMK’nın 101 inci maddesinde, tutuklama taleplerinde mutlaka gerekçe gösterilmesi, adli kontrol uygulamasının neden yetersiz kalacağını açıklanması ve hukukî ve fiilî sebeplerin belirtilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Dolayısıyla öncelikli olarak adli kontrol yükümlülükleriyle tutuklamadan beklenen fayda sağlanabiliyorsa adli kontrol tedbiri uygulanmalı, yetmeyeceği hallerde tutuklama kararı verilmelidir.

ÇKK’nın 20 nci maddesinde de adli kontrol yükümlülüklerinden sonuç alınamaması veya sonuç alınamayacağını anlaşıldığı halde tutuklamaya hükmedileceği belirtilerek öncelikli olarak adli kontrolün uygulanacağı esas benimsenmiştir.

⁴⁷⁴ Öztürk/Tezcan/Erdem ve diğerleri, s.487 vd; Tosun, Öztekin: *Türk Suç Muhakemesi Hukuku Dersleri*, Cilt 1, Genel Kısım, 3. Bası, İstanbul 1981, s. 678.

⁴⁷⁵ Erdem, *Ceza Muhakemesinde Organize Suçlulukla Mücadelede Gizli Soruşturma Tedbirleri*, s.191.

⁴⁷⁶ Kunter/Yenisey/Nuholu, s.971 vd.

⁴⁷⁷ Öztürk/Tezcan/Erdem ve diğerleri, s.487 vd.

Adli kontrol yükümlülüklerinden hangisine karar verilece inde de ölçülülük ilkesine dikkat edilmeli ve üpheli bakımından en uygun olan yükümlülü e karar verilmelidir. Örne in, kar ılı ı adli para cezası olan suçlarda konutundan ayrılmama yükümlülü üne karar verilmemelidir.⁴⁷⁸ Ayrıca, teminat miktarı ve ödenme usulünde de ölçülü davranmak gerekmektedir.⁴⁷⁹

7242 sayılı Kanununun 15 inci maddesiyle, CMK'nın 109 uncu maddesinde yeni bir düzenleme yapılmı tır. Tutuklamanın ko ulları bulunmasına ra men, a ır bir hastalıktan ya da engelli olmasından dolayı cezaevlerinde ya amını yalnız ba ına devam ettirmeyece i Adli Tıp Kurumu raporuyla tespit edilenler ile hamile olan veya do umdan sonra 6 ay geçmemi bulunan kadınların tutuklanmaları yerine adlî kontrol altına alınmasına imkan veren bir düzenleme yapılmı tır.

3.5 Adli Kontrol Tedbiri Kapsamındaki Yükümlülükler ve Yerine Getirilmesi

CMK'nın 109 uncu maddesinde ve ÇKK'nın 20 nci maddesinde, pek çok farklı konuda adli kontrol yükümlülü ü belirlenmi tir. Bu yükümlülükler, sayılanlarla sınırlıdır. Bu konuda kıyas yapılarak ço altılması mümkün de ildir.⁴⁸⁰

CMK'nın 109 uncu maddesinde belirlenen adli kontrol yükümlülükleri unlardır:

- Yurt dı ına çıkmamak.
- Belli yerlere, belirlenen zamanlarda müracaat etmek.
- Belirlenen makam veya görevlilerin ça rılarına uymak.
- Mesleki u ra larına ya da e itimine devam hususlarında yükümlülüklerine uymak.
- Ehliyetlerini teslim etmek.
- Hastahaneye yatmak da dahil, tedavi ve muayene olmayı kabul etmek.
- Teminat yatırmak.
- Silâh bulundurmak veya ta ımaktan yasaklanmak.
- Suç ma durlarının haklarını güvenceye ba lamak üzere aynî veya ki isel güvence vermek.
- Nafaka ödemesi için teminat yatırmak.

⁴⁷⁸ Soyaslan, s.330.

⁴⁷⁹ Kaya Göçmen, s.1776; Özbek ve di erleri,s.296.

⁴⁸⁰ Gökçen, Ahmet/Balçı, Murat/AI ahin M. Emin/Çakır Kerim: *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Adalet Yayınevi, 5. Baskı, Ankara 2021, S.411.

- Konutu terk etmemek.
 - Belli bir yerle im bölgesini terk etmemek.
 - Belli yerlere veya bölgelere gitmemek.
- ÇKK'nın 20 nci maddesinde ise unlar belirlenmi tir:
- Belirtilen çevre sınırlarının dı na çıkmamak.
 - Belirtilen yerlere gitmemek veya bazı yerlere gidebilmek.
 - Belirtilen ki ilerle veya kurulu larla ili ki kurmamak.

Adlî kontrol kararı ve hükmedecek merciler CMK'nın 110 uncu maddesinde düzenlenmi tir. Adli kontrole ili kin tedbirler, mahkemelerce kovu turma safhasında da uygulanabilir.

Adli kontrolün kaldırılmasına ili kin talepler, Cumhuriyet savcısının mütalaası aldıktan itibaren 5 gün içinde sonuçlandırılır.

Adlî kontrol kararlarına kar ı itiraz kanun yoluna ba vurulabilir.

Adli kontrolle ilgili olarak hükmedilen yükümlülüklerin yerine getirilmesi ile denetim ve takibi, DSHK ve DSHY hükümleri uyarınca yapılmaktadır. Bu Kanun gere ince olu turulan müdürlüklerce infaza ili kin görevler yerine getirilmektedir.

DSHY'nin 57 nci maddesinin dördüncü fıkrasında adli kontrolle ilgili yükümlülüklerin infazında ki iler risk ve ihtiyaç de erlendirilmesi yapılmayaca ı ve denetim planı hazırlanmayaca ı belirtilmi tir.

Denetimli serbestlik müdürlüklerince ilgililere bir tebligat gönderilir ve uyacakları kurallar ile yükümlülükleri bildirilir.

Tebliğat üzerine haklı bir neden olmaksızın yükümlülükleri yerine getirmez veya ihlal ederse ilgili hakkında bir karar verilmesi bakımından dosya ba savcılı a ya da mahkemesine gönderilir.

Belirtmek gerekir ki, denetimli serbestlik müdürlüklerinin adli kontrol yükümlülükleriyle ilgili görevi 7242 sayılı Kanunla yeniden belirlenmi tir. CMK'nın 109 uncu maddesinin üçüncü fıkrasının (b), (c), (e), (j), (k) ve (l) bentleri ile ÇKK'nın 20 nci maddesinin birinci fıkrasının (a), (b) ve (c) bentleri uyarınca hükmedilen adlî kontrol yükümlülüklerin yerine getirilmesine ili kin çalı maları yürütmek, müdürlüklerin görevi olarak düzenlenmi tir. Dolayısıyla, burada belirtilmeyen di er adli kontrol yükümlülükleri denetimli serbestlik müdürlüklerince de il, do rudan kolluk ve ilgili di er birimlerce yerine getirilecektir.

Belirtmek gerekir ki, 7242 sayılı Kanunla 112 nci maddede yapılan düzenlemeyle, verilen hükmün kanun yolu incelemesinde olması durumunda UYAP

kayıtlarına göre ilk derece mahkemesi tarafından da tutuklama konusunda karar verebilecektir.

CMK'nın 109 uncu maddesinde adli kontrol uygulanarak geçirilen sürelerin cezadan mahsup edilemeyeceği belirtilmiştir. Kişi özgürlüğünü tutuklulukta olduğu gibi tamamen ortadan kaldıran ve ceza niteliğindeki hapis olan konutunu terk etmemek yükümlülüğü açısından da mahsup yapılabilmelidir. Bunun dışında yine kişi özgürlüğünü ortadan kaldıran belirli yerleri terk etmemek yükümlülüğü açısından da mahsubun mümkün olması gerekir. Kanunda belirtilen diğer yükümlülükler için de belirlenecek bir oranda cezadan mahsubun mümkün kılınması, tedbirin tutuklamaya alternatif olması açısından daha uygun olurdu.⁴⁸¹

3.6 "Konutu Terk Etmeme" Adli Kontrol Tedbiri ve Elektronik İzleme Yöntemi ile Takibi

Konutunu terk etmemek ekindeki adli kontrol tedbiri, üphelinin hakim tarafından belirlenen konutunu izin almadan veya haklı bir neden olmadan terk edememesini ifade eder.⁴⁸² Bu tedbirlere karar verilirken ölçülülük ilkesinin dikkate alınması gerekmektedir. Fransız Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunundaki konutta kalma zorunluluğu, diğer adli kontrol yükümlülüklerinin yetersiz kalması durumunda uygulanmaktadır. Ancak, CMK'da diğer yükümlülüklerle birlikte konutun terk edilmemesinin düzenlenmiş olması sistematik farklılığı ortaya koymaktadır. Ev hapsi anlamına gelen bu yükümlülüğün tutuklamadan bir farkı yoktur ve hatta kişinin yeme-içme gibi temel ihtiyaçlarının karşılanması bakımından tutuklamaya nazaran daha az sonuçlar verebilmesi de mümkündür.⁴⁸³

Konut kavramı, üpheli veya sanığın fiilen oturduğu evi ve bu evin eklentilerini de kapsar. Denetimli serbestlik müdürlüğü görevlilerince konutun ve bunun müteminatının sınırlarının belirlenmesi ve yükümlünün tabi olduğu sınırların kendisine bildirilmesi gerekir. Aksi halde adli kontrole muhatap kişi yanlışlıkla konutu terk etmiş sayılabilir ve bu durum bir ihlal olarak değerlendirilmemesi sonucunu doğurabilir.

Üphelinin yangın, deprem, acil sağlık durumu ve doğal afetler gibi durumlarda evini terk etmesi, ihlal nedeni olarak kabul edilmez. Kişi, görevlilerce bizzat evine

⁴⁸¹ **Korkmaz, Fulya:** Adli Kontrol, *nönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Özel Sayı Cilt:1 Yıl 2015*, s.533, 534.

⁴⁸² **Özbek ve diğerleri**,s.301.

⁴⁸³ **Korkmaz**, s.533, 534.

gidilmek suretiyle de denetlenebilir.

Türk hukukunda yükümlülerin toplum içinde izlenmesinin, gözetiminin veya denetiminin elektronik araçlar kullanılmasıyla gerçekleştirilebilmesi, DSHK'ya 2012 yılında 6291 sayılı Kanunla ilave edilen 15/A maddesiyle mümkün hale gelmiştir. Elektronik yöntemlerle izlemeye imkân veren ilk düzenleme bu maddedir. Buna göre elektronik izlemeyle kişilerin konutunda denetlenebilmesi veya yükümlülüklerin takibi sağlanmaktadır.

14/04/2020 tarihinde kabul edilen 7242 sayılı Kanunla DSHK'nın 15/A maddesinde yeni bir düzenleme yapılmış ve elektronik cihazların kullanılması suretiyle yerine getirilecek izlemenin, rızası bulunması durumunda ilgilinin elektronik cihazlarının kullanılması ekinde de yapılabileceği belirtilmiştir. Üstelik, sanık veya hükümlünün kendi cep telefonuna program yüklemek suretiyle toplum içinde takipleri gerçekleştirilebilecek ve böylelikle daha az maliyetle bu işlem yapılabilecektir.

Konutu terk etmemek yükümlülükleri elektronik kelepçeyle de takip edilebilir.

Elektronik izlemeyle konutta kalmak, kişilerin toplumsal hayattan kopmaması ve aile ve iş yaşamıyla etkin katılım ve özenine devam edebilmesi bakımından çok önemli görevleri ifa etmektedir.⁴⁸⁴

DSHY'nin 104 üncü maddesinde göre, elektronik izleme yönteminin uygulanmasına karar verilmesi için şu sürecin izlenmesi gerekmektedir: Müdürlükte görevli vaka sorumlusu tarafından yapılan değerlendirme sonucunda, elektronik izlemenin uygulanması gerekliliğine ilişkin olarak hazırlanan öneriye istinaden, infaz işlemleri de değerlendirme komisyonu tarafından hazırlanan talep, Adalet Bakanlığı merkezindeki Daire Başkanlığı bünyesindeki Elektronik İzleme Üst Müdürlüğüne iletilir, burada yapılacak son değerlendirilmeden sonra kişilerin elektronik izlemeye tabi tutulup tutulmayacağına Üst Müdürlük tarafından karar verilir.

Elektronik araçlarla takip edilen yükümlüler, görevlilerce yazılı olarak bilgilendirilerek, izleme üniteleri konuta yerleştirilir.

Yükümlüler, elektronik kelepçe takılmasına rıza göstermek zorundadırlar. Aksi takdirde ihlal nedeni sayılır.

İzleme merkezince yükümlülüklerin ihlal edildiğinin tespit edilmesi durumunda müdahale ekibine bu durum derhal bildirilir. Aynı zamanda müdürlükte de yazılı olarak bildirilir. Bu ihlalin yükümlülüklerin ihlali ekinde olduğu değerlendirilirse bu hal

⁴⁸⁴ Öztürk/Kazancı/Güleç, s.103-115;

komisyona iletilir.

Elektronik cihazlar, izleme merkezinin bilgisi olmadan sökölmez.

Yükümlü, kasten elektronik cihazlara zarar verirse örne in elektronik kelepçeyi kırarsa bu halde kamu mallarına zarar vermek suçundan dolayı hakkında i lem yapılır.⁴⁸⁵ Elektronik izleme aracının kamu kurum ve kurulu una (Adalet Bakanlı ına) ait olması durumunda TCK'nın 152 nci maddesi uygulanabilecektir. Bu nedenle bugün uygulandı ı gibi elektronik izleme araçlarının kiralama veya ihale edilmek suretiyle özel sektöre ait olması durumunda nitelikli hal uygulanamayacak, suçun basit halinden ceza verilebilecektir.⁴⁸⁶

⁴⁸⁵ Yargıtay 23. CD, E: 2015/18875, K: 2016/10717.

⁴⁸⁶ Tezcan/Erdem/Önok, s.785.

4. BÖLÜM

ELEKTRONİK ZARF KONTROL YÖNTEMİ KULLANILARAK TAKİBİ YAPILAN DİJİTAL HUKUK MÜESSESELERİ

4.1 Dijital Adli Kontrol Tedbirleri (CMK m. 109)

DSHY'nin, adli kontrol tedbirlerinin yerine getirilmesinin düzenlendiği 57 nci maddesinin beşinci fıkrasında, 56 ncı maddenin birinci fıkrasında yer alan (a), (h), (ı) ve (i) bentlerindeki tedbirlerin izlenmesinde elektronik cihazların kullanılabilmesi belirtilmiştir.

Belirtilen söz konusu bentlere aşağıda yer verilmiştir:

- a) Yurt dışına çıkamamak: Ülke sınırları dışına çıkmamayı.
- h) Konutunu terk etmemek: İlgilinin konut olarak kullandığı evden izinsiz ayrılmasını.
- ı) Belirli bir bölgeyi terk etmemek: İlgilinin belirlenen yerden veya bölgeden haklı bir neden olmaksızın ayrılmasını.
- i) Belirlenen yer veya bölgelere gitmemek: İlgilinin belirlenen yerlere veya bölgelere haklı bir neden olmadan girmesini.

Hakkında konutunu terk etmemek ekindeki adli kontrol yükümlülüğüne hükmedilenlerin elektronik kelepçeyle denetimini, takibini ve izlenmesini yukarıda ayrıntılı olarak açıklamıştır. Bu bağlamda belirtilen adli kontrol yükümlülükleri de Yönetmeliğin ilgili maddelerinde belirtildiği şekilde yerine getirilecektir.

Belirtmek gerekir ki 7242 sayılı Kanunla yapılan dijital elektronik gözetim yurtdışı çıkışı yasası artık doğrudan kolluk birimlerince yerine getirilecektir.

4.2 Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması (CMK m. 231)

4.2.1 Genel Olarak

Hükmün açıklanmasının geri bırakılması (HAGB) kurumu, yargılaması tamamlanan sanıkların belli süreyle gözetimde tutulmasını ifade etmektedir. Hâkim, ki iyi cezalandırmakta ancak, verdiği bu cezayı açıklamayı geri bırakmaktadır. Ki iyi denetim altında bırakacaktır. Denetim zarfında kişinin davranışlarında herhangi bir olumsuzluk yoksa mahkumiyet kararı düzülecektir. Böylelikle kişiyi yargı sisteminin dışına çıkarılmakta ve damgalanması engellenmektedir.

CMK'nın 5560 sayılı Kanunla de i ik 231 inci maddesi uyarınca, HAGB kararının verilebilmesi için, isnat edilen suç için yargılama neticesinde verilen cezanın, 1 yıl veya daha hapis ya da adlî para cezası olması gerekmektedir. 2008 yılında kabul edilen 5728 sayılı Kanunla CMK'nın 231 inci maddesinde de i iklikler yapılmı ve HAGB'nin kapsamı 1 yıldan 2 yıla geni letilmi tir.

HAGB'nin hukuki mahiyeti, yargılama neticesinde hükmedilen cezanın hukuki bir etki do urmaması olarak belirtilmi tir.⁴⁸⁷ HAGB'de ceza hükmü, belli artlarda belli süreyle askıda kalmaktadır ve mahkûmiyetle alakalı olarak herhangi bir hak yoksunlu u olu turmamaktadır. Bu nedenle cezanın bireyselle tirilmesi aracı olarak da de erlendirilebilir.⁴⁸⁸ Bu durumda ki i, hükümlü statüsüne geçmeyecektir. Sanık hakkında kurulan hüküm, açıklanmaması nedeniyle etki do urmayacaktır.

Ki i, denetime tabi tutulacak ve denetim zarfında belirlenen yükümlülüklerine uygun davranması gerekecektir.⁴⁸⁹

Ki inin i ledi i suçun taksirle ya da kasıtlı i lenmi olmasının bir önemi yoktur. HAGB istisnalar hariç, tüm suçlar bakımından uygulanabilecektir.⁴⁹⁰

HAGB'ye karar verilebilmesi için hâkimin sanı ın duru madaki tutum ve davranı larını ve ki ilik özelliklerini dikkate alarak tekrar suç i lemeyece i konusunda vicdani kanaate ula ması gerekir.⁴⁹¹ HAGB'nin uygulanabilmesi, sanı ın bunu kabul etmesine ba lıdır. Kurumun uygulanmasını istemeyen sanık hakkında re'sen uygulanması mümkün de ildir.⁴⁹²

Öte yandan, sanı ın daha önce i lemi oldu u kasıtlı bir suç sebebiyle hüküm almı olması durumunda hakkında HAGB uygulanamaz.

HAGB'ye hükmedilebilmesi için önemli hususlardan biri de ma durun suç sebebiyle u radı ı maddi zararların sanık tarafından giderilmesidir. Bu ko ul "onarıcı adalet" anlayı ının bir sonucudur. Sanı a eylemi nedeniyle verdi i zararı giderme

⁴⁸⁷ **Özgenç, zzet:** "Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması", " Hukuk Devletinde Suç Yaratılmasının ve Suçun Aydınlatılmasının Sınırları" Uluslararası Sempozyumda Sunulan Tebli ", *stanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi 4.Ulusal Ceza Hukuku Günleri*, stanbul 01-03 Haziran 2008, s.8; **Aksoy, M. Ramazan:** "Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması", "Adalet Dergisi", Adalet Bakanlığı Yayın leri Dairesi Ba kanlı ı, Mayıs 2008, S.31, s.225.

⁴⁸⁸ **Özsoy, Nevzat:** "Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması", " *zmir Barosu Dergisi*", Ocak 2008, Y.73, s. 1 76;

⁴⁸⁹ **Koca/Üzülmöz, s.587; Jones, Stephan:** "Deferment of Sentence", *British Journal of Criminology*, October 1983, Vol.23, No.4, 382. <<http://pao.chadwyck.co.uk/PDF/1215873266200.pdf>. (E.T. 12.02.2018).

⁴⁹⁰ **Töngür, Ali Rıza:** "Ceza Hukukunda Yeni Boyutlarıyla Erteleme", Adalet Yayınevi, (Ankara: 2009), s.236-238.

⁴⁹¹ **Öztürk/Erdem,** "Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku", s. 531-532; **Töngür,** s.239; **Demirba , Timur:** *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 15. Baskı, Ankara, 2020, s.690-691.

⁴⁹² **Gökçen/Balcı/Al ahin/Çakır:** s.625.

olana ı verilmekte ve böylelikle ma durun veya kamunun u radı ı zararın giderilmesi sa lanmaktadır.⁴⁹³

HAGB'de maddi zararın miktarı, yargılama faaliyetini yürüten ceza mahkemesi tarafından belirlenecektir.⁴⁹⁴

HAGB'ye karar verilebilmesi bakımından zararın giderilmesi ko ul olmakla birlikte CMK'nın 231 inci maddesinde buna bir istisna hüküm konulmu tur. Zararın derhal kar ılanamadı ı hallerde sanı ın bu zararı denetim süresi içinde taksitler halinde giderebilmesine imkân verilmis tir.⁴⁹⁵ Denetim süresi, yeti kinler bakımından 5, çocuklar bakımından 3 yıl olarak uygulanmaktadır. Sanı ın taksitleri aksatması halinde, açıklanması geri bırakılan hüküm, açıklanacaktır.⁴⁹⁶

Zararın bizzat sanık tarafından giderilmesi art de ildir. Ba kası tarafından da zarar giderilebilir.⁴⁹⁷

HAGB kararı verilebilmesi için yargılama sonunda sanı ın mahkûm edilmesi ve hükmün kurulması gerekir. Bu durum, kurulan hükmün gizli tutulaca ı anlamına gelmemekte, sanık bakımından hukuki bir sonuç do urmayaca ı anlamını ta ımaktadır. Tüm artırım ve indirim sebepleri uygulandıktan sonra sonuç ceza, 2 yıl veya daha az ise HAGB'ye karar verilebilecektir. Bu kararda TCK'nın 50 nci ve 51 inci maddelerinin uygulanması söz konusu de ildir. Sanık kendisine yüklenen yükümlülükleri ihlal etti i takdirde hükmün açıklanması durumunda TCK'nın 50 nci ve 51 inci maddelerinin uygulanması söz konusu olacaktır.

CMK'nın 231 inci maddesinde 2014 yılında 6545 sayılı Yasayla yapılan düzenlemeye göre, denetim süresinde ki i hakkında kasti bir suçtan dolayı bir daha HAGB kararı verilemeyecektir.

Denetim süresi içinde dava zamana ımı i lemeyecektir.

Sanık hakkında denetim süresinde belirli yerlere gitmekten yasaklanmasına veya belirli yerlere devam etmek hususunda yükümlü kılınmasına karar verilebilir. DSHY'nin 60 inci maddesinde bu yükümlülü ün tanımı yapılmı tır.

⁴⁹³ Tazminatın, bir yaptırım türü olarak ceza hukukunda birinci sıraya konulması gerekti i de doktrinde öne sürülmü tür. Bkz. **Jones**, 391vd; **Özgenç**, (Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması),s.5.

⁴⁹⁴ **Özgenç** (Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması), s.4-5.

⁴⁹⁵ **Gökçen/Artuk/Ahın/Çakır**: s.842.

⁴⁹⁶ **Erdem, Mustafa Ruhan**: "Ceza Hukukunda Cezaların Ertelenmesine li kin Düzenlemelere Anayasal Bakı " *Anayasa Yargısı Dergisi*, C.18, (2001), s. 17; **Özgenç**, s.726 vd.; **Demirba** , (Ceza Hukuku), s.692-693.

⁴⁹⁷ **Töngür**, s.254, Umudum, s.65.

4.2.2 Elektronik Takip ile Denetim

DSHY'nin 104 üncü maddesinde, belli yerlere gitmekten yasaklanmak veya belli konut, yer veya bölgeden çıkmamak ya da belli kişilerle ilişki kurmamak veya yaklaşmamak ekinde hükmedilen yükümlülüklerin, elektronik cihazların kullanılmasıyla infaz edilebileceği düzenlenmiştir. HAGB kapsamında benzer yükümlülüklerle karar verildiği takdirde bu yükümlülüklerin takip ve denetimi ile yükümlünün toplum içinde izlenmesi elektronik cihazların kullanılmasıyla gerçekleştirilebilecektir.

Buna göre yükümlünün risk durumu, yükümlülüğün ve denetimin gerekleri, mahkemelerin ve aynı zamanda toplumun korunma ihtiyacı göz önünde bulundurularak, vaka sorumlusu olan denetimli serbestlik görevlisinin istemi üzerine müdürlüklerde oluşturulan komisyonlar, yükümlülerin elektronik cihaz ile izlenmesini Adalet Bakanlığı bünyesinde kurulu olan elektronik izleme ünite müdürlüğüne tavsiye edecektir.

Yükümlünün takip için gerekli olan tüm bilgileri, müdürlükçe ünite müdürlüğüne gönderilir. Ünite müdürlüğü tarafından merkezin mevcut izleme sayısı ve kapasitesi, yükümlünün risk durumu, yükümlülüğün mahiyeti ve infaz edilebilme koşulları, cihazların kullanılma ihtimali gibi hususlar detaylı olarak değerlendirildikten sonra yükümlünün elektronik aletlerle izlenip izlenmeyeceğine karar verilecektir.

DSHY'nin 105 inci maddesi uyarınca, elektronik aletlerle takip edilmesine karar verilenler, müdürlükte çalışırken görevlilerce bilgilendirilir. Cihazların özelliklerine göre yükümlüler, müdürlüğe çağırılarak ya da ilgilinin konutuna gidilerek izleme üniteleri kurulur. Yükümlünün kimliğine ilişkin bilgileri tespit edilir ve ilgili kurallar ve bu kurallara uyulmamasının neticeleri anlatılır.

Belirtilen ekinde izlenmesine karar verilenlerin, cihazların kurulmasına ve kelepçenin takılmasına rıza göstermesi zorunludur. Ayrıca, yükümlü üniteleri çalışırken halde tutmak, kısıtlamalara ve kurallara uymak zorundadır. Aksi takdirde ihlal nedeni olarak kabul edilecektir.

İzleme merkezi, yükümlünün kuralları ihlal ettiğini tespit etmesi durumunda derhal müdahale ekibini bilgilendirir. Ünite müdürlüğü de durumu ilgili müdürlüğe yazılı ekinde bildirir. Söz konusu davranışın vaka sorumlusunca ihlal nedeni olarak kabul edilmesi durumunda bu hal, komisyona bildirilir.

DSHY'nin 106 ncı maddesine göre, takibin ve izlemenin sona ermesi,

yükümlülüğün ihlal edilmesi, ilgilinin cezaevine alınması veya ilgilinin cihazla izlenmesinden vazgeçilmesi hallerinde kurulan cihazlar görevlilerce sökülür. Cihazlar kontrol edilerek tutanakla teslim alınır.

Cihazlar, izleme merkezinin bilgisi olmadan sökülemez. Talep üzerine izleme merkezi, sistem üzerinden izlemeyi sona erdirir ve bilgileri ilgili müdürlükle paylaşır.

4.3 Kısa Süreli Hapis Cezasına Seçenek Yaptırımlar (TCK m. 50)

4.3.1 Genel Olarak

Çağdaş ceza anlayışına göre ceza yaptırımları esas itibarıyla iki ayrı amaca hizmet etmektedir. Bunlar, suç işlemeyi engellemek (genel önleme) ve faili ıslah etmek (özel önleme) ekinde belirlenmiştir.⁴⁹⁸ Günümüzde hapis cezalarının genel önleme özelliğini taşıması kabul edilse de özel önleme özelliğini tam olarak karşılamadığı söylenemez.⁴⁹⁹

Özellikle kısa süreli hapis cezalarından hükümlü olanlar, cezaevlerinin olumsuz yönlerinden etkilenmektedir. Bu husus yalnızca cezaevlerinde yapılabilecek reformlarla engellenemez. Hükümlülerin ceza infaz kurumlarında kaldıkları süre kısa olduğu için uygun ıslah programlarının uygulanmasına imkân bulunmamakta ve mahkûm iyileşmemektedir.⁵⁰⁰ Özellikle cezaevlerinde mahkûmlar bazen nitelikli suçları öğrenilmekte ve daha tehlikeli bir hale gelmekte, toplumdan daha da uzaklaşmakta, cezaevinden çıkınca yeni işleyecek suçların planlamalarını yapabilmektedirler. Bu nedenle, kısa süreli hapis cezalarının sakıncalarının seçenek tedbirlerle giderilmesi ve hapis cezasına son çare olarak başvurulması gerekir.⁵⁰¹

Ceza infaz kurumlarına giren kişiler, kısa bir süre için olsa da toplumdan uzaklaşmakta ve bu durum toplumda saygınlığının azalmasına ve kendi ailesinin de bu durumdan olumsuz etkilenmesine neden olmaktadır. Kısa süreli hapis cezaları korkutucu olmayacağı için caydırıcı olma ve genel önleme hedefine de ulaşılacaktır. Hükümlünün cezaevinde kalması ayrıca, maddi ve manevi

⁴⁹⁸ **Erem, Faruk:** “Ümanist Doktrin Açısından Türk Ceza Hukuku, Genel Hükümler”, Cilt 1, 7. Baskı, Ankara, 1966, s. 726.

⁴⁹⁹ **Çel, Kayıhan/Sokulu, Akıncı Füsun/Özgenç, Zzet/Sözüler Adem/Mahmutolu, Fatih S./Ünver, Yener:** *Yaptırım Teorisi*, 3. Kitap, İstanbul, Beta Yayınları, 2000, s.381.

⁵⁰⁰ **Öztürk/Erdem:** “Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku”, s.498.

⁵⁰¹ **Öztürk/Erdem:** “Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku”, s.498. **Önce, Hüseyin:** Kısa Süreli Hapis Cezasına Uygulanabilecek Seçenek Yaptırımlardan “Kamuya Yararlı Bir Teçalıştırma” Yaptırımı (Community Service Labor Program), s.177; **Soyaslan, Doğan:** *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 9. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2020,s.566; **Çetin**, s.260.

bakımından mahkûmun zararına oldu u ifade edilmektedir.⁵⁰²

Belirtilen bu olumsuz nedenlerden dolayı kısa süreli hapis cezalarının infazından vazgeçilmesi önerilmektedir. Bu cezaların tamamen kaldırılması söz konusu de ildir.⁵⁰³

Hapis cezalarına seçenek yaptırımlar, cezaların bireyselle tirilmesinde hakimlere yardımcı olmakta ve cezaların failin ki ili ine uygun hale gelmesine yardımcı olmaktadır. Ayrıca, ki i özgürlüklerini de korumaktadır.⁵⁰⁴

Kısa süreli hapis cezalarının yerine uygulanabilecek tedbirler bir çok uluslararası belgede önerilmi tir.⁵⁰⁵

Anayasa Mahkemesi verdi i bir kararında seçenek yaptırımlara ili kin kurumun mantı ını ortaya koymu tur:

“... C HK'nın 4 üncü maddesindeki hükümlerin getirdi i sistemin, genel olarak yerine getirmenin amaçlarını sa lamak yolu ile ceza çekmenin çe itli sakıncaları kar ısında, kısa süreli hürriyeti ba layıcı cezalar yerine yasada gösterildi i biçimde daha hafif olan para cezalarına veya tedbirlere veyahut öteki yaptırımlara hükmedilmesi olana ı, onları uslandırıp bir daha suç i lememelerini, yeniden topluma kazandırılmalarını ve toplumun ve dolayısıyla bireylerin onların tehlikesinden korunmasını sa laması bakımından, hem suçlular ve hem de toplum ya antısı ve dolayısıyla bireyler yönünden haklı nedenlere dayanmaktadır ...”⁵⁰⁶

2005 yılında yürürlü e konulan yeni TCK'da yaptırımlar, mülga 765 sayılı TCK'nın müeyyide sisteminden tamamen farklı bir ekilde düzenlenmi tir. Cürüm ve kabahat ayırımı kaldırılmı ve tek bir yaptırım sistemi kabul edilmi tir. TCK'nın “Cezalar” ba lı ını ta ıyan 45 inci maddesinde cezalar, “hapis” ve “adli para cezası” olarak düzenlenmi tir. Asli ceza-feri ceza ayırımı kaldırılmı ve hak mahrumiyeti do uran cezalar, ceza sayılmayıp, güvenlik tedbiri olarak kabul edilmi tir.⁵⁰⁷

TCK'nın 49 uncu maddesine göre hapis cezası bir yıl ve daha az ise kısa süreli hapis cezasıdır. Cezanın kısa süreli olması hükmedilen sonuç cezaya göre belirlemektedir.

⁵⁰² **Özbek, Veli Özer/Do an, Koray/Bacaksız, Pınar:** *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin Yayınevi, 11. Baskı, Ankara 2020, s 581-583; **Çetin**, s.265,266.

⁵⁰³ **Akıncı**, " *Adalet Reformu ve Alternatif Ceza Yaptırımları*", s.328.

⁵⁰⁴ **Yücel**, s.224.

⁵⁰⁵ **Nursal, Necati:** " *Avrupa Konseyi Cezaevi Standartları ve İlgili Avrupa Sözle meleri*", Adalet Bakanlığı Yayın leri Ba kanlı ı, Ankara, 2002.

⁵⁰⁶ Anayasa Mahkemesi, K. 09.03.1971., E.1970/42, K.1971/30 sayılı ilamı (AMKD. 1972, sy: 9, s. 358) ile 29.04.1980 tarih ve E.1979/37, K.1980/26 sayılı ilamı (AMKD. 1981, sy: 18, s. 166.

⁵⁰⁷ **Koca/Üzülmez**, s.563.

Hapis cezalarının infazının usul ve esasları CGT HK'nın 107 nci maddesinde düzenlenmiştir. Hükümlü, kural olarak hükmedilen hapis cezasının yarısını iyi halle geçirdiğinde, koşullu salıverilmeden yararlandırılabilir.

Kısa süreli hapis cezalarının özelliği, TCK'nın 50 nci maddesi uyarınca seçenek tedbirlere çevrilebilmesidir. Buna göre kısa süreli hapis cezaları, failin kişiliği ile sosyal ve ekonomik durumuna, yargılama sürecinde failin duyduğu pişmanlığı ve suçun işlenmesindeki özelliklere göre seçenek tedbirlere çevrilebilecektir.⁵⁰⁸

Hâkim seçenek yaptırımlara çevirmekte mecburi değildir. Hâkimin takdir yetkisi vardır. Takdir yetkisi 2 konuya ilişkindir. İlki, seçenek yaptırıma çevirip çevirmeme, ikincisi ise adli para cezasına mı yoksa diğer seçenek yaptırımlara mı çevrileceği hususundadır.⁵⁰⁹

30 gün ve altındaki cezalar ile 18 yaşını tamamlamamış veya 65 yaşını tamamlamaları hakkında verilen 1 yıl ve daha az cezaların seçenek tedbirlere çevrilmesi yasal olarak zorunludur. Ancak, daha önce herhangi bir hapis cezasıyla cezalandırılmamış olmak koşulu vardır. Hakim, seçenekli yaptırımlardan birini seçmekte serbesttir.

Taksirli suçlar, 1 yılın üzerinde olsa bile adli para cezasına çevrilebilir. Bu durum bilinçli taksirde uygulanmaz.

Konumuzla ilgili olması nedeniyle TCK'nın 50 nci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinde düzenlenen, hükmedilen hapis cezanın yarısından bir katına kadar süreyle, belli yerlere gitmekten veya belli etkinlikleri yapmaktan yasaklanma tedbiri incelenecektir.

DSHY'nin 64 üncü maddesinde, "belirli yerlere gitmekten veya belirli etkinlikleri yapmaktan yasaklanma; mahkemelerce hükümlünün kişisel, sosyal ve eğitim durumu ile tekrar suç işleme riski göz önüne alınarak iyileştirmeyi ve suçun tekrarını önlemeyi esas alan, hükümlünün mahkûm olduğu hapis cezasının yarısından bir katına kadar süreyle, belirli yerlere gitmesini veya belirli etkinlikleri yapmasını yasaklayan seçenek yaptırımdır" şeklinde tanım yapılmıştır. Maddenin ikinci fıkrasında ise, belli yerler veya etkinlikler; mahkûmun suç işlemesinde, suça yönelmesinde ya da zararlı alışkanlıklar edinmesinde veya bağımlılık yapan maddeler kullanmasında; çevresel, psikolojik, sosyal veya ekonomik etkisi olan veya mahkûmun tekrar suç işlemesine imkan veren etkenleri tetikleyen yerler veya etkinlikler olarak ifade edilmiştir.

⁵⁰⁸ Gökçen/Artuk/Ahahin/Çakır: s.801

⁵⁰⁹ Koca/Üzülmez, s.574.

Bu kapsamda hazırlanan denetim planı, hükümlüye tebli edilir. Belirlenen sürenin dolmasıyla bu yasak kalkar.

Bu tedbirin uygulanmasıyla denetimli serbestlik hizmetlerinin temel amacı olan kiinin toplum içinde denetim altında kalarak yeniden suç i lemesinin önlenmesi sa lanmaktadır. Hükümlü, cezaevine alınmadan toplum içinde bu yükümlülü ü yerine getirmektedir. Hükümlü, hakim tarafından belirlenen yerlere gidememekte veya belirli etkinlikleri yapamamaktadır. Böylelikle, hükümlü cezasını çekerken suç i lemesine neden olan çevre veya etkinlikten uzak kalmakta ve denetimli serbestlik görevlilerince denetim altında bulunmaktadır. Böylelikle, cezanın bireyselle tirilmesi ve infazın daha az külfetli olması sa lanmaya çalı ılmı tır.

4.3.2 Elektronik Takip le Denetim

DSHY'nin 104 üncü maddesinde, belli yerlere gitmekten yasaklanmak veya belli konut, yer veya bölgeden çıkmamak ya da belli ki ilerle ili ki kurmamak veya yakla mamak ekinde hükmedilen yükümlülüklerin, elektronik cihazların kullanılmasıyla infaz edilebilece i düzenlenmi tir. TCK'nın 50 nci maddesi kapsamında belli yerlere gitmekten ya da belli etkinlikleri yapmaktan yasaklanma ekinde tedbire karar verildi i takdirde bu tedbirin takip ve denetimi ile yükümlünün toplum içinde izlenmesi elektronik cihazların kullanılmasıyla gerçekte tirilebilecektir.

Buna göre yükümlünün risk durumu, yükümlülü ün ve denetimin gerekleri, ma durların ve aynı zamanda toplumun korunma ihtiyacı göz önünde bulundurularak, vaka sorumlusu olan denetimli serbestlik görevlisinin istemi üzerine müdürlüklerde olu turulan komisyonlar, yükümlülerin elektronik cihaz ile izlenmesini Adalet Bakanlı ı merkezinde kurulu olan elektronik izleme ube müdürlü üne tavsiye edecektir.

Yükümlünün takip için gerekli olan tüm bilgileri, müdürlükçe ube müdürlü üne gönderilir. ube müdürlü ü tarafından merkezin mevcut izleme sayısı ve kapasitesi, yükümlünün risk durumu, yükümlülü ün mahiyeti ve infaz edilebilme ko ulları, cihazların kullanılma ihtimali gibi hususlar detaylı olarak de erlendirildikten sonra yükümlünün elektronik aletlerle izlenip izlenmeyece ine karar verilecektir.

DSHY'nin 105 inci maddesi uyarınca, elektronik aletlerle takip edilmesine karar verilenler, müdürlükte çalı an görevlilerce bilgilendirilir. Cihazların özelliklerine göre yükümlüler, müdürlü e ça ırılarak ya da ilgilinin konutuna gidilerek izleme üniteleri kurulur. Yükümlünün kimli ine ili kin bilgileri tespit edilir ve ilgiliye kurallar ve

bu kurallara uyulmamasının neticeleri anlatılır.

Belirtilen eilde izlenmesine karar verilenlerin, cihazların kurulmasına ve kelepçenin takılmasına rıza göstermesi zorunludur. Ayrıca, yükümlü üniteleri çalı ır halde tutmak, kısıtlamalara ve kurallara uymak zorundadır. Aksi takdirde ihlal nedeni olarak kabul edilecektir.

zleme merkezi, yükümlünün kuralları ihlal etti ini tespit etmesi durumunda derhal müdahale ekibini bilgilendirir. ube müdürlü ü de durumu ilgili müdürlü e yazılı eilde bildirir. Söz konusu davranı ın vaka sorumlusunca ihlal nedeni olarak kabul edilmesi durumunda bu hal, komisyona bildirilir.

DSHY'nin 106 ncı maddesine göre, takibin ve izlemenin sona ermesi, yükümlülü ün ihlal edilmesi, ilgilinin cezaevine alınması veya ilgilinin cihazla izlenmesinden vazgeçilmesi hallerinde kurulan cihazlar görevlilerce sökülür. Cihazlar kontrol edilerek tutanakla teslim alınır.

Cihazlar, izleme merkezinin bilgisi olmadan sökülemez. Talep üzerine izleme merkezi, sistem üzerinden izlemeyi sona erdirir ve bilgileri ilgili müdürlükle payla ır.

4.4 Denetimli Serbestlik Tedbiri Uygulanarak Cezaların nfazı (arta Ba lı Erken Tahliye - CGT HK m. 105/A)

4.4.1 Genel Olarak

Cezalandırmanın hedefi tespit edilirken mahkumların da insan oldu u göz ardı edilmemelidir.⁵¹⁰ Hükümlülerin toplumsal ya amdan uzakla maması için ceza politikalarının vazgeçilmez unsuru denetimli serbestlik uygulamalarıdır.

Denetimli serbestlik, ceza adaletinin yerine getirilmesinde önemli bir yere sahiptir. Mahkûmun cezasının ki iselle tirilmesine önemli katkılar sa lamaktadır. Böylelikle mahkûmun i ledi i suçtan dolayı nedamet duyması ve iyile tirilmesi amaçlanmaktadır.

Denetimli serbestlik hükümlerinin mukayeseli hukuktaki geli imi I. Bölümde ayrıntılı olarak anlatıldı ından burada de inilmeyecektir.

Denetimli serbestlik, 2005 yılında yürürlü e giren DSHK ile te kilatlı bir yapı olarak düzenlenmi tir. 2012 yılında kabul edilen 6291 sayılı Kanuna kadar denetimli serbestli i bir infaz usulü olarak kabul etmek söz konusu de ildir. 6291 sayılı Kanundan önce denetimli serbestlik, infaz usullerine yardımcı bir görev ifa

⁵¹⁰ Demirba , s.46-47.

etmekteydi.

Denetimli serbestlik altında cezanın infaz usulü, Türk hukukuna 2012 yılında yürürlüğe konulan 6291 sayılı Kanunla CGT HK'ya eklenen 105/A maddesiyle getirilmiştir. Bu hükme göre artık bir infaz usulü olarak kabul görmektedir. Tasarının gerekçesi ve Adalet Komisyonu Raporunda bu husus açıkça vurgulanmıştır.⁵¹¹

CGT HK'nın 105/A maddesinde denetimli serbestlik yoluyla cezaların infazının artları ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Bu düzenlemeyle denetimli serbestlik artık bağıbağına bir infaz usulü olarak uygulanabilmektedir.

Belirtmek gerekir ki 7242 sayılı Kanunla CGT HK'nın 105/A maddesinde değişiklikler yapılmıştır ancak maddenin temel unsurları (her cezaya maksutu 1 yıl denetimli serbestlik uygulanması) değiştirilmemiştir.

Denetimli serbestlik altında cezaların infazının gerçekleştirilebilmesi bakımından aşağıdaki artlar aranmaktadır:

1. CGT HK'nın 105/A maddesinin birinci fıkrasında, denetimli serbestlik altında infaz usulünden yararlanmanın ilk koşulu, cezanın açık cezaevinde veya çocuk ve itimevinde infaz edilmesi şeklinde belirlenmiştir. Ancak mahkumun, açık cezaevine ayrılma hakkını elde etmesine rağmen kapalı cezaevinde kalmaya devam etmesi durumunda da bu infaz usulü uygulanabilecektir.

Açık cezaevlerine ayrılmanın usul ve esasları, CGT HK'nın 14 üncü maddesinde ve bu maddeye göre yürürlüğe konulan Açık Ceza Infaz Kurumlarına Ayrılma Yönetmeliğinde belirlenmiştir. Açık cezaevlerine alınacak mahkûmlar 2 ekinde belirlenmektedir. Doğrudan açık cezaevlerine alım gerçekleştirilebildiği gibi kapalı cezaevlerine girip oradan açık cezaevlerine geçişlanmaktadır.

7242 sayılı Kanunla CGT HK'nın 14 üncü maddesinde önemli değişiklikler yapılmıştır ve doğrudan açık ceza infaz kurumlarında infaz edilecek cezalar, maddenin ikinci fıkrasında kalıcı olarak belirlenmiştir. Aşağıdaki durumlarda mahkûmlar, doğrudan açık cezaevlerine alınacaktır:

- Terör ve örgüt faaliyeti kapsamında işlenen suçlar ile cinsel suçlardan hükümlü olanlar, 2. kez defa mükerrir olanlar ve artırı tahliyesi geri alınanlar hariç olmak üzere, kasten işlenen suçlardan toplam 3 yıl ve daha az ceza alanlar,

- Taksirli suçlardan toplam 5 yıl ve daha az ceza alanlar,

- Adli para cezası hapse dönüşürülenler,

⁵¹¹ <http://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem24/yil01/ss207.pdf>.

- cra ve flas Kanunu uyarınca hakkında tazyik hapsine karar verilenler.

Bunların dı ndaki hükümlüler, Yönetmelik hükümleri çerçevesinde hapis cezalarının sürelerine ve ceza infaz kurumundaki iyi hallilik durumuna göre kapalı cezaevlerinden açık cezaevlerine gönderilebilecektir.

Açık ceza infaz kurumuna ayrılamayan hükümlüler ise denetimli serbestlik yoluyla cezanın infazından yararlanamaz. Adlî para cezası hapse dönü türülenler de denetimli serbestlik yoluyla cezanın infazından yararlanamaz.

7242 sayılı Kanunla CGT HK'nın geçici 6 ncı maddesinde önemli de i iklikler yapılmı ve 30 Mart 2020 tarihinden önce i lenmi suçlar için uygulanacak 3 yıllık denetimli serbestlikte açık ceza infaz kurumunda olma artı askıya alınmı tır. Dolayısıyla 3 yıllık denetimli serbestlikten kapalı ceza infaz kurumlarında olanlar da iyi halli olmak kaydıyla faydalanabilecektir.

2. Mahkumun açık cezaevinde 6 ay kesintisiz bir ekilde kalması ko ulu bulunmaktaydı. Bu ko ul, mahkumların cezaevini kısa bir süre olsa da görmesi bakımından getirilmi ti. Böylelikle mahkûmun iyi hallili i belirlenebilecek ve özgürlü ünün de erini anlayabilecektir. Ancak bu ko ul, geçici düzenlemelerle hep askıda tutulmu ve uygulanmamı tır.

CGT HK'nın 105/A maddesine göre denetimli serbestlikten faydalanma süresi 1 yıldır ve istisnasız tüm suçlar bakımından uygulanmaktadır. Bir yıllık süre, hem dü ük cezalar bakımından hem de yüksek cezalar bakımından uygulanmakta ve infazda e itsizliklere neden olmaktadır.

Denetimli serbestlikten yararlanmak için 6 ay açık cezaevinde kalma artının 31 Aralık 2020 tarihine kadar uygulanmayacak olması nedeniyle 1 yıl 6 aya kadar olan cezalar bakımından hükümlüler cezaevlerine girmeden denetimli serbestli e ayrılmaktadır. 2016 yılında kabul edilen 671 sayılı KHK kapsamında olan suçlar bakımından ise 4 yıla kadar olan cezalar bakımından hükümlüler cezaevine girmemektedir. Bu uygulama toplumda cezasızlık algısı olu turmaktadır.

Bir yıllık sürenin 6 ay açık cezaevinde kalma artıyla birlikte uygulanması durumunda (2021 yılından itibaren) dü ük cezalar bakımından % 66; di er bazı cezalar bakımından % 33 veya % 25; yüksek cezalar bakımından % 63'e kadar cezaevinde kalma sürelerinde de i kenlik göstermektedir. Bu durum ceza adaleti bakımından olumsuz neticeler vermektedir.

Yukarıda belirtildi i üzere mevcut denetimli serbestlik uygulaması belli bir orana kadar ceza alanların cezaevine hiç girmeden denetimli serbestli e ayrılmasına

ve tüm cezalar aynı oranın uygulanması hakkaniyete aykırı bir infaz süresinin do masına neden olmaktadır.

Bu nedenle denetimli serbestlik kriterleri de i tirilerek, herkese 1 yıl uygulamak yerine, cezaların infazında adaleti ve hakkaniyeti sa lamak için hapis cezasıyla orantılı olacak ekilde denetimli serbestlik süresi belirlenmesi, her hükümlünün aynı oranda cezaevinde kalması sonucunu do uracaktır. Az ceza alan ki iler de cezaevine girece inden cezasızlık algısı ortadan kalkacaktır. leriye yönelik bir infaz rejimidir ve yapılacak düzenlemeden hemen sonra uygulanmaya ba layacaktır. Açık cezaevlerinin mevcudunu belli bir oranda artıracaktır. Denetimli serbestlik rejiminin bu ekilde de i tirilmesi, infaz rejimine yönelik bir düzenleme oldu undan, af mahiyetinde bir düzenleme de ildir. Toplumda af tartı ması yapılmayacak ve fazlaca bir tepki çekmeyecektir.

Belirtmek gerekir ki 7242 sayılı Kanunla CGT HK'nın 105/A maddesinde de i iklikler yapılmı ve hükümlünün açık cezaevinde 6 ay kesintisiz bir ekilde kalmasına dair art yürürlükten kaldırılmı tır.

3. Mahkumun artla tahliyesine 1 yıl ve daha az bir süre kalmı olması gerekir. Bu süre, sıfır-altı ya grubunda çocu u bulunanlar bakımından 2 yıl, hastalık, engellilik ve kocama sebebiyle hayatını tek ba ına devam ettiremeyenler bakımından ise 3 yıl olarak uygulanmaktadır.

4. Mahkûmun iyi halli olması gerekir. yi hallili e cezaevlerinde olu turulan idare ve gözlem kurulları tarafından karar verilmektedir.

Yapılacak kanuni düzenlemelerle iyi hallili in saptanmasında yeni kriterler getirilmelidir. Hükümlülerin iyi hallilik durumlarının de erlendirme usulünün kapsamlı olarak yeniden belirlenmesi amacıyla düzenleme yapılmalıdır. Hükümlüler her yıl de erlendirmeye tabi tutulmalıdır. Bu de erlendirmede hükümlünün katıldı ı e itim, ö retim, kültür, sanat ve rehabilitasyon programları, aldı ı sertifikalar, kitap okuma alı kanlı ı, spor ve sosyal aktivitelere i tiraki, di er hükümlülerle veya tutuklularla ya da cezaevi görevlileriyle ili kileri ve ceza infaz kurumu bünyesindeki çalı ma kurallarına uyumu dikkate alınmalıdır. De erlendirmeler sonucunda hükümlünün iyi halli olup olma dına karar verilmelidir. 5 yıldan fazla hapis cezasına ili kin olarak yapılacak de erlendirmelerde idare ve gözlem kurulu Cumhuriyet savcılarının ba kanlı ında toplanmalı, bu kurula Cumhuriyet ba savcısınca tespit edilen bir izleme kurulu üyesi de katılmalıdır. Kurul tarafından yapılacak de erlendirmelere esas olacak kriterler ve ilkeler ile idare ve gözlem kurulunun çalı ma usul ve esasları

ve iyi halli olmayan hükümlünün tabi olacağı denetim süreleri yönetmelikle düzenlenmelidir.

7242 sayılı Kanunla CGT HK'nın 89 uncu maddesinde önemli değişiklikler yapılmı ve hükümlülerin cezaevlerinde kaldıkları tüm evrelerde denetlenmesi ve takibi esası benimsenmiştir. Daire ve gözlem kurulunca en geç 6 ayda bir değerlendirme yapılacaktır.

5. Mahkumun bu infaz usulünden faydalanmak için talepte bulunması gerekmektedir. Mahkûm dilekçeyle cezaevi idaresine başvuracaktır. Koğulların bulunduğu üni tespit eden idare, bu usulün uygulanmasına karar verecek olan infaz hâkimliğine dosyayı gönderecektir. Bu karara karşı itiraz hakkı bulunmaktadır.

Bu infaz usulü, yeni olmasına rağmen oldukça fazla kullanılmaktadır. 2019 yılı sonu itibarıyla 965.753 dosyada toplam 657.671 hükümlü hakkında uygulanmıştır. Birden fazla kez denetimli serbestlikten faydalanarak cezasını infaz eden hükümlü sayısı 308.082'dir. İnfazı tamamlanan 544.562, devam eden 102.946 hükümlü bulunmaktadır. 20.752'si suç işlemek ve 75.778'i yükümlülük ihlali olmak üzere toplam 96.530 ihlal gerçekleşmiştir. 768 hükümlü ise kendi isteğiyle ceza infaz kurumuna geri dönmüştür.

6. Zaman içinde ağırdaki değişiklikler yapılmıştır.

2016 yılında 671 sayılı OHAL KHK'sı ile CGT HK'da geçici 6 nci madde ihdas edilmiştir. Buna göre, 1 Temmuz 2016 tarihine kadar işlenen suçlarda:

- 107 nci maddenin ikinci fıkrasındaki koğullu salıverilmeye ilişkin oran "2/3" den "1/2" ye geçici olarak değiştirilmiştir.

- 105/A maddesindeki "koğullu salıverilmesine bir yıl veya daha az süre kalan" ibaresindeki "bir yıl" ibaresi geçici olarak "iki yıl" şeklinde belirlenmiştir.

Bu durumda hükümlülerin ceza infaz kurumunda barındırılma süreleri, istisna tutulan suçların dışındaki cezalar bakımından kısaltılmış ve denetimli serbestlik tedbiri uygulanma süresi uzatılmıştır.

Bu duruma örnek olarak 4 yıl hapis cezası alan bir hükümlü hakkında bu cezanın yarısı alınarak koğullu salıverilme süresi (2 yıl) bulunacak ve kalan 2 yıl denetimli serbestlikte dışarıda geçirilecektir. Dolayısıyla hükümlü, 105/A maddenin birinci fıkrası uyarınca yapılacak gözlem ve değerlendirme için ihtiyaç duyulan süre kadar (birkaç gün) ceza infaz kurumunda barındırılmış ise cezaevi müdürlüğünce hazırlanan değerlendirme raporuna göre denetimli serbestlik tedbiri altında tahliye edilecektir.

Düzenlemeyle, infaz sisteminde kalıcı bir de i iklik yapılmamı ve belirli tarihe kadar i lenen suçlar bakımından geriye dönük olarak, oranlarda ve denetimli serbestlik sürelerinde bir de i iklik yapılmı tır. Düzenlemelerin yasala ması sürecinde bir af tartı ması veya Mecliste nitelikli ço unluk talebi gündeme gelmemi tir. 105/A maddesini düzenleyen 5/4/2012 tarihli ve 6291 sayılı Kanuna kar ı bu düzenlemenin "af" niteli inde oldu u yönünde bir ba vuru ile Anayasa Mahkemesine gidilmemi tir. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin 105/A maddesinin esasına ili kin bir de erlendirmesi olmamı tır. 671 sayılı KHK ile eklenen geçici 6 ncı madde, 9 Kasım 2016 tarihinde 6757 sayılı Yasayla kanunla mı tır. Bu Kanunun iptali amacıyla Anayasa Mahkemesine yapılan iptal ba vurusunda geçici 6 ncı maddeye ili kin bir iptal talebi bulunmamaktadır.

14 Nisan 2014 tarihinde kabul edilen 7242 sayılı Kanunla geçici 6 ncı madde yeniden düzenlenmi tir. Buna göre, geçici 6 ncı maddenin ilk fıkrasının temel kurgusu de i tirilmemi , tek fıkradan ibaret maddenin ilk halinde yer alan;

- “1/7/2016” tarihi, “30/3/2020” olarak de i tirilmi ,
 - stisna suçlara ilave yapılarak istisna suçların kapsamı geni letilmi ,
 - Denetimli serbestlik süresi “iki yıl” yerine “üç yıl” olarak belirlenmi ,
- maddeye ilave fıkralar ihdas edilmi tir.

Buna göre, 30 Mart 2020 tarihine kadar i lenen suçlarda, 105/A maddesindeki “ko ullu salıverilmesine bir yıl veya daha az süre kalan” ibaresindeki “bir yıl” ibaresi geçici olarak “üç yıl” ekinde belirlemi tir.

Bu durumda hükümlülerin ceza infaz kurumunda barındırılma süreleri, istisna tutulan suçların dı ındaki cezalar bakımından kısalmakta, denetimli serbestlik tedbiri uygulanma süresi uzamaktadır.

Bu durumda örne in:

- Ko ullu salıverilme oranı (1/2) olan bir suçtan 7 yıl hapis cezası alan bir ki i hakkında bu cezanın yarısı alınarak ko ullu salıverilme süresi (3,5 yıl) bulunacak ve kalan 3 yıl denetimli serbestlikte dı arıda geçirilecektir. Dolayısıyla hükümlü, 6 ay ceza infaz kurumunda barındırılmı ise cezaevi müdürlü ünce hazırlanan de erlendirme raporuna göre denetimli serbestlik tedbiri altında tahliye edilecektir.

- Ko ullu salıverilme oranı (1/2) olan bir suçtan 6 yıl hapis cezası alan bir ki i hakkında bu cezanın yarısı alınarak ko ullu salıverilme süresi (3 yıl) bulunacak ve kalan 3 yıl denetimli serbestlikte dı arıda geçirilecektir. Dolayısıyla hükümlü, 105/A maddenin birinci fıkrası uyarınca yapılacak gözlem ve de erlendirme için ihtiyaç

duyulan süre kadar (birkaç gün) ceza infaz kurumunda barındırılmı ise cezaevi müdürlü önce hazırlanan de erlendirme raporuna göre denetimli serbestlik tedbiri altında tahliye edilecektir.

- Ko ulla salıverilme oranı (2/3) olan bir suçtan 6 yıl hapis cezası alan bir ki i hakkında bu cezanın üçte ikisi alınarak ko ulla salıverilme süresi (2 yıl) bulunacak ve kalan 3 yıl denetimli serbestlikte dı arıda geçirilecektir. Dolayısıyla hükümlü, 1 yıl ceza infaz kurumunda barındırılmı ise cezaevi müdürlü önce hazırlanan de erlendirme raporuna göre denetimli serbestlik tedbiri altında tahliye edilecektir.

- Ko ulla salıverilme oranı (3/4) olan bir suçtan 6 yıl hapis cezası alan bir ki i hakkında bu cezanın dörtte üçü alınarak ko ulla salıverilme süresi (1,5 yıl) bulunacak ve kalan 3 yıl denetimli serbestlikte dı arıda geçirilecektir. Dolayısıyla hükümlü, 1,5 yıl ceza infaz kurumunda barındırılmı ise cezaevi müdürlü önce hazırlanan de erlendirme raporuna göre denetimli serbestlik tedbiri altında tahliye edilecektir.

Geçici 6 ncı maddenin ikinci fıkrasının (a) bendinde, birinci fıkraya benzeyen fakat 105/A maddenin üçüncü fıkrasının (a) bendinin kapsamını geni leten geçici bir düzenleme yapılmaktadır. Bu maddenin birinci fıkrasındaki istisna suçlar daraltılarak ve denetimli serbestlik süresi "4 yıl"a çıkarılarak 0-6 ya grubu çocu u bulunan kadın mahkumlar ile 70 ya ını bitirmi tüm mahkumlar lehine denetimli serbestlik tedbiri uygulanması sa lanmaktadır.

Buna göre, 30/3/2020 tarihine kadar i lenen suçlarda, 105/A maddesinin üçüncü fıkrasının (a) bendindeki "ko ulla salıverilmesine iki yıl veya daha az süre kalan" ibaresindeki "iki yıl" geçici olarak "dört yıl" ekinde belirlemi tir.

Bu durumda örne in:

- Ko ulla salıverilme oranı (1/2) olan bir suçtan 10 yıl hapis cezası alan 0-6 ya grubu çocu u bulunan kadın veya 70 ya ını bitirmi bir ki i hakkında bu cezanın yarısı alınarak ko ulla salıverilme süresi (5 yıl) bulunacak ve kalan 4 yıl denetimli serbestlikte dı arıda geçirilecektir. Dolayısıyla hükümlü, 1 yıl ceza infaz kurumunda barındırılmı ise cezaevi müdürlü önce hazırlanan de erlendirme raporuna göre denetimli serbestlik tedbiri altında tahliye edilecektir.

- Ko ulla salıverilme oranı (1/2) olan bir suçtan 8 yıl hapis cezası alan 0-6 ya grubu çocu u bulunan kadın veya 70 ya ını bitirmi bir ki i hakkında bu cezanın yarısı alınarak ko ulla salıverilme süresi (4 yıl) bulunacak ve kalan 4 yıl denetimli serbestlikte dı arıda geçirilecektir. Dolayısıyla hükümlü, 105/A maddenin birinci fıkrası uyarınca yapılacak gözlem ve de erlendirme için ihtiyaç duyulan süre kadar

(birkaç gün) ceza infaz kurumunda barındırılması ise cezaevi müdürlü önce hazırlanan de erlendirme raporuna göre denetimli serbestlik tedbiri altında tahliye edilecektir.

Maddenin ikinci fıkrasının (b) bendinde, 105/A maddenin üçüncü fıkrasının (b) bendinin kapsamını geni leten geçici bir düzenleme yapılmaktadır. Bu maddenin ikinci fıkrasındaki istisna suçlar korunarak ve denetimli serbestlik süresinde üst sınır aramayarak a ır bir hastalık, engellilik veya kocama sebebiyle ya amını tek ba ına devam ettiremeyen 65 ya ını tamamlamı tüm hükümlüler lehine denetimli serbestlik tedbiri uygulanması sa lanmaktadır.

Buna göre, 30/3/2020 tarihine kadar i lenen suçlarda, 105/A maddesinin üçüncü fıkrasındaki “ko ullu saliverilmesine üç yıl veya daha az süre kalan” ibaresinin gözetilmemesi eklinde geçici düzenleme yapılmı tır. Burada da hükümlünün, 105/A maddenin birinci fıkrası uyarınca yapılacak gözlem ve de erlendirme için ihtiyaç duyulan süre kadar (birkaç gün) ceza infaz kurumunda barındırılması gerekmektedir. Böylece, 30/3/2020 tarihine kadar i lenen suçlarda, hastalık, engellilik veya kocama sebebiyle ya amını tek ba ına devam ettiremeyece ini belgelendiren 65 ya ını bitirmi hükümlüler için ko ullu saliverilmesine ne kadar süre kaldı ına bakılmaksızın, denetimli serbestlik tedbiri uygulanmasına imkan tanınmaktadır.

Belirtmek gerekir ki bu artların olu up olu madı ı suç tarihine göre de il, hükümlünün talep etti i tarihine göre belirlenecektir.

Geçici 6 ncı maddenin üçüncü fıkrası ile denetimli serbestlik tedbiri uygulanabilmesi için 105/A maddesinin birinci fıkrasında aranan “açık ceza infaz kurumunda bulunma veya bulunma hakkını elde etme” ön artı, maddenin birinci ve ikinci fıkrası kapsamında kalan ve kapalı cezaevindeki mahkumlar yönünden kaldırılmaktadır. Böylece, açık cezaevine ayrılamamı olan hükümlülere, iyi halli olmak ve istisna suçları i lememi olmak ko uluyla geçici 6 ncı maddedeki denetimli serbestlik uygulamasından yararlanma imkanı verilmi tir. Yönetmelikteki açık ceza infaz kurumuna ayrılmak için aranan asgari süreler askıya alınmı olmaktadır.

4.4.2 Elektronik Takip le Denetim

CGT HK'nın 105/A maddesinde, denetimli serbestlik altında cezalarının infazına karar verilen mahkumların, artla tahliye tarihine kadar;

a) Kamuya yararlı bir i te ücretsiz olarak çalı tırılması,

- b) Bir konut veya bölgede denetim ve gözetim altında bulundurulması,
- c) Belirlenen yer veya bölgelere gitmemesi,
- d) Belirlenen programlara katılması,

yükümlülüklerinden bir veya birden fazlasına tabi tutulmasına, denetimli serbestlik müdürlü ünce karar verilece i düzenlenmi tir.

DSHY'nin 85 inci maddesinde, belli bir konutta denetim ve gözetim altında bulundurulma; toplumun veya ma durun korunması bakımından mahkumun belirlenen bir konuttan çıkmaması suretiyle denetimini esas alan bir yükümlülük olarak tanımlanmı tır.

Yönetmeli in 86 ncı maddesinde, belirlenen bir bölgede denetim ve gözetim altında bulundurulma; toplumun veya ma durun korunması amacıyla bir bölgede kalmayı esas alan, belirlenen yerlere belirlenen tarih ve saatlerde müracaat etme veya belirlenen bölge sınırları dı ına çıkmama yükümlülü ü olarak tanımlanmı tır. Yükümlüden, kollu a, muhtarlı a, denetimli serbestlik müdürlü üne veya müdürlü ün belirleyece i bir kamu görevlisine ba vurması istenir.

Yönetmeli in 87 nci maddesinde, belirlenen yer veya bölgelere gitmeme; yükümlünün suç i lemesine veya suça yönelmesine etkisi bulunan yerlere gitmekten yasaklanmasını, özellikle çocukların ve suç ma durunun korunmasını amaçlayan bir yükümlülük olarak tanımlanmı tır. Bu yükümlülük; hükümlünün, çocuklara, topluma ve ma dura kar ı zarar verme riski ile i ledi i suçun özelliklerine göre di er yükümlülüklerle birlikte verilebilir.

DSHY'nin 104 üncü maddesinde, belli yerlere gitmekten yasaklanmak veya belli konut, yer veya bölgeden çıkmamak ya da belli ki ilerle ili ki kurmamak veya yakla mamak ekinde hükmedilen yükümlülüklerin, elektronik cihazların kullanılmasıyla infaz edilebilece i düzenlenmi tir. Denetimli serbestlik altında cezaların infazı kapsamında verilen yükümlülüklerin takip ve denetimi ile yükümlünün toplum içinde izlenmesi elektronik cihazların kullanılmasıyla gerçekleştirilebilecektir.

Buna göre yükümlünün risk durumu, yükümlülü ün ve denetimin gerekleri, ma durların ve aynı zamanda toplumun korunma ihtiyacı göz önünde bulundurularak, vaka sorumlusu olan denetimli serbestlik görevlisinin istemi üzerine müdürlüklerde olu turulan komisyonlar, yükümlülerin elektronik cihaz ile izlenmesini Adalet Bakanlı ı merkezinde kurulu olan elektronik izleme ube müdürlü üne tavsiye edecektir.

Yükümlünün takip için gerekli olan tüm bilgileri, müdürlükçe ube müdürlü üne

gönderilir. Übe müdürlü ü tarafından merkezin mevcut izleme sayısı ve kapasitesi, yükümlünün risk durumu, yükümlülü ün mahiyeti ve infaz edilebilme ko ulları, cihazların kullanılma ihtimali gibi hususlar detaylı olarak de erlendirildikten sonra yükümlünün elektronik aletlerle izlenip izlenmeyece ine karar verilecektir.

DSHY'nin 105 inci maddesi uyarınca, elektronik aletlerle takip edilmesine karar verilenler, müdürlükte çalı an görevlilerce bilgilendirilir. Cihazların özelliklerine göre yükümlüler, müdürlü e ça ırılarak ya da ilgilinin konutuna gidilerek izleme üniteleri kurulur. Yükümlünün kimli ine ili kin bilgileri tespit edilir ve ilgiliye kurallar ve bu kurallara uyulmamasının neticeleri anlatılır.

Belirtilen ekilde izlenmesine karar verilenlerin, cihazların kurulmasına ve kelepçenin takılmasına rıza göstermesi zorunludur. Ayrıca, yükümlü üniteleri çalı ır halde tutmak, kısıtlamalara ve kurallara uymak zorundadır. Aksi takdirde ihlal nedeni olarak kabul edilecektir.

zleme merkezi, yükümlünün kuralları ihlal etti ini tespit etmesi durumunda derhal müdahale ekibini bilgilendirir. Übe müdürlü ü de durumu ilgili müdürlü e yazılı ekilde bildirir. Söz konusu davranı ın vaka sorumlusunca ihlal nedeni olarak kabul edilmesi durumunda bu hal, komisyona bildirilir.

DSHY'nin 106 ncı maddesine göre, takibin ve izlemenin sona ermesi, yükümlülü ün ihlal edilmesi, ilgilinin cezaevine alınması veya ilgilinin cihazla izlenmesinden vazgeçilmesi hallerinde kurulan cihazlar görevlilerce sökülür. Cihazlar kontrol edilerek tutanakla teslim alınır.

Cihazlar, izleme merkezinin bilgisi olmadan sökülemez. Talep üzerine izleme merkezi, sistem üzerinden izlemeyi sona erdirir ve bilgileri ilgili müdürlükle payla ır.

4.5 Cinsel Dokunulmazlı a Kar ı lenen Suçlardan Mahkum Olanların Cezalarının nfazı (CGT HK m. 108)

4.5.1 Genel Olarak

Bilindi i üzere, Anayasasının "Ailenin korunması ve çocuk hakları" ba lıklı 41 inci maddesine göre Devletin, her türlü istismar veya iddete kar ı çocukları korumak için gerekli tedbirleri alma yükümlülü ü bulunmaktadır. Çocuklu unu ya ama ve geli tirme hakkına sahip bir birey olan çocuk, do ası gere i masumdur. Tartı ılmaz bir önemi bulunan çocuk haklarının korunması ve istismarın engellenmesi için 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlü e konulan yeni ceza mevzuatı (TCK, CMK, CGT HK,

ÇKK ve di er ilgili mevzuat) çocukların yüksek yararı gözetilmek suretiyle düzenlenmiştir.

Yeti kinlerden farklılık gösteren çocukların fiziki ve psikolojik gelişimleri ile duygusal ve eğitim gereksinimleri nedeniyle çocuklara yönelik tedbirleri alan ve çok taraflı koruma içeren bir yöntemle çocuk, suç gibi önemli bir tehlikeden korunabilmektedir. Toplum yapısını olumsuz etkileyen ve çocuğun önemli derecede örselenmesine neden olan çocukların toplum içinde maruz kaldıkları ihmal ve istismar vakaları bakımından öncelikle çocuklara karşı suç işlenmesini önleyecek tedbirlerin alınmasını zorunlu kılmakta ve suç sonrası uygulanacak rehabilitasyon ve benzeri programları öne çıkarmaktadır. Diğer taraftan soruşturma ve kovuşturma amalarında mağdur çocukların tekrar örselenmesinin önüne geçmek de önem arz etmektedir. Aynı husus, istismara uğramış yeti kin mağdurlar bakımından da geçerlidir.

Çocuklara ve kadınlara yönelik gerçekleştirilen cinsel istismar ve cinsel saldırı suçlarıyla daha etkin mücadele edebilmek için bazı önleyici tedbirlerin düzenlenmesi ve hapis cezalarının yükseltilmesi ihtiyacı doğmuştur.

2014 yılında 6545 sayılı Yasayla yapılan düzenlemelerle, CGT HK'nın 108 inci maddesine dokuzuncu fıkra eklemek suretiyle nitelikli cinsel saldırı suçlarından ceza alanların infaz amacıyla ve artla tahliye edildiklerinde denetim süresince,

- Tıbbi tedaviye tabi tutulmak,
- Tedavi amaçlı programlara katılmak,
- Mağdurun ikamet ettiği veya çalıştığı yerle im yerinde ikamet etmekten yasaklanmak,
- Mağdurun bulunduğu yerlere yaklaştıktan yasaklanmak,
- Çocuklarla bir arada olmayı gerektiren bir ortamda çalışmaktan yasaklanmak,
- Çocuklar hakkında bakım ve gözetim yükümlülüğünü gerektiren faaliyet icra etmekten yasaklanmak,

eklindeki tedavi veya yükümlülüklerden bir veya birkaçına infaz hâkimince hükmedileceği belirtilmiştir.

Belirtilen bu hükümlerin ve yükümlülüklerin uygulanmasını gösteren Yönetmelik, 26/07/2016 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

Söz konusu Yönetmeliğin 9 uncu maddesinde, mağdurun oturduğu ve çalıştığı yerle im bölgesinde ikamet etmekten yasaklanmak yükümlülüğü, suçun mağdurunun ve ailesinin korunması amacıyla yükümlülüğün mağdurun oturduğu ve çalıştığı

yerle im bölgesinde ikamet etmekten yasaklanması ekinde tanımlanmıştır.

Bu yükümlülük, kolluk birimleri ve nüfus idareleri ile i birli i içinde denetimli serbestlik müdürlüklerince takip ve infaz edilir. Tehlike ve risk taşıyan yükümlüler, tedbir almaları bakımından kolluk birimlerine bildirilir.

Bu yükümlülerin topluma veya ma dura zarar verme ihtimali ile yeniden suç i leme riski bakımından yo un bir denetim altında tutulması zorunlu ise yükümlünün toplum içinde denetim ve takibinde elektronik cihazlar da kullanılabilir.

Söz konusu Yönetmeli in 10 uncu maddesinde, ma durun bulunduğu yerlere yakla maktan yasaklanmak yükümlülü ü ise, ma durun korunması amacıyla yükümlünün ma durun ya adı ı yerlere yakla maması ekinde tanımlanmıştır.

Bu yükümlülü ün denetim ve takibi, DSHY'de düzenlenen ilkelere göre müdürlüklerce yapılır. Kolluk birimlerinden yardım ve destek alınır.

Bu yükümlülerin topluma veya ma dura zarar verme ihtimali ile yeniden suç i leme riski bakımından yo un bir denetim altında tutulması zorunlu ise yükümlünün toplum içinde denetim ve takibinde elektronik cihazlar da kullanılabilir.

Söz konusu Yönetmeli in 13 üncü maddesinde, yükümlülerin uyacakları hükümler düzenlenmiştir. nfaz a amasında ve denetim sürecinde;

- Yapılan davet ve ça rılara, hazırlanan program ve denetim planlarına,
- Tedavi ve iyile tirme çalı maları kapsamında belirlenen yükümlülüklerle,
- nfaz ve denetim amacıyla tespit edilen kurallara,
- Görevli personelin uyarı ve tavsiyelerine,

Riayet etmek zorundadır.

Yükümlülü ün elektronik aygıtlarla takibine karar verilmesi halinde ki i, elektronik cihazları ve üniteleri usulüne uygun olarak kullanmak ve korumak zorundadır.

Belirtmek gerekir ki, 2018 yılında TBMM'ye "Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda De i iklik Yapılmasına Dair Kanun Tasarısı" sunulmu tur.

Tasarıyla, TCK'nın çocukların cinsel istismarı suçunun düzenlendi i 103 üncü maddesinde yer alan cezalar a ırı derecede artırılmaktaydı.

Ayrıca, çocukların nitelikli cinsel istismarı suçlarında infaz hâkimli i tarafından hükmedilebilecek tedbirler yeniden tanımlanmakta ve a a ıda belirtilen tedbirlerden bir veya birkaçına karar verilebilmesi sa lanmaktaydı:

- Cinsel iste in ilaçla baskılanması (kimyasal kastrasyon),
- Rehabilitasyon,

- Ma durunun yerle im bölgesinde ikamet etmemek,
- Ma durun bulundu u yerlere yakla mamak,
- Çocuklarla birlikte olmayı gerektiren bir ortamda çalı mamak,
- Çocuklara bakım ve gözetim yükümlülü ünü içeren bir faaliyet icra etmemek,
- ve ev adresinin de i mesi halinde yeni adresini kolluk birimlerine bildirmek,
- 7 günden fazla yerle im yerinden ba ka bir yerde konaklayacak ise bu yeri kolluk birimlerine bildirmek.

Tedbir ve yükümlülüklerin uygulanma süresi, ceza infaz kurumundan tahliye edildikten sonra denetim süresince ve hakederek tahliyeden itibaren 5 yıl devam edebilecekti.

Söz konusu Tasarı 24 Haziran 2018 tarihinde seçimlerin yenilenmesiyle kadük kalmı tır.

4.5.2 Elektronik Takip le Denetim

DSHY'nin 104 üncü maddesinde, belli yerlere gitmekten yasaklanmak veya belli konut, yer veya bölgeden çıkmamak ya da belli ki ilerle ili ki kurmamak veya yakla mamak ekinde hükmedilen yükümlülüklerin, elektronik cihazların kullanılmasıyla infaz edilebilece i düzenlenmi tir. CGT HK'nın 108 inci maddesinin dokuzuncu fıkrası kapsamında benzer yükümlülükler karar verildi i takdirde bu yükümlülüklerin takip ve denetimi ile yükümlünün toplum içinde izlenmesi elektronik cihazların kullanılmasıyla gerçekte tirilebilecektir.

4.6 Ko ullu Salıverilme (CGT HK m. 107)

4.6.1 Genel Olarak

Modern ceza hukukunda hapis cezasının amacı ki inin i lemi oldu u suçtan dolayı pi manlık göstererek toplumla yeniden barı ıp kayna masını temin etmek ve infaz süresince hükümlüyü ıslah programlarına tabi tutarak topluma yeniden kazandırmaktır. Bunun için ceza yargılaması ve infaz sistemi içinde yer alan farklı müesseselerden yararlanılmaktadır. Bunlardan bir tanesi de ko ullu salıverme kurumudur.⁵¹²

Ko ullu salıverme, hükümlülere belirli artlar altında kendileri hakkında uygulanan cezanın belirli bir kısmını ceza infaz kurumunda çektikten sonra serbest

⁵¹² Akka , Ahmet Hulusi: "Ko ullu Salıverilme", Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Ankara 2008, C.12, S. 1-2, s.306.

kalma imkânı sağlayan bir kurumdur. Bu kurum CGT HK'nın 107 nci ve 108 inci maddesinde düzenlenmiş olup, hükümlülerin bu kurumdan yararlanabilmeleri için cezalarının ne kadarını çekmeleri gerektiği cezalarının ağırlığına göre ayrı ayrı belirlenmiştir. Buna göre öngörülen süreleri cezaevinde geçiren hükümlüler, cezaevinde iyi hal gösterdikleri takdirde koğullu olarak serbest bırakılacak ve bir denetime tabi tutulacaklardır. Bu denetim süresini de iyi halli olarak geçiren hükümlü, aynı suç için yeniden ceza infaz kurumuna alınmayacak ve cezasının tamamını infaz etmiş sayılacaktır.

Koğullu salıverilme, mahkûm olunan hapis cezasının kanunen belirlenen bölümünü iyi halli olarak geçiren mahkumun, belirlenen koğulları ihlal ettiği takdirde geri alınmak üzere ceza süresinin hepsini tamamlamadan verilecek bir kararla bırakılmasını ve böylelikle normal yaşamaya dönmesini sağlayan bir kurumdur.⁵¹³

Bu kurum, hükümlüye belli şartlar altında hakkında hükmedilen cezanın tamamını infaz kurumunda geçirilmeden salıverilme olanağı tanıır. Esasen bu kurumun bir hak olup olmadığı devletin pozitif ve negatif yükümlülükleri çerçevesinde tartışılabilir. Nitekim devlet, bir pozitif yükümlülük olarak toplumu korumalı; ancak koruma vazifesinin hükümlünün iyileşmesiyle tamamlanmasından sonra artık hükümlünün temel haklarına dokunmamalıdır. Çünkü çağdaş ceza hukukunda cezalandırmanın amacı iyileştirme olarak kabul edilmekte olup iyileşmenin tamamlanmasından sonra cezalandırmanın devam etmesinde bir fayda yoktur. Nitekim iyileşmenin sağlanmasından sonra devletin cezalandırmaya devam etmesinin, kişiyi özgürlüğüne ve güvenliğini ihlal ettiği söylenebilir.⁵¹⁴

Koğullu salıverilme, modern ceza hukukunda cezanın amaçlarından bir olduğu kabul edilen ödette amaçının, ceza süresi dolmadan o hükümlü bakımından gerçekleşmesi halinde verilen cezaya devam edilmesinin faydasız olacaktır. Bu nedenle öncesiyle ortaya çıkmış bir kurumdur.

Koğullu salıverilme, İngiltere'de de diğer kolonilerdeki ihtiyaçları karşılamak ve kalabalıklardan cezaevlerini boşaltmak için yeni bir infaz yöntemi olarak uygulanmaya başlanmıştır, sonraları Avrupa'nın diğer ülkelerinde de kabul görmüştür.⁵¹⁵ ABD, 18 inci yüzyılda bu yöntemi uygulayan ilk ülkelerden olmuş ve cezaevlerindeki disiplini ve mahkûmların sosyalleşmesini sağlamayı hedeflemiştir.

⁵¹³ **Öztürk/Erdem:** "Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku", s.539, Umudum, s.82.

⁵¹⁴ **Gür, Gülberk:** *Koğullu Salıverilme*, D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Durmuş Tezcan'ın Armağanı, C.21, Özel S., 2019, s.1445.

⁵¹⁵ **Koca/Üzülmez,** s.599.

Bugün ise ko ulla salıverilme, ceza infaz kurumu ya amının olumsuz etkilerinin en aza indirilmesini ve mahkûmların rehabilitasyonunu sa layan bir araç olarak kabul görmektedir.⁵¹⁶

Ko ulla salıverilme, hükümlüleri iyi halli olarak cezaevinde kalmaya te vik etmektedir. Hükümlünün cezaevi dı ında geçirdi i süre içinde de iyi halli olması gerekir. Mahkûm, cezaevi dı ında belirli bir denetim altında tutulmakta ve böylelikle toplum hayatına yeniden uyum sa lanmaktadır. Serbest bırakılan mahkûm, bu sayede toplum içinde yalnız bırakılmamakta ve tekrar suç i lemesi önlenmektedir.⁵¹⁷

Ko ulla salıverilme kararının geri alınması mümkün olup geri alma sebepleri; denetim süresi içinde, hükümlünün kendisine yüklenen yükümlülükler uymaması veya hapis cezasıyla mahkum olunan kasıtlı bir suç i lemesidir. Dolayısıyla hükümlü ko ulla salıverildi i süre zarfında bu kararın geri alınabilece ini ve yeniden cezaevine girme ihtimalinin varlı ını Demokles'in kılıcı gibi üzerinde hissedecektir. Nitekim cezanın amaçları ça da ceza hukukunda, ödetme ve önleme olarak kabul edilmektedir. Ko ulla salıverilme kurumu da hükümlünün cezaevinde belli bir süre kalması dolayısıyla cezanın ödetme, salıverildikten sonra salıverilme kararının geri alınabilece i ihtimali dolayısıyla cezanın özel önleme amacına hizmet etmektedir.⁵¹⁸ Dolayısıyla bu kurum, hükümlüleri cezaevi dı ında iyi halli olmaya te vik eden infaz araçlarından birisidir.

Bu kurum hukukumuzda 1926 yılında yürürlü e konulan mülga 765 sayılı TCK ile girmi tir. 1965 yılında yürürlü e giren C HK'da ko ulla salıverilme detaylı ekilde düzenlenmi tir. 1982 yılında yürürlü e giren 2253 sayılı ÇMKGYUHK'da ve 1991 yılında yürürlü e giren 3713 sayılı TMK'da ko ulla salıverilmeye ili kin düzenlemeler bulunmaktaydı.

2005 tarihinde yürürlü e giren CGT HK uyarınca ceza infaz sistemimizde bir cezanın infazı, ceza infaz kurumunda barındırılma ve ko ulla salıverilme olarak iki a amadan olu maktadır.

Ceza infaz kurumunda barındırılma a aması, hükümlülerin ki ilikleri, mahkum oldukları suç türü, aldıkları ceza miktarı ve benzeri kriterlere göre sınıflandırılmasına ba lı olarak; yüksek güvenli kapalı cezaevleri, kapalı cezaevleri, açık cezaevleri ve çocuk e itim evlerinde gerçekleştirilmektedir.

⁵¹⁶ Akka , s.308.

⁵¹⁷ Koca/Üzülmöz, s.600; Gür, s.1447.

⁵¹⁸ Gür, s.1448.

Hükümlülerin, suç türü ve ceza miktarlarına göre bu kurumlarda kalacakları süreler ile kapalıdan açık kuruma geçmelerine veya doğrudan açık ceza infaz kurumunda barındırılmalarına ilişkin ölçütler kanunla ya da yönetmeliklerle belirlenmiştir.

CGT HK'nın 107 nci maddesinde, verilen hapis cezalarının üçte ikisini ceza infaz kurumunda geçiren kişilerin iyi halliini ortaya koymak amacıyla koullu salıverilmeden faydalanabileceği düzenlenmiştir. Terör ve örgütlü suçlar ile mükerrirlerde bu süre dörtte üçtür. Ayrıca, ağırla tırılmı müebbet hapis cezası alanlar 30 yıl, müebbet hapis cezası alanlar 24 yıl cezaevinde geçirdiği takdirde koullu salıvermeden faydalanabilir. Terör ve örgütlü suçlar ile mükerrirlerde bu süreler daha farklı belirlenmiştir. Sonuç olarak, infaz sistemimizde koullu salıverilme sürelerine ilişkin iki farklı oran (3/4 ve 2/3) kullanılmaktadır.

2014 yılında yürürlüğe konulan 6545 sayılı Yasayla getirilen düzenlemede, nitelikli cinsel suçlar (madde 102/2, 103 ve 104/2-3) ile uyuşturucu madde imal ve ticareti suçundan (madde 188) hükümlü olanların koullu salıverilmesine ilişkin oran ve süreler, mükerrirlerle uyarlanmıştır ve "2/3"ten "3/4"e çıkarılmıştır.

7242 sayılı Kanunla koullu salıverilme sürelerine ilişkin oranlar yeniden belirlenmiştir. Bu kapsamda, CGT HK'nın 107 nci maddesinde yer alan "2/3"lük oran "1/2"ye, dördüncü fıkrasında yer alan "3/4"lük oran "2/3"e indirilmiştir. Yine 108 inci maddenin birinci fıkrasında mükerrirler bakımından yer alan "3/4"lük oran "2/3"e indirilmiştir. Böylece aşağıda belirtilen istisnalar dışında koullu salıverilme süreleri hükümlü lehine değiştirilmiştir ve ceza infaz kurumunda kalma süreleri kısaltılmıştır.

- Yeti kin hükümlüler yönünden, nitelikli cinsel suçlar (madde 102/2, 103 ve 104/2-3) ile uyuşturucu madde imal ve ticareti suçundan (madde 188) ve terör suçlarından (TMK) mahkum olanlar ile bu suçların mükerrirlerinin koullu salıverilme oranları değiştirilmemiştir ve "3/4"lük oran korunmuştur.

- Yine yeti kin veya çocuk tüm hükümlüler yönünden, kasten öldürme suçları (madde 81, 82 ve 83), neticesi sebebiyle ağırlaştırılmı yaralama suçu (madde 87, fıkra iki, bent d), işkence suçu (madde 94 ve 95), eziyet suçu (madde 96), nitelikli olmayan cinsel suçlar (madde 102/1, 104/1 ve 105), özel hayata ve hayatın gizli alanına karşı suçlar (madde 132, 133, 134, 135, 136, 137 ve 138), devlet sırlarına karşı suçlar ve casusluk suçları (madde 326 ilâ 339), MT Kanunu kapsamına giren suçlardan hükümlü olanların koullu salıverilme oranları değiştirilmemiştir ve "2/3"lük oran korunmuştur.

- Aynı ekilde çocuk hükümlüler yönünden, cinsel suçlar (madde 102, 103, 104 ve 105), uyuşturucu madde imal ve ticareti suçu (madde 188), terör suçları (TMK) ve örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlardan hükümlü bulunanların koğullu salıverilme oranları deşerlendirilmemi ve “2/3”lük oran korunmuştur.

Sonuç olarak, infaz sistemimizde koğullu salıverilme sürelerine ilişkin iki farklı oran (3/4 ve 2/3) uygulaması, üç farklı orana (3/4, 2/3 ve 1/2) dönüşürmüştür.

Belirtmek gerekir ki; koğullu salıverilme, hükümlü için kazanılmış bir hak olmamakla birlikte hükümlünün süre belgesinde (müddetnamesinde) gösterilmekte ve iyi halli ihlali eden olumsuz bir tavır tespit edilmediği takdirde hükümlüler, bu müesseseden (neredeyse otomatik olarak) yararlandırılmaktadır. 7242 sayılı Kanunla koğullu salıverilmenin artlarından olan iyi hal deşerlendirilmesi revize edilerek daha etkin hale getirilmiştir. 7242 sayılı Kanunla CGT HK'nın 89 uncu maddesinde önemli deşerlikler yapılmı ve hükümlülerin, cezaevlerinde kaldıkları her aşamada gözlem ve deşerlendirmeye tabi tutulacakları açıkça düzenlenmiştir.

Koğullu salıverilen hükümlüye herhangi bir tedbir ya da yükümlülük yüklenmemekte, sadece bu süre içinde hükümlüden kasıtlı yeni bir suç işlememesi beklenmektedir. Kasıtlı suç işlediği takdirde hükümlünün yeni suçu işlediği tarihten sonraki koğullu salıverilme süresini aynen infaz etmesi öngörülmektedir. 107 nci maddenin yedinci ve sekizinci fıkrasına ise uygulamada çok fazla karar verilmemektedir.

7242 sayılı Kanunla CGT HK'nın 107 nci maddesinde önemli deşerlikler yapılmı ve maddenin dokuzuncu fıkrasına eklenen yeni hükümlerle, infaz hâkiminin 2 yıldan fazla olmamak üzere denetim süresince mahkumun müdürlükçe tespit edilecek yükümlülüklerle tabi tutulmasına karar verebileceği düzenlenmiştir. Infaz hâkimi en fazla iki yıl için yükümlülüğe karar verebileceği gibi daha kısa bir süre de belirleyebilecektir. Ancak, belirlenen yükümlülük süresi, hakederek tahliye tarihini geçemeyecektir. Infaz hâkiminin kararı üzerine müdürlük, risk ve ihtiyaçlarını dikkate alarak mahkumu; belli bir bölgede denetim ve gözetim altında bulunmak, belli yer veya bölgelere gitmemek ve belirlenen programlara katılmak ekindeki yükümlülüklerden bir veya birden fazlasına tabi tutacaktır. Infaz hâkiminin karar vermesi durumunda denetimli serbestlik müdürlüğünün hükümlüyü yükümlülüğe tabi tutması zorunludur. Infaz hâkimi karar vermediği takdirde denetimli serbestlik müdürlüğü bu yükümlülükleri uygulayamayacaktır. Ayrıca, müdürlük hükümlünün risk ve ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak yükümlülükleri re'sen deşerlendirebilecektir.

Böylelikle, hükümlülerin ko ullan salıverilmeleri üzerine toplum içindeki takibi daha etkin bir ekilde sa lanmı olacaktır.

Belirtmek gerekir ki CGT HK'nın mükerrirlere özgü infaz rejiminin düzenlendi i 108 inci maddesinin üçüncü fıkrasında 2. kez mükerrir olunması halinde, hükümlülerin ko ullan salıverilmeden faydalanamayaca ı, dördüncü fıkrasında infaz hâkiminin, mükerrirler hakkında cezanın infazının tamamlanmasından sonra ba lamak ve 1 yıldan az olmamak üzere denetim süresi belirleyece i, altıncı fıkrasında infaz hâkiminin, mükerrirler hakkında denetim süresinin uzatılmasına karar verebilece i ve denetim süresinin en fazla 5 yıla kadar uzatılabilece i düzenlenmi tir. Yine aynı maddenin be inci fıkrasında tekerrür dolayısıyla belirlenen denetim süresinde, ko ullan salıverilmeye ili kin hükümlerin uygulanaca ı açıkça belirtilmi tir. Ko ullan salıverilmeye yapılan bu atıf nedeniyle mükerrirler bakımından belirlenen denetim süresinde de 107 nci maddenin dokuzuncu fıkrasında 7242 sayılı Kanunla düzenlenen yükümlülüklerden bir veya birden fazlasına tabi tutulması söz konusu olacaktır.

4.6.2 Elektronik Takip le Denetim

CGT HK'nın 107 nci maddesinin dokuzuncu fıkrasında 7242 sayılı Kanunla yapılan düzenlemeyle infaz hâkiminin 2 yılı geçmeyecek ekilde ko ullan salıvermeye ili kin denetim sürecinde mahkumun müdürlükçe belirlenen yükümlülüklerle tabi tutulmasına hükmedebilece i belirlenmi tir. Bu hüküm, mükerrirler bakımından belirlenen denetim süresi bakımından da uygulanabilecektir.

Denetimli serbestlik müdürlü ünçe hükümlünün risk durumu ve ihtiyaçları göz önünde bulundurularak;

- a) Belli bir bölgede denetim ve gözetim altında bulundurulmak,
- b) Belli yer veya bölgelere gitmemek,
- c) Belli programlara katılmak,

eklindeki yükümlülüklerden bir veya birden fazlasına tabi olmasına karar verilecektir.

DSHY'nin 86 ncı maddesinde, belirlenen bir bölgede denetim ve gözetim altında bulundurulma; toplumun veya ma durun korunması amacıyla bir bölgede kalmayı esas alan, belirlenen yerlere belirlenen tarih ve saatlerde müracaat etme veya belirlenen bölge sınırları dı ına çıkmama yükümlülü ü olarak tanımlanmı tir. Yükümlüden, kollu a, muhtarlı a, denetimli serbestlik müdürlü üne veya müdürlü ün

belirleyece i bir kamu görevlisine ba vurması istenir.

Yönetmeli in 87 nci maddesinde, belirlenen yer veya bölgelere gitmeme; yükümlünün suç i lemesine veya suça yönelmesine etkisi bulunan yerlere gitmekten yasaklanmasını, özellikle çocukların ve suç ma durunun korunmasını amaçlayan bir yükümlülük olarak tanımlanmı tır. Bu yükümlülük; hükümlünün, çocuklara, topluma ve ma dura kar ı zarar verme riski ile i ledi i suçun özelliklerine göre di er yükümlülüklerle birlikte verilebilir.

DSHY'nin 104 üncü maddesinde, belli yerlere gitmekten yasaklanmak veya belli konut, yer veya bölgeden çıkmamak ya da belli ki ilerle ili ki kurmamak veya yakla mamak ekinde hükmedilen yükümlülüklerin, elektronik cihazların kullanılmasıyla infaz edilebilece i düzenlenmi tir. Ko ullu salıverilme kapsamında verilen yükümlülüklerin takip ve denetimi ile yükümlünün toplum içinde izlenmesi elektronik cihazların kullanılmasıyla gerçekleştirilebilecektir.

Buna göre yükümlünün risk durumu, yükümlülü ün ve denetimin gerekleri, ma durların ve aynı zamanda toplumun korunma ihtiyacı göz önünde bulundurulur, vaka sorumlusu olan denetimli serbestlik görevlisinin istemi üzerine müdürlüklerde olu turulan komisyonlar, yükümlülerin elektronik cihaz ile izlenmesini Adalet Bakanlı ı merkezinde kurulu olan elektronik izleme ube müdürlü üne tavsiye edecektir.

Yükümlünün takip için gerekli olan tüm bilgileri, müdürlükçe ube müdürlü üne gönderilir. ube müdürlü ü tarafından merkezin mevcut izleme sayısı ve kapasitesi, yükümlünün risk durumu, yükümlülü ün mahiyeti ve infaz edilebilme ko ulları, cihazların kullanılma ihtimali gibi hususlar detaylı olarak de erlendirildikten sonra yükümlünün elektronik aletlerle izlenip izlenmeyece ine karar verilecektir.

DSHY'nin 105 inci maddesi uyarınca, elektronik aletlerle takip edilmesine karar verilenler, müdürlükte çalı an görevlilerce bilgilendirilir. Cihazların özelliklerine göre yükümlüler, müdürlü e ça ırılarak ya da ilgilinin konutuna gidilerek izleme üniteleri kurulur. Yükümlünün kimli ine ili kin bilgileri tespit edilir ve ilgiliye kurallar ve bu kurallara uyulmamasının neticeleri anlatılır.

Belirtilen ekinde izlenmesine karar verilenlerin, cihazların kurulmasına ve kelepçenin takılmasına rıza göstermesi zorunludur. Ayrıca, yükümlü üniteleri çalı ır halde tutmak, kısıtlamalara ve kurallara uymak zorundadır. Aksi takdirde ihlal nedeni olarak kabul edilecektir.

zleme merkezi, yükümlünün kuralları ihlal etti ini tespit etmesi durumunda

derhal müdahale ekibini bilgilendirir. Übe müdürlü ü de durumu ilgili müdürlü e yazılı eilde bildirir. Söz konusu davranı ın vaka sorumlusunca ihlal nedeni olarak kabul edilmesi durumunda bu hal, komisyona bildirilir.

DSHY'nin 106 ncı maddesine göre, takibin ve izlemenin sona ermesi, yükümlülü ün ihlal edilmesi, ilgilinin cezaevine alınması veya ilgilinin cihazla izlenmesinden vazgeçilmesi hallerinde kurulan cihazlar görevlilerce sökülür. Cihazlar kontrol edilerek tutanakla teslim alınır.

Cihazlar, izleme merkezinin bilgisi olmadan sökülemez. Talep üzerine izleme merkezi, sistem üzerinden izlemeyi sona erdirir ve bilgileri ilgili müdürlükle payla ır.

SONUÇ

Hapis cezası geleneksel bir ceza yaptırımıdır. Suçlulukla ilgili yapılan çalı malar, ceza infaz kurumu ortamının hükümlüler üzerinde olumsuz etkiler do urdu u sonucunu göstermi tir. Bu nedenle hükümlülerin ceza infaz kurumları yerine toplum içinde kalmalarını sa layan alternatif infaz yöntemlerinin geli tirilmesi önem arz etmektedir. Ba ka ülkelerde de maliyetin dü ük olması ve daha etkin denetim ve gözetim içermesi nedeniyle elektronik takip altında hükümlülerin toplum içinde tutulması önemli bir infaz yöntemi haline gelmi tir.

Ki inin ceza infaz kurumuna hapsedilmek suretiyle cezasının yerine getirilmesine alternatif usuller aray ı, modern infaz hukuku anlay ında önemli bir a amaya gelmi tir. Paraya çevirmek veya ertelemek, hükmün açıklanmasının ertelenmesi ve denetimli serbestlik gibi müesseseler, hapsedilmeye alternatif yöntemlerdir. Mukayeseli hukuk incelendi inde hapis cezalarının evde infazının kabul edildi i görülmektedir. Elektronik takip yöntemi ise hapis cezasının evde infaz edilmesi uygulamasının takibinde kullanılan bir yöntem olup, bu kurumun uygulanmasını kolayla tırmakta ve geni letmektedir. Bu yöntem, hükümlüleri sosyal hayattan koparmadan, cezaevlerinden uzak tutan, insani bir yönü olan infaz yöntemidir.

Hapsin veya tutuklama tedbirinin evde yerine getirilmesinde elektronik takip yönteminin kullanılmasının yararları bulundu u gibi sakıncalarının bulundu u yönünde bazı görü ler ileri sürülmü tür. Kanaatimizce bazı sakıncaları bulunmakla birlikte hapsin elektronik takip yöntemi ile evde çektirilmesinde hükümlü ve ailesi ile toplum bakımından faydaları bulunmaktadır. Hükümden önce tutuklama tedbirinin alternatifi ekinde; hükmün verilmesinden sonra ise hapsin alternatifi ekinde uygulanmasının yararları, suç i leyen çocukların ve ilk defa suç i leyen faillerin ceza infaz kurumlarının olumsuz ko ullarından korunması bakımından daha da önemlidir. Ayrıca, ki inin sosyal hayattan koparılmaması, aile hayatını sürdürebilmesi, i ine ve e itimine devam edebilmesi gibi faydaları da görmezden gelinemez. Ki iyi cezaevi yerine elektronik izleme ile konutunda veya toplum içinde tutmak, daha az maliyetli bir denetim, gözetim, takip ve infaz yöntemidir.

Hapsin evde çektirilmesinde ve elektronik izleme yönteminin uygulanmasında ki inin insan haklarına saygılı davranılması ve temel hak ve özgürlü ünün korunması gerekir. E itlik ilkesinin göz ardı edilmemesi ve mali durumu iyi olan suçlularla iyi

olmayan suçlular arasında ayırım yapılmaması gerekir. Masumiyet karinesinin de dikkate alınması ve ki iyi kesin hükümden önce zanlı kabul edecek bir uygulamadan kaçınılması gerekir. Muhatap dı ndaki ki ilerin özel hayatına saygı gösterilmesi ve ilgilisinin dı ndaki ki ilerin takip edilmemesi gerekir. Toplumun izlendi i ve takip edildi i gibi bir algıya neden olunmamalıdır. Bu hususlar, elektronik izlemenin sakıncaları olarak kar ımıza çıkabilmektedir.

Konutta hapis veya infaz, CGT HK'nın 110 uncu maddesinde özel infaz usulü olarak düzenlenmi ve 14/04/2020 tarihli ve 7242 sayılı Kanunla kapsamı önemli derecede geni letilmi tir. Bu düzenlemelerde elektronik izleme yöntemi, dü ük risk gurubu içinde kabul edilen hükümlüler için kabul edilmi tir. Kadın, çocuk, ya lı, ilk defa suç i leyenler veya kısa süreli hapis cezaları için uygulanmaktadır. Esasen elektronik takip yöntemi, a ır olan hapis cezalarında kullanılmalıdır. Dü ük risk ta ıyan hükümlü veya yükümlüler için sıkı bir biçimde uygulanmasına gerek olmayabilir. Bunlar için daha gev ek bir elektronik takip yöntemi uygulanabilir. Çünkü bu gruba dahil olanların kaçma ve zarar verme riski, di erlerine göre daha azdır. Yüksek risk ta ıyan hükümlüler bakımından sıkı bir elektronik takip yöntemi ile evde infazın yapılabilmesine imkan tanınmalıdır. 7242 sayılı Kanunla konutta infazın ve elektronik izlemenin kapsamı geni letilmi olmakla birlikte bu kapsam daha da geni letilmelidir.

Tutuklama tedbirine alternatif olarak kabul edilen adli kontrol yükümlülüklerinin elektronik izleme yardımıyla takibi mümkündür. Adli kontrol hükümlerinin yer aldı ı CMK'nın 109 uncu maddesinde de tutuklamaya alternatif olarak konutta infaz düzenlenmi ve 7242 sayılı Kanunla kapsamı geni letilmi tir. Adli kontrol yükümlülüklerinin elektronik izleme yöntemiyle takibi, bu kurumu daha i levsel hale getirmekte ve ki i özgürlü ünü daha iyi bir ekilde korumaktadır. Tutuklamaya alternatif olarak konutu terk etmemeye karar verilmesi ve elektronik izlemenin uygulanması te vik edilmeli ve hakim ve Cumhuriyet savcılar ı bu konuda bilinçlendirilmelidir. Ayrıca, soru turma veya kovu turma evresinde adli kontrol kapsamında elektronik takip altında konutta geçirilen sürelerin, netice olarak verilen yaptırımlardan mahsup edilece ine dair düzenleme yapılması gerekmektedir.

Kısa süreli hapis cezalarına seçenek yaptırımlar arasına elektronik izlemeyle konutta hapis alınmamı tir. CGT HK'nın 110 uncu maddesinde yer alan düzenlemeye göre hapis cezasının konutta infaz edilmesi, hükümden sonra infaz hakimi tarafından karar verilebilen özel bir infaz usulü olarak kabul edilmi tir.

Elektronik takip de infazın evde yapılabilmesine katkı sa layan bir yöntemdir. TCK'nın 50 nci maddesinde düzenleme yapılarak konutta infazın da (elektronik takibin) seçenek yaptırımlar arasına alınmasında fayda görülmektedir. Hatta TCK'nın yaptırım sisteminde de i ikli e gidilerek, konutta hapsin ve kamuya yararlı bir i te çalı tırılmanın da yaptırım olarak düzenlenmesi gündeme alınmalıdır.

Elektronik izleme yöntemiyle takibe ili kin yükümlülükler, hapis cezalarının ertelenmesi kurumu bakımından da getirilmelidir.

Elektronik takip yöntemi ile hapsin evde infaz edilmesi tek ba ına mahkumu ıslah etmek bakımından yeterli olmaz. Elektronik takibin yardım programlarıyla da desteklenmesi gerekir. Bu surette beklenen maksimum fayda alınmı olacaktır.

Hapis cezasının evde çektirilmesine infaz hakimleri karar vermektedir. DSHY'e göre mevcut risk durumu, tedbir, yükümlülük ve denetimin gereklilikleri, ma durun veya toplumun korunma ihtiyacı dikkate alınarak, yükümlülerin elektronik cihaz ile takibine ise Adalet Bakanlığı bünyesinde bulunan Elektronik izleme ube Müdürlü ünçe karar verilmektedir. Kanaatimizce ki inin özgürlü ünü do rudan ilgilendiren elektronik takip kararlarının da infaz hakimleri tarafından verilmesi gerekir. Yapılacak düzenlemelerde elektronik izleme kararlarının infaz hakimleri tarafından verilmesi gerekti i hususu da ele alınmalıdır.

Hükümlülerin elektronik izlemeyle takip edilmesi bakımından kriterler belirlenmeli, bunun yanında hükümlülerin bireysel özellikleri, süreç içinde gösterdi i uyum ve gayreti dikkate alınma ve her hükümlünün risk ve ihtiyaç de erlendirmesi yapılmalıdır.

Elektronik izleme, infazın türü ve modeli, izlemenin süresi ve müdahalenin yo unlu u bakımından i lenen ya da i lendi i iddia olunan suçun a ırlı ı ile orantılı olmalı, üpheli sanık ya da hükümlünün ki isel durumu göz önünde bulundurulmalı ve uygulama düzenli olarak gözden geçirilmelidir. Ailelerin ve üçüncü ki ilerin hakları ve çıkarları da göz önünde bulundurulmalıdır.

Elektronik izlemede mahkumların sürece aktif katılımı gerekmektedir. Ba arılı bir infaz gerçekleştirilmesi amacıyla hükümlünün vaktinde konutunda olması, takip cihazlarını arj etmesi, ola anüstü hallerde idareye bilgi vermesi ve kendisini suça iten ortamlardan uzak kalması gibi hususlarda hükümlü ile sıkı bir i birli i yapılması gerekmektedir.

Özellikle ma duru gerçek ki i olan suçlarda fail, ma dura zarar vermeye karar vermi se, elektronik takip tek ba ına onu engellemeye yetmeyecektir. Bunun için

elektronik takibin hükümlünün denetimde sadece bir araç oldu u kabul edilmeli ve sisteme, gerçekte oldu undan daha büyük bir misyon yüklenmemelidir.

7242 sayılı Kanunla DSHK'nın 15/A maddesine yeni bir hüküm eklenmi ve rızası alınmak ko uluyla üpheli, sanık ve hükümlüye ait elektronik cihazların kullanılması suretiyle de takip yapılabilece i belirtilmi tir. Böylelikle elektronik izlemenin uygulama alanının geni letilmesi hedeflenmi tir. Bununla beraber üpheli, sanık veya hükümlüler, sveç'te oldu u gibi mali durumları ile orantılı olarak kendilerine uygulanan elektronik izlemenin giderlerine katılmalıdırlar. Mevzuatta buna ili kin bir düzenleme yapılmadı ından tüm giderler Devlet tarafından kar ılanmaktadır.

Personel, kullanılan teknoloji, bunun özel ve aile ya amı üzerindeki etkileri ve kötüye kullanımının sonuçları hakkında üpheli, sanık ve hükümlüler ile onların anlayaca ı tarzda ve dilde hassas bir biçimde ileti im kurma konusunda e itilmelidir. Elektronik izlemenin ma dur koruma kapsamında kullanılması halinde personel, ma durlar ile ili ki kurma konusunda da e itilmelidir. Ayrıca, personel, teknolojinin kurulumu ve kaldırılması konusunda e itilmeli, ekipmanların etkin ve do ru bir biçimde çalı masını sa lamak için personele teknik destek ve yardım sunulmalıdır.

Kamuoyu, elektronik izlemenin teknolojik ve etik yönleri, etkilili i, amacı ve üpheli, sanık ya da hükümlülerin özgürlü ünü kısıtlama aracı olarak önemi konularında bilgilendirilmelidir. Toplumsal algının geli tirilmesi bakımından tanıtım filmleri çekilmelidir. Ayrıca, elektronik izlemenin üpheli, sanık ve hükümlüler için profesyonel insan müdahalesi ve deste inin yerini alamayaca ı hususunda farkındalık olu turulmalıdır.

Elektronik izlemenin sonuçları düzenli bir ekilde de erlendirilmeli ve bilimsel ara tırmalar yapılmalıdır. Bu ara tırmalarda uygulamanın etkilili i de erlendirilmelidir. Elektronik izleme, yeniden suç i lemede etkilidir ya da de ildir gibi toptancı bir yakla ım yerine, hangi suç türünde ve hangi hükümlü risk grubunda ya da hangi süreçte etkili oldu u gibi konularda ara tırmalar yapılması daha yararlı sonuçlar sa layabilecektir.

Hükümlülerin sosyalle mesini sa laması, iyile tirme çalı malarına destek olması ve ma durun korunmasına yardımcı olması gibi faydaları açısından bakıldı ında elektronik izleme yönteminin, daha güvenli bir toplumsal ya amın sa lanmasında ve hükümlülerin toplumla bütünle melerinde önemli bir araç oldu u kabul edilmektedir.

KAYNAKÇA

Adalet Bakanlığı, Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü, Denetimli Serbestlik ve Yardım Hizmetlerinden Sorumlu Daire Başkanlığı, “4-11 Nisan 2006 Tarihleri Arasında Çek Cumhuriyeti’ne Yapılan Çalışma Ziyareti Raporu”, yayımlanmamıştır.

Akıncı, Füsun Sokullu: *Adalet Reformu ve Alternatif Ceza Yaptırımları*, Nurullah Kunter’e Armağan, İstanbul 1998.

Akıncı, Füsun Sokullu: “Hürriyeti Baskılayıcı Cezalar ve Alternatifleri, 21. Yüzyıla Girerken Cezaların İnfazı Sempozyumu” (21-22 Ocak 2000), Ankara, 2001.

Akıncı, Sokullu Füsun: Hürriyeti Baskılayıcı Cezalar ve Alternatif Ceza Yaptırımları, *Yeni Türkiye Dergisi*, Temmuz-Ağustos, 1996, S:10.

Akka, Ahmet Hulusi: “Kölelik Salıverilme”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Ankara 2008, C.12, S. 1-2.

Aksoy, M. Ramazan: “Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması”, “Adalet Dergisi”, Adalet Bakanlığı Yayınları Dairesi Başkanlığı, Mayıs 2008, S.31.

Albrecht, Hans Jörg: Sanction Policies and Alternative Measures to Incarceration: European Experiences with Intermediate and Alternative Criminal Penalties, 142. International Training Course Visiting Experts’ Papers.

Aldemir, Hüsnü: *Yakalama, Gözaltına Alma, Tutuklama, Adli Kontrol Hürriyeti Kısıtlayan Koruma Tedbirleri*, Seçkin Yayınevi, Ankara 2012.

Alladina, Natasha: The Use Of Electronic Monitoring In The Alaska Criminal Justice System: A Practical Yet Incomplete Alternative To Incarceration, *Alaska Law Review*, 28:1, 2006.

Ardley, Jenny The Theory, Development and Application of Electronic Monitoring in Britain, *Internet Journal of Criminology*, 2005.

Avcı, Mustafa: “Hürriyeti Baskılayıcı Cezalara Seçenekler”, *Doktora Tezi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1994.

Avcı, Mustafa: “Yeni Düzenlemelere Göre Tutuklama”, *Hukuki Perspektifler Dergisi*, Sayı: 3, Nisan 2015.

Avrupa Denetimli Serbestlik Birliği (CEP) Elektronik İzleme Konferans Raporları, Ankara, Mayıs 2012.

Avrupa’da Elektronik İzleme 7. Avrupa Konferansı Raporu.

Aydiner, Ömer Faruk: *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Ç Hukukumuzda Koruma Tedbiri Olarak Tutuklama*, Yüksek Lisans Tezi, Konya 2007.

Bayraktar, Köksal: Yeni Ceza Muhakemesi Kanununda Yer Alan Koruma Tedbirlerine Genel Bir Bakış, *LHD, Cilt. 3, Sayı. 32*, A ustos 2005.

Bıçak, Vahit: *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Seçkin, 4. Baskı, Ankara 2018.

Bıçakçı, Yunus Serhat: Elektronik İzleme Teknolojisi ve Türkiyede Uygulanması, n. **Türkiye’de Denetimli Serbestlik 10. Yıl Uluslararası Sempozyumu Bildiri Kitabı "Uluslararası Yaklaşımlar"**.

Bilgi Notu: Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü, 21.04.2019

Birkett, Steve: *Offender Tracking in England 2004-2006*. The CEP Conference "Electronic Monitoring: Ethics, Politics and Practice", 10-12 May 2007, The Netherlands. 17.12.2019 tarihinde http://www.cepprobation.org/uploaded_files/pres%20EM%2007%20birkett.pdf adresinden erişildi.

Black, Matt/Smith, G. Russel: *Electronic Monitoring In The Criminal Justice System*, <http://www.aic.gov.au/documents/4/6/9/%7B469CBB4-B204-4F5E-8C73-9B47C707F05%7Dtandi254.pdf> (15.12.2011).

Bonta, James/Wallace-Capretta, Suzanne/Rooney, Jennifer: *A Quasi-Experimental Evaluation of An Intensive Rehabilitation Supervision Program*. *Criminal Justice and Behavior*, 27.

Centel, Nur: *Ceza Muhakemesi Hukukunda Tutuklama ve Yakalama*, İstanbul, Beta Yayınevi, 1992.

Centel, Nur, Karşılaştırmalı Hukukta Tutuklamanın İstevini Gören Diğer Kurumlar ve Türk Hukuku, Ankara Barosu Hukuk Kurultayı 2000, C. II, Ankara 2000.

Centel, Nur: “Yeni Ceza Muhakemesi Yasası’nda Adli Kontrol- Tutuklama-Yakalama ve Haksızlıkların Tazminatla Giderilmesi”, Doç.Dr. Mehmet Somer’in Anısına Armağan, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi (MÜHF-HAD) Armağan Özel Sayısı*, İstanbul 2006.

Centel, Nur/Zafer, Hamide: *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Yenilenmiş ve Gözden Geçirilmiş 16. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul 2019.

Coşkun Erba, “Tarihi Gelişim içinde Gözetimle Erteleme (Denetimli Serbestlik-Sursis Avec Mise A L’epreuve) ve Fransa’daki Uygulaması ile Konuya İlişkin Türk Ceza Kanunu ve Öntasarı Metinleri I”, Kısaltma: “Erba (I)”, *Yargıtay Dergisi*, 0,22, S.1-2, Ocak-Nisan 1996.

Craig Paterson, "Commercial Crime Control and the Electronic Monitoring of Offenders in England and Wales", *Social Justice*, S.34(3-4), 2012.

Criminal Proceedings and Defence in France, Aralık 2011.

Crowe Ann H/Sydney, Linda/Bancroft, Pat/Lawrence Beverly: *Offender Supervision With Electronic Technology: A User's Guide*. American Probation and Parole Association, Kentucky.

Çetin, Soner Hamza: *Türk Ceza Hukukunda Elektronik zleme*, Adalet Yayınevi, 1. Baskı, Ankara, 2020.

Çolak, Haluk/Altun, U urtan: Denetimli Serbestlik Kavramının Yaptırım Teorisi ve Penolojik Bakımdan Tahlili ile Pozitif Hukukumuzdaki Düzenlemeler, *Adalet Dergisi*, Mayıs 2006.

Çolak, Haluk: Fransız Hukukunda Adli Kontrol, *Adalet Dergisi*, S. 10, Ocak 2002.

Çubukçu, Nazlı: Ceza Yargılaması Hukukunda Tutuklama, *Yüksek Lisans Tezi*, Ankara 2015.

Demirba , Timur: Avrupa nsan Hakları Sözle mesi ile Kar ıla tırmalı Olarak Haksız Yakalama ve Tutuklama, *BD*, Temmuz, 1996.

Demirba , Timur: *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin, 15. Baskı, Ankara, 2020.

Demirba , Timur: *nfaz Hukuku*, Seçkin, 7. Baskı, Ankara, 2020.

Dodgson, Kath/Goodwin, Philippa/Howard, Philip/Llewellyn-Thomas, Siân/Mortimer, Ed/Russell, Neil/Weiner, Mark: *Electronic Monitoring of Released Prisoners: An Evaluation of the Home Detention Curfew Scheme*, *Home Office Research Study*.

Do an, Fatma Karaka : *Cezanın Amacı ve Hapis Cezası*, stanbul 2010.

Do ru, Osman/Nalbant, Atilla: *nsan Hakları Avrupa Sözle mesi Açıklama ve Önemli Kararlar*. 1. Cilt (HAS 2,3,4,5,6 ve 7. maddeleri), TC Yargıtay Ba kanlığı, 2012 (1.Baskı).

Donay, Süheyl/Altunka , Aysun/Olgun, Eser: Ceza Hukuku ve Ceza Yargılamasında Son Geli meler Semineri, Seçkin Yayınları, 1. Baskı, Ankara 2013.

Donay, Süheyl: *Ceza Yargılama Hukuku*, Beta, 2. Baskı, stanbul 2012.

Dönmezer, Sulhi/Erman, Sahir: Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, Genel Kısım, III Cilt, stanbul, 1997.

Dressler, David: *Practice and Theory of Probation and Parole*, New York and London, 1965.

Dursun, Selman/Atlıhan, Özen: “Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin Üye Devletlere Toplum Yaptırımları ve Tedbirleri Hakkında Avrupa Kurulları Üzerine (92) 16 sayılı Tavsiyesi”, *Suç Politikası*, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2006.

Electronic Monitoring in Italy and the Use of Secure Communication in the Justice System, University of Wroclaw, May 13-14, 2005, cbke.prawo.uni.wroc.pl (06.06.2012).

Erdem, Mustafa Ruhan: *Kısa Süreli Özgürlü ü Ba layıcı Cezaların nfazı ve Yeni Seçenekler, nfaz Hukukunun Sorunları*, Ankara 2000.

Erdem, Mustafa Ruhan: “Ceza Hukukunda Cezaların Ertelenmesine li kin Düzenlemelere Anayasal Bakı ” *Anayasa Yargısı Dergisi*, C.18, (2001).

Erdem, Mustafa Ruhan: *Ceza Muhakemesinde Organize Suçlulukla Mücadelede Gizli Soru turma Tedbirleri*, Ankara 2001.

Erem, Faruk: “*Türk Ceza Kanunu'nda Emniyet Tedbirleri*”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 1, S. 3, Yıl 1944.

Erem, Faruk: “*Ümanist Doktrin Açısından Türk Ceza Hukuku, Genel Hükümler*”, Cilt 1, 7. Baskı, Ankara, 1966.

Eri , U ur: Tutuklamanın Yerini Alabilecek Tedbirler, *Ankara Barosu Hukuk Kurultayı* 2000, C. II, Ankara 2000.

Ertan, Cihan/Demez, Gönül: çerideki Ses: Suça Yönelmi Bireylerin Gözünden Denetimli Serbestlik Uygulamaları, *Sosyoloji Ara tırmaları Dergisi*, Cilt: 21 Sayı, 1 Nisan 2018.

Feyzio lu Metin: “5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu Hakkında Bazı Tespit ve De erlendirmeler”, *Türkiye Barolar Birli i Dergisi*, Sayı 62, Ankara 2006.

Finn, Mary, A./Muirhead-Steves, Suzanne: *The Effectiveness of Electronic Monitoring with Violent Male Parolees*. Justice Quarterly.

Gainey, Rainey, R./Payne, Brian, K./O'Toole, Mike: *The Relationships Between Time In Jail, Time on Electronic Monitoring, and Recidivism: An Event History Analysis of a Jail-Based Program*. Justice Quarterly, 17.

Gendreau, Paul/Goggin, Clarie/Cullen, Francis, T./Andrews, Donald, A: *The Effects of Community Sanctions and Incarceration on Recidivism*, Forum on Corrections Research.

Gökcen, Ahmet: *Tanzimat Dönemi Osmanlı Ceza Kanunları ve Bu Kanunlardaki Ceza Müeyyideleri*, Yüksek Lisans Tezi, stanbul 1989.

Gökçen, Ahmet: “Cezanın Amacı ve Hürriyeti Ba layıcı Cezanın nfaz ekilleri”, Ceza Hukuku Makaleleri, stanbul, 2002.

Gökçen, Ahmet/Artuk, Emin /Al ahin, M. Emin/Çakır, Kerim: *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Adalet Yayınevi, 14. Baskı, Ankara 2020.

Gökçen, Ahmet/Balcı, Murat/Al ahin M. Emin/Çakır Kerim: *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Adalet Yayınevi, 5. Baskı, Ankara 2021.

Güleç, Sesim Soyer: “Tutuklamaya li kin Temel Sorunlar ve Avrupa nsan Hakları Mahkemesi’nin Güncel Kararları Çerçevesinde Adli Kontrol Konusunda Bazı Tespit ve De erlendirmeler”, *Türkiye Barolar Birli i Dergisi*, Sayı 98, Ankara 2012.

Güler, Zafer: Elektronik zleme Sistemlerinin Farklı Ülkelere Göre ncelenmesi, n. **Türkiye’de Denetimli Serbestlik 10. Yıl Uluslararası Sempozyumu Bildiri Kitabı "Uluslararası Yakla ımlar"**.

Gür, Gülberk: *Ko ullu Salıverilme*, D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Durmu TEZCAN’a Arma an, C.21, Özel S., 2019.

Hacıo lu, Burhan Caner: “5271 Sayılı Ceza Muhakemesi Kanununda Tutuklama Koruma Tedbirine Seçenek Olarak Düzenlenen Adli Kontrol Koruma Tedbiri Üzerine Bir nceleme”, AÜEHFD, C. IX, S. I-2, Erzincan 2005.

Hafızo ulları, Zeki: Ceza Muhakemeleri Kanununda Yapılan De i iklikler Üzerine, *AÜHFD*, 1993, C. 43, S. 1-4.

Hansjoerg Schlechter, 25-28 Ocak 2005 tarihinde yapılan seminerde sunulan tebli , *Türkiye’de Denetimli Serbestlik ve Yardım Hizmetlerinin Geli tirilmesi Semineri*, Tercüme: Necati Nursal/Erhan Polat, Adalet Bakanlığı Yayını, Ankara 2005.

Hollanda Ceza infaz Sistemi Çalı ma Ziyareti Raporu, Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlü ü, Gayri resmi Metin, Ankara 2003.

Hucklesby, Anthea: *New Developments; Media, Myths and Managing Expectations*. The 6th CEP Electronic Monitoring Conference, 7-9 May 2009, The Netherlands. 17.12.2019 tarihinde http://www.cepprobation.org/uploaded_files/Rep%20EM%202009.pdf adresinden erildi.

Hukuksal, Teknik, Sosyal ve Ekonomik Boyutlarıyla Elektronik zleme Sistemi, Ankara 2011.

çel, Kayıhan/Sokulu, Akıncı Füsün/Özgenç, zzet/Sözüer Adem/Mahmuto lu, Fatih S./Ünver, Yener: *Yaptırım Teorisi*, 3. Kitap, stanbul, Beta Yayınları, 2000.

çel, Kayıhan: *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Yenilenmi 5. Baskı, Beta Yayınevi, stanbul, 2018.

çel, Kayihan: *Yaptırım Teorisi*, stanbul 2002.

Ilert, Heike: Aspekte Einer Implementierung des Elektronisch Überwachten Hausarrests in das Deutsche Recht, Göttingen 2005.

nce, Hüseyin: Kısa Süreli Hapis Cezasına Uygulanabilecek Seçenek Yaptırımlardan “Kamuya Yararlı Bir te Çalı tırma” Yaptırımı (Community Service Labor Program).

ngiltere Elektronik zleme Sistemi Çalı ma Ziyareti Raporu, Adalet Bakanlı ı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlü ü Denetimli Serbestlik ve Yardım Hizmetlerinden Sorumlu Daire Ba kanlı ı, Manchester, Aralık 2016.

spanya Elektronik zleme Sistemi Çalı ma Ziyareti Raporu, Adalet Bakanlı ı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlü ü Denetimli Serbestlik ve Yardım Hizmetlerinden Sorumlu Daire Ba kanlı ı, Madrid,.Ekim 2016.

sveç Elektronik zleme Sistemi Çalı ma Ziyareti Raporu, Adalet Bakanlı ı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlü ü Denetimli Serbestlik ve Yardım Hizmetlerinden Sorumlu Daire Ba kanlı ı, Stockholm,.Eylül 2009.

Jafarlı, Ganbar: Adli Kontrol, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Konya, 2017.

John Howard Society of Alberta (2000): *Electronic Monitoring*. 26.09.2019 tarihinde <http://www.johnhoward.ab.ca/pub/A3.htm> adresinden erildi.

Jones, Stephan: “*Deferment of Sentence*”, British Journal of Criminology, October 1983, Vol.23, No.4, 382. <<http://pao.chadwyck.co.uk//PDF/1215873266200.pdf>. > (E.T. 12.02.2018).

Kaiser, Günther/Schöh, Heinz: *Strafvollzug*, Heidelberg 2002.

Kamer, Vehbi Kadri: *Denetimli Serbestlik Kararlarının nfazı*, Ankara, 2007.

Kangal, Zeynep T: *Ceza Hukukunda Elektronik zleme*, Çetin Özek Arma anı, stanbul 2004.

Karaman, Abdullah; “ slam Hukukunda ahsa (Nefse) Kefâlet Müessesesi ve Türk Ceza Muhakemeleri Hukukundaki Teminatla Salıverme Müessesesi le Mukayesesi”, *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları, C. II, Sayı 1, 1998.

Kaya Göçmen, Özen: Adli Kontrol Koruma Tedbirinin nsan Hakları l ı nda De erlendirilmesi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 65 (4) 2016.

Klaus, Laubenthal: *Strafvollzug*, Heidelberg, 2008.

Koca, Mahmut: “Tutuklamada Oranlilik İkesi Çerçevesinde 2002 CMUK Tasarisinin “Adli Kontrol Tedbirinin” De erlendirilmesi”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt:5, Sayı:2, 2003.

Koca, Mahmut/Üzülmez, İhan: *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin, 13. Baskı, Ankara 2020.

Koç, Ziya: Elektronik zleme ile Hapis Cezasının Konutta Çektirilmesi, *Ankara Barosu Dergisi*, Y.71, S.2013/2.

Koparan, Mehmet Re at: Bir Koruma Tedbiri Olarak Tutuklama, *TBBD*, Yıl. 19, Sayı. 65, Temmuz-A ustos 2006.

Korkmaz, Fulya: Adli Kontrol, *nönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Özel Sayı* Cilt:1 Yıl 2015.

Köksal, Osman: “Osmanlı Hukukunda Bir Ceza Olarak Sürgün ve İki Osmanlı Sultanının Sürgünle İlgili Hattı-ı Hümayunları”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, (Eri im) <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/19/26/199.pdf>, 03.11.2018.

Kunter, Nurullah/Yenisey, Feridun/Nuho lu, Ay e: *Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku*, Beta, 18. Baskı, 2010.

Kunter, Nurullah: *Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku*, 9.Baskı, stanbul, 1989.

Lily, J. Robert/Ball, Richard A: History Of House Arrest, Northern Kentucky Law Review, Volume: 13/343.

Löwe, Ewald/Rosenberg, Werner: *StPO*, 26. Auflage, Band 11, Berlin 2011.

Mahmuto lu, Fatih Selami: İnsan Hakları Açısından Tutuklama ve Türk Hukuku, Prof. Dr. Nurullah Kunter’e Arma an, stanbul 1998.

Mainprize, Steve: *Elective Affinities in the Engineering of Social Control*, The Evolution of Electronic Monitoring. *Electronic Journal of Sociology*, 2(2). 26.08.2019 tarihinde <http://www.sociology.org/content/vol002.002/mainprize.html> adresinden eri ldi.

Marklund, Fredrik/Holmberg, Stina: *Effects of Early Release from Prison Using Electronic Tagging in Sweden*. *Journal of Experimental Criminology*, 5, 41-61.

Mengüç, Ali Rıza: Ceza nfaz Hukuku ve nfaz Müesseseleri, stanbul 1968.

Michigan Department of Corrections, Policy Directive: *Lifetime Electronic Monitoring Of Sex Offenders*. 26.08.2019 tarihinde http://www.mich.gov/documents/corrections/06_03_105_340560_7.pdf adresinden eri ldi.

Nellis, Mike/Rosell, Nuria Torres: Avrupa'da Elektronik İzleme 7. Avrupa Konferansı Raporu, Elektronik İzleme ve Cezaevi Nüfusunun Azaltılması, Evora Portekiz, 5-7 Mayıs 2011.

Nellis, Mike; "Electronic Monitoring and Probation Practice", içinde: Fergus McNeill/Rene Butter/loan Durnescu, (Editörler), Probation, 12 Essential Questions, Palgrave Macmillan P., London 2016.

Noyan, Erdal: *Ceza Muhakemesi*, Adil Yayınevi, Ankara 2005.

Nuho lu, Ay e: Ceza Hukukunda Emniyet Tedbirleri, Ankara 1997.

Nursal, Necati: "Avrupa Konseyi Cezaevi Standartları ve İlgili Avrupa Sözleşmeleri", Adalet Bakanlığı Yayınları Ba kanlığı, Ankara, 2002.

Nursal, Necati/Ataç, Selcen: *Denetimli Serbestlik ve Yardım Sistemi (Probation)*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2006.

Nursal, Necati: Adalet Bakanlığı İnce Gerçekleştirilen Denetimli Serbestlik Konulu Seminerde Sunulan Tebli ği, Gayri Resmi Metin, Aralık 2005.

Önder, Ayhan: *Ceza Hukukunda Tecil ve Benzeri Müesseseler*, İstanbul Üniversitesi Yay., İstanbul 1963.

Özbek, Mustafa: "Ça ğımızda Ceza Adaleti Sistemlerinde Alternatif Çözüm Arayışları ve Arabuluculuk Uygulaması", *Makale, Kazancı Hukuk Dergisi*, 2010.

Özbek, Veli Özer/Kanbur, Mehmet Nihat/Do an, Koray/Bacaksız, Pınar/Tepe, İker: *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Seçkin Yayınevi, 13. Baskı, Ankara 2020.

Özbek, Veli Özer/Do an, Koray/Bacaksız, Pınar: *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin Yayınevi, 11. Baskı, Ankara 2020.

Özgenç, zmet: *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, Seçkin Yayınevi, 16. Baskı, Ankara, 2020.

Özgenç, zmet: "Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması", "Hukuk Devletinde Suç Yaratılmasının ve Suçun Aydınlatılmasının Sınırları" Uluslararası Sempozyumda Sunulan Tebli ği ", *İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi 4.Ulusal Ceza Hukuku Günleri*, İstanbul 01-03 Haziran 2008.

Özgüven A. Duygu: "Ceza Muhakemesi Kanunu Çerçevesinde "Adli Kontrol"", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Sayı 81, 2009.

Özgüven, A. Duygu: Ceza Muhakemesi Kanunu Çerçevesinde Adli Kontrol, *TBB Dergisi*, S. 81, Ankara 2009.

Özsoy, Nevzat: "Hükmün Açıklanmasının Geri Bırakılması", " *İzmir Barosu Dergisi*", Ocak 2008, Y.73.

- Öztürk, Bahri:** Tutuklama Sebepleri, *Manisa Barosu Dergisi*, Sayı. 24, Ocak 1988.
- Öztürk, Bahri/Erdem, Mustafa Ruhan:** “Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku”, 20. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, Eylül 2020.
- Öztürk, Bahri/Tezcan, Durmu /Erdem, Mustafa Ruhan/Gezer, Özge, Sırma/Kırıt, Yasemin F. Saygılar/Özaydın, Özdem/Akcan, Esra Alan/Tütüncü, Efser, Erden/Villemin, Derya Altınok/Tok Mehmet Can (Öztürk/Tezcan/Erdem ve di erleri):** *Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku*, 14. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2020.
- Öztürk, Bahri/Kazancı, Behiye, Eker/Güleç, Sesim Soyer:** *Ceza Muhakemesi Hukukunda Koruma Tedbirleri*, Seçkin Yayınevi, 3. Baskı, Ankara 2019.
- Patrick O’Malley,** “Volatile and Contradictory Punishments”, *Theoretical Criminology*, Vol.3, S.2, 1996.
- Payne, Brian K./Gainey, Randy R.:** (2004). *The Electronic Monitoring of Offenders Released from Jail or Prison: Safety, Control, and Comparisons to the Incarceration Experience. The Prison Journal*, 84.
- Pekel Uluda İ, Nilay:** "Hükümlülerin Denetiminde ve Topluma Kazandırılmasında Yeni Bir Yöntem Olarak Elektronik izleme", *AÜHF Dergisi*, S.61(4), 2012.
- Prison Technologies,** Final Study, European Parliament, Directorate General For Research, Luxemburg July, 2000.
- Renzema, Marc/ Mayo-Wilson, Evan:** Can Electronic Monitoring Reduce Crime For Moderate to High-Risk Offenders, *Journal of Experimental Criminology*, 2005, Springer 2005.
- Roberts, Julian V.:** The Virtual Prison: Community custody and the Evoluation of Imprisonment, *Cambridge Universtiy Press*, Cambridge 2004.
- Rubin, Bryan:** (1990). Offender Attitudes Toward Home Arrest. *Journal of Offender Monitoring*.
- Schöh, Heinz:** “Denetimli Serbestlik Yardımı ve nsancıl Ceza Yargısı”, Çeviren, Pınar Bacaksız, “Suç Politikası”, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2006.
- Soyaslan, Do an:** *Kriminoloji, Suç ve Ceza Bilimleri*, Geni İletimi 2. Baskı, AÜHF Yayınları, Ankara 1998.
- Soyaslan, Do an:** *Hürriyeti Ba layıcı Cezaların nfaz Rejimleri*, nfaz Hukukunun Sorunları Sempozyumu, Ankara 2000.
- Soyaslan, Do an:** “Hürriyeti Ba layıcı Cezalar ve Bunlara Alternatif Tedbirler” *Adalet Bakanlığı Yayın leri Dairesi Ba kanlı ı*, Ankara 2001.

Soyaslan, Do an: *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 9. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2020.

Soyaslan, Do an: *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 8. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2020.

Stelman, Andy: "England and Wales", içinde: Anton M. Van Kalmthout/Jack T. M. Derks, *Probation and Probation Services: A European Perspective*, Netherlands 2000.

ahin, Cumhur: *Ceza Muhakemesi Kanunu Gazi erhi*, Seçkin Yayınevi, Ankara 2005.

ahin, Cumhur/Göktürk, Neslihan: *Ceza Muhakemesi Hukuku I*, Seçkin Yayınevi, 11. Baskı, Ankara, 2020.

ahin, Ne e: "Ülkemizde Kırkdört Yıl Önce Yapılan Bir Konferansta Probasyon (Denetimli Serbestlik Sistemi) Tartıldı", Denetimli Serbestlik Daire Başkanlığı İnceleme Yayınları E. Dergi, S. 4, Nisan 2008.

en, Ersan/Özdemir, Bilgehan: *Tutuklama, Uygulamada üpheli ve Sanık Haklarının Korunması*, Gözden Geçirilmiş ve Geni İletilmiş 3. Baskı, Seçkin Yayınları, Ankara 2012.

entuna, Mustafa Tarık: *5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununda Tutuklama ve Adli Kontrol*, Ankara, 2007.

Taner, Tahir: *Ceza Hukuku Umumi Kısım*, İstanbul 1953.

Tekin, Abdurrahman: *Adli Kontrol Tedbirleri*, TAAD, Yıl:8, Sayı:32, Ekim 2017.

Tezcan, Durmu /Erdem, Mustafa Ruhan/Önok, R. Murat, *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku*, Güncellenmiş 18. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara 2020.

Toroslu, Nevzat/Feyzio lu, Metin: *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Savaş Yayınevi, Ankara 2012.

Tosun, Öztekin: *Türk Suç Muhakemesi Hukuku Dersleri*, Cilt 1, Genel Kısım, 3. Bası, İstanbul 1981.

Töngür, Ali Rıza: "Ceza Hukukunda Yeni Boyutlarıyla Erteleme", Adalet Yayınevi, Ankara, 2009.

Türkiye Barolar Birliği İnsan Hakları Merkezi Tutuklama Raporu: *TBB İnsan Hakları Merkezi yayını: 9, 5 Ocak 2011.*

Türkiye'de Denetimli Serbestlik 10. Yıl Uluslararası Sempozyumu Bildiri Kitabı "Uluslararası Yaklaşımlar": *Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü Denetimli Serbestlik Daire Başkanlığı*, Atalay Matbaacılık, İstanbul, 8-10 Aralık 2015.

U ur, Mehmet: Türk Hukukunda Cezaların ve Güvenlik Önlemlerinin İnfazı ve Hakimin İnfaza Katılması, Ankara 2003.

Umudum, Cafer Erdem: Denetimli Serbestlik Ba lamında Elektronik İzleme, *Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul 2019.

Uysal, Osman: "XIX. Yüzyılda Osmanlı'da Ç Güvenlik ve Asayişin Temini Açısından Kefalet Sistemi", *Balıkesir Üniv. F.E.F. Karesi Tarih Kulübü Bülteni*, 2007/1, (Erişim) http://karesitarih.balikesir.edu.tr/1_XIX_yuzyil_kefalet.pdf, 11.01.2011.

Ünver, Yener/Hakeri, Hakan: *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 14. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara 2018.

Walter, Michael: Ev Hapsinde Elektronik Gözetleme (Electronic Monitoring) Kapasitesinin Üstünde Dolu Cezaevlerine Bir Çözüm, Çeviren: Mehmet Emin Artuk-Ay ve Nuho lu, İstanbul Barosu Dergisi, C:75, S:1-3, 2001.

Wennerberg, Inka/Pinto, Susana: *6th European Electronic Monitoring Conference: Analysis of Questionnaires*, 7-9 May 2009, The Netherlands. 26.08.2019 tarihinde [http://www.cepprobation.org/uploaded_files/EM2009%20Questionnaire % 20summary.pdf](http://www.cepprobation.org/uploaded_files/EM2009%20Questionnaire%20summary.pdf) adresinden erişildi.

Ya ar, Osman: *Çıtlahatlarla Uygulamalı ve Yorumlu Ceza Muhakemesi Kanunu*, Seçkin, 9. Baskı, Ankara 2020.

Yavuz, Hakan Abdülhamid: Denetimli Serbestliğin Türkte Ceza Adalet Sistemi Genel Görünümü Üzerine, *Adalet Dergisi*, Yıl 2012, Sayı 42.

Yavuz, Hakan Abdülhamid: Denetimli Serbestliğin Türkte Ceza Adalet Sistemindeki Tarihsel Gelişim Süreci, *TBB Dergisi*, Yıl 2012, Sayı 100.

Yavuz, Hakan Abdülhamid: *Ceza İnfaz Sistemi ve Denetimli Serbestlik*, Seçkin Yayıncılık, 2018.

Yenidünya, Caner/Çer, Zafer: *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Adalet Yayınevi, Ankara 2016.

Yenisey, Feridun; *İnfaz Hukukunun İnsan Yönü*, İnfaz Hukukunun Sorunları, Ankara 2001.

Yenisey, Feridun/Nuho lu, Ay e: *Ceza Muhakemesi Hukuku*, Seçkin, 8. Baskı, Ankara, 2020.

Yıldırım, Nilay/Varol, Asaf: Türkte ve Dünyada Elektronik İzleme Yöntemleri ve Elektronik İzlemede Kullanılan Cihazlar, n. **Türkte'de Denetimli Serbestlik 10. Yıl Uluslararası Sempozyumu Bildiri Kitabı "Uluslararası Yaklaşımlar"**.

Yıldız, Ali Kemal: *Kriminolojinin Ceza Hukukunun İnsan Anlayışı Üzerindeki Etkisi* (Christian Fahl), in: Karşılaştırmalı Güncel Ceza Hukuku Serisi 5, Suç Politikası, Ankara 2006.

Yıldız, Ali Kemal: *Tutuklama ve Adli Kontrol Tedbirleri*, Türk Ceza Adaleti Sisteminin Etkinliğinin Geliştirilmesi, Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi Ortak Projesi, Eylül 2014.

Yıldız, Ali Kemal: *Tutuklama Kararlarına Karşı Başvuru ve Denetim Yolları*, Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 10, sy. 125-126, Ocak-Şubat 2015.

Yurtcan, Erdener: *Ceza Muhakemesi Kanunu Şerhi*, Seçkin, 9. Baskı, Ankara, 2019.

Yücel, Mustafa Tören: “*Suç ve Ceza (Kriminoloji)*”, Adalet Teşkilatını Güçlendirme Vakfı Yayını, Ankara, 1986.

EKLER

ÖZGEÇM

1974 yılında Ankara'nın Güdül İlçesi'nde dünyaya gelen Yazar, ilk öğrenimini aynı ilçede, orta öğrenimini ise Ankara'da tamamlamıştır. 1996 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun olmuş ve 1997 yılında adli yargı hakim adaylığına başlamıştır. 1999 yılında Sivas'da Cumhuriyet savcılığı görevine başlamış ve 2003 yılında Gümüşhane'nin Kürtün ilçesine tayin olmuştur. 2004 yılında Adalet Bakanlığı Kanunlar Genel Müdürlüğü'nde tetkik hakimi olarak görev yapmaya başlamış, 2013 yılında daire başkanı, 2014 yılında ise genel müdür yardımcısı olarak atanmış olup, halen bu görevi sürdürmektedir. 2007 yılında, Türkiye ve Orta Doğu Kamu Hukuku Programında yüksek lisans eğitimini tamamlamış ve 2017 yılında Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde doktora eğitimine başlamıştır.

NT HAL RAPORU